

OD (34400) *praep*

od (33555), **ode** [zawsze przed grupą spółgłoskową; w tym: ode mnie (591)] (845), [**ote**].

ode mnie (589), odę mnie (2) *JanNKarGórn*.

o jasne (w tym 5 r. błędne znakowanie); e w ode jasne.

Zawsze cum G.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Wskazuje na coś (kogoś) z czym (kim) następuje utrata kontaktu lub jego możliwości (9327) :

A. W odniesieniu do zerwania kontaktu; a(b) *Vulg, HistAl, PolAnt, Mącz, Modrz, Calag, JanStat, Cn; de, e(x) PolAnt, Vulg, Mącz, Cn* (6939) :

a. Wskazuje na osobę lub rzecz bliską, z którą nastąpiło zerwanie kontaktu w sensie zarówno fizycznym, jak i duchowym (3356) :

α. Między osobami lub istotami żywotnymi (2565) : *ZapWar 1510 nr 2074* (4); *ListRzeż w.* 26; *BierRaj* 20v (3); *BierEz* B4 (10); a odśledłfy od niego opuścili go. *OpecŻyw* 75 (57); *ForCnR* C4; *MetrKor* 40/817; *PatKaz II* 61; Iozef zgynał/ Symeon fyedzy w cymnicy/ a Beniamina odemny oddalicye *HistJóz* C3v (2); *TarDuch* A3 (6); Baranek [...] gdy od matki zabłądzi by też w tyliaczu Owiecz/ tedy ia po głofie pozna *FalZioł* IV 2a (4); Zony lepak od mężow zabiegłe, takież finy y dziewki od rodziczow [...] ku czyftocie y ku wftidu przywoził. *BielŻyw* 29; Vboftwa nie odgarnuy od fiebie. *BielŻyw* 100 (7); *GlabGad* D6 (3); *MiechGlab* 11 (3); Gurdzinszky pan then odsthampyel od Zophiego y przysthal ku Cessarzowi *LibLeg* 9/53 (29); *WróbŻołt* B2 (33); *RejPs* 17v (40); Vwyodfchi yą od mathky, tham ftąd yufch bądacz wftadlie fchli *LibMal* 1543/76v (8); *SeklWyzn* c2; A tak y nnię [!] iuz też przydzie [...] precz vciecz od ciebie *RejJóz* F5v (3); *SeklKat* F4v (2); Odpadnięć wnet czart odniego Gdy bedzie fercza prawego *RejKup* o4v (6); *HistAl* Bv (11); *KromRozm I* E2v (4); *MurzHist* E3v (6); *MurzNT Matth* 15/8 (8); abyfycye fyedz odłączáli od káždego brátá chodzącego nyszerządnye *KromRozm II* g3v (4); Abowim nye myfmy fyedz od nich oderwáli/ ále oni od nas. *KromRozm III* L4v (15); *Diar* 28 (7); *DiarDop* 103; *BielKom* A2 (12); *GliczKsiąż* B3v (7); Nye ráczże mye odmyetowác moy Pánye od fiebye. *LubPs* H2v (54); *GroicPorz* i2v; *SeklPieś* 31; *KrowObr* B (32); Vmrzec fie nychce od przyiacioł. *RejWiz* 104v *marg* (12); rozbiegli fie wlfyftcy Pogáni od oblicza ich *Leop* 1.*Mach* 5/43 (72); *OrzList* a4v (7); Kmiec [...] wftác od páná fwego zálie niemoże/ áliż wykopa [...] onę rolą *UstPraw* F2 (9); *KochZuz* A3 (2); *RejFig* Aa4v (8); *RejZwierz* 78v (3); Fárao zátwárdzony wypádzá precz Moizefzá od fiebie. *BibRadz Ex* 10 *arg* (125); *OrzRozm* H2v (4); zem go ia od oycá s pracą wielką ná tę drogę námówił. *BielKron* 17v; iz nigdy od fiebie człowieká iálmuzny żądáiącego dármo nie puścił *BielKron* 168 (185); *GrzegRóżn* Dv (15); *KochSat* A2v; *KwiatKsiąż* D3v (3); Una semper militiae et domi fuimus, Nigdyfmy fie nie łączili od fiebie *Mącz* 221b (49); *OrzQuin* D3 (13); *Prot* D3v; *SarnUzn* D (5); *SienLek* 1v; *LeovPrzep* A3v (3); *RejAp* BB3 (31); pánowie [...] gdy czego dla kogo [...] nie vczynią/ [...] poczynią wíecz od niego ftрониć *GórnDworz* K7v (15); niechciał iey [córk] od fiebie żadnemu dáć. *HistRzym* 8v (29); ktorzy fluzą iemu/ á nie dwoią fercá fwoiego od niego/ á nie wdáią fie w poftulzeńftwo innym pánom *RejPos* 218v (231); *RejPosWiecz*² 92v; *RejPosWiecz*³ 97 (2); *BiałKat* 23v (17); *GrzegŚm* 11 (4); *HistLan* C4 (2); iáko Pan Chrístus z Kościołem fwoim nigdy fie niedzieli/ ták też Zoná od Mężá/ [...] odłączona być niemoże. *KuczbKat*

260 (8); íthánać [...] przy Pánu íwoim/ á nie vnałzáć íe od niego áni ná práwo áni ná lewo *RejZwierc* 198 (34); *BielSpr* 35v (8); *WujJud* 35 (10); *WujJudConf* 126v (3); *RejPosWstaw* 22 (3); Y ktorzy íę cofnęli od Iehowy/ y ktorzy nie ízukáli Iehowy *BudBib Soph* 1/6 (76); *HistHel C2* (4); *MycPrz I [A3]*v (6); *Strum L4v*; *BiałKaz A4v* (2); Odwiązaneś od żony [*Alligatus es uxori*]/ nie ízukay żony. *BudNT 1.Cor* 7/27 (19); *StryjWjaz A3v*; *CzechRozm A2* (43); *PaprpAn O* (4); *KarnNap B3v* (3); przypomina/ że go Oćiec iego dał [...] do Dworu Scewole [...] áby pokiby mógł/ od boku onego ítarcá nigdy nieodftępował *ModrzBaz* 14 (6); Íż nie Láćinnicj od Grekow/ ále Grekowie od Láćinnikow odftąpili *SkarJedn* 159 (58); *KochOdpr A3v* (3); *KochPs* 8 (12); czyńcie co chcecie/ od mego mię Páná Iezufa nigdy nie oddzielić. *SkarŻyw* 21 (77); *MWilKHist K2v* (3); *StryjKron* 81 (13); Odchylayćieíę od tych/ ktorzy rozruchy y zgorńzenia czynią *CzechEp* 102 (41); *CzechEpPORz *3v* (3); *KochJez B2v*; *NiemObr* 12 (13); *KochFr* 33 (3); *KlonŻal B3*; *ReszPrz* 3 (7); *ReszHoz* 119 (3); *ReszList* 174 (2); *WerGość* 220 (4); *WerKaz* 284 (2); Czy mię iuż do oítátká myflifz pchnąć od íiebie? *WisznTr* 23; Ześ mię z domu wyciągnął [...] Od málych dżiatek/y od teſkliwey żony *KochPieś* 52; Rádżę ráćzéy pilnuycie/kiedy owo w nocy Zoná wftawízy od íiebie/ do iníżego kroczy. *PudłFr* 37 (2); *ArtKanc A14* (24); *BielRozm* 3 (4); *GórnRozm I* (2); *KochProp* 12; *Paprup C3* (3); *ActReg* 8 (14); *Calep* 959b; *GostGosp* 42 (2); *Phil P3*, *GórnTroas* 36; *GrabowSet B2v* (13); *KochAp* 8; *OrzJan* 35 (6); niechay odemnie odpędzą wízelkie nieprzyiáćioły moje *LatHar* 73 (47); *KolakSzczęśl C3*; Y przydało mi íę [...] [gdy] modliłem íę w kościele żem był od íiebie odftedł [*fieri me in stupore mentis*]. (marg) żem był w záchwyceniu. (–) *WujNT Act* 22/17 (83); *WysKaz* 5 (7); *JanNKarGórn G3v*; Bezecni íą/ ktrzy czáfu Ruńzenia woienného od pánów odftawáią. *SarnStat* 150 (48); *SiebRozmyśl F* (3); *KmitaSpit A2*; *PowodPr* 15 (2); *SkarKaz* 6b (30); *CiekPotr* 18 (3); Za czymem íię był odftyrknał od íiebie/ Vfiáiąc ízczeńściu *CzahTr* B3 (4); *GostCast* 39 (2); *PaxLiz C3*; Gdżież poydę/ gdy mię od íiebie wypędził? *SkarKazSej* 672a (10); *KlonWor* 6 (2); *PudłDydo B2* (2); *SzarzRyt C*.

Przyimek „od” podwojony (4): Teſknoś też owá/ ktorą miewa człowiek z odiechánia od miłey od íwej/ nigdy nań nie przypádnie *GórnDworz Mm4v*; *RejPos* 314v (2).

W zwrotach typu „odwrócić słuch, wzrok, oblicze” itp. (75): Kto odwráca íluch íwoy od vbogiego/ [...] bog go niewyflucha. *March*¹ A4; *BierEz A4v* (2); nieodwrtzáy twe⁸⁰ wezrzenia odemnie/ ale wezrzy dzis na mie íaſkąwie *OpecŻyw* 100v (5); Ani odwrocił obliczá íwego odemnie gdym wołał do niego wyfluchał mie. *TarDuch A3v*; *March*³ V3v; *WróbŻoít* 142/7; *RejPos* 32v (5); *MurzHist D3v*; *GliczKsiqż P7v*; *LubPs D* (3); *Leop 2.Par* 6/42 (8); Początek pychy íeít [...] odwrocenie íercá od ítworzyćielá íwego. *BibRadz Eccli* 10/12 (5); A gdy będzycie ręce wáſze wznóśić ku mnie/ obroć oczy od was *BielKron* 94 (4); *RejPos* 76 (8); *BudBib 3.Reg* 2/17 (9); *KochPs* 15 (3); *SkarŻyw* 304 (2); *Paprup Fv*; *ZawJeft* 20; *GrabowSet C3* (2); *LatHar* 144 (7); *SiebRozmyśl E4*; *SkarKaz* 316a; *SkarKazSej* 672a.

Z elipsą określenia oznaczającego odejście, oddalenie się (15): Ale mu ínadz záł od was/bo íie w głowę skrobie *RejJóz Bv*; *RejKup h6v*; Íać iuż od ciebie mułżę/ poruczám cie Bogu *RejWiz* 176 (2); *RejZwierz* 19v; Heliałz [...] vízedł do Beríábee/ gdzye tám od íiebie kazał chłopcu íwemu Ionáłowi/ á íam ízedł ná pułzcżá. *BielKron* 85 (3); *RejZwierc* 61v (3); Precz odemnie íli *KochPs* 184; *WerGość* 236; *ArtKanc G17* (2).

od = ze środka, z wnętrza (39): OpecŻyw 35v; OpecŻywList Cv; Iezu ienżes [...] dijabły od opęthanych wyganiał. TarDuch B3 (2); MurzNT Luc 8/29 (2); KrowObr 83 (5); Duch też Pánki wyffedł od Saulá Leop 1.Reg 16/14 (3); BibRadz Mar 7/26 (2); RejPosWiecz³ 98v; Y zągroził mu Iefus mówiąc. [...] wynidź z niego. A rzućiwłzy iy czárt wpośzrod/ wyffedł od niego BudNT Luc 4/35 (4); SkarŻyw 35 (5); Iefus rzekł: Tknął fię mnie ktoś. bo ia wiem że moc wyffzłá ode mnie. WujNT Luc 8/46 (13).

αα. Między osobami a zbiorowościami (396) : Ludzie fwádliwi á zwarliwi/ maia być od towarzystwa ludzkiego odłęczeni. *March¹ A4v; OpecŻyw 47v (2); TarDuch B8v; MiechGlab 66 (2); Wrocław od korony Polłkiej odftał 1322 KłosAlg D4 (2); LibLeg 8/133v (2); March³ V4v; RejPs 17v; SeklKat P4v; HistAl E7v; roftyrk y oddfczepyenye od yednoći koćcyoła. KromRozm I B4v (17); KromRozm II b3v; KromRozm III C2 (28); Diar 23; GliczKsiąż L3; LubPs D4 (2); przefto my zebráni ná iedno mieyfce/ ciebie od koćcioła Świętego/ odcinamy y odłędzamy/ y odłędzamy. KrowObr 38v (9); Leop Num 16/9 (3); BibRadz I 5d marg (2); Czechow od Polłki nigdy nie łączył/ iedno wefpółek dzierzał. BielKron 340v; á gdy przez Konin ciągnęli/ oderwáło fię ich od woylká trzy tyliące w kozáctwo BielKron 372 (32); Mącz 44c (5); OrzQuin G2v (2); RejAp 67 (3); HistRzym [89] (2); RejPos 76 (28); BialKat 261 (3); thylko łam fię wierći iáko kozá od łthádá odrážona kiedy drugie wilk rozgromi. RejZwierc 90v (4); BielSpr 19; WujJud 5v (7); WujJudConf 137 (3); RejPosRozpr b3; RejPosWstaw 143v (2); BudBib 2.Esdr 13/3; MycPrz I B3v (2); BudNT Ioann 16/2 (2); To wiem iż trzeba [...] wyznáć wiaré fwą/ y od swiátá/ ábo od narodu złośliwego odłęczyć fię CzechRozm 259 (4); PaprPan Bv; ModrzBaz 4v (3); Ztąd znáć iż inni Pátryárchowie od koćcioła Rzymłkiego nie byli odftąpili. SkarJedn 245 marg (53); SkarŻyw 25 (7); StryjKron 395 (4); CzechEp 48 (10); NiemObr 151; zwodźćiele źdrádlwi/ odrywáiący ludzie od owczárniey Bożey ReszPrz 13 (5); LatHar 129; A odwiódłzy go ná łtronę od rzełze/ wpuśćił páłce łwe w wízy iego WujNT Mar 7/33 (20); SarnStat 476 (2); SiebRozmyśl Kv; PowodPr 29 (2); SkarKaz 118b (3); SkarKazSej 682b (2).*

Przyimek „od” podwojony (2): krąży ząwždy iáko Lew/ łowiąc á łzukáiąc/ aby którą [owieczką] odłudził albo odłtráłzył od łtádá od onego RejPos 122v.

Z elipsą określenia oznaczającego odejście (1): A wždy mu žal od tego/ fwiatá obłudnego. RejZwierc 125.

od = z, spośród (98): OpecŻyw 28v; wzgardzi mmi, gdy ie wyrzuci od towarzystwa fwietich. WróbŻołt R3 (3); A wyłęcz mie od złoćiwych ludzi łpółeczności LubPs D4 (2); KrowObr 237v; BibRadz Gen 12/1 (2); Płákał tedy lud Zydowłki gdy łtyłzeli/ iż Bog rołkazał áby byli od ich zgromádenia/ to ieft od koćcioła/ wyrzuceni Moábite y Ammonite/ ábowiem fię iuz byli z nimi pomiełzáli. BielKron 97 (5); RejAp 116; GórnDworz I6v; [za przykład Ewanielija daje] trądem zaráżonego/ ktory był wyrzucon od ludzkiej łpółeczności [...] a któremu bárzo o płatne łzłó/ bo był wyrzucon s łpółeczności ludzkiej RejPos 45v (7); RejPosWiecz² 92; RejZwierc 37v (2); A fáłzywi Prorocy nie w koććiele/ ále od koćcioła wyrzuceni ná łtronie być mułżą. WujJud 118v (5); A ták dla tego wrzędu/ niema być kát od gromad ludzkich y od Zboru wyrzucon. ModrzBaz 96 (4); Albinenłes Heretykowie mieczem wykorzenieni od włzytkiego Chrześćiánłtwa. SkarŻyw 582 marg (4); WujNT 832.

~ W zwrotach typu „wskrzesić, wzbudzić, wstać od martwych”; a, ex mortuis PolAnt, Vulg (58); [Łazarz] ktorego [Jezus] wkrzesał (marg) z (-) od vmártych [ex mortuis] MurzNT Ioann 12/1; Bo iefli [...] w feru fwymbyś wierzył/ że⁸⁰ Bog wzbudził od vmártych/ zbáwion będziefz. Leop Rom 10/9 (4); BibRadz Luc 24/46 (3); Trzeciého dnia powłtał od vmártych. BiałKat 96 (3); GrzegŚm A2; RejPosWstaw [110³]; CzechRozm A6v (11); KarnNap B2v; Von den Todten aufferwecken. Od vmártych wzbudzić. Resuscitare a mortuis. Calag 545b; CzechEp 75 (9); NiemObr 104 (5); WujNT Luc 20/35 (14); SiebRozmyśl B; PowodPr 34; iáko niektorzy mowią iż zmartwychwłtánia od vmártych nie máłz? SkarKaz 208a (2). ~

β. Między obiektami nieżywoymi lub osobami traktowanymi jak nieżywoe (420) : tam poń bięzeli/ ij od flupa go odwiązali OpecŻyw 116v (9); ZapWar 1531 nr 2470 (4); TarDuch C7v; SMOła [...] iedna kthorą od okrętow oddzieraią zową ią Nualis FalZioł III 28c; włoż rożey w then ług/ á po dobrej chwili odczedz od rożey FalZioł V 65v (29); BielŻyw 81 (2); GlabGad B7v (11); MiechGlab 4; WróbŻołt 130/2; RejPos 85v (5); plothna na scharstuch slobye od fthuky vkroyła pol lokczya LibMal 1546/116 (7); SeklKat T4v; MurzNT Matth 5/29 (4); MurzOrt B3; KromRozm II p3; Diar 41; BielKom B5; GliczKsiąż Ev (3); KrowObr 185v (2); RejWiz 144v; On vczynił według słowá iego: á oddalił muchy od Fáraóná/ od sług/ y od ludu iego: niezostałá ani iedná. Leop Ex 8/31 (21); Ezechiałz odiał drzwi od Kołćiołá Páńskiego BibRadz 4.Reg 18/16 (29); OrzRozm E3; Ten teź odłączył napirwey kozy od owiec BielKron 4v (16); Puchliná [...] Gdy skóra od ciála odłtánie. Mącz 12d; Cervicibus caput abscedit, Głowę od rámión odciął/ álbo z rámión wyciął. Mącz 372a (40); OrzQuin P4v (3); SienLek 16v (10); RejAp BB2 (4); GórnDworz G3v (7); GrzepGeom G3 (2); nádemną iefł miecz oftry/ to iefł boży sład/ gotowy oddzielić dużę od ciála HistRzym 94v (6); RejPos A5 (7); BiałKat 338 (2); BielSat N3v; Ty iufz pobożny Sędzia/ pobożnie rołsładzay A plewy od pńzenice/ obácznie odpędzay GrzegŚm A2 (4); KuczbKat 270 (2); Chłop co łaiál iż go od łubienice vcięto. RejZwierc 101 marg (6); WujJud 172 (2); WujJudConf 181; BudBib Ex 25/15 (5); ziemiá iłłowata/ co od Rydlá odpádownáć nie chce Strum M2 (6); BudNT Ioann 20/1; Izmáel łzydział z Izááká gdy go od pierśi zoltałwiono. CzechRozm 148v (12); PaprPan O2; ModrzBaz 3 (4); SkarJedn 130 (6); Oczko 5 (4); od káżdęgo Żydowiná/ dziecęg płci męskiey łkoroby się vrodziło/ zręku wydrzeć á w rzekę wrzucić SkarŻyw 478 (6); ZapKościar 1579/2 (2); MWilkhHist G3v (2); StryjKron 452 marg (2); CzechEp 114 (12); KlonŻal C2v; KochEpitCat 110 (2); ReszPrz 3 (3); ReszHoz 140; BielSjem 40; KochPam 83 (2); Calep 5b (3); GostGosp 80 (3); Ty który Gréckie łodzi odpufczalż od brzegu GórnTroas 28 (6); LatHar +7v (2); A iefli oko twoie gorłzy cię/ wyłup ie/ y zárzuć od siebie. WujNT Matth 18/9 (18); JanNKar C3v (3); włzyftkie rzeczy oderwáne á od Korony przerzeczonéy odłączoné [...] pozyskáć/ á ku przerzeczonému Królestwu w łwą cálość przywrócić SarnStat 1186 (29); SiebRozmyśl C3v (2); PowodPr 46 (2); SkarKaz 350b (2); CiekPotr 13 (2); węzeł pálców drogich/ Chcąc odpłeść od łwéy łzyie GosłCast 60; SkarKazSej 672b (3); KlonFlis B3 (3); KlonWor 24; ZbylPrzyg B4v.

Przyimek „od” podwojony (4): RejAp 197v (2); o rzeczy słufzne [...] prośić będziefz/ odiałwłzy od prośby od łwéy to/ coby páná obrázić mogłó GórnDworz K7.

od = z, z wnętrza (12): wino koczenkowo [...] wypądzia nieczyŝtoŝci od ŝleziony y od wątroby y inŝyich wnątrznoci *FalZioł* I 128d (6); *Leop Bar* 2/17; *BielKron* 161v; *BielSpr* 4v; *CzechEp* 42; iáko drogo który rzemieŝlnik ma którą robotę wypuŝció od rąk/ oŝzácowác máią. *SarnStat* 287; *SkarKaz* 81b.

~ *Z elipsą „wyjęty”, „zdjęty”* (1): Albo gdy ciepły kásek á práwie od ognia/ Zaŝz nie lepŝy niŝli on/ co w kotle mokł do dnia. *RejWiz* 14v. ~

γ. Między istotami żywotnymi a obiektem nieżywotnym (371) : *ZapWar* 1513 nr 2144 (2); *BierEz* E2v (2); fromotnie z vrąganiym od onych drzwi byla wypędzona *OpecŻyw* 113v (7); *TarDuch* A3v (2); iadowici chrobaczy vciekaią od domu takiego [gdzie jest cebula]. *FalZioł* I 130d (2); *BielŻyw* 14; *MiechGlab* **7; obaeziwíchi tho Nyemczy odŝtapyly od zamkv *LibLeg* 10/146 (5); *RejPs* 72 (2); *RejJóz* P6; powŝtawŝy od ŝtołow ŝtali wŝyŝcy przed nim *HistAl* Nv; *MurzHist* C2 (2); *KromRozm* III F5v (2); *LibMal* 1554/187v; *Diar* 96 (2); *GliczKsiąż* Iv; *LubPs* ee5v; *KrowObr* B2 (4); *RejWiz* 38v (2); Odŝtápócie od namiotow ludzi niepoboŝnych *Leop Num* 16/26 (13); *UstPraw* B4v (4); *RejZwierz* 46v; *BibRadz* 2.Reg 3/26 (15); *OrzRozm* Ev; Wypełniwŝy ty rzeczy odŝtápíł od ołtarza *BielKron* 38 (50); *Repulsus foribus, pro a foribus, Odpędzony ode drzwi. Mącz* 287c (21); *OrzQuin* Z2v (2); *RejAp* 25 (4); *GórnDworz* S6 (3); *HistRzym* 15v (4); *RejPos* 36 (15); *KuczbKat* 45 (2); ták iŝ muŝieli od miáŝtá odciágnąć. *RejZwierc* 86 (8); *WujJud* 18; *BudBib* 1.Reg 2/33 (9); *Strum* I (2); *BudNT* Mar 16/8; *PaprPan* C4v; *ModrzBaz* 73 (4); *SkarJedn* 133 (3); *KochPs* 9 (3); bo od miáŝtá Hay ktore wziác chćieli odgromieni ŝą *SkarŻyw* 502 (18); *MWilcHist* B3v (3); *StryjKron* 26 (8); *CzechEp* 48; *ReszList* 185; *WerGoŝc* 217 (2); *BielSjem* 35; *ArtKanc* E7; *KochWr* 38; *ZawJeft* 6; ŝeby IchMsc ŝię z Krolem trochę od Crakowa pomknęli *ActReg* 85 (6); *Phil* C2 (2); *GórnTroas* 9 (3); á to ŝą [...] chłopi proŝci/ poimáni od roli *OrzJan* 38; *WyprPl* C3v; *LatHar* 202 (3); *KoŝakCath* B4; *KoŝakSzczęŝl* C3; *WujNT* Matth 28/8 (9); *JanNKar* C3v; *SarnStat* 159 (29); *KmitaSpit* A3v; *PowodPr* 82; *SkarKaz* 40a (5); *VotSzl* C3v; *CiekPotr* 37 (2); kazal ŝie od brzegu/ Odbić ŝie co narychley *PudłDydo* A4v (2).

W zwrocie „odwrócić oczy” (1): ŝeŝmy opuŝcili Páná Bogá/ ŝeŝmy odwroćili oczy náŝze od przybytku iego/ y tyŝemeŝmy ŝye obroćili ku przybytku iego. *OrzList* c2v.

Z elipsą określenia oznaczającego odejście (9): Námci ŝnádniey od ŝwey trochy Gdy záydą iákie popłochy [...] A ŝnadz ŝnádniey bogacz zginie Bo go więc teŝkno od ŝkrzynie *RejRozpr* F4 (4); *BielKron* 218; *RejAp* 149v; *RejZwierc* 168v (2); Od ŝtołu ŝenie kaŝeŝz / fukaŝz ná páchołki *KochPieŝ* 20.

od = z, ze środka (47): *BierEz* E2v (2); niecháyze ŝie od naŝzého dworu [te młodzienciec] precz bierze. *ForCnR* D2; *FalZioł* *3; *LibLeg* 11/59v; *LibMal* 1553/175; *RejWiz* 131v; *Leop Ioel* 3/6; ogieñ ie popali/ nie wybáwią duŝze ŝwey od gwałthownego płomienia [de manu flammae z ręki płomienia *WuBib*] *BibRadz* Is 47/14 (2); Ociec nie tylko iey nie chciál ŝluchác/ ále wywieŝ ią kazal od Senátu/ áby milczáŝá. *BielKron* 55v; wypędzili iny narod od miáŝtá Tárentu á ŝami thám oŝiedli *BielKron* 100v (13); *Mącz* 287c (3); *RejAp* 149; pánná krom woley Oycowŝkiej wnet go wypuŝciŝá od onego więŝzenia *HistRzym* 5; *RejPos* 138; *BielSat* N4v; *BudBib* 1.Par 17/7; *PaprPan* Hh3; áby ŝaden nietrzywał vrędu w powiećie/ iedno ktoby [...] tám nacŝęŝćiey mieŝzkał/ á od powiátu onego

ná długi čás odieżdżać niemuśiał *ModrzBaz* 75 (2); *SkarŻyw* 374 (3); Od bramy piekielney. Wyrwi dużę iego Pánie. *LatHar* 657; *SarnStat* 312 (8); *SkarKaz* 635a.

b. *Wskazuje na czynność, stan, przekonania, których ktoś zaprzestaje, przestaje uczestniczyć, brać udział (1977) : ZapWar 1502 nr 1933 (2); BierRaj 16 (5);* Oflá od działu odrzucił/ Lifzcze z nowu dział poruczył *BierEz* K4 (4); Potym wltawfli od modlitwy/ prikázaniá fie boże⁸⁰ ięła *OpecŻyw* 1v (18); *ForCnR* A3v; *PatKaz I* 10v; *PatKaz III* I35v (5); *BartBydg* 154; *TarDuch* A5v (2); *FalZiol* ††2d (10); *BielŻyw* 80 (4); iako daleko fie odftzelił żywot nafz krzełcianfki nie tilko od nauki pana Chriřtowej *BielŻywGlab nlb* 13 (2); *GlabGad* K5v (3); *MiechGlab* 64; *LibLeg* 7/35 (7); Skłoniłi fie od drogi proftey a fprawiedliwey *WróbŻołt* Ev (27); zaflufłnem rozniewánien fwoiem od czifnáces raczył nas od łáki fwoiey *RejPs* 88 (59); *SeklWyzn* b4v (5); *RejJóz* B5 (7); *SeklKat* E2 (3); A yż to każdy przekłety Głofno mowj Dawid fwiety Kto od tego odftępuye Czo on zdawna rozkazuye *RejKup* dd3 (9); *HistAl* E8 (3); *KromRozm I* A3v (5); czym go abo duch święty od zaprzeniá/ abo duch zły ku zaprzęniu i odpryżiężęniu ciągnął. *MurzHist* L3v (17); *MurzNT* A4 (6); *MurzOrt* B; *KromRozm II* b2v (14); *KromRozm III* Av (23); *Diar* 41 (9); *DiarDop* 103 (2); *BielKom* E; náuká ná dobre rádzi/ á od złego odwodzi *GliczKsiąz* I3v (7); *LubPs* C3 (52); A gdy pozwány nieřtanie/ tedy od oney fprawy iuż vpada *GroicPorz* o2v (21); Wyrwi twoie owietzki od tego bálwochwálftwá okrutnego. *KrowObr* 118 (32); A nie da fie mu wwieřć od fláchetney cnoty *RejWiz* 91 (17); *Leop Deut* 25/16 (42); *OrzList* d2v (2); *UstPraw* B3 (10); Przedfię od powinnořci fwey fie nie vnořł. Bogu y Cefárzowi/ wřzyłtko fpełná było *RejZwierz* 89v (2); odpoczynał dnia fiodemgo od káżdey fwey fprawy ktorá fprawował. *BibRadz Gen* 2/2 (65); *OrzRozm* B2v (4); Krol Węgierfki przez pořły wlkazał áby Krol od tego vmyřtu odftąpił *BielKron* 406v (91); A iednák nie wylácza thám Syná Bożego/ y od Kroleřtwa/ y od nieřmiertelnořci *GrzegRóżn* D3v (19); *KochSat* B4; *KochZg* A3; *KwiatKsiąz* B2 (7); Senectute desipere, Dla ftárořci od rozumu odchodźić. *Mącz* 368a (72); *OrzQuin* A4 (8); *SarnUzn* E4 (3); *SienLek* 14v (3); *LeovPrzep* E3v (3); iż oni nigdy nie powřtána od złořci fwoiey. *RejAp* 136v (50); y był mu ták rad/ że go y od rozumu odpořł *GórnDworz* S6v (27); *HistRzym* 6 (11); á ożywięš onę nędzną dużę fwoieř/ od oney wieczney á okrutney řmierci *RejPos* 109 (227); *RejPosWiecz*³ 97v; *BiałKat* c (16); *BielSat* E; *GrzegŚm* 47 (3); iáwna rzecz ięft/ iż od omyřcia Świętego řlufłnie ma być odrzucon ten/ który w złořciách y w grzechách trwáć vmyřł *KuczbKat* 135 (9); iż fie ták zácztá álbo zámyřlá że y od pámięci odchodzą á omdlewáią *RejZwierc* 12 (49); Tákże czynili ná on čás Rzymiánien/ bráli chłopięta z Miařt/ y ze wři od pługá/ y vczyli Rycerřkim fprawám *BielSpr* 2 (3); *WujJud* 38 (14); *WujJudConf* 6 (17); *RejPosRozpr* b3v (2); *RejPosWstaw* [41²] (8); áni będą obudzeni ode řnu řwego. *BudBib Iob* 14/12 (33); *HistHel* Bv; *MycPrz* II B[3]; *BiałKaz* B4v (2); *BudNT przedm* 68 (7); *StryjWjaz* A3; á niewiem by nietrudnieyřza [rzecz Żyda nawrócić] niź wilká od mordowánia owiec/ ábo kotá od chwytánia myřzy odućzyć. *CzechRozm* 68 (64); Nie fie nie odchyláią od przodkow řwych řlawy *PaprPan* E3 (5); *KarnNap* A2 (5); *ModrzBaz* 2v (45); Narodzie Ruffki/ iedno od S. zgody nie biegay *SkarJedn* 376 (30); *Oczko* 18v; *Calag* 519a; *KochPs* 82 (2); miřę řrzebrną/ pod oczy mu podrzucił/ áby go łákomřtwem od zácžętey drogi odwodł. *SkarŻyw* 57 (76); Nie od rořkofzyć pořzłá: pořzłáć od trudnořci/ Od pracęy/ od řráfunków/ od złęz/ od zálořci *KochTr* 21 (6); *StryjKron* A (10); *CzechEp kt* (70); *CzechEpPORz* *3v (2); *NiemObr* 9 (39); [Szatan]

aby ftraćiwłzy od ípráwowania okrétu íztyrníká/ tym łácwiey mogł okrét kośćiołá Bożego zátopić *ReszPrz* 107 (13); *ReszHoz* 129 (3); *ReszList* 144 (10); *WerGośc* 209 (4); *WerKaz* 296; *KochPam* 87; *PudłFr* 42; *ArtKanc* B6 (12); *BielRozm* 33; *GórnRozm* Hv (7); *PaprUp* E3v (2); *ZawJeft* 18 (2); gdy by kto kogo przez gwałt od iego religiey odzyskał, ado inszey przyniewalał. *ActReg* 17 (8); *Calep* 298a (3); A gdy fie iuz śiac godzi/ nie odrywáć fie od śiewu *GostGosp* 96; *Phil* E2v (5); *GórnTroas* 10 (2); *GrabowSet* G (4); *KochFrag* 18; *OrzJan* 6 (7); Podziękowanie człowieká/ od błędow álbo grzechow iákich náwroconego *LatHar* 567 (21); *WujNT przedm* 7 (96); *WysKaz* 4 (4); niepołufznych nie dopuścáć [...] ále nápomináć/ áby tákowi od flúzby Dworfkiéy byli odkazáni. *SarnStat* 310 (64); *SiebRozmyśl* B; *KlonKr* E3v; *PowodPr* 6 (6); Bo ná ták wiele ludzi heretyckich/ y odftępnikow od wiáry y przymierza/ [...] pátrzym. *SkarKaz* 119b (34); *VotSzl* E2v; *CiekPotr* 17 (2); *GostCast* 39 (2); *SkarKazSej* 661a (15); *KlonWor* 12 (3); *SzarzRyt* Av (2).

Przyimek „od” podwojony (4): bo powieda Duch íwięty/ áby odpoczynęli od prac od fwoich *RejAp* 123v (2); *RejPos* 122v (2).

Z elipsą określenia oznaczającego odejście (1): Bo fwowolnikom á łákomcom [śmierć] muśi być bárzo ftrálfzna. Bo fie iednym od nálogow bárzo niechce *RejZwierc* 168v.

W zwrotach typu „przestać od czego” (74): *BierEz* D2v; rączkę iey podáwał/ [...] iijzby od pláczu przeftála *OpecŻyw* 22v (11); *OpecŻywPrzedm* C3; A owílfmem práwie zámilknał/ y od flow pożytecznych áczkolwiek mi to ípracą przychodzi *RejPs* 59 (4); Pan zówzdy vpomina człowieká/ áby od złości przeftał. *LubPs* T6 marg (6); *RejWiz* 139; Niechać wftáná ręce ich od roboty áby nie byłá dokończoná *BibRadz* 2.Esdr 6/9 (6); Ale gdy fie poddał pod poślufzeńftwo Prufom Mázowieckie Kfiążę/ przeftáli od ízkod w Mázowízu. *BielKron* 371v (8); A vicio recedere, Odftápić á przeftáć od złości. *Mącz* 43d (4); *RejAp* 10v (3); *HistRzym* 8v (3); chocia y go gromili rozmáici ftthanowie/ przedfię on nie przeftawał od wiáry á od wołania íwego. *RejPos* 69 (8); *RejZwierc* 124; *RejPosWstaw* [21³]v; *StryjKron* 562; *WerGośc* 209; *WerKaz* 301; *ArtKanc* E15; *ActReg* 147; *Calep* 312a (2); *Phil* N2; *WujNT* 1.Petr 4/1; *SarnStat* 112 (7); [Czwiczie nyetelko otessna czieliesnego, ale thes othesna nyewiemosci *SprChęd* 40].

c. *Wskazuje na niepożądane zjawisko, od którego ktoś (lub coś) się uwalnia lub zostaje uwolniony* (1017) :

α. *W odniesieniu do stanu, cechy, dolegliwości* (967) : iijz ktorykoli niemotzny [...] wftápił w on ftáw/ był zdrow od niemocy *OpecŻyw* 58v (5); *ForCnR* E3v; *PatKaz* I 13 (3); Człowiek ktori ma te niemocz/ á chce iizby był wolen od tey niemoczy przez czały rok *FalZioł* V 93v (6); *BielŻyw* 81; *GlabGad* L3v; *LibLeg* 6/116 (2); *WróbŻółt* H3 (4); *WróbŻółtGlab* A2v; *RejPs* 17v (3); *SeklWyzn* f4 (3); *SeklKat* F2 (3); *RejKup* r8v (2); *HistAl* D7; *MurzHist* N2v (2); *MurzNT* Matth 28/14 (2); *KromRozm* II m2 (3); Dobrorzeczenie Páńlfkye/ czyni wżego hoyność/ A od wżytkich wćilkw/ da káżdemu wolność *BielKom* B7; *GliczKsiąż* Dv (2); *LubPs* G4v (8); *GroicPorz* dv (3); Iż krew Pána Iezu Kryftá otzyścia nas od wízelkiego grzechu *KrowObr* 76v (41); *RejWiz* 186v; Nád tho omey mię od nieprawości moiey: á oczyś mię od grzechu mego. *Leop Ps* 50/4 (17); *BibRadz* *4 (23); *Goski* *2; Przeto daycie ręczniká/ ná miednicy wody: Bych vmył od nich ręce/ niechcę fnimi zgody. *BielKron* 426v (24); *GrzegRóżn* Bv (3); *KwiatKsiąż* G; *Mącz* 190a (6); *OrzQuin* G4v; *SienLek* 93

(2); *LeopPrzep* C2v; *RejAp* 6 (2); *GórnDworz* V; Tá káznia iest łpowiedź/ wktorey fie mamy myć od wielkiew łmrodliwóści grzechu. *HistRzym* 57 (3); *RejPos* 10 (35); *RejPosWiecz*² 95v; *RejPosWiecz*³ 98v; *BiałKat* 36 (6); *HistLan* F4; *KuczbKat* 25 (10); á wždy iuż był włpráwiedliwion od onego pirwłzego pirworodnego grzechu łwego. *RejZwierc* 124v; *BielSpr* 49v; *WujJud2* (7); *WujJudConf* 81v (8); *RejPosRozpr* b4 (2); *RejPosWstaw* 21v (8); wrocił fię Iorám krol leczćyć fię w Izrehelu od ran *BudBib* 4.Reg 9/15 (10); *MycPrz* I C3; *BiałKaz* B3v (2); *BudNT kt* (5); Aby wolnym wczynił od ftráchu łmierći *CzechRozm* 204 (31); *KarnNap* A4v (7); źiemiá [...] niemoże być odekrwie ná niey rozlaney oczćyścioná/ iedno przez krew tego ktory iá przelał. *ModrzBaz* 79 (10); *SkarJedn* 344 (2); *KochPs* 116; y żonę iego od wielkiew łebry modlitwą wleczćył. *SkarŻyw* 167 (27); *MWilkHist* E2 (2); *StryjKron* 195 (2); *CzechEp* 9 (12); *NiemObr* 162; *WerGośc* 208; *WerKaz* 284; *PudłFr* 47; *ArtKanc* G12v (3); *ActReg* 86 (2); *Calep* 214b; *Phil* D (5); Od fráfunku oczćyściałz/ wracałz do żywotá *GrabowSet* K4 (5); *OrzJan* 127 (2); Rácz mię oczćyścćić y wolnym wczynić od káźdego grzechu/ od włzelkiew niepilnóści y nieczyłtości. *LatHar* 28 (43); A tey corki Abráámowey ktorá oto zwiázal łzátan od ósmínaście lat/ zali nie potrzebá było od zwiázki tey rozwiázć w dzień łobotny? *WujNT Luc* 13/16 (48); *WysKaz* 19 (3); *JanNKarGórn* G4; niech mu bęđźie wolno dla dobrćy łławy/ [...] oczćyścćić fie od tákowćego obwinienia. *SarnStat* 701 (22); *SiebRozmysł* E4; *KlonKr* C3v; *KmitaSpit* C6; *PowodPr* 56; *SkarKaz* 5b (11); Człek teź iest, chociałby żebyś wolnym go wczynił Od łłuzby twey *CiekPotr* 44; *SkarKazSej* 661a (5).

αα. Wskazuje na powszechnie obowiązującą powinność, odpowiedzialność prawną, od której ktoś zostaje uwolniony, wyłączony (382) : vyesz Gansino iesth vyswolony [!] oth wsisthkich roboth stharych hy novych zamkow hy thudziesz oth wsisthkiew placzey *ZapWar* 1528 nr 2421 (9); *OpecŻyw* 179v; kto ma łwe łobne prauo od łółpolytego yełt vyyáth *PatKaz I* 8v; *PatKaz II* 69v (2); *PatKaz III* 139v; *HistJóz* E3v; *BielŻyw* 28; *ComCrac* 13 (2); Tham ony łamy łobamy łwymy wolny bendá od cziağnienia na wojnę *ConPiotr* 30v; *SeklKat* G2; *HistAl* B5; A ták od tákyego przykazánya [łłiłości bliźniego] nas Páweł y drudzy Apółtołowye nye wyyęli. *KromRozm II* k3 (3); *KromRozm III* K3v; *Diar* 80; *DiarDop* 119; Item/ Kthory po Mężoboyłtwie łopolnionym wytrwał dziełyęc lat/ wolny iest od łmierći *GroicPorz* mm2 (27); *KrowObr* 80; Wierz mi by nie ty pláty á nie dzyefięćiny/ Nie byłoby łdułtow od męki od winy. *RejWiz* 60 (4); *Leop* 1.Cor 7/39; *UstPraw* E (18); *BibRadz Gen* 24/8 (5); *OrzRozm* Pv; Sláchtę teź rozwiázal od przyłiáğ/ ktorymi byli łbwiázáni od kłiázát. *BielKron* 226v (20); *Immunis*, [...] Nikomu nie łowinny/ wołá máyácy od łółpolitych łodátków. *Mqcz* 237b (22); *OrzQuin* S4; *SienLekAndr* a2v (2); *KuczbKat* 220; *RejZwierc* 234 (3); *BielSpr* 51v (2); *WujJud* 207; *CzechRozm* 78; owi twź vbodzy kramárze/ [...] niechby byli od włzelkiew tákiew łbrzemion łolni. *ModrzBaz* 123 (28); *SkarJedn* 76; Włzytki kołćioły od ćiężárow łółpolitych łwoiennyh y łodatkowych wylwolił *SkarŻyw* 357 (4); *ZapKościer* 1582/21 (4); ktorego tákże Papięż łamowami łagodnymi y rozłrzelzenim od przyłięgi do niełzczęłliwey łwoyny przywiodł. *StryjKron* 722 (2); *NiemObr* 171 (2); *WerKaz* 284; *ActReg* 40; *LatHar* 126; Chriłtus y duchowni od łoborow łolni. *WujNT* 72 marg (22); od płácćy dziełięćiny/ [...] zupęłną/ y włzeláká dáiemy łolnołć. *SarnStat* 186 (170); *VotSzl* Cv (3); *CiekPotr* 60; Wolnołć Chriłćijánłka nie wylwála z łrzedowego łółłuzłńłtwá/ y od łraw y łłátutow kołćielnych y łwieckiew *SkarKazSej* 698a (5).

ββ. *Wskazuje na dolegliwość, szkodę, na którą coś pomaga, skutkuje usuwając ją (48)* : Płuczą ofle [...] Tefkliwości kałzłowi pomagaią/ wątroba też od wielkiej niemocy dobra. *FalZioł* IV 4d (3); Od Gradu abi przemynal powyada thakowa pomocz *LibMal* 1544/84v (2); *BielKom* C8; *LubPs* N2 marg; rozmąciwłzy [sól] z wodą wypije/ to zá lekárftwo ma od wielkiego goracá *BielKron* 450; Trunek przeciw iádowi/ y od powietrza Morowego. *SienLek* 157 marg; gdy bydło zdycha/ tedy to od zarazy bydłu bárzo łrzy: nápal iáłzczurek w gárncu ná popiół *SienLek* 191 (26); *GórnDworz* C6; Bo ácz tu krolowie ziemscy mocą fwiátá tego mogą wybáwić od nieprzyacielá/ mogą pomoc od vboftwá/ mogą pomoc do wywylfzenia ftanu. Doktorowie też mogą pomoc od wrzodow/ od niemocy rozlicznych. [...] á wólzakoż y tho fie wólztyko dzyeie zá pomorá [!] tego Zbáwicielá. *RejPos* 34 (10); *Oczko* 28v; *GostGosp* 104; Iż mnie krzywdá ludzka dawno boli Boże/ Niech proflę/ twa łáłká/ od niey mi pomoże. *GrabowSet* C3.

β. *W odniesieniu do obiektów materialnych (50)* : Włpomni zem ci też łrzyłá/ Dom twoy od myłzy czyłciá *BierEz* N4; iż bańki więczye czyłciá ciało ode krwi złey ktora iest pod łkorá/ nizli krew z zyły wypulczona. *FalZioł* V 60 (10); á tak fie żoładek wypróźni od wczorayfzych potraw, y przychodzi lepłza chęć ku iedzeniu *GlabGad* G4 (10); ábych był fercá czyłstego á iż bych od káždego pokalania chędożył ręce moje. *RejPs* 107; *MurzHist* E2v; Examurcaria ampulla, Wychędożona bányá od drożdzy. *Mącz* 8c (14); *SienLek* 11v (4); *BiałKat* 36; Iełlize fię kto omywłzy od trupá/ záł fię go dotyka/ cołz mu pomoże vmywánie? *BudBib Eccli* 34/27; *BiałKaz* L; *BudNT* 2.Tim 2/21; *Oczko* 6v (2); *WujNT* 676 (2); *CzahTr* K4v.

d. *Wskazuje na tego, kto zostaje czegoś pozbawiony, przestaje coś mieć (589)* :

α. *Ktoś kogoś czegoś pozbawia, zabiera (268)* : Iako ia presch szini swe sliachathne Iacuba y micolaia niewszial lypv gwalthem oth robothnego maczieia korzenia *ZapWar* 1517 nr 2240 (18); *MetrKor* 34/135 (4); *OpecŻyw* 22v (3); *TarDuch* D3v; *BielŻyw* 40; then vrazdnyk Czyełmyenłky poymal slodzyeye y odebral skarb od slodzyey *LibLeg* 11/184v (14); *WróbŻołt* 16/13 (2); *RejPs* 67v; Thachri í flklyepu od panyey kachny hakyem przelz okno wiczyagnall *LibMal* 1550/153 (11); *HistAl* I2v; wnetem poznál iżę iufz pomnie/ a iż odemnie Bóg dáry íwé niebiełkie bierze *MurzHist* P (9); *MurzNT Matth* 21/43 (2); aby ty dobra stołu krolewskiego zasię przywrocone były, ktore od stołu tego są rozszarpane przez łakome ludzi *DiarDop* 107; *LubPs* I marg (3); *KrowObr* 32v (2); *Leop* 1.Reg 15/28 (7); *UstPraw* B4 (2); *RejZwierz* 119v; Abowiem Acház pobral niemáło z domu Páńłkiego y z domu Krolewłkiego/ y od Kłiáżát *BibRadz* 2.Par 28/21 (15); potáiemnie oddalał od Krzełcian páńłtwa y vrzędy *BielKron* 157 (17); *Mącz* 206a (3); *RejAp* 40 (6); *HistRzym* 2v (2); *RejPos* 82v (10); *BiałKat* 18v; *WujJud* 181v (2); Oddalone tedy być máią od Kołciółow Chrzełciáńłkich wólzłtkich prołne nakłády/ vbiory/ y kołzty ktore pyłze łrzyą *WujJudConf* 181 v; *BudBib* B3v (5); *MycPrz* II Cv (2); *BudNT przedm* dv (4); kordow [...] od nich [apostółow] nie odpáłował *CzechRozm* 234 (11); *ModrzBaz* 23 (5) gdy ízli ná zdobywanie od Turkow Bożego Grobu. *SkarJedn* A* (2); *KochPs* 77; *SkarŻyw* 260 (2); *StryjKron* 91 (6); *CzechEp* 205; *KochWz* 136; *GórnRozm* I2v; *ActReg* 40 (6); Zadney liczby nie czynić z Vrzędnikiem/ áni z Száfárzem/ áni z Podłkárbitim/ áż pieniádze odebráwłzy od niego. *GostGosp* 154 (6); *ZapKołcier* 1588/82v; *GrabowSet* I3v (2); *OrzJan* 8 (4); *LatHar* 559; á kto nie ma/ y to co ma bęđie wólzto od niego. *WujNT Matth* 13/12 (17); IZ wiele

dóbr kościelnych od kościołów y kłaźtorów nie słuźnie iest álienowánych *SarnStat* 210 [*idem* 182] (32); *KmitaSpit* C2; *PowodPr* 12 (2); *SkarKaz* 275b; *VotSzl* B (2); *CiekPotr* 73; *SkarKazSej* 692b (4); *KlonWor* 12.

Przyimek „od” podwojony (4): *ZapWar* 1527 nr 2307 (2); Ale m. kroliw modlylyłmi sye bogv abi my dal zywoth azbich wlitke zyemie spossobyl od Thurkow od poganow *LibLeg* 11/44v.

β. *Ktoś przestaje być właścicielem, nosicielem, pozbywa się czegoś* (321) : thedy odpadli odemnye wźchylztky grzechi. *PowUrb* +4v (2); *OpecŻyw* 5 (10); *PatKaz I* 15; *PatKaz III* 144; *TarDuch* C2v (4); [korzeń *fijołkowy*] odeymuie nie wdzięczną wonią od człowieka *FalZioł* II 21b (9); *BielŻyw* 34 (4); *KłosAlg* D3 (7); *WróbŻołt* 88/34 (3); *RejPs* 29 (9); *SeklKat* Q4 (2); *RejKup* p8; oddáliwłzy od was tę nędzę/ kazálibyłmy was w zbroię [...] przybrać *HistAl* K5v (5); *MurzHist* D3v (2); I natychmiáłt odźedł trąd od niego *MurzNT Luc* 5/13; *DiarDop* 113; *MrowPieś* A3v; *BielKom* nlb 4; *LubPs* Ev (9); A iefliby kto chćiał co przedać/ álbo iákim obyczáiem swoie imienie od syebie oddálic *GroicPorz* 14 (3); *KrowObr* 84 (2); *RejWiz* 15v; *Leop Ios* 1/8 (24); *UstPraw* F4; *RejZwierz* 132v; á nie odeymę miłofierdzia moiego od niego/ iákóm ie odiał od tego ktory był przed tobą. *BibRadz* 1.Par 17/13 (20); *OrzRozm* F2; ieden drugiemu nieśmiał w oczy weyrzyć/ gdy odmiátáli od siebie árkabuzy y prochnice *BielKron* 316 (20); *GrzegRóżn* N2v; *KwiatKsiąż* F4; *Mącz* 6d (5); *SienLek* 136v; *LeovPrzep* E2v; *RejAp* 89 (5); *GórnDworz* H5v (2); A nie ma tego kámieniá przedawác od siebie *HistRzym* 69v (4); hiłtoria piłze iż były odpádły łufki á oná flepotá ftára od oczu iego *RejPos* 283v (35); *BiałKat* 18v (4); *BielSpr* 43 (2); *RejPosWstaw* 44v (3); odrzuć od siebie fráunki około sówów ludzkich *BudBib* 4.Esdr 14/13 (11); *MycPrz* I C3v; *BiałKat* I3; *BudNT Eph* 4/31; *CzechRozm* 68 (6); *PaprpPan* Cc3v; *ModrzBaz* 39 (8); *SkarJedn* 260; *Oczko* 9; *SkarŻyw* 2 (9); nie iest w náłzey mocy febry oddalic od człowieka gdy nim trzęsie *CzechEp* 45 (6); *KochFr* 108; *ReszPrz* 8 (2); *ReszList* 148; *WerGość* 220; *PudłFr* 72; *ArtKanc* E14v (10); *BielRozm* 4 (2); *ActReg* 45; *Phil* D2; *GórnTroas* 62; Nie odkłáday lutości/ Od nędzney dułze/ grzechy obćiążoney *GrabowSet* S4v (2); *LatHar* 145 (9); *WujNT Matth* 26/39 (13); *JanNKarGórn* G4v; LVdzkiego narodu sówów [...] prędko przechodzą/ y práwie od pámięci ludzkiéy odpádáią. *SarnStat* 249 (4); *SiebRozmysł* Fv (3); *PowodPr* 82 (3); *SkarKaz* 80a; *CiekPotr* 21; Odefzłó odemnie złoto/ Lecź mię ty sówów święta cnoto. *CzahTr* [D2]; *SkarKazSej* 667a (3).

B. *W odniesieniu do uniemożliwienia kontaktu* (2205) :

a. *Wskazuje na osobę, stan, czynność stanowiące zagrożenie, przed którymi ktoś (coś) broni lub broni się, zabezpiecza, strzeże; unika ich* (1341) :

α. *Z podmiotem żywotnym* (1175) : *BierRaj* 17 (7); Owce [...] Pów ná fwą pomoc prośily: Aby to chćieli wćzynić/ Od wilkow ich zówždy bronić. *BierEz* F (2); Cudzoloźnice od vkamionowanía wybawienijé. *OpecŻyw* 77 (14); *PatKaz I* 2 (16); czyálo moye zaczáło syá [...] wlálcze bołkyey ktora myą zalczyczyla oth pyeruorodnego grzechu *PatKaz II* 78 (13); *PatKaz III* 91 (10); *ZapWar* 1528 nr 2535 (3); *TarDuch* A4v (8); *FalZioł* V 35 (7); *BielŻyw* 131 (2); *GlabGad* P5; *MiechGlab* 71 (2); *BierRozm* 13; a ktemv sye tego yego Cz. M. podyal ze go on ma odewłzech krziwd yego bronicz, yeflizebi mv ktori yego sówów chćiał yaką krziwde wćzim wćzinicz *LibLeg* 10/66 (9); Raczy mie sówów milý panie od ręki grzeźfnych ludzi/ a od ludzi zówów wybaw mie. *WróbŻołt* 139/5

(18); Prorok przypomina pánu áby [...] wierne fwoie bronił a wyzwalał od możności ich [*pysznych a upornych*] *RejPs* 212 (59); Thełch przełtrzekł tegołch Cunratha aby łzye łtrzekł od pienyanłka [...] abowim then tho Pyenyązek lyudzye Nyewynnye radł obczianłcha *LibMal* 1543/70v; *SeklWyzn* 3v (2); *RejJóz* F6v; á by naz bronić á zachować raczil od tich nieprzyiacieli *SeklKat* Tv (10); łtrzeż łie od Filipa lekarzá/ á niepiy tego trunku kthoryć ma dáć *HistAl* E2v (4); *KromRozm I* H2v; łciec im iá nic dobrego nieobiecuię ani prorokuię przełpieczeńłtwa od pomłty bożyi *MurzHist* H2 (2); *MurzNT* 206 marg; *KromRozm II* e2v (4); *Diar* 25 (18); *DiarDop* 101; *BielKom* Gv (2); *GliczKsiąż* D8v (6); prołbá áby pan [...] łam raczył być od łprzełciwnikow obrońcá możnym *LubPs* T5v marg (59); *GroicPorz* c4 (4); *SeklPieś* 15; *KrowObr* A3v (39); *RejWiz* 30; *Leop Lev* 25/19 (17); *OrzList* g3v; *UstPraw* D3; *LeszczRzecz* A2 (3); *RejZwierz* 121v; Ktory łtrzeże vłł łwoich y ięzyká łwego/ then łtrzeże od vtrapienia dułze łwoiey. *BibRadz Prov* 21/23; Ktemu od łidłá ięzyká potwarneho/ y kłámłtwa poddánego/ tył mnie był ráłunkiem *BibRadz Eccli* 51/3 (39); *Goski* A11v; *OrzRozm* C2 (5); A áby tym bełpiećnieyłzy byli od wężow/ nábrał s łobá Bocianow *BielKron* 28 (67); *GrzegRóżn* J3v; *KwiatKsiąż* P; *Mącz* 18c (27); *OrzQuin* S2; *Prot* D3v; *SarnUzn* C8v; żeby też nas od włzelákiey nędze vchowác raczil/ przez chwáłebne przyłcie łwoie *LeovPrzep* Kv (2); Vpadńcie ná nas/ á zákriycie nas przed thá obliczonociá łędziego ná máiełtacie/ á od gniewu Báránkowego *RejAp* 62v (22); *GórnDworz* H7v (3); on cie od łmierci wybáwił/ á tył go kazał zá to vbić? *HistRzym* 68v (9); łuz cie vłtrzeże od grzechu/ od márney łmierci/ od zwirzchnołci łzátánłkiey *RejPos* 146v; á ten krol będzie iáko ten ktory łie od wiátru kryie/ á chroni łie od nawáłnołci *RejPos* 312v (66); to było Háłło włzyłłkich Apołtołów Chryłtułowych kłórym łię łzczyłci od pogánów/ y fáłzywych proroków *BiałKat* 68v (7); Then Zamek Xiáżę [!] Kurlandckie od Szwedá obronił *KwiatOpis* B3v; *GrzegŚm* 38 (2); *HistLan* Ev; *KuczbKat* 320 (12); Pánowie y człowiek połpolity ledwo go od oney łmierci wyplákáli. *RejZwierz* 34 (29); *BielSpr* 5v (7); łáłkę Bożá y grzechow przełzłych odpulzczenie/ y od przyłzłych vchowánie y obronę mamy. *WujJud* 223 (4); *WujJudConf* 130v; *RejPosWstaw* [21³]v (2); Ma nas łobie zá podeyrzáne/ y łtrzeże łię od towarzysłwá náłze^{so} iáko by od iákich plugáłtw *BudBib Sap* 2/16 (33); *HistHel* A (2); *MycPrz I* A4 (2); *WierKróc* A3v; [*prosili*] Aby łflány wobronę łwá/ od Mołkiewłkiego wzięł *BiałKaz* K3v (3); *BudNT przedm* a6v (6); Gdyż Bog/ vmie Zuzánnę wierná procz obrońce żadnego/ [...] od łmierci ofwobodźić. *CzechRozm* 245 (30); *KarnNap* D4v (12); áby káždy łwego bronić y vżywác mogł/ áby od krzywd y zábijánia káždy był bezpiečen *ModrzBaz* 3 (32); *SkarJedn* A5 (19); Strzeż mię od fortélów ludzi nieżycłiwych *KochPs* 206 (12); łto káplánow y sług Bożych żywił potáiemnie/ kryiác ie od mieczá złey niewiáły/ y broniac ich od głodu. *SkarŻyw* 103 (42); *MWilkHist* G2; *StryjKron* 71 (9); *CzechEp* 30 (10); *CzechEpPORz* **4; á też z łáłki Bożey Polłká záchowána/ od nieprzyiacielłkiego mieczá/ y od domowey wnětrzney łedycyey. *NiemObr* 20 (5); Y ná ziemi nikt nie iest bełpiečen od ciebie. A twym łtrzałóm trudno łye páwézá záłłonić *KochDz* 108, *KochSz* Cv; *ReszPrz* 92 (2); *ReszList* 146 (2); *WerGośc* 256; *BielSen* 14 (2); *BielSjem* 33; *PudłFr* 5 (3); *ArtKanc* A12 (27); *BielRozm* 4; *GórnRozm* C2 (5); *PaprUp* K4v; obiecuyacz go Zastępowacz pominiłone^{so} pana ółsowłkiego od włzelákich praw albo przęnagabania *ZapKóścier* 1587/68v; *ZawJeft* 40; *ActReg* 166; Klucznik lećie łak y łpási/ wod/ od złodzieyłtwá/ ma łtrzedz. *GostGosp* 58 (4); *GostGospSieb* +2; O Murze łławny kraiow Chrzełciánłkich/ Wále potężny

od mocy Pogánfkich *GrochKal* 24 (2); *Phil* C4 (5); Z łżeści niebezpieczeństwa/ on cię wyfwbodzi/ [...] W głódzie/ broni od śmierci/ od mieczá ná woynie *GrabowSet* K4 (30); *KochFrag* 17; *OrzJan* 78 (2); *WyprPl* C2v; Zániedbanie obrony od śmierci/ ábo rány/ kiedy kto obronić lnádnie może *LatHar* 115 (79); *KolakSzczęśl* B3v (3); Aleć wierny iest Pan/ ktory was vtwierdzi y ftrzedz będzie od złego. *WujNT* 2.*Thess* 3/3 (27); *WysKaz* 3; áby w niéy [*Koronie*] ták domowy rząd/ iáko bezpieczeństwo od nieprzyjaciela było *SarnStat* 851 (37); *SiebRozmysl* K; *GrabPospR* K3 (2); Z Węgry przymierze poftanowił wieczne, Chcąc mieć od łásiádá włości łwe bezpieczne [!]. *KlonKr* D2; *KmitaSpit* A3v (2); *PowodPr* 5 (7); *SkarKaz*)(3 (11); *VotSzl* F (2); potrzebá rátowác/ Krześcijan od złych Pogąn *CzahTr* G2 (2); *GosłCast* 10 (2); Bog mu wielkie dáł nád Senácherybem zwycięstwo/ y od zguby krolestwo iego wybáwił. *SkarKazSej* 699a (14); *SzarcRyt* C.

W konstrukcji: bronić się komu od kogo, czego = bronić się przed kim powstrzymując go od kogo, czego (2): A wié go diabeł/ komuby łie piérwéy bronić/ czy Tátárom od muru/ czy Mnichóm od żony. *KochAp* 13.

β. *Z podmiotem nieżywotnym* (166) : yako oley zachouaua zelazo od rdze thak grzełzny tego ymyenya [*Maryjej*] wzyuayący byuayą zachouany od łkody potápyenya *PatKaz III* 127; dzieci timi ziołi okładać zachowawa łe od złego vrzeczenia bab, y od innych łtrachow *FalZioł I* 64a; Ty kamienie żyły ciála człowieczego á zwłáfczča łercze polilaią/ [...] od piorunu y od nieprzyjaciól bronią. *FalZioł IV* 54b (86); Przeto iest czałzka aby koląn od vrazu broniła iakoby tarcza nieiaka *GlabGad* F3 (6); náuká twoiá bezpiecznem go będzie mogła od káždy przygodi vczynić gdy náń złołciwe będą lidlá zálftawiony. *RejPs* 139v (2); *LudWieś* B4v (2); *MurzHist* L2; *KrowObr* 67v (10); *RejWiz* 102; *Leop* *A3v (5); *OrzRozm* Dv (2); támże też od morzá dáł włypác groble wielkie á wyłokie broniąc od łzkod morłkich nawálności *BielKron* 9 (8); *Mącz* 140c (2); á zágrzawłzy day wypić: y od morowégoć powietrza záchowywa. *SienLek* 156 (7); á pothym wodá wyzwoliłá łe od łrogiey ręki Fáraonowey. *RejPos* 153 (3); *BielSat* Cv; *KuczbKat* 420; *RejZwierc* 130v (2); *BielSpr* 4 (2); *WujJud* 221; *BudBib Tob* 4/11 (2); *Strum* I4v (2); Bo poniewáz łzáty dla potrzeby łą wynáleżione/ żeby od zimná y od goracá broniły [*ut vel frigus atque aestum arceant*] *ModrzBaz* 50 (4); *SkarŻyw* 100 (2); *CzechEp* 155; *WerGość* 238; w cién lipowy/ Gdzie gołpodárłkiéy głowy Od goracégo látá Bróni liłt *KochPieś* 40; *PudłFr* 12; *OrzJan* 36; *WyprPl* C2v; *LatHar* [+9]; *SarnStat* 927; *KlonKr* B2v; *SkarKaz* 278b (3); *SkarKazSej* 688b.

b. *Wskazuje na czynność, stan lub obiekt, do których ktoś nie dopuszcza lub nie zostaje dopuszczony* (566) : *BierEz* I4; acz nás milołtz bozá ode złégo nie odciágá/ acz nitz ale boiázn piekielná niecháy nás włciágá *OpecŻyw* [192]v (5); *OpecŻywSandR* nlb 3v; *PatKaz III* 104v; *HistJóz* Dv; Iezu ktorys Magdaleny od poczałowania nog twogich nie odpędził. *TarDuch* B4v (2); lepiej iesth aby takie niewiałty od pułzczania krwi włtrzymały łie. *FalZioł V* 30 (20); *BielŻyw* nlb 6 (6); aby one vłta zatwarzaiąc [*wargi*] powłciágali człowieka od zbythniey mowy. *GlabGad* Cv (2); *LibLeg* 7/32v (2); *WróbŻołt* 118/101; *RejPs* 95v (5); powłciágnicie łię/ od obzarłtwa y piałłtwa etc. od prołnych łłow od złych żądz/ myłli y vczynkow *SeklWyzn* F (7); *SeklKat* K2 (5); *RejKupSekl* a4; *HistAl* K4; *KromRozm I* D4 (2); *KromRozm II* ev (6); *GliczKsiąż* D5 (9); Vłthá záváždy od zdrády záváłciágáne być máią. *LubPs* D3v marg (7); *GroicPorz* dd2v (3); *SeklPieś* 6v; *KrowObr* 62 (7); *RejWiz* 134 (3);

Wściągni fie od zwady/ á vmnieyfflyz grzechow *Leop Eccli* 28/10 (3); *BibRadz* *4v (16); *OrzRozm* P4v (3); przeto Bog nań tę plagę przepuścił/ iż fie od łożá tey nocy żeńłkiego nie łtrzymał. *BielKron* 70 (21); A od wina w tych leciech wielce maia być powciągani *KwiatKsiąż* D2 (15); Ab eius templi aditu repelusti, Odbiłeś mię od przifłtępu/ Nie dopuściłeś mi przifłtępic. *Mącz* 287c (20); KTo Oczy chore ma/ Muśi łye łtrzedz od rzeczy łłonych [...] Od mocnego picia/ od łłońcá/ od wiátru/ od prochu/ od dymu [...] od zbytniego pořtu/ od płáczu/ od gniewu/ od czucia *SienLek* 63 (18); *RejAp* 83; *GórnDworz* D7 (19); *HistRzym* 130; ábychmy [...] grzechow fie káiáli/ y od przyřłzłych fie powściągáli. *RejPos* 113v (13); *BiałKat* 78v (3); *GrzegŚm* 32; żeby wřzeliákim obyczáiem/ y myřł/ y ręce łwe od złořliwego zábićia ludzkiego hámował. *KuczKat* 315 (8); *RejZwierc* 73 (7); *BielSpr* 59v; łowinian Heretyk takieř wćzył że nie nie łá pożyteczne pořty/ áni wřtrzymawánie od niekorych pokármow. *WujJud* 196v (16); *WujJudConf* 189v (6); *RejPosWstaw* [21²] (6); *BudBib* 2.Reg 23/17 (7); *BudNT przedm* b7v (4); *CzechRozm* 89 (21); *KarnNap* B4 (5); łwoich rzeczy z rozumem á miernie vřzywáć/ od cudzego łię wřtrzymawáć *ModrzBaz* 39v (29); *Oczko* 16v; *KochPs* 47 (2); á nas ładá trudnořká od wiewa dobrego zbáwiennego/ iáko łeřne ptaki/ odpłofzy. *SkarŻyw* 63 (19); *StryjKron* 122 (5); *CzechEp* *3v (17); *NiemObr* 12 (8); *ReszPrz* 62; *WerGořc* 204 (9); *WerKaz* 298 (2); *ArtKanc* H14v (5); *GórnRozm* F3; *KochWr* 30; *ZawJeřt* 31; *ActReg* 162; Łasciuia – nie powcziaęliwořc od miełofczy *Calep* 583b; *Phil* D4 (4); *GrabowSet* D (7); *OrzJan* 102 (2); *LatHar* +2v (11); *KołakSzczęřł* C; A z przewyřzennořci nowego teřtámentu náđ łtáry/ odřłrafza nas od niepořłufzeńřtwá. *WujNT* 778 (72); kwiatki iego iáko byř zbieráł/ kory y od ćiernia ręki wřtrzymáć nie mořeřz? *WysKaz* 11 (2); *SarnStat* 125 (29); *PowodPr* 7 (4); *SkarKaz* 120b (9); *VotSzl* C3; *SkarKazSej* 671b (3); *SapEpit* A4v; *KlonWor* 11 (3).

c. Wskazuje na tego (to) do kogo (czego) coř nie zostaje dopuszczone (298) :

á. Nie dopuszczona czynnořć, stan (211) : aby fie tam łwému miłému oytřtu modlił/ záby łmiertz okrutná ij mękę gorzká od niego oddáil. *OpecŻyw* 100v (4); *PatKaz II* 34v (7); A thy panie nieprzedłżay wřpomořzenia twego odemnie *TarDuch* A3v (4); A gdy bęđzie zawieřzon na dziecięciu/ tedy oddala od nich boiazń. *FalZioł* IV 55b (8); *BielŻyw* 31 (7); nie raczy zataiać odemnie przykazania twego. *WróbŻołt* 118/19 (4); á nierácz długo rátkunku łwego odemnie odwłoczyć. *RejPs* 102v (11); *LibMal* 1544/84v; *RejJóz* Gv; *MurzNT* 48v marg (2); *KromRozm II* o; *LubPs* L2 (7); on łkarb łkryty/ y kořłtowny/ kory Pan Bog zákrzył od mądrych/ y rořtropnych tego łwiátá/ á obiáwił to máłutzkim. *KrowObr* C (2); *RejWiz* 102; *Leop* 4.Esdr 16/8 (5); *BibRadz Gen* 27/45 (10); *OrzRozm* Q2v; przemieniáłá fie mu w rozmáite źwierzętá drapieřne/ chcąc go odřłrafzyć od łiebie *BielKron* 21v (10); *KwiatKsiąż* M; A verruncus, Bóg tego łmieniá/ kory niezczęřcie od łudzi odpęđza *Mącz* 20a (3); *RejAp* 135; *HistRzym* 90; *RejPos* 152 (7); *BiałKat* 73v (3); *RejZwierc* 18v (6); *RejPosWstaw* [143⁴]v; Bo to przykazánie/ kore ia przykázuię tobie dziłia/ nie ieřł łkryte od ćiebie/ áni ieřł oddalone. *BudBib Deut* 30/11 (6); *MycPrz* I [A3]v (2); *BiałKaz* B2 (3); *CzechRozm* A5v (6); Atoź iżby P. Bog od ćiebie táką kaźń oddáil korař záłłuzzył *KarnNap* Dv; *ModrzBaz* 11 (6); *SkarJedn* 339 (4); niedořtátek wielki Nas/ áłbo od Apteki/ áłbo od Doktorá/ áłbo od obóygá odepchnął *Oczko* 38 (5); Oddal od nich řmierć gotowá/ Ktorá widzą tuź náđ głowá. *KochPs* 120 (4); *SkarŻyw* 294 (7); *CzechEp* 142 (2); *NiemObr* 67 (3); *ReszPrz* 113; *ArtKanc* M4 (4); *ZawJeřt* 48; Prořimy rácz teraz/ od

nas gniew hámowác. *GrabowSet* C3 (3); nie wzywam ále tylko vpominam/ ábyście przyfzłą niewolą od siebie odrážili *OrzJan* 15 (7); *LatHar* +3 (18); y było to fłowo zákryte od nich: áni wiedzieli o czym mowił. *WujNT Luc* 18/34 (7); *SarnStat* 985; *SiebRozmysl* B3 (2); Grzechy wálze záhámowały wfelkie dobre powodzenie od was. *PowodPr* 66 (3); *SkarKaz* 80a (5); *VotSzl* D4; *GoslCast* 45.

β. *Nie dopuszczone zbliżenie fizyczne, kontakt umysłowy* (87) : Píi [...] Wilki od trzody gonili *BierEz* F2 (3); *TarDuch* A5; *BielŻyw* 77; *RejPs* 26v (4); *LibMal* 1544/91 (2); *LibLeg* 11/168; *HistAl* K8v; *LubPs* Mv (4); *KrowObr* 4; *RejWiz* 34v; *Leop* 4.Esdr 16/3 (7); Záh wolą Bożą pohámowani fą od niektorey kráiny. *BibRadz Act* 16 arg (11); *BielKron* 73 (6); *Mącz* 14c (2); wiele Zacnych Mężow/ od dziury Zámkowéy ośleń ná ftrzelbę Zamkową bieżąc/ odgrażał. *OrzQuin* Rv; *RejAp* 63v; *RejPos* 102 (5); *RejZwierc* 120 (4); *WujJud* 181; *WujJudConf* 157; *RejPosRozpr* c2; *BudBib Ps* 16/9 (5); *MycPrz* II Cv; *BialKaz* A4v; Anioł nie to dáie znác żeby Marią Moc Boża miała od ludzi zákryć *BudNT* Ii; záfłonił ie Pan Bog fłupem y obłokiem od woyská Krolewskiego *SkarŻyw* 481 (4); Cefarz Grecki zámurował fię był od Tátárow/ y Bulgárow Sławakow wywiadwłzy mur *StryjKron* 427 marg (2); *CzechEp* 324; *ArtKanc* G17; Owiec pilno ftrzedz od łák/ áby nigdy nie bywały ná nich *GostGosp* 118; *Phil* P4; *LatHar* 298 (2) *WujNT Ioann* 12/37 (2); *SarnStat* 110 (3); *SkarKaz* 38b (2); *SkarKazSej* 666a.

C. *Wskazuje na brak kontaktu, wolność od czegoś lub kogoś; a(b) Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, JanStat; de, ex PolAnt* (183) :

a. *Dotyczy osób* (168) : cryftus myał matką od kozdego grzechu nyeuynną *PatKaz I* 13v (6); *PatKaz II* 70v; *PatKaz III* 94v (3); *FalZioł* II 21d; *MiechGlab* 22; Alye y ymyeny ye⁸⁰ Krolyewfkey Mczi Snyathin od galthow y od nayazdow s walach volne bicz nyemoglo. *LibLeg* 11/139 (2); *WróbŻołt* H8; *LibMal* 1544/84v; *RejRozpr* B; mieć czifte fámnienie od zlich miłly y ządzey. *SeklKat* N2 (2); *ZapWar* 1548 nr 2669 (5); *HistAl* L2; *KromRozm I* F3; niewinięnem iá (marg) od (-) krfie tego fprzawiedliwe⁸⁰ *MurzNT Matth* 27/24 (2); *KromRozm II* n marg; *Diar* 30 (7); *DiarDop* 98; *LubPs* B3v (2); *GroicPorz* t4 (6); *KrowObr* 226v; *RejWiz* 62v (5); *Leop* 4.Esdr 5/1; *BibRadz Gen* 9/25 (4); *BielKron* 214v (3); *KwiatKsiąż* G3 (3); *Mącz* 341d (2); *GórnDworz* Mm7; *HistRzym* 100v; y ktoż tu kiedy był [...] áby mógł być wolnym od pokufy czártá fprofnego *RejPos* 345v (4); *RejPosWiecz*² 91v (2); dżiatki fye rodzą/ niewinné od grzéchu *BialKat* 253v (7); *RejZwierc* 79 (10); *RejZwiercTrzec* Aaa2v; *WujJud* 96; *BudBib* 4.Esdr 11/46; *MycPrz* I A2v (2); *Strum* B5; *BialKaz* K2v; *BudNT Rom* 6/7 (2); małżeńftwá trzebá ftrzec/ żeby nietylko od iákiey wády/ ále y od podeyrzenia były wolne. *ModrzBaz* 33 (10); *SkarJedn* 112; *KochPs* 88 (2); wolał bych czyftem od grzechu w piekle być: á niżli fktorym grzechem w niebie *SkarŻyw* 335 (14); *KochTr* 22; *StryjKron* A6 (5); *CzechEp* 368; *NiemObr* 22; *KochFr* 76; NIE może być człowiek wolny od przygody *WisznTr* 32 (2); *ArtKanc* L5v (3); *Calep* 108b; *Phil* H2 (3); *GrabowSet* K3; kápłani [...] záfłze też od małżeńftwá wolni być máią. *WujNT* 194 (6); *SarnStat* 1178 (2); *PowodPr* 32 (4); *SkarKaz* 351a (4); *CiekPotr* 25; *CzahTr* A3v; Panienki śliczne/ prózné od wfelkiey przygány. *GoslCast* 31; *PaxLiz* C3v; *SkarKazSej* 690b (3); *SzarzRyt* A4v.

b. *Dotyczy obiektów nieżywotnych* (15) : Nalepzy wołk bywa trochę czyrwony czyfity od brudu *FalZioł* IV 28c; *Leop* 2.Par 14/7; fą drugie wyfpy wielkie/ niektore pułte od ludzi *BielKron* 268v (2); *Viduus pecudibus ager*, Pułte polá od bydłá. *Mącz* 495c (2); *BialKaz* H3 (3); ia tego o moiem

przekładzie nie mówię/ żeby już prożeń od omyłek był *BudNT przedm d2v (4)*; *WerKaz 288*; *Feriae* – Szewito, dzień wolny od pracę. *Calep 413b*.

2. Wskazuje na punkt wyjściowy, graniczny (w znaczeniu konkretnym i przenośnym); *a(b) Vulg, PolAnt, Mącz, JanStat, Cn; de, ex Vulg (2064)* :

A. Miejsce, strona, przedmiot, osoba, sytuacja, od których zaczyna się ruch w przestrzeni (904) :
Wyemy to dobrze yze kandy shedl pan czersky od granicze sokolowskyey tam yego na prawo a mikolaya visnyewskyego na lewo. *ZapWar 1515 nr 2176 (12)*; *MetrKor 34/134v*; *March¹ A2*; Potym od Iána świętego ijdątz/ dróga ijch doftoynolci była przez podworzē Zachariáffa *OpecŻyw 31 (7)*; *ForCnR Ev*; *TarDuch Bv*; znak iest iż od wątroby tą ropa płynie *FalZioł V 9*; Czirwony piałek, ten wychodzi od nryek y tam fie rodzi *FalZioł V 10v (11)*; *BielŻyw 79*; *GlabGad B8 (5)*; Aż też Tatarzy Vlanfci [...] od połnoci przyzedłfy wżytkę ziemię z miaštecki y ze wfiami poftiedli *MiechGlab 40 (9)*; *March³ T7*; Zebrał ie od wfchodu flończa y od zachodu/ od połnoci y od morza. *WróbŻołt 106/3 (8)*; *LibLeg 11/132v (2)*; iáko łuk złámány ktory wfpák niefie od fiebie ftrzelbę fwoię. *RejPs 117 (2)*; kóffule v półfwyanky them zafthawyl wewłfi od Zidowa yadacz przełz dambrowe pyerwłła wyelz *LibMal 1545/101v (9)*; *RejRozpr I2*; *LudWieś B2v*; *RejJóz L6*; Iużczy ta Waga niewftanie Ani fie od Zemie ruffi *RejKup bb8v*; *HistAl B3v (2)*; *MurzHist N2v*; *MurzNT Luc 13/29 [2 r.]*; *KromRozm III L6*; *BielKom C4*; *LubPs gg6v*; *GroicPorz bb4 (3)*; *KrowObr 3*; Potkáli iego flugę on iedzye od dworá *RejWiz 131v (9)*; Skądeś do nas przyzedł dobry młodzieńcze? On mu odpowiedział/ od fynow Ifraełskich [!] *Leop Tob 5/7*; z odzienia wychodzi mol/ á od niewiáłthy niefluffność męłka. *Leop Eccli 42/13 (33)*; od Thoruniá ma być wolne łzcie Wilłá. *UstPraw E2v (2)*; *RejFig Aa3 (2)*; *RejZwierz 38 (3)*; Obroćilichmy fie tedy od bráciey náłzey fynow Ełau/ [...] á vdálifmy fie drogá ku pułczy Moábitow. *BibRadz Deut 2/8*; Potym teyże nocy wroćiwłzy fie od pogrzebu/ wkładłem fie przy murze *BibRadz Tob 2/10 (50)*; *OrzRozm Cv*; Krenus krol vderzył od brzegá ná Greki/ y rołprołzył im okręty. *BielKron 57*; Od wżytkich ftron fwiátá wiátry wieię powftawłzy/ á záfię ná fwe okręgi wráciá fię. *BielKron 79*; prołząc/ áby mogł żeglować do iego źiemie rzekámi/ zwłáłzczá Wołgá chcąc wielkość korzenia z Indyey od Kálektu przywieść *BielKron 436 (61)*; Fit magna lapidatio a muris, Gęłte kámienie lecą od murów. *Mącz 184b (9)*; *OrzQuin M3v (4)*; powieda Apołtoł: Iż drugi Anyoł wyłzedł od ołtarzá (*marg*) Anyoł z ołtarzá. (–) *RejAp 126v (13)*; *GórnDworz L5v*; A wyłzedłfy niektory Rycerz z páłacu od Cefárzá/ y pátrzył nań pilnie *HistRzym 46 (5)*; iż widział wodę przez bok práwy od kołciołá ciekącą *RejPos [105] (18)*; A kto też z ápteki wynidzie pewnie też cudnieyłze perfumy od niego záłátuiá. *RejZwierc 91 v (10)*; iádá od gránic ieden zá drugim z nowinámi rzadko z dobremi. *BielSpr 75v (5)*; *WujJud 135*; *WujJudConf 23v*; *KochList nlb 3 [3 r.]*; podnioł fie obłok od przebytku zborowego. *BudBib Num 10/11 (13)*; *Strum C3v (2)*; *BudNT Luc 12/54 (2)*; Wjłzedłem od Oycá y przjłzedłem ná fwiát. *CzechRozm 32 marg (8)*; *ModrzBaz 108v (3)*; *SkarJedn 59*; *Oczko [39]v*; *Calag 544a*; *KochPs 54*; *SkarŻyw 29 (5)*; *KochTr 6*; Bo kiedychmy od grobu łzły Y w puł drogi práwie były. Vftniechmy z łamym gadáły *MWilkHist I2v*; Rułzywłzy fie od Wukry łtánełi w rowninie *StryjKron 522 (6)*; *CzechEp 152 (4)*; *NiemObr 112*; iáko ty: ktory od Tybrowéy wody Szedłeś/ Fránczyłzku/ przez rózne narody *KochFr 88*; *KlonŻal D4v*; Ná Bábę dawno czarny Rycerz godzi/ Iedno że mu Pop od fpáfi záchodzi. *KochSz B3*; Przyłzedłeś od Oycá byś nam żywot fpáwił

ArtKanc A14 (4); *KmitaPsal* A4v; *ActReg* 8 (4); *Calep* 164a (3); *GrochKal* 20; Y od morzá/ y z inąd bięgl lud z káždéy ftrony *GórnTroas* 72 (2); *KochCz* B2v; *OrzJan* 66; *LatHar* 7 (2); *KořakCath* B4v; *RybGęřli* D; Y řzy zá nim wielkie rzeřze od Gáľileiey/ y Dekápoley/ y z Ierufálem/ y z Iudfkiey ziemie *WujNT Matth* 4/25 (30); *JanNKar* B3v; *SarnStat* 128 (5); *SiebRozmyřl* K2v; *WitořLut* A2 (2); *KmitaSpit* C4v; *PowodPr* 8 (2); gdy řię ludzie oną naboźną drogą od gránic zwłářczá zábáwili *SkarKaz* 40b; *GosřCast* 4; *PaxLiz* B; Wtóry raz ná řwiát idźie ten Flis/ á iź mi był ořieroćiał pierwey niź řię vrodźił/ y niź z Drukániey [!] od Prářy wyřzedł *KlonFlis* Bv (4); *KlonWor* 22 (2); *SzarzRyt* A3v.

W poľczeniu z innymi przyimkami wskazuje cały odcinek ruchu lub jego kierunek: »od...(aź) do, do ... od, dokąd od« = *a(b) ... (usque) ad* *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*, *JanStat*; *de ... usque ad* *Vulg*; *ab ... in* *Modrz* (192:25:1); *ZapWar* 1507 nr 1980 (12); *OpecŻyw* 36 (2); *ForCnR* B2v; *PatKaz III* 120; aby řliny á wilgoti po ięzyku od płuc do vřt przichodziły *GlabGad* C4v (6); *MiechGlab* 14; *MetrKor* 61/35v; *LibLeg* 10/113v (2); bo to y oycowie nářly głořnie wyznawáli co [...] áź to y do vřřu nářřich wiele kroć odnich przychodziło *RejPs* 65v; *LibMal* 1546/111 (2); *HistAl* N4; *MurzHist* L3; A iterim teź spisek okoľo odľoźenia i upewnienia egzekucyi był przesyľan od panow do posľow et e converso. *Diar* 31 (2); *KrowObr* 106v; A Filiřtynowie wzięli Arche Boźą/ y odnieřli ią od kámieniá pomocy/ do Azothu. *Leop* 1.Reg 5/1 (6); á dokąd od nas poydźie? *BibRadz* 1.Reg 6/20 (8); Przyřtáło wiele Rycerřtwá do Alexándrá od Dáryuřá. *BielKron* 125v; Ziemiá dobra y obřita/ zboźa dořyć ma/ ktore od nich woźą do Wľoch *BielKron* 281 (42); *Mącz* 139d; *GórnDworz* Cc5; *GrzepGeom* A3 (3); *HistRzym* 82v; *RejPos* 135v (2); A iáko káźnodzyeřá przepowiedájac řľowo Boźe. do noři [!] ie gľořem řwym do vřřu ludzkich/ dáľey nie moźe/ á Duch s. od vřřu áź do řercá/ ktore prawdziwie zápala. *RejPosWiecz*³ 97v; *BiałKat* 221; *BielSat* D4; *BielSpr* 65; *WujJudConf* 204; Ktorego od pagorku Betorona/ ář do polá gonili *BudBib* 1.Mach 3/24 (5); *BudNT Act* 14/16[15] (4); ktora [*nauka*] ludzi od Chriřtuřá do Moyřezřá/ od ewánieliey wolnořci/ do zakonney niewoli/ od przymierza nowego/ do teřtámentu řtárego/ prowadzi *CzechRozm* A6v (5); przykľad Vryařzá Heteyczyká: ktory od wořřká do Ieruzálemá będac przyřwan/ y do domu niechćiał iřć *ModrzBaz* 113v (11); *SkarJedn* 23 (2); *Oczko* 10 (4); *SkarŻyw* 165 (4); Szczeřćie zář ktore y tam y řám látác zwykľo/ Od Ruři do Polakow zdrádnym řkrzydľem znikľo. *StryjKron* 230 (13); á wierny potępion być nie moźe/ bo przeředł od řmierci do řywotá *CzechEp* 83 (7); Daleki przeřkok po prawdźie/ od Piotrá do Biřkupá Rzymfkiego *NiemObr* 49 (2); *KochFr* 95; *ReszList* 160; *ArtKanc* D10 (2); *GórnRozm* I3 (2); *ZawJeřt* 21; *ActReg* 53 (3); *GostGosp* 14; *GórnTroas* 5; *OrzJan* 50 (3); *LatHar* 274; Pánie/ do kogoź od ćiebie poydźiemy? *WujNT Ioann* 6/68 (9); *WysKaz* 2; *JanNKar* B3 (4); Ale dla przyřięg od Trybunaľu teraz pięrwęy do řádu Ziemiķkiego odsyľáię *SarnStat* 543; ták nie chodźac od Annařzá do Kaiphářzá, woli káźdy ábbrewiátureą iřď *SarnStat* 1276 (12); *KlonKr* D; *PowodPr* 3; *SkarKaz* 2b (2); Postánowionego tám pořyľac potrzebá. Aby od ksiąg, do řtroiow, do zbytľow, y do maľp Nie vďal řię. *CiekPotr* 87 (5); *CzahTr* D4v; *KlonFlis* D (3); *KlonWor* 14 (3).

»od ... ku, ku ... od« = *ex ... ad* *Mącz*, *PolAnt*; *a ... ad*, *a ... in* *PolAnt* (29:5); *MetrKor* 37/2; Ián/ Iozeff/ ij Nikodem przodek ciaľa wzięli/ [...] a ku grobu [...] vpádaiętz/ od krzyźa s proceřyią prowadzili *OpecŻyw* 157v (4); *OpecŻywSandR* nľb 4v; *FalZioľ* 112b; á coź řie to řřtáło/ Coź od ćiebie iáko ptak ku gorze leciáľo. *RejWiz* 43v; *Leop* 2.Reg 15/28, *BibRadz Num* 34/11 (3); Potym ruřzyľimy

fię od krolestwá Gámbré ku południu *BielKron* 452 (5); *Mącz* 120d; Pirwey ku gorze Wiłlá wroći fię od Morzá. Niż zgaśnie iego sławá *Prot E*; *RejPos* 204 [2 r.]; *BudNT Luc* 16/30; *CzechRozm* 172; *PaprPan* E2v; *KochPs* 27; wiátr [...] frodze wiął/ przegnał wodę morfką od tych kráin ku Angliey y Hiberniey *StryjKron* 26 (6); zápał od dziurki/ Poydzie wzgorę ku wiátru poki sítawa rurki. *BielSjem* 39; *CiekPotr* 72; *SzarczRyt* B3v.

»od ... (aż) na, na ... od« = *ab... (usque) ad Vulg, PolAnt; a... in PolAnt (39:5): ZapWar* 1522 nr 2287; *PatKaz I* 5v; á dwie lecie po świecie chodził, od zachodu słoncza aż na schod. *BielŻyw* 164; żona tego Carza nie mogąc zimna z cirpieć [...] od swego męża na przekop z częścią ludu z iechała. *MiechGlab* 31; *WróbŻółt* D5v; *RejPs* 27v (3); rodzim fię wżińczy w gniewie bożym który spada nanas potomki od rodziczow nałich pyrwżich *SeklKat* Q4; *KromRozm II* c2; *KromRozm III* A5 [2 r.]; *Leop Am* 8/12; Odwiedli tedy Iezufá od Káiafála ná Ratułz *BibRadz Ioann* 18/28 (5); kule ty ktore poydą od nieprzyaciól ná nas/ będę w łzátę chwytał *BielKron* 202v; Od tego mieyfcá Portugalczycy álbo Lufitani mieli fię obroćić ná wñchod słonca *BielKron* 445v (7); *Mącz* [267]b; *GrzepGeom* K3v; *HistRzym* 110; *RejZwierc* 23 [3 r.]; *BudBib Ez* 10/4; *CzechRozm* 226v; *ModrzBaz* 52; *StryjKron* 71 (2); *CzechEp* 181; *KochPhaen* 19; Czyli znowu ná woynę od nas poiedźiecie? *ZawJeft* 21; *LatHar* 730; *KołakCath* C4v; *KmitaSpit* A3; *SkarKaz* 384b (2).

»od... po« (4): *GlabGad* C7; *RejWiz* 120v; Krew żyłami od fercá po wżytkich człónkoch idźie *SienLek* Vvv3; Bo [choroba.] albo od głowy *per neruos* poydźie/ po wżyftkim cíele/ álbo w któryle kąť ciálał wpádnie *Oczko* 12v.

»od ... pod« (1): wioząc fię w Bacie profto od haków fzubienice Wińniewieckiego pod mury Galatfkie *StryjKron* 120.

»od ... w, w ... od« = *a... in Mącz, PolAnt, Vulg (13:3): FalZioł* V 59; on [mózg] napełniony imi [dymami grubymi] śpuzcza od siebie wilgoti zimne w niłsze człónki *GlabGad* Hv (3); Gdy mie był Epikurus przywiódł w omylności/ Zem fię máło nie vdał od cnoty we złości. *RejWiz* 67v (2); *BielKron* 253; *Mącz* [269]b; *OrzQuin* P3; *RejAp* 90v; Toż ten przyłmák od głowy aż więc w pięty poydzie. *RejZwierc* 248v; *BudNT Mar* 7/17; Nie lámá od przyiaćiół/ ni od mátki z łoná/ W opcé kráie Heléná morzem wniešioná. *KochMuza* 27; *KochProp* 12; *WujNT Mar* 7/17.

»od ... za« (1): Tákże ten który od śpráwiedliwości vdáwa fię zá grzechem [rediens a iustitia ad peccatum] *BibRadz Eccli* 26/34.

W połączeniu: »od ... do« (z powtórzeniem tego samego rzeczownika X) = przez wszystkie, przez wieleX, od jednego do drugiego X obejmujących jakąś całość (85): *OpecŻyw* 77; then. który goni ślad [...] powynyen śam gnacž ze wśfyamy. odewłfi dowłfy, ałz do ofthateczny wśfy. *MetrKor* 40/813; *LibLeg* 6/156v (2); zeznał yłz od cztherzech lyath chodziel od Jarmarku do Jarmarku kradnacž *LibMal* 1550/151 (5); ludzie niebożátká prości/ [...] biegáią/ od Kościoła do Rościelá [!] od Kkáplice [!] do Káplice/ od Ołtarzá do Ołtarzá/ od Obrázu do Obrázu *KrowObr* 79v (7); *RejWiz* 16v (2); *Leop Am* 8/12; *BibRadz 3.Reg* 22/25 (2); *BielKron* 262 (7); Obire domos amicorum, Od przyiacielá do przyiacielá yeždźić. *Mącz* 105b; Provinciatim, Od powiátu do powiátu *Mącz* 328a (18); Przewróć Kroniki Polfkie od dełzczki do dełzczki/ nie naydźiefz tego w nich *OrzQuin* B2; *SienLek* 190v; *GórnDworz* O5; *HistRzym* 121; *RejPos* 301 (2); *RejZwierc* [78²]v (5); gdy thedy ogień dołzedł wołom

do żywego/ ięli fćakác biegáiąc/ w koło s pochodniámi ogniętemi od woýfćá do woýfćá ze wýzýftkich ftron. *BielSpr* 38v (2); *BudBib Deut* 4/32 (3); *Strum* F2 (2); *BudNT Matth* 23/34; Rzemieńnicy/ ktorzi od mieyfcá do mieyfcá chodzą robiąc/ á miełzkánia pewnego niemáią [*Opifices vagi, qui certas sedes non habent*] *ModrzBaz* 123; *SkarŻyw* 212 (4); *StryjKron* 437; *CzechEp* 167; *KochFr* 79; *BielSen* 13; Geniculatim, significat per genicula – Odftawu doftawu. *Calep* 450b (5); *SarnStat* 473 (2); *SiebRozmyśl* H2; *SkarKazSej* 693b (2).

»od jednego ... do drugiego; od tego ... do onego« (12:1): tedy biegaią od tey ftrony do oney, tak długo/ aże lie bieganiem fpraczuia *MiechGlab* 24; *GroicPorz* f; *KrowObr* 106v; *BielKron* 21 (3); *Mącz* 349d; połyłáli [*pachołków*] imieniem I.M. páná Wierzýłá Kálzthellaná Wileńfkiego/ od iednego do drugiego dworzániná *Górndworz* S5; *RejPos* 276; *BudBib Eccli* 10/8; Castellatim – Od iednego miałteczka go drugiego [!]. *Calep* 170b (2); *SiebRozmyśl* Av.

W połączeniach typu: »dom od domu« (10): iako iedeⁿ z vbogich chodzątz dom od domus żebrál. *OpecŻyw* [34] (3); *MetrKor* 40/813; *GliczKsiąż* G6v; *GroicPorz* ee3v; *KrowObr* 142v; Synowie dom od domu chlebá niech proszą *KochPs* 168; *WujNT 1.Tim* 5/13; Biega iáko pádáleć/ kąć od kąćá Páni *ZbylPrzyg* A4.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki [w tym: wiatr (24); od wschodu (słońca) (15), od zachodu (słońca) (9), od północy (4), od południa (3)] (35): może [...] być żyw przez wody gdy iefth wiatr od południa *FalZioł* IV 29d (10); Po obiedzie [*wiatr*] z północy y od wfcodu Słończa *LudWieś* Bv; uważali nie mniejsze niebezpieczeństwa od węgierskich krajow, ktore już Turek opanował, jako i od Podola dla wtargiwania Tatarow. *Diar* 43; *LubPs* R6v; *Leop 4.Esdr* 15/34 (6); *BibRadz Os* 12/1; Carba, Carbinus, ventus, Qui alias Aphricus dicitur, Wiátr od Affriki. *Mącz* 37d (6); przez bárzo dziwne widzenie gwiazdy od wfcodu Słońcá od Ieruzálem przyiácháli *HistRzym* 99v; *KochPs* 111 (3); *Calep* 79b (3); iż od zachodu y wfcodu zacnemí pofelftwy vczczony Krol y pan wáfz/ wielką wam v półtronnych powagę y mniemánie czyni. *SkarKazSej* 667a.

B. Miejsce, strona, od których rozciąga się jakiś obszar, płaszczyna, droga, rzeka itp. (545): *MetrKor* 46/114v (2); *FalZioł* I 143b; Czemu fzyia ma w fobie puftóć, iaka iefth w gardle na przodku od iźzika [!] począwfy. *GlabGad* Dv; Cztyrzy żyły na przednieyfe od fercza pochodzą, od ktorich drugie wyraftaią iakoby gałęzi od drzewa, po wýzýtkim cieie lie rozchodzące. *GlabGad* E5v (6); *LibLeg* 10/71v; *LubPs* X3v; *GroicPorz* iiv; *Leop Ez* 1/27 (2); Gránice ich od Máháánáim były wýzýthko Bałán *BibRadz Ios* 13/30 (4); Drudzy narodowie Izráelfcy/ będą mieć ty kráiny. Stronę południą/ ktora lie poczyna od pułczzey Syn blisko Edom. Stronę zachodnią/ ktora lie poczyna od wielkiego morzá *BielKron* 43v; Poczyna lie Europá ze wfcodu fłońcá od rzeki Tánáis á południá od morzá Greckiego Egeum *BielKron* 271v; Gorá w náłzey Europie nawiętfa y fławnieyfa Alpes [...] fćály od niey idą morzem dáleko *BielKron* 461 (18); Sagittae pendebant ab humero. Strzały wiśiály od rámion. *Mącz* 288a (4); Zylá Wątrobna nád łóćkiem/ idzie od zołádká/ od Sercá/ od Wątroby: pomaga przeciw Kurczowi/ y niemocam tych człónkow od ktorich idzie *SienLek* 36 (6); Wiedźze od téy to Liniéy po równiéy Linią a.c. *Perpendicularem GrzepGeom* P3 (4); *KwiatOpis* A4; *BudBib Ios* 12/3 (4); Támże idź do ónego znáku/ odmierz od ziemie wieléc łóćki vkaże wagá. *Strum* C3v (4); *BudNT Act* 10/38 [37]; *ModrzBaz* 123; *SkarJedn* 58; *Oczko* 16 (2); *SkarŻyw* 120 [2 r.]; Ci z kułz bełty/ cí z łukow/ cí

fię zaś wręcz lieką/ A z drugich fię iuż trzewá od długich drzew wleką. *StryjKron* 255; *KochPhaen* 14; A była tá luknia nie lzyta/ od wierzchu cálo dziana. *WujNT Ioann* 19/23; *SarnStat* 1071 (2); zá niá Drwięcá bieży/ Miedzy Prufámi płynąc od Brodnice Czyni granice. *KlonFlis* Gv (2).

W połączeniu z innymi przyimkami wskazuje na cały obszar, powierzchnię itp.: »od ... (aż) do, do ... od« = *a(b) ... (usque) ad Vulg, HistAl, PolAnt, Mącz, JanStat; de ... usque, a(b) ... usque Vulg (337:1):* A od kolana na dol az do podełchwy aby zadne plechowye rzeczy any panczerzowe nyebyly yedno nogavicze profte lszkynenne łkornye *MetrKor* 26/62; *OpecŻyw* [79] (2); od tąd ydzie [*granica*] po prawey recze do Byaley wodj. a od Byaley wodj do Nyepra rzeki a od nyepra rzeki gydzie do morza czarnego *LibLeg* 11/83v (10); Pyen od korzenya aż do gáłęży. *Murm* 104 (5); *BartBydg* 158b; w pułc tego foku w nos [...] yż doydzie tam daleko do źiłek ktore pochodzą od mozgu do oczu *FalZioł* I 13d; Znamionuie bolenie w krzyżu y we wšytkich pacierzoch grzbietowych/ poczawšzy od dołu aż do wirzchu. *FalZioł* V 8 (8); *GlabGad* A5 (4); *MiechGlab* **4 (4); *ZapWar* 1536 nr 2493 (3); *WróbŻołt* 112/3 (2); á pewnośc obietnic twoich iest łnadz ferłsa niż odniebá do ziemie *RejPs* 84v (4); niekora niewiáłtá porodziłá lyna bárzo dziwnego/ ktori od głowy aż do pępká był łpołobu ludzkiego/ ále záłfle od pępká aż do nog miał podobieństwo rozmaitych beštyi *HistAl* M8 (4); *KromRozm III* E2; *LubPs* S3v; *KrowObr* 19v; *RejWiz* 50v; Plemieniu thwoiemu dam źiemie thę od rzeki Egipłkiewy/ ałz do rzeki wielkiej Eufrátén *Leop Gen* 15/18; Vczynił też Morze (álbo koćiel ná vmywánie) lane/ włferz ná dziełieć łokci/ od kráiu iednego do drugiego/ okragłe w koło *Leop 3.Reg* 7/23 (25); áleć blizna od głowy do lzyie/ A ledać iey táfalkiem łfcie nie zákryie. *RejZwierz* 30 (2); A mięłzkánie ich było od Mezá idąc aż do Sephár gory ku włchodu łłóncá. *BibRadz Gen* 10/31 (39); *Goski* *; *OrzRozm* D4v; á Iakob drábinę przez łen widzyał do niebá od zyemie *BielKron* 77; Numidya od rzeki Amáluchi aż do rzeki Ampłágá. *BielKron* 270; W miešcie łá dwie wielkie drodze od zamku aż do klałztorá/ kámieñmi kwádratowemi połozone. *BielKron* 277v (57); A capite ad calcem, Od głowy do pięty/ to yełt/ od poczatku aż do koñcá. *Mącz* 32c; Pectus, Pierśi przednieyłzá zwłáłzczá część człowieká od lzyie aż do Brzuchá. *Mącz* 285d (23); Sá zaś drugie krłzczyce/ thy wilkiem zowá/ ktoré bywáią od kolan aż do kopytá *SienLek* 182 (9); *RejAp* 191v; *Linea* tá co idzie od punktu c. do punktu e. iest *Perpendicularis GrzepGeom* D; Niech będzie dálekośc od a. do b. ktorá chcełz zmierzyć *GrzepGeom* P3 (29); *RejPos* 78; *BiałKat* 41; *KuczbKat* 190; *RejZwierc* 197v; *WujJud* 118v (2); ode tlá do^{mv} aż do piętrá obił ściány drzewem (cedrowym) *BudBib 3.Reg* 6/15 (26); Od Kráková do Bálic gdzie poyrzyłz tám włzędzie/ Káždy łwe wíly wiedzie *StryjWjaz* B2 (2); *CzechRozm* 120v; *SkarJedn* 152 (2); *Oczko* 12v; Pozowie źiemie od włchodnéy gránice/ Až do łłonecznéy poznéy łoznice. *KochPs* 74 (3); *SkarŻyw* 70 (6); iz poczawšzy od Wiliey we dwu milach aż do Liflandłkich gránic tego domu płodna winnica hoynie łie rozkrzewiła. *StryjKron* 355 (8); *CzechEp* 358; *KlonŻal* A3v; *KochPhaen* 12 (2); *ArtKanc* E9; *Calep* 951a; *Phil* I3; *ZapKościer* 1588/77; od wierzchu głowy aż do łtopy nożney/ człónká zdrowego w Synu Bożym nie było. *LatHar* 259 (10); *KolakCath* C4v; Wielki iest przeciąg od łoná Abráámowego do niłżzego pieklá. *WujNT* 263 (9); *JanNKar* E3v (6); *SarnStat* 131 (6); *PowodPr* 66; Bo od włchodu łłóncá do zachodu/ wielkie iest imię moię miedzy Pogány *SkarKaz* 158a; *CzahTr* Hv; *SkarKazSej* 689a.

»od ... (aż) k(u), ku ... od« = *a(b) ... (usque) ad Vulg, PolAnt; a ... contra, de ... in Vulg; a(b) ...in PolAnt (32:1)*: Od pięty nożné aż ku wirzchu głowy niebyło wnim zdrowiá *OpecŻyw [127] (3); FalZioł I 113d*; Od wschodu fłońcá k zachodu s Sionu święte⁸⁰/ Wyniknęła iážność wyelka dziwney krafy yego *LubPs N2v (3)*; A zaś od południá z ftrony Káryátharym/ wychodzy granicą ku morzu *Leop Ios 18/15 (5)*; Wftań á idz ku Południowi/ droga która od Ieruzálem bieży ku Gázie *BibRadz Act 8/26 (11)*; *BielKron 289 (3)*; *Mącz 240b*; *SienLek 175v (2)*; *WujNT Act 8/26*; którego [A] znak iest kréfká takze nád nim/ ále od lewéy ku práwéy ręce *JanNKarKoch D4v (2)*; *CzahTr Hv*.

»od ... (aż) na, na ... od« = *a ... usque Vulg, Mącz; ab ... usquead, de ... in Vulg (21:1)*: gładkié [włosy] niemál aż do vřfu/ a od vřfu nadol promienie kędzierzawé *OpecŻyw C*; Drugii Gofzcziniecz Prařfólno do Luczka ktori ydzie na Oliéfko od dołyny Polonie *MetrKor 57/115v (2)*; *RejPs 206*; *Leop Ez 1/27 (2)*; Od tey fkały od záchodu Słońcá miáło fzło ná doł *BielKron 264v (6)*; *Mącz 79a (4)*; iáko Wodá ftoi w Stáwie przy Kráiéch/ od Czołá aż ná Wierzchowinę *Strum I3*; *SkarJedn 225 (2)*; *PaprUp A4*; *LatHar 640*; *WujNT Luc 17/24*.

»od ... po« (3): *LibLeg 10/72*; *MiechGlab 5*; Bo od zmárzłego morzá po brzég Adryáńki/ Wřzytko był opánował cny naród Słowiáńki. *KochCz A3v*.

»od... aż w« = *a... usque in JanStat (2)*: Bo widzieli/ iáko drogę vřłaná y świetną od kłáztoru iego/ ařz w niebo idącą *SkarŻyw 253*; *SarnStat 1089*.

W połączeniach: » od ... (aż)do«, »od ... aż w« (z powtórzeniem tego samego rzeczownika) = *wszędzie, po całej powierzchni lub jakiejś jej części (61:1)*: *OpecŻyw 11*; y poddał iá Faraonowij y wřzytek lud iey od granice do granice krom zyemie kapłańkiey *HistJóz E3*; *WróbŻořt ee4*; *RejPs 105 (2)*; *ZapWar 551 nr 2684*; *KromRozm III E2*; A zá to Pánye imyę thwe yuż ták fławne będye/ Pámyátká twa od narodu aż w narody wřłędzye *LubPs dd4 (5)*; *KrowObr 19v*; *RejWiz 86v*; *Leop Ps 76/9 (3)*; *RejZwierz 140*; Y weszli do Kořciołá Báálowe⁸⁰/ á był ich dom pełen od końcá aż do końcá. *BibRadz 4.Reg 10/21 (4)*; wwiążą od drzewá do drzewá báwełniáná fiec *BielKron 447 (7)*; *Mącz 10a (2)*; *SienLek 131*; *Linea* nie prořta iest/ która nie idzie ták od Punktá do Punktá/ áby fye nie miáła ná ftronę wnieřć. *GrzepGeom C2 (5)*; *RejPos 343v*; *BiałKat 73v*; *WujJud 239v*; kiedy iuż włóżyřz wářftę iedną od kóncá do kóncá Grobléy/ zářypze iá *Strum H2v*; Ale v tákiego Stáwu/ który iest od Góry do Góry/ potrzebá Grobléy nád wodą *Strum H3v (8)*; *CzechRozm 107*; rořkazał Leuitom od bramy do bramy/ zábijác [!] lud on bořwochwałřtwem [!] zmázány. *SkarŻyw 482*; *NiemObr 22*; Interscálmium – Szerzą od kořka do kořka, wktorei poiazdami robiá. *Calep 554b*; *LatHar 61 (3)*; *KořakSzcześł B4v*; *WujNT Matth 23/34 (2)*; *SkarKaz 39b (2)*; Tá mátká [...] rozřzerzyłá páńřtwo řwe od morzá do morzá/ y fášiadom was řtrářzliwe poczyniłá *SkarKazSej 666a (2)*.

»od jednego ... do drugiego« (6): *HistAl F4v*; Iáko fą Bogowie ktorzy miedzy okolicznemi narody fą/ [...] od iedney gránice źemie aż do drugiey. *BibRadz Deut 13/7 (5)*.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki [w tym: droga (5)] (6): wywiodł mię drogą z brony ktora patrzała ku drodze od wřchodu fłońcá *Leop Ez 42/15 (2)*; Gránicę teř od Wřchodu powiedźcie *BibRadz Num 34/10 (3)*; *Viae vicinales*. Drogi ode wřři. *Mącz 492a*.

C. Osoba, miejsce, stan, sytuacja, od których rozpoczyna się jakaś czynność, działalność (464) : *MetrKor 34/135*; *OpecŻyw 36v (6)*; Lucas then poczyná od criřtuřa a ydzye ařz do adama przeřz

fyedmdzyefyath y cztery rodzaje *PatKaz III* 108 [2 r.]; *FalZioł* I 64c; *BielŻyw* 76 [2 r.]; Włzakoż od tego flufza początek vczynić, czo fie około nas dzieie *GlabGad* A5 (3); *KłosAlg* E4 (2); *WróbŻołt* 67/30; ábowiem początek flow twoich zówzdy fie od prawdy poczynał *RejPs* 187; *ComCrac* 12; *LudWieś* B5v; Iako włzkolach vczono dziecy. Od cum fteteris poczynaly/ O bodze malo wlpominali. *SeklKat* A3v (3); *RejKup* h4v; á kfyężą/ mnichy/ mnifzki/ ktore pánu Bogu czyfiołć były flubiły/ od fyebye począwłfy/ poożenyał *KromRozm I* C; *MurzNT* 66v (3); *KromRozm II* dv (2); *KromRozm III* G6 (3); *GliczKsiąż* B3v; Początek od żálobliwe⁸⁰ vfkárzenya/ iż Pan dłuogo odwłoczy pociechy wierneho. *LubPs* Fv marg (7); *GroicPorz* ffv; Iżafz fam Kryftus iáwnie nie fwiádtzy? Iż fie od żydow zbáwienie zátęło? *KrowObr* 24v (5); *RejWiz* 55v; *Leop* 4.Reg 10/33 (7); *LeszczRzecz* A4; *RejZwierz* 111v; Abowiem oto poczynam karánie od miałtá ktore fię ozywa imieniem moim *BibRadz Ier* 25/29 (7); Iż wedle Krolewfkiej Przyśięgi/ Exequucya ma fye począć od Ołtarzá. *OrzRozm* A (12); Papież wydał kfiązki iáwne/ chcąc błąd wykorzenić s kościołow/ [...] á napierwey od fwego/ w Rzymie rzekł począć *BielKron* 215v (14); *GrzegRóżn* F4 [2 r.]; *KochSat* B4v; *KwiatKsiąż* L.; *Mącz* 37c (8); *OrzQuin* E3 (9); *Prot* B; *SarnUzn* G6; Iedzenia niepoczynać od pícia/ ále od rzeczy nietwárdych/ kwáśnych/ álbo fłodkich *SienLek* 13 (6); *RejAp* 34v (3); orácią włythkę od Adámá iá począwłzy rozwlecze *GórnDworz* li6v (7); *GrzepGeom* Nv; *HistRzym* 14 (2); iż ten chytry miłtrz od tego końcá nawięcey o nędznego człeká kuśić fie miał *RejPos* 71v (15); Wykład tedy Artykułu tego/ począć máią od poznánia tego fłowá (Duch Swięty) *KuczbKat* 65 (7); *RejZwierc* 77v (7); *BielSpr* 12 (4); Liczćie fobie Bifkupy od lámego Piotrá *WujJud* 136 (2); *RejPosRozpr* c2 [2 r.]; Cwiczenie dzyátek od fiebie rodzicy poczynác máią. *RejPosWstaw* [41²] marg (2); *BudBib* Gen 44/12; A ná to też miéy báczność/ żebyś kazał żłób robić od cienkiégo kóńcá *Strum* G4v (5); *WierKróc* Bv; *BudNT* Luc 24/47; A iż też obádwá Ewánieliftowie do iednego Iozeffá rzecz fwą ściągáią/ ieden na nim kończąc/ á drugi od niego poczynáiąc *CzechRozm* 153 (15); *ModrzBaz* 9v (5); *SkarJedn* 11 (6); *Oczko* A4 (12); y od niego [św. *Wojciecha*] sławá Polfka fzerzyć fię y wznosić/ [...] poczęła. *SkarŻyw* 357 (19); *MWilkHist* Kv; *StryjKron* 270 (4); Podźmyż też y do śrzodku/ ktory poczynam od fpraw Apóftolfkich/ á kończę iy w liściech Páwłowych. *CzechEp* 308 (25); *NiemObr* 3 (2); *KochPhaen* 1; *ReszPrz* 28 (4); od początku żywotá fwego fpráwy fwoie fobie pierwey/ á potom káplánowi przypomináią *ReszList* 157; *BielSjem* 16; *GórnRozm* C3v (3); *PapUp* K4v; Clavicula [...] Członek od ktorego fzie wiąże zito *Calep* 205a; *WyprPl* C3; áby włzelka náłzá modlitwá y fpráwá/ od ciebie zówzdy początek bráłá *LatHar* 13 (8); opifuią kościół iego; iáko fię począł od Ieruzálem głownego miáłtá Żydowfkiego *WujNT przedm* 31 (29); *WysKaz* 27; Práwá Lenné [...] niemáią bydź rozumiane/ iedno od Státutu Królá Alexándrá *SarnStat* 88 (13); *GrabPospR* L4; *PowodPr* 80; *SkarKaz* 7a (9); *CiekPotr* 68; Ten mowię od kogo fię włzczęły te nowiny *CzahTr* K; Rozwodził potym fłowy/ á fłowy oftrémi/ Od cnoty rzecz prowadząc *GoslCast* 49; *PaxLiz* C2v; *SkarKazSej* 657a (9); Więć kłamlwi fzałbierze od łgárftwá fwe dzieło Záčzynáią. *KlonWor* **v (2).

W połączeniu z innymi przyimkami wskazuje na cały zakres czynności, działalności: »od(e) ... (aż) do(tąd), do ... od« = a ... (usque) ad *Vulg*, *HistAl*, *PolAnt*; a(b) ... usque *PolAnt*, *Vulg*; de ... usque *Vulg*; ab ... in *PolAnt* (94:1); *OpecŻyw* 120v (2); trochę iey ma być dawano/ tho iefth począwłzy odetrzech ziarn aż do dwunałcie *FalZioł* III 5b (6); *WróbŻołt* L7 (4); *HistAl* D5; *MurzNT* Mar

13/27; In summá/ wšytkę ípráwę [trzeba spisać] od początku aż do końca. *GroicPorz* e; *KrowObr* 123v; *Leop Ios* 12/7 (6); *BibRadz* 1.Reg 15/7 (4); áby nie rozumiał człowiek dzyełá Bołkiego/ ktore wczynił od początku aż do końca. *BielKron* 79v (6); *KwiatKsiąż* M2; *Mącz* 219b; przeto potrzebá ieft/ poftąpić od rzeczy nam wiadomych do rzeczy nam z przyrodzenia niewiadomych. *OrzQuin* H4 (2); *SienLek* 45v (3); tom ia dał zgrómádzić/ á porządnie ípifáć/ począwšy od głowy/ aż do niżšzych członków *SienLekAndr* a3; *GórnDworz* L1v (2); *HistRzym* 110v (2); *RejPos* 111v (2); Aug[ustyn] fukcešfýą bífkupów wylicza od í. Piotrá aż do íwégo czáfú. *BiałKat* 123v marg (2); *RejZwierc* 1 (3); *WujJud* 52v (3); *StryjWjaz* C2v; *CzechRozm* 152v (4); *Oczko* 17 (4); Od świec/ od obrázow/ od obrządkow innych/ do bluznienia Sákrámentow/ do psowánia Boštwá Chryštušowego y do záprzenia Bogá w Troycy iedynego/ błędnicy nieščzęšliwi przyšzli. *SkarŻyw* 114 (5); *CzechEp* 46 (7); vżywał árgumentu/ od mnieyšzey rzeczy/ do wiéyšzey prowadząc *NiemObr* 101 (2); *KochFr* 33; *ReszPrz* 62; *Calep* 784a; *WujNT przedm* 41 (14); *KlonKr kt.*

»od ... ku« (2); *SienLek* 41v; Ale od tey Przedmowy [...] przyštąpiemy iuž ku rzeczy którą tego dowiešć chce *CzechEp* 326.

»od ... na« (5); *FalZioł* V 65 (2); *GroicPorz* ffv [2 r.]; ktory przed dwiemá šty lat / miłošćiwe láto Papieškie/ od šetnego / ná pięćdziešiąty rok przemknął *NiemObr* 153.

»od... (až) po« (3); *Leop* 1.Mach 2/61; iż ma być przepowiedaná pokutá w imię iego/ począwšy od Ieruzalem aż po wšytkiemu šwiátu. *RejPos* 116v (2).

D. *Początkowy element jakiegoš zbioru (osoba, przedmiot) lub cecha określájca przynależnošć do danego zbioru (151)* :zmordowál wšytki dziecij ktorež były w Betleiem [...] od dwu lát ij nižey *OpecŻyw* 29; *MurzNT Matth* 2/16; A z šynow MANAšfe [...] nálicžono po imieniu káždego od dwudzieštu lat y wyššey/ wšyštkich kthorzy mogli boiowác/ trzydziešći y dwa thyšáciá/ y dwiešćie. *Leop Num* 1/34 (12); *BibRadz* 1.Par 23/3 (3); Zbierz lud Izráelški [...] cokolwiek narodu męškiego od dwudzyeštu lat/ ludzi godnych á mocnych *BielKron* 39 (2); *BudBib Num* 1/3 (8); *BudNT Matth* 2/16; *WujNT Matth* 21/6 (2).

W połączeniu z przyimkiem »do« wskazuje na cały zbiór: »od(e) ... (až) do« = *a(b) ... (usque) ad Vulg, PolAnt, Modrz* (109); *LibLeg* 6/191v; on patrząc v káždego od štarššego až do młodššego nálažł kortzak w worze Beniáminowim *HistJóz* D2v; *SeklKat* Z2; Krezus máyąc wššego došćić/ począwšy od złotá/ írebra/ pereł/ kamieni drogich/ až do inššych íkárbow/ [...] nyechcyál nic wyęcey dbác *GliczKsiąż* Fv (5); *LubPs* aa; wšytki inne rzeczy od máłá do wiela/ co by ku Gieradzie nie przyšłufzáły/ przy Męžu tey vmáršey máią zoštác. *GroicPorz* gg3v (3); Y wygládził Bog wšyžtko štworzenie ktore było ná ziemi/ od człowieká až do bydłéciá *Leop Gen* 7/23 (14); *LeszczRzecz* A2; Zešzli šię tedy wšyšcy špołu od namnieyšzego až do nawięczšzego *BibRadz Judith* 13/15 (15); nápišál Šálonon o káždym drzewie przypowiešć šwoieš/ począwšy od Izopu aż do Cedrowego drzewá. *BielKron* 79 (8); *OrzQuin* K2; Owa co iešć ludzi ná šwiecie/ tedy žadnego dobra myšł nie mierži/ począwšy od tych ktorzy cięšzko práciuiá/ až do owych kthorzy šą ná vštáwicžney modlitwie/ álbo ktorzy w więzieniu frogim šiedzą *GórnDworz* O2; Zwołay robotnikow/ a záplác káždemu zapláthę iego/ począwšy od naypošlednieyšzych aż do pirwšzych. *RejPos* 59 (4); *BiałKat* 56; od proroká až do offiárniká/ káždy czyni kłámštwo. *BudBib Ier* 6/13 (18); *MycPrz* II C3v; *BudNT Matth* 20/8 (2);

CzechRozm 109 (7); *ModrzBaz* 82; Ze iego wżeteczeńftwá/ [...] Od málych aż do wielkich wżyfcy iáwnnie bronią. *KochOdpr* C3; *KochPs* 198; pocżawży od Papieżá/ áfż do inżyich wżytkich Ńtanow/ wżyfcy fię nálycyc iego goręcemi Ńłowy niemogli *SkarŻyw* 544 (6); *MWilKHist* F3v; *CzechEp* 228; *WerGość* 203; Dwór/ od málych do wielgich/ wżytek Ńye rádował. *KochPam* 83; *GórnRozm* I3; *KolakCath* B3v; *WujNT Luc* 11/51 (5); *SkarKaz* 6a; *SkarKazSej* 704b [2 r.]; wyedluk zacżvnuku mayá splacżycz to wżytko ot mala do wyela *ZapKościer* 1597/79.

W połączeniu »od ... do« z powtórzeniem tego samego rzeczownika = wszyscy, wszyscy po kolei (13): Tributim adverbium, Po wżzech cechách/ od powiátu do powiátu/ od bráctwá do bráctwá. *Mącz* 464b; Viritim adverbium, Od mężá do mężá álbo káżda ofobá z ofobná. *Mącz* 498c (10); Manipulatim – Przez roti, od roti do roti. *Calep* 636a (3).

3. Wskazuje na położenie czegoś w przestrzeni względem czegoś innego (1230) :

A. W wypowiedziach oznaczających odległość, oddalenie jakiegoś przedmiotu, osoby względem czegoś czy kogoś innego; a(b) *Vulg*, *Mącz*, *PolAnt*, *Modrz*, *JanStat* (832) :

Z towarzyszącym przysłówkiem lub przymiotnikiem i imiesłowem oznaczającym odległość [np. daleko, odległy, jednako, opodal itp.] (510): *BierRaj* 17v; *MetrKor* 34/134v; *OpecŻyw* 12 (3); *PatKaz II* 78; *TarDuch* A2v; iako ieft znać w LofoŃiu, ktori bliżey morza/ ten ieft gorży/ á iako daley od morza thym lepży/ á czo bliżey do wierzchu rzeki/ ty Ńá lepże. *FalZioł* IV 45b (12); *GlabGad* Dv (2); *MiechGlab* 41; *KłosAlg* A3v; *WróbŻołt* 118/155; *RejPs* 138 (2); *LibLeg* 10/153v (7); powiada ze oth Cracowa niedaleko muŃchili bicz *LibMal* 1543/68 (4); *SeklWyzn* c2; *SeklKat* P4v (4); Choć Ńam ku mnie ty/ bliżey Ńtoy Bos nazemi zdalieka Ńtáł Od rozkolŃy czo Ńwiat miewáł *RejKup* V; *HistAl* M5; dáleko to od onego/ co nam náŃly doktorowye powyádáyá y pokázuyá/ yáko dżyeń od nocy. *KromRozm I* 14 (3); *MurzHist* B4; ponyeważ Ńá oddaleni od onego myeyŃá gdżye im Bog ofyárowáć kazał/ żadnych ofyar nye ofyáruyá *KromRozm II* 1; *GliczKsiąż* K3v; Iż zá wtorá gránicá od nas rozno mieŃzkacie *LubPs* hh (8); Rozumiey liczbę/ iáko kthora PerŃoná dáleko ieft od drugiey/ między kthorymi bywa pytánie. *GroicPorz* ffv (2); *KrowObr* 134v (2); Co to zá fántázya tháka przyŃzłá ná cię. Iż ták mieŃzkaŃz ofobno thu od ludzi Ńoby *RejWiz* 66; nie Ńcigay go/ ábowiem ieft dáleko od ciebie [quoniam longe abest] *Leop Eccli* 27/22 (7); Ieft miáŃto bárzo dálekie od żemie Filifthyńkiey *BibRadz I* 171b *marg*; Dawá znać o po wołaniu pogánow ktorzy ná on czás dáleko byli od koŃciołá á zebránia wiernych pańŃkich *BibRadz II* 57b *marg* (17); *OrzRozm* G2v (3); áby nie zápomniał roŃkazánia PáńŃkiego czynić/ ktore nie Ńá dáleko od ciebie *BielKron* 45; Moguncia Ńtára/ troche opodal od rzeki Renu byłá *BielKron* 284v (35); *GrzegRóżn* K4 [2 r.]; *KwiatKsiąż* C2; *Exulo* [...] YeŃtem dáleko od oyczizny *Mącz* 112d; dóm ofobliwy od drugich domów. *Mącz* 171c; *Longe relegati a caeteris*, Dáleko oddaleni od drugich. *Mącz* 187a; *Tecta intermissa*, Dáleko yeden dóm od drugiego/ rzadkie domy. *Mącz* 226c (76); *OrzQuin* Y4v [2 r.]; *SarnUzn* D2v; Vczyń Ńyedzenie ná gorze/ od żemie wyŃoko *SienLek* 3 (5); *RejAp* 17 (4); Owa dobry pan záwiadł go do iedney wieże/ ktora oddzielnie od koŃciołá Ńtáłá *GórnDworz* T6v (15); Niechay będą dwie Linié proŃté/ iednáko od siebie idące *GrzepGeom* E2 (40); *HistRzym* 23 (3); A oni mędrkowie/ [...] z dáleká iáko Thurowie/ potrażáiąc porożym Ńwoim/ chodzili od tego. *RejPos* [290] (29); *RejPosWiecz*² 91; wŃzeláká gorżkoŃć/ gniéw/ zápálczywoŃć/ wołánie/ bluźnienie/ niech precz będącie od was *BiałKat*

51 (4); *GrzegŚm* 3; *RejZwierc* 84v (2); Víf ábo rząd od vffu ma ftać wolno/ gdy gwałtowney potrzeby niemáfz/ ieden od drugiego ná fześci ftop *BielSpr* 9v; thedy ty mafz fkrzydło fwoie lewe álbo rog odłożyć opodal/ od nieprzyaciélfkiego práwego *BielSpr* 20v (11); tamże też złożyli Zbroje z siebie i składali porządkiem na ziemi Tuż od siebie *KochMon* 23; *WujJud* 35v; *WujJudConf* 177; Obycáie dalekie od kofciolá. *RejPosWstaw* [143⁴] *marg* (2); Daleko od niezbożnikow zbáwienie/ bo vftaw twoich nie fzukáli. *BudBib Ps* 118/155 (9); Iefli ich záráz od Stáwu nie ma kómu przedác/ tedy ie zásię muśi w Stáwie záwzréc *Strum* N3 (2); *BiałKaz* B2; lud ten wárgámi mię czći/ lecz ferce iych dáleko ftoi odemnie. *BudNT Mar* 7/6 (7); *CzechRozm* 78 (6); *KarnNap* B3v; bo ták [wieśniakiem] káždego nieślachćicá zowá/ choćby [!] dáleko odewśi był *ModrzBaz* 89; y śiadlá fwoie nie ná iákiem kraiu świátá od ludzi odłáczonem/ ále miedzy ludzkiami narody záłożyli *ModrzBaz* 102; mam zá to/ że nie od powinności mey zdroźnego [nihil ... *alienum officio meo*] nieuczynię. *ModrzBaz* 137 (23); *SkarJedn* 5 (7); *KochOdpr* A4; *Oczko* 1v (2); *KochPs* 153; *SkarŻyw* 28 (8); *StryjKron* 36 (8); Ale fię temu wykładowi ták dálekiemu od rzeczy [...] dźiwuię. *CzechEp* 154 (25); *CzechEpPORz* **3; *KochJez* B2; *NiemObr* 44 (2); *KochPhaen* 19; ktorzy ná roźnych/ á od fiebie bárzo odległych mieyfcách mięfzkáiąc *ReszPrz* 28; *ReszHoz* 134; *ReszList* 148 (3); *WerGość* 259; *PudlFr* 43; *ArtKanc* Q19v [2 r.]; *GórnRozm* B4v (8); *KochWr* 41; *PaprUp* E3v; *ActReg* 129 (2); *Calep* 360a (2); Kędy Pan miefzka/ á imienie ma blifko ná drodze iedno od drugiego *GostGosp* 14 (2); *GostGospPon* 170; Boiaźń/ miłość/ chćiwość/ nienawiść/ gniew/ y ine áffekty dálekie od Sędziow być máią. *Phil L marg* (5); *GrabowSet* E4v (2); *OrzJan* 51 (2); *LatHar* 279 (3); *RybGęśli* C (2); *WujNT Matth* 8/30 (14); iefliby fie zábićie śtáło dáleko od przyaciól zábité⁸⁰ *SarnStat* 612 (11); *PowodPr* 7; *SkarKaz* 3b (3); áby *fedem belli* z tym Pogáninem/ [...] co nadáley od siebie vczynili *VotSzl* B2v [2 r.]; *ZapKościer* 1596/85v [2 r.]; *CzahTr* D4v (2); *KlonFlis* Dv; *KlonWor* 80.

Z towarzyszącym określeniem miary odległości (306): *OpecŻyw* 10 (4); niktory [!] pępek dziecięczy na trzy palcze od ciała zoftawiwfzy pierwey radzą zawiązać *FalZioł* V 34v (3); *MiechGlab* 50 (3); Thedy yvíf therálf yedno syedm myl od Braczlawyá owcze y Barany poddany Cześarfczy na nafzych polyach pařą. *LibLeg* 7/103 (7); wkarczmye mylą od kalifcha myecz vkradli *LibMal* 1550/156v (29); *RejKup* 15; *GroicPorz* ffv (5); Poźrzy áno dzyeciátko zlećiało z obłokow/ A ftáneło od niego iedno kilka krokow. *RejWiz* 35v; Stąd odćiągnęli do miáftá Sczytów kthore było od Ieruzálem ná ffeść fet ftháieni. *Leop 2.Mach* 12/29; Weźmie Arkę á podźcie z nią przed ludem przodkiem od ludzi ná dwu tyfiácu łokći *BielKron* 46v; przyćiągli do Káftroterreum nád tą że rzeką od Luteciey dwa dni máłe chodu *BielKron* 222v; bitwy żadney niezwiadli/ bo przez rzekę Egrę od fiebie byli *BielKron* 227v; A było rozdzielone woýfko ná dwoię: iedno od drugiego dáley nie było ná cińnieniu kámieniá. *BielKron* 307v; wytłukli murow niemáło po pás od źemie *BielKron* 314v (158); Dirimuntur oppida unius oppidi itinere, Dzień yázdzy yedno od drugiego. *Mqcz* 103a (13); *OrzQuin* Z4; *SienLek* 25v (2); *GórnDworz* S5v; *HistRzym* 38; *RejPos* 110v; *KwiatOpis* B3v (11); á thák ná ftrzeleniu u łuku od Celářzá póřpolity Lud idźie. *BielSpr* 53v (6); *BudBib 1.Reg* 26/13; *Strum* F (8); *BiałKaz* C2v; *ModrzBaz* 103v; Pod Seną w Awiniowfkiéy káłuży/ ná dwu piędzi od fiebie/ dwie źródle záráz wypadáią *Oczko* 4 (2); potym wnocy Chrześćianie przyłzedwřzy/ milę ie od Rzymu pogrzebli *SkarŻyw* 429 (6); *MWilkHist* I3; *StryjKron* 320 (11); *KochJez* B2v (3); Vpátruiem z dáleká/

w ten czas kiedy wáły Biją/ á my od śmierci/ tylko przez dyl máły. *KochPhaen* 11 (2); Jedno przez ieden plác od siebie ítali. *KochSz* B2v; Pedogryk wchorobie mniema ze go y ten obraza co na kroku od niego stoi *ActReg* 139 (6); *Phil* D4; *ZapKościer* 1588/77; *KochAp* 12; *OrzJan* 12; *RybGęśli* B; *WujNT Luc* 24/13; WYMIERZENIE wieże: ná dwánaście łokiet w głębią od okná którym wpułczáią *SarnStat* 497 (4); A tákowy Pleban z íwym wytykániem/ iuz iedno o ściánę od nas. *PowodPr* 26; *CzahTr* Hv (5).

Z towarzyszącym rzeczownikowi liczebnikiem porządkowym wskazującym na kolejność w przestrzeni (8): a myáčhka wkrakowye [...] tho ieft trzeci dom od forthy na liewey ítronye *LibMal* 1547/129v (3); *BielKron* Mmmm2; niektórzy Doktorowie mniemáiąc żeby to drugim (od onego pierwżego/ Niebędziefz miał Bogow obcych) Przykazánim było *KuczbKat* 275; Lift 112v wtory od końcá ma w łobie defekt *CzechRozm* **7v; *CzechEp* 182; *SarnStat* 601.

Bez określenia odległości; domyślnie: daleko (8): *RejJóz* D4; Nie naydzyefz thák ízczęfnego ná świecie człowieká/ Coby od wżech przypadkow miał być wolen zázwdy/ By Krogulec od gniazdá musí boleć kázdy. *RejWiz* 94; niektórzy mieszkáią w pułtyniách od ludzi/ áby fie thák świętżemi zdáli *BielKron* 260; *RejPos* 335v; A ziemię stego Przekopu niechay wżyítko íypą od wody. *Strum* N; poczał námawiác/ Heliafz onego/ Iżeby iuz w tym miefcie/ tám zoftał od niego. Powiedáiąc/ iże íam/ idzye do Iordaná *HistHel* D3; On to potym/ [...] pokaże: kto ieft iego chwalcą: kto też bluźniercą: kto potáiemnie złości broi/ á kto też w niewinności íwey od tákich potwarzy ítoi. *CzechEp* 55; prósimy cię/ ábyfmy światu temu obumárwży/ á od niego íię (duchownie) zágrzebży/ w tobie íámym odpoczywáli *LatHar* 314.

B. *Wskazuje na usytuowanie czegoś lub kogoś względem jakiegoś przedmiotu: od strony; a(b) Vulg, PolAnt, Mącz, JanStat; ad Vulg, PolAnt, Modrz; de, e(x) Vulg, PolAnt; contra Vulg (398)* : Ná czeladz rychło zázwołał: By ode drzwi záftąpili/ Ieleniá támó zábili. *BierEz* R3; *OpecŻyw* 72v (3); *ForCnR* E2; iż miefło kázdey riby ieft na grzbiecie twarde [...] thakiefz od głowy wíeczey niż od ogona *FalZioł* IV 45c (5); *BielŻyw* 71; Bowiem palcze odstawáiące od siebie znamionuią człowieka lekkiego plotkę. *GlabGad* P2 (3); *MiechGlab* 76; *KłosAlg* F3 (2); *LibLeg* 7/35v (5); *WróbŻołt* K7; *RejPs* 91; Bot vkażdego Drzewianj A od ípodku z Diorawiony [!] *RejKup* cc5; *HistAl* C6; *GliczKsiąż* Iv; *LubPs* V6; *RejWiz* 34v (4); *Leop Num* 21/13 (4); Máiąc płoty gotowe/ od złego íáfíádá/ Wolą áby tám Wilcy/ Kozy drapyąc wyli *RejZwierz* 110; *BibRadz* I 46b (9); obáčz ieftli twoie zdrowie nie było w rękú moich [...] oto ieft íztuká płałzczá twego od dołu/ żem cię w íwych rękú miał *BielKron* 67 (27); *GrzegRóżn* H3v; Który ípiczáftą głowę ma od czołá *Mącz* 53d; Terga hostium inpugnare, Od zadku nieprzyiacieli poprzeć. *Mącz* 330b (22); *SienLek* 27 (2); *RejAp* 126v (2); *GrzepGeom* F4v (2); *RejPos* 78; *KuczbKat* 10; máiąc ná ítronách ítrzelbę lekká/ gęftá/ zwłáfzczá od tey ítrony nawięcey/ s ktorey mocnie nálega nieprzyiaciel *BielSpr* 31 (5); A ták znizon będziefz/ od ziemie mowić będziefz *BudBib* Is 29/4 (4); Potym od ípodku ziemią go dobrze záfuć *Strum* G4v (8); *SkarJedn* 269; á ma tá wodá ípádác/ tám tą ítroną od głowy/ gdzie defceny nawiętżé czuie *Oczko* 16; *SkarŻyw* 203; *StryjKron* 16 (2); nákladł łobie był w zánadrá kámyfzczkow drobnych zá kofzulę od gołego ciálá *WerGośc* 217 (2); *BielSjem* 7; *BielRozm* 8; *GórnRozm* K; *Calep* 647b (5); áby rázem łádowác v kázdego Szpichlerzá/ ábyś nie pátrzył áno cię od tyłu mijáią *GostGosp* 94; *GostGospPon* 170 (2); *GórnTroas* 43; wypułczáli

barkę ná morze/ rzkomo chcąc od przodku zárzucąc kotwicę *WujNT Act 27/30*; *JanNKarGórn Hv*; *SarnStat 583 (2)*; *KmitaSpit B*; *CzahTr G4v*; *KlonFlis Dv (2)*.

W związku z nazwą obiektu geograficznego lub strony świata (307): MetrKor 37/4; Szwabowie z fwey ziemie od morza Germanłkiego [*Suevi de provincia eorum cis mare Germanicum sita*], to iest Niemieckiego byli wywiedzieni *MiechGlab 45 (14)*; *LibLeg 10/93 (2)*; *ZapWar 1551 nr 2684 (3)*; *LubPs hh3v*; ią iuż mułzę wzgorę/ Bo widzę od zachodu iákąś ciemną chmurę. *RejWiz 146v (3)*; poiedli ziemię ich [...] y wlfytkę fthronę od Włchodu słońcá [*omnem orientalem plagam*] *Leop Ios 12/1 (28)*; *RejFig Cc8*; *RejZwierz 45 (2)*; A przetoż thy kortyny [...] były z oboiey ftrony z Pułnocy y od Południá krothfze iednieni łóćciem *BibRadz I 46b marg (15)*; trzemi ścianámi zámkniony/ s połnocy/ s południá/ y od zachodu/ áby od włchodu fłońcá był przyftęp wolny *BielKron 33*; krolá Kázimierzá s pány Polłkimi fortá od rzeki Nogatu ná zamek Malbork puścił *BielKron 391v*; Tegoż roku miáfto Kázimierz podle Kráková od łámega rynku áż do muru/ od gor włytek pogorzał. *BielKron 40lv (175)*; *Mącz 38c (8)*; *SienLek 2v*; *RejAp 181 (4)*; Widząc wielkie złodzieyftwo przes łotry Cygány/ Oládzaymy ie w polách od Tátárłkiey ściány. *BielSat L4 [idem BielSjem 27] (2)*; *KwiatOpis A4 (6)*; *BielSpr 8 (4)*; *BudBib Gen 12/8 (4)*; *BudNT Apoc 21/13 (4)*; *PapPan Dd3v*; *ModrzBaz 103 (2)*; *BielSjem 27*; *OrzJan 133*; *WujNT Apoc 21/13 (4)*; *SarnStat 189 (3)*; *KmitaSpit A2v*.

a. *Nazwa geograficzna jest punktem, względem którego wyznacza się położenie (16)* : Zamek Mankup ku zachodu od Kaffy leżáci *MiechGlab 72*; *LibLeg 10/152v*; I pogrzebli go [...] w Támnáthfare/ kthore leży ná gorze Efráim/ ná pułnocy od gory Gáás. *Leop Ios 24/30 (3)*; ktora [*Samaryja*] leży od Ieruzálem po lewey ftronie *BibRadz I 418c marg (3)*; Pollencia od Málorki ná południe trzyma mieyfce. *BielKron 280 (6)*; *Mącz 209d*; *SarnStat 189*.

a. *W związku z nazwą miejscową określa bliskie położenie jakiegoś obiektu: pod (8)* : *ZapMaz II Ł 7/71v*; hy brzek then vyslkj oth dambrowkj leżáci *ZapWar 1535 nr 2518*; Jeden HannuŃch pucher zwerchenblothv od gvbyna *LibMal 1553/176v (2)*; Wártá od Sirádzá wolna być ma od młynow y od iázow. *UstPraw K2v*; Willicę im iefzcze wzięł ze trzemi zamki od Sędomierzá *BielKron 357v*; Ten do Krákováłkiego kościóła nádał z dziefięcin ze wsi od Czechowá *BielKron 359*; *ActReg 85*.

4. Określa stosunki czasowe (2705) :

A. *Wskazuje na czas (czyj, czego, jaki), termin, zdarzenie, od którego, bezpośrednio po którym zaczyna się, ma się zaczynać jakaś czynność, stan, trwanie itp. [w tym: od początku (stworzenia) świata (103), od stworzenia (a. założenia, a. postanowienia) świata (26)]: po (cum L) w zdaniu z czasownikiem niedokonanym; a(b), abs HistAl, Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, JanStat, Cn; ex Mącz, JanStat (1963) :*

a. *W odniesieniu do czasu bliżej określonego (1656)* : acżkoli mily Iezus był blogoflawiony od pirwéy godziny iego náświętłégo poczęciá *OpecŻyw 93v (11)*; *PatKaz II 25 (3)*; *PatKaz III 87v (6)*; *TarDuch A3*; *FalZioł V 46 [2 r.]*; á drzewiey fniegi nie pułzczaią fie áż od pirwłzego dnia Maia *MiechGlab *4*; Od potopu polaci w fwey ziemi miefzkaią. *MiechGlab **4 (4)*; *LibLeg 6/158v (2)*; *KłosAlg D3v*; *WróbŻołt Y2v (6)*; *WróbŻołtGlab A4*; bo y ziemiá iuż długo trwa iákoż od záłożenia twego [*Boże*]. *RejPs 182 (7)*; Pierwa czwierzć [*maja*] mierno dżdżowa. Od pełniey trochę iałno/ włzakże z przechodzącemi chmurami [...] Takieź fie przez ofityniá [!] czwierzć pokazowác będzie/

iako po pełni aż do końca. *LudWieś* B2 (2); *SeklWyzn* f4; w oyciznye swey [...] ktoreyem w poziwanyv bil s przothkj swemy oth dathi praw swych *ZapWar 1546 nr 2619* (2); *SeklKat* X; *RejKup* f6; A iże od pirwŹzey godziny dzienney wyraŹtały [drzewa] z ziemie/[...] zalię po ŹzoŹtey godzinie [A prima siquidem hora ...A sexta vero hora; A oth pyerwszei godziny ... A Od szosthey godziny *HistAl 1510 422*] aż do zachodu Źlońcá ták sŹtepowáły że ich ná mniey niebyŹo widáć z ziemie *HistAl* K7 (2); *KromRozm I* E4v; *MurzHist* Ov; Abowyem Źá Źpráwy á obrzędy nyektore od czáŹow ApoŹtolŹkich po wŹŹyŹtkim krzeŹciyáńŹtwe trwájące *KromRozm II* h2; *KromRozm III* A7 (7); Od samego skoro sejmu terazniejszego zaczcęcia [...] to byŹo naprzedniejsze u WKM staranie. *Diar* 83 (3); O Witayže witay/ ma miŹa ŹtároŹci/ Ciebiem iá oczekawaŹ/ od Źwoiey mŹodoŹci *BielKom* B (3); Od pyerŹi mátki moiey yeŹtem w opeyce twey. *LubPs* Fv (11); *GroicPorz* 1; *KrowObr* 27 (5); A Źędyowie czekáią iefzcze od zaránia *RejWiz* 122 (3); vyŹrzał czŹowieká Źlepego od národzenia *Leop Ioann* 9/1 (12); *UstPraw* G4v; *RejZwierz* 51 (3); iŹ dzień przyrodzony/ od wieczornego zmierzkánia [Źydowie] poczynaíą. *BibRadz I* 1a marg; Y nie byŹ obchod tákowy Wielkiey nocy w Izráelu od czáŹow Sámuela Proroká *BibRadz 2.Par* 35/18 (13); *OrzRozm* H (2); á zalię dnia nie bywa [w Islandii] od Źwiętey Luciey/ iedno ciemnoŹci á noc *BielKron* 294v; Krolowal [Łoktek] od koronáciey lat dwánaŹcie. *BielKron* 373 (42); *GrzegRózn* E3 (2); Ma być tedy od łámego niemowleŹtwa ciaŹo ku rycerŹtwu czwiczoŹo *KwiatKsiąŹ* M2 (4); Usque a Romulo, YákoŹ od czáŹu RomuŹowego. *Mącz* 509b (29); *OrzQuin* C (2); *LeovPrzep* F (9); *RejAp* 4 (19); *GórnDworz* C6v; *HistRzym* 44v (3); iŹ mu [chrzeŹcijańskiemu czŹowiekowi] Źie ni w czym inŹzym więcey nie przyŹtoi czwiczyć á zábawiáć/ wnet od mŹodoŹci Źwoiey/ iedno w tym co iefť wola Bogá Oycá náŹzego. *RejPos* 38 (37); *BialKat* 21 (6); *HistLan* E2; *KuczbKat* 20 (4); *RejZwierz* 3 (3); *BielSpr* 53v; Dawno iŹcie ten AntykryŹt w Rzymie Źiedzi/ iákoŹ od Piotrá Źwiętego *WujJud* 7v (10); *WujJudConf* 15; thák wnet od poczcátku Źwiátá mowić raczył [Bóg] ludzyom ná Źwiecie będacym przez Pátryárchy *RejPosRozpr* b3v; Od pierwŹzego dnia mieŹiácá Źiodmego poczcęli przynofić cáŹopalenia Iehowie *BudBib 1.Esdr* 3/6 (11); *WierKróc* A2; od pámieci luckiey tákie WoyŹko wtych ták polách dálekich y puŹtych niebywáŹo *BialKaz* L3 (4); *BudNT Hebr* 9/24 (3); Ale noc y dzień/ Źlońce/ y kŹiężyć [!]/ látá/ mieŹiáce/ y dni/ ty mogá być wiecznymi názwáne/ iŹ Źie od Źtworzenia Źwiátá nie odmieniáią *CzechRozm* 84 (21); *PaprpPan* F2 (2); *KarnNap* A4 (2); STárodawny á iefzcze od poczcátku wŹzytkich rzeczy iefť obyczáy/ że o Szkołách ma Źtaranie RzeczypoŹpolita *ModrzBaz* 128v; *ModrzBazBud* π6v; *SkarJedn* 84 (5); *Oczko* 19v (2); *KochPs* 103; Przetofź v Moizelźá Lewitom od 25 roku báwić Źię Źlufzbá/ á od pięddzieŹiate⁸⁰ ŹtroŹmzi im być naczcynia BoŹego kazano. Bo w mŹodoŹci/ wcieleŹney pokuŹie ciáŹo gorzeie: á od lat pięddzieŹiat ziębnieie iuŹ ogień poŹáŹliwoŹci *SkarŹyw* 249 (21); a na KoŹdi Rok ma dawacz [pan Waltyn Gostomski bratu swemu] po 10m. ot Roku 1586 na KoŹdzy S. marczyn aŹ do wyplaczczenyá *ZapKoŹcier 1585/57v* (4); *StryjKron* 245; *CzechEp* 8 (7); *NiemObr* 86 [2 r.]; A dla twoiéy ochoty Iefzczem tu od Soboty. Pánie niezycz mi Źzkody/ Iefczes tu ode Źrzody. *KochFr* 47 (3); Pytay Źię ná dni Źtáre/ ktore byŹy przed tobá od dnia ktorego Źtworzył czŹowieká Pan BOG ná Źiemni. *ReszPrz* 97 (5); *ReszList* 189 (2); *WisznTr* 14; *KochPieŹ* 11 (2); *ArtKanc* Q9v; *BielRozm* 24; *GórnRozm* D3; *PaprpUp* A2 (2); *ActReg* 31 (6); POczyna Źie Zimá od Źwiętego Marćiná *GostGosp* 80 (3); *LatHar* + +7 (16); Bog Oćiec nie ma Źadnego Źzábátu, bo od poczcátku Źwiátá wŹzystko czyni y Pan ChriŹtus z

nim. *WujNT* 320 *marg* (28); *WysKaz* 21; Ták dawno od Olbráchtá o tym porządku zřtróny żebraków rádzóno, á exequutiíey nie było, dopiéro teraz zá Zygmunta III. *SarnStat* 518 (41); *PowodPr* 13 (3); Bo on [*Chrystus*] od poczęcia łwe⁸⁰ miał wřzytkę mądrość/ będąc łam mądrością *SkarKaz* 45b (7); *PaxLiz* E2v; *SkarKazSej* 660b; Morřkie potwory y rozliczne ryby: Ktore ná głębiey od pocřátku swiátá Wiodá łwe látá. *KlonFlis* B4v (2).

Pořczenia: »od kiedy« [*wprowadza zdanie przydawkowe*] (1): Ale aby tu był postawion czas, od kiedy juř ci iudices zasieř mają *Diar* 95.

»pocřawszy (ař) od [*czego*], od [*czego*] pocřawszy« (42:13): ktore cięřłkořcij nařs zbawicięł/ pocřawřly od trzydzieřci łát cirpiál od iego krztu pocřawřly. *OpecřYw* 35v (3); *OpecřYwSandR nlb* 2v; Ze teř prze swiátořć á łlachtetnořć ięzyka thego Pocřawřly od pierwego kořcioła krzeřcijanřkiego: telko tym tho Słowieńřkim językiem Mřza bywa dopuřczóna *FalZiołUng* V 119; Yákoř wyele tákich było yeřřce wnet od ápořtołřkich czářow pocřawřly. *KromRozm III* G6; *GliczKsiąř* B6v (2); *GroicPorz* k4v; *KrowObr* 30; [*Przemysł*] przypominał im [*panom radnym*] przyřłze y przeřłze rzecřy/ pocřawřly ář od Czeřá co zá przygody były y łá y ięřřce będą *BielKron* 320v; Ab ineunte adolescentia me observavit semper et coluit, Pocřawřly od łámego dziećinřtwá wielmi mię miłował [!]. *Mqcz* 389b; Ex antelucano tempore Pocřawřly od świtánia. *Mqcz* 443c; *GórnDworz* L14; *BiałKat* 78v; *SkarJedn* 223; *SkarřYw* 374; *WujNT* 9; iř wřzyřtek wiek człowieczy pocřawřly od młodořci [*ab adolescentia* od młodořci; *JanStat* 225] ięřł zły *SarnStat* 240 (5). Cf »od ... (ař(e)) do«, »od ... ář dotychmiast«, »od [*czego*] pocřawszy ... ář gdy«, »od(e) ... ář po, poty«.

»od ... (ař(e)) do, (ař) do ... od [*w tym: pocřawszy od [czego] (25), od [czego] pocřawszy (4)*]« = *a(b) ... (usque) ad* *Vulg, PolAnt, Modrz, JanStat*; *a ... usque in, ex ... in PolAnt*; *ex ... ad, de ... in Modrz*; *de ... usque ad* *Vulg (274:6): ZapMaz II Ł 7/105v*; *Polutuy řtworzyřciela tweęgo/ do téy doby od wieczora pocřawřly řie modłáćego. OpecřYw 54 (6); MetrKor 40/812; PatKaz III 134 (3); ZapWar 1528 nr 2456 (5); TarDuch D8v*; Ięřł lepřzy [*řledř*] tych kxięřyczow: pocřawřly od Sirpnia áře do Grudnia. *FalZioł IV 30b (3); BielřYw 152; MiechGlab *4 (2); KłosAlg D2 (2); March³ X*; Czářu řmutku Czurř ktori řmutek trwał od Adama ář do pana Iezuřa. *WróřřZołł aa2v (2); RejPs 87v (2); [Michael de Kazimierz] nadřřchedł duv wolu [...]* y od zaranku ařř do godziny wnocz řtrzeřł nanye wekrzu. *LibMal 1551/163 (2)*; Nazaiutrz nowe⁸⁰ łata od rana był mroz y iařno do poł dnia á od poł dnia mgła dzerřála do wieczora. *LudWieř B2v (6); SekłKat X*; Bořom chodřyl wkazdy pyátek Od mieřopuřł ář do řwiátek. *RejKup g5; KromRozm I L4 (2); Diar 73*; Ięřřce od młodořci řwey do wyeku řtárego/ Nye widřyałem ya nigdy człeka pobořnego/ Iřby mu z łářki Páńřkyey częgo nye dořtáło *LubPs K2; GroicPorz kv; KrowObr 21 (2); Leop 1.Reg 12/2 (10); UstPraw Dv (2); BibRadz Gen 46/34 (14)*; á tego dnia pořřili łudzye y dzyeći y dobytek/ od wieczorá do drugiego wieczorá nic nie iedząc áni pijąc *BielKron 38v*; byłá wielka z nieurody droęořć [...] z mrozow ktore řtały ář do řwiátek od Márcá *BielKron 419 (58); GrzegRóřn N2; Mqcz 10c (5); OrzQuin V4 (2)*; Krew z flegmą pánuie Dřięćiom ář do Czternařcie łath. Potym krew z Kolerą pánuie ář do Dwudřięřtu y ořmi łath. Od tąd wieć ář do Czterdzieřci y trzech/ krew z Melankolią. A od tego wieku ář do řmierći Flegma z Melánkolią *SienLek 42 (3); LeovPrzep łt (6)*; bo řzáráńcza nie bywa řywa dáley ná ziemi iedno przez pięć mieřięcy/ od Kwietniá ář do Wrzeřniá *RejAp 78v (3); GórnDworz Hh4v*; Abowiém

cién zráná y wieczór bywa wielki od łożńcá wřchodu go vbywa áż do południá/ á od południá go zásię przybywa áż do zachodu łożńcá. *GrzepGeom* O3v; *HistRzym* 21v; *RejPos* 59v (8); *BiałKat* 333; *BielSat* D; Bo począwřzy od Lutrá/ [...] áż do tego czáfu co dzień wřtřze błędy rořtą *KuczBKat* a2; *RejZwierc* A3v; *WujJud* 135 (2); Lecź my błogosláwić będziem Bogá/ od niniey áż do wieká [*ex nunc et usque in saeculum*]; od thego czáfu áż y ná wieki *BibRadz* *BudBib Ps* 113/18 (7); Krolowálá śmierć od Adámá áż do Moizelřá nad grzeřżącemi *BudNT przedm* b3 (5); *CzechRozm* 151v (6); *ModrzBaz* 91v (3); *SkarJedn* A8 (6); *KochPs* 128; Pocźawřzy od podnieřsienia Krzyřá S. afz do wielkiej nocy/ co rok pořćilá. *SkarŻyw* 160 (14); áťák od koronácyey Lokietkowej áż do dzifieyřzych czářow w Krákwie Krolow Polřkich koronuią. *StryjKron* 390 (6); *NiemObr* 71; *ZapKošcier* 1584/47v; *KlonŻal* D2v; *ArtKanc* D9 (2); *ActReg* 59; *LatHar* [+12] (9); ták y w kořćiele Chrzeřćijáńńkim od czářow Apořtolřkich áż do nas chowáią řiedm czářow ábo godzin [*na modlitwy*] *WujNT* 439 (20); PRAeřcryptia Páńńóm Zakonnym ku dochodzeniu dóbr dźiedzicznych/ niech będźie od przyięćia Reguły do dwudźieřtu lat [*a professione religionis viginti annorum JanStat* 214]. *SarnStat* 209 (19); *SiebRozmyřl* K; *SkarKaz* 81a (2); á wřzyřcy [*urzędnicy*] żeby nie dłuźey trwali/ iedno do dwu lat/ od Seymu do Seymu *VotSzl* D4v; oycze moy do tych lat od młodořci moiey [*errata zmienia: dziecińřstwa mego*] [...] byłem powolnym ři záwřdy *CiekPotr* 20; *CzahTr kt*; *SkarKazSej* 689b (3).

»od ... aż dotąd« = *ab ... (et) usque nunc PolAnI Vulg*; *ab ... usque modo Vulg* (5); *BudBib Ez* 4/14; Kápláńřtwo: ktore záifte teraz; W Kořćiele kwitnie od Chryřtułá áż dotąd. *LatHar* 195; wielki vćiřk/ iáki nie był od pocźátku řwiátá áż do tąd [áż do tego czáfu *Leop*] *WujNT Matth* 24/21 (3).

»od ... aż dotychmiast« [*w tym: począwřszy od [czego] (1)*] (4): wřzyťkie narody řłowienřkie iako od potopu aż dotichmiařł [*post diluuium in hanc aetatem*] w řwoich przyrodzonich mieřtczach y krolęřtwach trwaią *MiechGlab* 50; *WróbŻořł* T8; *KromRozm I N*; y iáko then porzádek od řtworzenia řwiátá áż dotychmiařł / [...] trwa *LeovPrzep* F2v.

»od [czego] począwřszy ... aż gdy« (1): ktore [ciężkořci] od řiedń łát począwřřly cirpiál [*Jezus*]/ aż gdy [...] kázál grzeřřnych řřukaiąťz/ niemotźne uzdráwiaiąťz *OpecŻyw* 35v.

»od ... k(u)« (2): bili řie od wřchodu łożńcá áż ku nocy *BielKron* 298; *ArtKanc* P18v.

»aż na ... od« (1): Ták y Pan yeřł oblicźnye w pořřzod ľudu řwego/ A áż ná wyeki wyecźne od dnyá dzifieyřřego. *LubPs* cc4v.

»od(e) ... aż po, poty« [*w tym: począwřszy od (1)*] (2:1): bo tho ieřł rzecz pořpólita wřzyťkim hordam tatarřkim iako od pocźátku řwego aż po dzifidzien [*ab exordio et ingressu eorum in hanc diem*]. *MiechGlab* 32; Ode dni lepak Ioháná ponurzyćielá aż poty [*a diebus ... usque nunc PolAnt, Vulg*]; ode dni ... aż do tych miařł *Leop*; od dni... áż dotąd *WujBib*]/ krolęřtwo niebieřkie gwařł ćierpi *BudNT Matth* 11/12; *KochPij* C3v.

W utartych wyrażeniach przyimkowych: »od tego(ź) (a. onego(ź)) czasu (a. tych czasow), od tego dnia, od tej (a. onej) godziny, od tej chwili« (zawsze w odniesieniu do sytuacji zaistniałej w przeszłości lub obecnej przedstawionej w tekście poprzedzającym lub ze zdaniem przydawkowym; *odtąd od teraz*; *ex eo* (a. *illo*) *tempore Vulg, Mącz, PolAnt, Calep, Cn*; *a(b)* (*illa a. hac, a. hoc, a. ipso*) *die, (his) diebus HistAl, Vulg, PolAnt: ex illa* (a. *ea, a. hoc*) *die PolAnt, Vulg, Mącz; de die illa, ex illa hora PolAnt, Vulg; a(b) illo tempore Mącz, PolAnt; extunc Vulg, Mącz, JanStat, Cn; ab hinc Calep, JanStat, Cn; a modo*

Mącz, JanStat, Cn; exinde Vulg, Mącz, Cn; inde Calag, Cn; abusive, usque ab, iam tum Calep; deinceps, deinde Modrz; ex hoc, ex quo Vulg; abinde JanStat; postea Mącz; postunquam Cn (311:26:10:3): Jako oth tych czasow [porozumienia w sprawie pokoju] ma lfy zachowacz myadzy obojema stronama, prawo pogranyczne. *MetrKor 34/133v; OpecŻyw 69v (2); PatKaz II 75; PatKaz III 100; FalZioł I 150c;* gdy go wrzuczono [Lizymacha do lwów] lwowie mu nic nieuczynili [...] To widząc Alexander barzo lie temu dziwował, á od they chwile Lizimacha barzo miłował. *BielŻyw 106; A Thatharzy Przekopści od tego czału iako on wyłep poliedli [aby ingressu insulae] po polu miełzkaia według fwego zwyczaiu MiechGlab 72; LibMal 1553/176v; Diar 50; LubPs aav; GroicPorz 1 (2); KrowObr 32; [...] nátychmiałt onego ielenia ránił og [lege: od] tegoż czału [Ab ipso itaque die; odonego dnya HistAl 1510 77] mieyłce ono zową łtrzelec. *HistAl B6; KromRozm I Mv; MurzHist N4v; MurzNT Matth 22/46; LibMal 1553/176v; Diar 50; LubPs aav; GroicPorz 1 (2); KrowObr 32; Aniś łliłzał ániś poznał/ áni od oney chwile [ex tunc; od onego czału WujBib] utworzono ielt vcho twoie. Leop Is 48/8 (10); niewiały łpiewały [...]Poráził Saul łwoy thyłiac/ á Dawid łwych dziełięcy tyłięcy [...] A przetoż Saul od one⁸⁰ czału zázwdy krzywo pátrzył ná Dawidá. BibRadz 1.Reg 18/9 (17); Przyłzedł w rołpácł Woiewodá/ obiełł lie [...] Bolełław od tego czału wełł być nie mołł *BielKron 353v (60); KwiatKsiąż N3v; A modo, Od tegó [!] czału/ od tey chwile. Mącz 227d; Postilla [...] adverbium est significans postea, Potym czałie/ od tego czału. Mącz 315b (11); LeovPrzep E4v (2); RejAp 114 (3); GórnDworz R4 (2); Przeto mátká iego od onego dnia kthore⁸⁰ Alełłzy łyn iey odłzed [!] w wielkiey żáłołci dla niego byłá *HistRzym 124 (3); RejPos 29 (11); BiałKat 163v; HistLan C4 (2); BielSpr 70; Y nie byłám nigdy wełłá niewolnicá twoia/ od tego czału iakom tu ielt/ iedno w tobie Boże Abráhamów. BudBib Esth 14/17 (6); BiałKaz K3v (3); CzechRozm I (7); PaprPan Ee2v; KarnNap B4 (3); ModrzBaz 48 (4); iáko potym poniewolnie byli [Grekowie] z kołłiołem Rzymłkim ziednoczeni/ gdy Láćinnicy Cárogród opánowáli. OD tego czału to ielt po Leonie 9 Papieżu ielłcze więcey w vporze łwym y odłcłepiełłtwie twárdzieli *SkarJedn 253 (2); Calag 546a; ktore widzenie/ tak łię iey łercá chwyłło/ iłz od tego czału/ włzytkę myłi łwoię do żywotá czyłłtego y łłufłzby Bożej obracála. SkarŻyw 192 (22); [Tatarzy] Miałłto fámo Kijow łplundrowáli/ złupili/ łpalili iłz od tego czałł ku pierwłzey ozdobie przyłłc niemoże *StryjKron 547; CzechEp 190; NiemObr 64; KochFr 30; KochWz 141; WisznTr 10; Abufque [...] et est poetica vox pro usque ab. Odtąd, Od tego czałł. Calep 10b (3); GostGosp 80; Phil K2; GrabowSet B2v; A oni [arcykapłani] połłtanowili dáć mu [Judasłowi] trzydziełci łrebrnikow. y od onego czału [exinde Vulg Matth 26/16; od tych miałłt *Leop; od onąd WujBib] pogody łzukał ná wydanie iego [Jezusa]. LatHar 690 (4); WujNT Matth 22/46 (6); WysKaz 42; IA N. Miłłtrż Wielki/ Zakonu Pánný Máriiey w Niemcach/ Kłłiążę y Rádá krolełłtwá Polłkiego/ przyłłęgam: iłz od tey gođłziny [ab hac hora et deinceps JanStat 874] będe wiernym Naiáłnieyłłzemu Kłłiążęciu Pánu Kázimierzowi Krolowi *SarnStat 41; obietnicá ielt/ y łłála lie od tego czału [tj. uchwałł o następłtwie córek z braku synów]/ iako od támtęgo [tj. wczełłniejszej uchwałł o następłtwie potomków męskich] [ex nunc prout extunc] tákże od támtęgo/ iáko od tego [extunc prout exnunc] wezma zá Pána y Dłłiedzicá y wedle práwa potomká. A potym áłbo od tego czału [ex deinde vel abinde JanPrzyw 4] potomkowie ich [...] mieyłce pánowánia máia otrzymáć w Królełłtwie Polłkim przereczonym. SarnStat 882 (63); GrabPospR K3; PowodPr 24 (2); CiekPotr 63.********

~ *Połączenia*: »od onego(ż) (a. tego) czasu (a. onych czasow), od onego dnia, od tej godziny ... (aż(e)) do [czego]« = *a die usque ad Vulg, PolAnt; a modo a. ex eo die ... usque in Vulg (13:3:1)*: Iuż od tychmiált/ tzułz od téy godziny [*a modo*]/ nie będę pitz łwami [...] tzułs tego wina [...] aże do onego dnia [*usque ad diem illum Vulg Matth 26/29*]/ to ielt z mártwych wltaniá mego *OpecŻyw 93; LubPs hh5v*; Nigdy łie tákowa rzecz nie łthála między ludem łłráelłkim/ od onego dnia ktorego wyłłli oycowie náłly z Egiptu/ aż do tego czáfu *Leop Iudic 19/30 (2); BibRadz Ex 10/6; BielKron 18 (3); SienLek 42 [2 r.]*; w dómum niemiełzkał od ónych czálów: iákom ie wywioldł z Egiptu/ aż do dżiśieyłzego dnia *BiałKat 138v; WujJud 239v; BudBib Eccli 40/1*; Od onego czáfu ałz do tego roku/ przez dwádziełciá y ósm lat/ co rok ták połcił [*św. Symeon*] *SkarŻyw 29 (3); SarnStat 458*.

»od tego (a. onego(ż)) czasu aż dotąd, dotychmiast« = *ex inde a. ex eo tempore usque nunc Vulg (3:1)*: Sálmánázár záłóżył fundámenthy domu Páńłkiego [...] á od onegoż czáfu áż do tych miałł buduiemy go *Leop 3.Esdr 6/20 (2)*; powieđał mi [*opat*] że mie náłtał [!] w iednym ładzie w kolebce/ á od tego czáfu áż do tąd gdym przyłzedł w ty łtrony chował mie. *HistRzym 37 (2)*.

»(już) od tego(ż) czasu, od tej (to) godziny, od onego dnia (...) (albo, i, zawsze) na potym« = *a modo et deinceps a. in posterum, ex nunc et in antea, extunc vel in futuris temporibus JanStat; a die illa et deinceps Vulg; a die illa etsupra PolAnt (17:3:1)*: Ia N. teras przyięty do Świętego Rzymłkiego kołcióła zá Kárdynaká/ od tey godziny/ ná potym będę wierny błogółłwionemu Piotrowi *KrowObr 36 (3)*; wzięł Sámuel rozek oleiu/ y pomázał go [*Dawida*] między bráciá iego: A od onego dnia łpráwował porządnie Duch Boży Dawidá/ y ná potym *Leop 1.Reg 16/13; BibRadz 1.Reg 30/25; StryjKron 542*; iż Biłkupłtwo Chełmienłkie do Kołcióła Gniéźniełkiego má łie wrócił od tego czáfu y ná potym *SarnStat 1096 (15)*.

»od tego(-ych) czasu(-ow) (aż, i) na wieki (wieczne a. wiekuiste), aż na wiek wiekom« = *a modo et usque in sempiternum, ex hoc nunc et usque in seculum Vulg; ex nunc a. ex hoc tempore usque in saeculum PolAnt; a modo in perpetuum JanStat (13:1)*: Wróółłł mm3v; łwięte imię iego ktore niechay będzie między wámi chwálełne iuż od tego czáfu áż ná wiek wiekom. *RejPs 168 (2)*; A ty też wyerne Izrael vłfay w Pána łwego/ Od tych czálów y ná wyeki tu czáfu káżdego. *LubPs dd2 (2)*; áby ie vthwierdził y vmocnił w ładzie y w łpráwiedliwółci/ od tego czáfu [odtąd y ... *WujBib*] áż ná wieki *Leop Is 9/7 [przekłád tego samego tekstu RejPos 15]; BibRadz Ps 115/18; RejPos 15; Grzegłłm 2*; Niech będzie błogółłwione imię Páńłskie. R. Od tego czáfu y ná wieki wiekułłte. *LatHar 342 (2)*; Dla tego od tego czáfu ná wieki przerzeczeni Stárołtowie [...] nie máią [...] dárów [...] wyłłłkác. *SarnStat 547 (3)*.

»od tego czasu i przedtym« (1): dla téy przyczyny od tego czáfu y przed tym [*exnunc et in antea JanPrzyw 9*; może błqd zamiast: potym cf ten sam odpowiednik łac: y nápotym *SarnStat 573*; y potym *SarnStat 1126*] niechcemy/ áby Sędzia/ który ná Stárołtwo łtánowiól/ był w téy ziemi/ gdzie ielt Sędziá *SarnStat 558*. ~

α. W okrełłeniach daty wskazuje na punkt wyjłcia przy obliczaniu następujących kolejnych lat [w tym: od narodzenia (Pana) Kryst(us)a (a. Chrystusa) (87), pańłkiego (84), Bożego [szyk 17:9] (26), Syna Bożego (14),(Pana) Krystusowego (a. Chrystusowego [szyk 4:3] (7), Jezusa (1), Boga Chrystusa (1), Pana i Boga naszego (1), Pana Zbawiciela naszego (1); od narodzenia [czyjego] (w życiorysach) (4); od wcielenia: Syna Bożego (2), Pana Krystusowego (1); od porodzenia Panny Maryjej (1); od

przyszcia Syna Bożego na świat (1); od Kryst(us)a (Pana) (51); od lata (a. roku) Bożego (2); od Mahometa proroka saraceńskiego (a. naszego) (2); od stworzenia: świata [szyk 28:2] (30), wszech rzeczy (7), pierwszego człowieka (1); od początku świata (8); od potopu (świata) (4); od założenia Rzymu(-a) (a. miasta rzymskiego [szyk 16:1] (17); od panowania Nemrotowego (1) (354) : lyfthowy kthori yeftħ pyszana dan wkrakowye wnyedyelya blyszą przed swyąthym Wawrzynczem. Mączennykyem Lyatha od Narodzenia bozego Thyłfzyącz pyączłfzeth dzyewyathnałtheho *MetrKor* 34/135v; *PatKaz I* 13; *FalZioł V* 120; Czafu lepak tego gdyż fie piłało od lata Bożego CXV. *BielŻyw* 133; Dan w Krakowie w dzien czwartkowy pirwłzego dnia kxięcza [!] Lipcza. Roku od porodzenia panny Mariey we trzydziści pięć po tifiączu y piączifet. *GlabGad* A4 (2); y poczęli miefzkać przy zamku Saray około siedmi dziełiat lat przed tim rokiem ktory ielt od roku Bożego. 1517 [*ante hunc annum Christi millesimum quingentesimum decimumseptimum circiter septuaginta annis vel paulo minus*]. *MiechGlab* 75 (4); *WróbŻółtGlab* A5v; poślalyłmi then nas lyfth dokonczani pod naschą zlohtą pyeczeczia Pyłfan wKyrkyeliv. od mahmetha proroka naschego Rokv Dzywyeczłetnego cztedziełczy y fyodmego Myefyacza Aprilla XXV *LibLeg* 10/98v (2); *HistAl* N6; Drukowano w Krákowye v Máttheufzá Syebeneicherá: Roku od wcyelenya Syná Bożego: 1558. *GliczKsiąż* Q4; *LubPs kt* (2); *GroicPorz* a3v (3); Drukowano w Pińczowie [...] Roku od Národzenia Syná Bożego. 1560. *KrowObr Vv4*; Drukowano v Mátyfá Wirzbyęty. Roku od przyłcia Syná Bożego ná fwiát. 1560. *RejWiz Dd5v* (3); *RejZwierz kt*; *RejZwierz[Wirzb]* A4v; *BibRadz* *3; Látá od łtworzenia pirwłzego człowieká 230. Vrodził fie fyn Adámowi *BielKron* 3v; było temu lat od łtworzenia świata. 6463 [*cf* BYŁO iufz po łtworzeniu światá/ tyfiącz piędzięfiąt y fześć lat *SkarŻyw* 268] *BielKron* 427v (246); Anno urbis quingentesimo, Roku od założenia miáłtá Rzimskiego piędłetnego. *Mącz* 342c (3); *SienLek* 1; te wlytkie przerzeczone rzeczy/ poczęły fye dżiac od począthku Wiołny/ Látá od Národzenia Páńłkiego 1564. aż do początku Iełieni Roku od Národzenia Páńłkiego 1566. *LeovPrzep* B3 (19); Drukował Máciey Wirzbięta/ [...] Roku od wcielenia Syná Bożego 1566. *GórnDworz* Mm8 (2); *RejPos* B2v; Vmęczón Cipryan święthy od národzenia Bogá Chryłtułá látá 249. *BiałKat* 241 marg (2); *KwiatOpis* A3; *RejZwierz* 273; *BudBib* c4; *BudBibKaw* A3; *BudNT przedm* a6v; *CzechRozm* A8v; *ModrzBaz kt*; *SkarJedn* 223; á naprzod nád brzegámi Pontskiego [...] Morzá ofiedli [*Sarmatowie*] Roku 131. po Potopie/ A od pánowánia Nemrotowego w Babilonie Roku 25. *StryjKron* 91 (36); *CzechEp* 11v (3); *CzechEpPORz* *v; *KochJez kt*; W Krákowie v ś Bárbáry/ 20. dnia Kwietniá. Roku od Národzenia Pána y Bogá náłzego. MDXCIII. *WujNT przedm* 28 (2); *SiebRozmyśl* A2; *KlonWor* 1.

β. W określeniach uściślających termin wykonania lub dziania się czegoś wskazuje na czas, od którego zaczyna się liczyć długość wyznaczonego okresu poprzedzającego ten termin; a(b) *HistAl*, *PolAnt*, *Modrz*, *JanStat* (83) : *ZapWar* 1508 nr 2040; a zapłatha thich wlytkich rzeczy [...] dnya pyantego od poczanczya łeymu zobv fthron ma bicz. *MetrKor* 40/811 (2); *Murm* 14; A tak około czterdzięci niedziel od poczęcia przychodzą ti znaki na brzemienną niewiaftę *FalZioł V* 161 (2); *LibLeg* 10/68v; *HistAl* N5; DZiedźic powinien vczynić Inwentarz trzydzięłtego dnia po śmierci zmarłego/ álbo trzydzięłtego dnia od tego czáfu kthorego by fye poznał być dżiedźicem *GroicPorz* ee3v; *UstPraw* Iv; Odliczłiefz od dnia pirwłzego po Szábáćie/ [...] siedm niedziel zupełnych. *BibRadz* *Lev* 23/15; *BielKron* 31 (9); DZiewiętnáłtego roku od láthołiego licząc/ będzie wielkie

Złączenie zwierchnich Plánetów *LeovPrzep* E3; że mężoboycá włápioy/ poki czerzy á dwádzieścia godzin od wczynienia mężoboyftwá nieminie [*intervallo horarum XXIV a patrato homicido*]/ gárdłem ma być karan *ModrzBaz* 80; *CzechEp* 354 [2 r.]; Liczbę czynić z tych prowentów máią ná Séymie Wálnym/ dnia fzóftęgo od záczeńcia Séymu [*cf* w tydzień po poczęciu Séymu *SarnStat* 76] *SarnStat* 364 (9); *SkarKaz* 550b.

Połączenia: »(aż) do ... od, od ... (aż) do« = *usque ad PolAnt ad ... a JanStat* [w tym od tego czasu aż do = *hinc ad JanStat* (3)] (8:5): Kiedy będzie ná wielkim pálcu v lewey ręki kroftá niewielka iáko wiká bláda/ á nieboli: vmrzeć do fześci dni/ od początku niemocy. *SienLek* 23 (2); *BudBib Lev* 25/29; A tym/ którzy ná ten czas fą nieośiedli/ doftoieńftwá y wrzędy dżierząc/ iefli od tego czáfu do półroká [*hinc ad medium annum JanStat* 302] nie wczynią fie ośiádlémi/ doftoieńftwo y wrząd iemu weźmiemy. *SarnStat* 73 (10).

»od ... na (*cum A*), na (*cum A*)... od« [w tym: od tego czasu na = (*infra*) *hinc ad JanStat* (4)] (4:1): Ná drugi rok od wyścia z Egiptu pirwżego miefiacá y dnia tego [*mense primo anni secundi prima die mensis Vulg Ex* 40/15]/ [...] wniefli Arkę do domu Bożego *BielKron* 35v; wrócić rofkażá połowicę [*zagarniętych dóbr*] od tego czáfu ná święto Gromnic: á oštátek ná Wielkanoc blisko przyfzłá *SarnStat* 1069 (4).

»po (*cum L*) ... od« = *post ... a JanStat* (2): [każdy mistrz zakonu krzyżackiego będzie powinien] po fześci Miefiacách od wzięcia Miŕtrzoftwá przerzeczonému Naiáfnieyfzému Królowi Kázimiérzowi [...] oblicznie ftáwić fie *SarnStat* 1094; *SkarKaz* 275b.

»od... w(e) (*cum A*) w(e) (*cum A*) ... (poczawszy) od« = *a(b)...in (cum Abl) JanStat* (6:6): *Diar* 62; *SkarŻyw* 270; *GórnRozm* D3v; tákowy [nieośiadły] będzie fie powinien ftárác o ośiádlóść od wzięcia wrzędu w półroku *SarnStat* 73; iefli [*mający beneficium*] vmrze w piérwżé trzy księzyce Roku/ poczawfzy od Nowého látá *SarnStat* 191; [rok] ma mu bydź náznáczón/ we czerzy niedziele [*cf* zá czerzy niedziele *UstPraw Av*] od położenia y wykonánia tego pozwu [*in quatuor septimanis a die positionis JanStat* 378]. *SarnStat* 409 (9).

»w(e) (*cum L*)... od(e), od ... w(e) (*cum L*)« = *in (cum Abl) ...a, infra ... a, ... a JanStat* (8:2): Item czáf a dzień y myefczye kv bithwye ym pokładamy thw wkracowye ná dworze náfchym od thego wthorkw nayblyz prziflego vedw nyedziel. *MetrKor* 26/62v; *CzechRozm* 165v; *SkarŻyw* 268; w fzoftym miefiácu od poczęcia fwego/ dał fię [św. Jan] poczuć w żywoćie matki fwey *CzechEp* 149; koždy Biŕkup Alŕperŕki [...] we trzech Miefiacách ode dnia wzięcia liftów [...] będzie powinien [...] oblicznie przyŕdź przed bytność Máieftatu Królewŕkiego *SarnStat* 1124 (6).

»od ... za (*cum A*) [w tym: od tego czasu ... za (1)], za (*cum A*)... od« = *in ... a JanStat* (5:2): *LibLeg* 11/61v; *ZapWar* 1550 nr 2665; tákemu ma być Rok przelożon od położenia Powozu zá czerzy niedzyele [*cf* we czerzy niedziele *SarnStat* 409]. *UstPraw Av* (2); Abowiem toż przerzeczone [...] Planetow położenie/ będzie zá dżewięć lat od látošiego Roku *LeovPrzep* E2v; ma dacz Pan Swechowŕky 50m ot ty przifli wyełky noczy za Rok *ZapKościer* 1584/43v; *SarnStat* 1051.

γ. Wskazuje na osobę lub wydarzenie pierwsze w kolejności, od którego zaczyna się liczenie osób kolejno następujących lub wydarzeń regularnie się powtarzających; *ab Vulg* (8) : Et per olympiades numerabant Graeci annos suos, Grekowie látá fwe od tych iftych piácy á piácy lát. Olympiadas

ráchowáli rownie yáko Rzymiánie wedle raie á fenatorów Rzymskich. *Mącz* 263a (2); *LeovPrzep* 12v [2 r.]; Bo ták mowi S:Alexánder Pápiefz piąty od Piotrá S. *SkarJedn* 317; Mieczysław [...] Monarchą Polłkim piątymnaftym od Lechá ráchuiąc/ wybrány. *StryjKron* [150]; *LatHar* 124; *WujNT Iudae* 14.

δ. *W określeniach długości okresu trwania stanu lub działania do momentu jego zakończenia wskazuje na czas lub zdarzenie, od którego się ten okres zaczął; exnunc, ex eo tempore PolAnt* (2); *a Vulg, JanStat* [w tym: *od onego (a. tego) czasu*] (30) : WYpełniwłszy miłofciwy pán Iezus dwadziecia dziewiętz lát od fwego narodzenia [...] rzekl [...] Iuż przyśfedł czas *OpecŻyw* 35v (2); *BibRadz Ios* 14/10; Sto lat [Smoleńsk] pod íprawą Litewfką był od tego czáfu gdy gi Witułt pod Mołkwą wzyął. *BielKron* 410v (3); *RejPos* 28v (2); *GrzegŚm* 38; *BudBib* I 154d marg; W tákich pracach [...] lat pięćdziesiąt y fześć od fwego návrocenia [św. Symeon] przetrwał *SkarŻyw* 31; *StryjKron* 350; *ActReg* 76; siedm lat żył z mężem fwym [Anna prorokini] od pánieńftwá fwego. *WujNT Luc* 2/36; trzydzieści lat od daty terázniefzyéy zupełná/ y wízeláką dáiemy wolność. *SarnStat* 186; krolował [Władysław Łokietek] lat 13. od koronácyey. *KlonKr* Ev.

Połączenia: »od ... na (cum A)« (1); Wiele fláchetnych dzieiow Lechowi potomcy mieli z Niemcy [...] ktorzy trwáli od pierwfzego Lechá ná pułtorá ftá lat *BielKron* 340.

»po (cum L)... od« (1): á thák po roku od oblężenia/ podáli fie Florentynowie *BielKron* 208.

»od ... (aż) prze(z), prze(z) ... od« = a ... *infra JanStat* (6:3): *UstPraw* E3v; Od czáfow Ioáfowych przez dwieście dwádzieftá y cztery lathá/ Zadney poprawy nie było około Kościoła *BibRadz* I 216b marg; *SarnUzn* D8; *CzechRozm* A3v; To święto Zydowie od síodmego dnia Pázdziernika przez cały tydzień obchodzili *WujNT* 337; *SarnStat* 156 (2); A ná toż mi to wyłzy mé wierné połługi? Od mléká podawánia/ áż przez ten wiek długi? *GosłCast* 63; *SkarKazSej* 700b.

»w (cum A)... od« (1): W fześćidzieftát dni od oblężenia miáfto wzięli Turcy *BielKron* 251v.

»za (cum A) ... od« (1): gdy pomocy żadney [...] nie mieli zá dzieftęć niedziel od oblężenia [obronicy Świecia poddali się]. *BielKron* 370.

»za (cum I) ... od« (1): wyiáwłszy/ żeby kto iuż teraz zá piątym dożywoćiem od piérwfzyéy o tym Conftituciiéy dobrá trzymał *SarnStat* 367.

b. *W odniesieniu do przeszłości w czasie bliżej nieokreślonym; ex Vulg* (307) :

W utartych wyrażeniach przyimkowych: »od dawna; od dawnych (-ego) czasow (-u), od dawnych (-ego) wiekow (-u a. -a), ode dni dawnych, od dawnych lat« = *longis(simo) intervallis(-o) Mącz, Modrz; a temporibus antiquis, ex multo tempore Vulg; a diebus antiquis PolAnt* (3;31:3:2:2): *PatKaz II* 69v; Acż ty pańftwa od dawna flýnęły: Wfzakże ninié prawie ofwitnęły *KlerPow* 4; Gdyłf tha zyemya pokuczka zawfze od dawnych czáfow koronye polłkiey włáfzna y dziedziczna bila y yesth y ma bicz navyeky *LibLeg* 6/159 (5); Afnac by y kołcioł chrzeftcjańki grzełzył/ gdy od dawnych lat/ pod obiema ofobami przyjmował/ y przyjmvie ciało y krew bożą. *SeklWyzn* Ev; *LibMal* 1548/ 142v; *RejKupSekl* a3; *HistAl* L4v; *KromRozm I* F3v; *MurzHist* M3v; Obyczáiw theż y Wielkierzow/ ktorych gdzie od dawnych czáfow zá práwo vzywáią/ nie kážę *GroicPorz* C2v (3); A Herod vyżrzawłzy Iezufá/ rozrádował fie bárzo/ bo go žádał od dawnego czáfu widzieć *Leop Luc* 23/8; *BibRadz Is* 48 arg; Kto napierwey w Mołkwi álbo w Ruśi rołkázował/ otym piłmá niemáią/ lecz też nie oddawnego czáfu iáko ini/ piłmá náwykli *BielKron* 427 (3); *Mącz* 361b; Przecz od dawnych czáfow nie fie flúfznego v

nas poftánowić nie może. *RejZwierc* B3 (4); *WujJud* 92; *RejPosRozpr* c3; *BudBib Is* 23/7; *CzechRozm* 183v; żaden táki łąd od dawnego czáfu nie był/ ná ktoremby možny chocia winny/ práwo przegrał *ModrzBaz* 94v; *SkarŻyw* 473; *NiemObr* 65 (3); *ReszHoz* 125; bo od dawnych lat/ ná káżdym Seymie o *Corecturze* práwá łwego mowicie *GórnRozm* D4v; *Paprup* E3; ábowiem Moyzełz od dawnych wiekow [a *temporibus antiquis*; z łtárádawnych czáfów *Leop*] ma w káżdym mieście te/ ktorzy go opowiedáią w bożnicách *WujNT Act* 15/21; *SarnStat* 1002; *CiekPotr* 42.

»od początku (-a) (wieku), od przodku, od wszczęcia« [w tym: *od wszczęcia i od początku* (1)] = *ab initio* *PolAnt*, *Vulg*, *HistAl*, *Mącz*; *a(b) principio* *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *JanStat*; *a capite* *PolAnt*, *Mącz*; *ab exordio* *PolAnt*, *Vulg*; *ex alto*, *iam inde*, *ab a. de integro* *Mącz*; *a quondam* *PolAnt* (118:1:1); Krytús ci to był/ ktore⁶⁰ [...] nieopuścili onij ktorzy go od początku miłowali. *OpecŻywList* C2v; *PatKaz II* 50 v; *PatKaz III* 112v; *KlerPow* 3; *KlosAlg* Av; Pamiętay miły panie na zebranie twoie ktoreś łobie łpofobił od początku. *WróbŻolt* 73/2 (2); *RejKup* S; *HistAl* C4 (2); *KromRozm I* D2 (2); *KromRozm II* k2; *KromRozm III* E4v (3); Ktora [ślawna moc] przy wiernym Iakobie zázwdy od początku była. *LubPs* Z6v (5); *KrowObr* 52v (3); Bom widzyał od początku zázwdy tego wiele/ Iż łie tám rozłzyrzyło ono márne zyele *RejWiz* 47 (2); Pamiętałem ná łprawy Páńłkie: bo będę pamiętał od przodku [*ab initio* od początku *WjBib*] ná cudá twoie. *Leop Ps* 76/12; Ktoż zwiáltował od włłczęcia [z piérwu *WujBib*]/ ábyłmy wiedzieli/ y od początku [z początku *WujBib*]/ ábyłmy rzekli: Spráwiedliwy łełteś? *Leop Is* 41/26; Prorocy ktorzy byli przedemną y przed tobą od początku *Leop Ier* 28/8 (11); *OrzList* cv (2); Od początku miałem ku niey [ku mądrości] przykłonne łerce moje *BibRadz Eccli* 51/27 (6); *OrzRozm* Gv; *GrzegRóżn* H; *Mącz* 14d (4); Włzákze y wy łwiádkowie łełtelcie/ ábowiem od początku łełtelcie zemną. [Przekład tego samego tekstu *RejPosRozpr* b4; *BudNT Ioann* 15/27, *WujNT*] *RejPos* 137v (2); *RejPos Wicz*² 93v; *WujJud* 135v; iedenże ten był [kościół] zázwłze od początku/ w którym rozmáite zgorłżenia/ niezgody y łpory bywály *WujJudConf* 129; Fundował [Pan] od początku Kościół łwoy przez Apołtoły/ Ewányeliłty y Proroki *RejPosRozpr* c3 (2); *RejPosWstaw* [143⁴] (2); *BudBib Ps* 77/2 (5); *BudNT Ioann* 15/27 (3); iż teź zázwdy łkoro odpoczątku/ iuz práwie iákoby zábłány bywał [baranek] w onych ofiárách ktore wierni Bogu oddawáli *CzechRozm* 24 (7); *ModrzBaz* 30v; *SkarJedn* 33 (2); *CzechEp* 135; Von anfang der Welt. Od początku. *Ab initio mundi*. *Calag* 543a; Poznałz iáko tá mátká kościół Rzymłki odpoczątku łwięte rodziłá y rodzi *SkarŻyw* A3v; *CzechEp* 139 (2); Tám od początku wieku tá brodá mieszkáłá/ Y kłztałł ná włzytki brody potómné wydáłá. *KochBr* 151; *ArtKanc* K11; co łię tknie żywotá mego/ którym wiodł z młodości od początku [z przodku *Leop*] miedzy narodem moim w Ieruzálem/ wiedzą włzyłscy Zydowie/ będąc mię łwiádomi z dawná *WujNT Act* 26/4; [przykazanie] ktorełmy mieli od początku [*ab initio*; łprzodku iednąc *Leop*]/ ábyłmy iedni drugie miłowáli *WujNT 2.Ioann* 5 (22); *SarnStat* 83 (2); Táka była od początku zwałłczzá po przyiętey wierze Chryłtułowej tá Monárchia Połłka. *SkarKazSej* 692a.

~ *Połączenia*: »od początku (aż) do [czego]« [w tym: *do końca* (a. *skończenia*) (*łwiata*) (6)] (7): iż ty obyetnice y próśbá páńłka włłsemu krzełciyáńłtwu od początku aż do końcá łwyátá łluzá. *KromRozm II* ł2v; [jest kościół katolicki] od początku do końcá trwájący. *KromRozm III* D8v; *KrowObr* 88v; *Leop* VVv; *Oczko* 5v; Zgromáđiem welpoł włzyłłkich co ich miály łátá Od początku do końcá/ gdy w

trąbę vderzy Archanioł *KolakCath* C5; ktorzy[[*doktorowie*] od początku aż do tego dnia lifty y księgi piłali przeciw haeretykom *WujNT* 516.

»od początku (aż) dotychczas« (3): Ktora zgodą y yedność od początku aż do tych myaft náyduye fye wkołcyele połpolitym krzełciyáńłkim *KromRozm I* K2; *KromRozm II* f3v; *KromRozm III* Kv. ~

»(aż) od wiekow(-u, -a), od wiekow wieka, od (staro)wiecznych (a. wiekuistych) czasow« = *od bardzo dawna, od najdawniejszych czasow; a saeculo Vulg, PolAnt; ab aevo Vulg (57:1:4)*: Iako mowił ieft przez vfta łwiętych/ ktorzy od wieką łą proroków iego. *OpecŻyw* 12v; gdiz ta ziemya Pokuczka zawzdi od wiecznich czałow [cf zawłze od dawnych czałow *LibLeg* 6/159] koronie polskie wlałna y dziedziczna bila, ieft, y ma bicz nawieki *LibLeg* 6/78v; *WróbŻołt* 118/52; Y w nazaczniefzym człowieku Zawzdy to ganią od wieku Kiedy łzczęłcie waży lekcze *RejJóz* E7v; *RejKup* g5 (4); Pátrzayże tu godności nędznego człowieká/ A dziwney Páńłkiey łálki nád nim aż od wieká. *RejWiz* 53 (4); iż tho tám miáłto od wiekow ieft przeciwnie krolom *Leop* 3.*Esdr* 2/26 (2); iż pan Bog [...] iefzče od wiekow/ hneth po łthworzeniu pirwłzego człowieká/ pożądał tego od włzego narodu ludzkiego *LeszczRzecz* A2; *RejZwierz* 69v (2); *BibRadz* *Iob* 20/4 (4); Ták tá Bábylonia/ od wieká závłze miotłá Bożą ieft *OrzQuin* Z3v (2); *Prot* Cv; iáko ten Pan závłzdy znáczy á záchowawa od wiekow wierne łwoie. *RejAp* 66v (2); *RejPos* 72v (8); *KwiatOpis* [C]2; *RejZwierz* 11 (2); *BudBib* *Is* 63/19 (2); Ná przywileie y nawyżłze Páłterłtwo [...] włłapili práwem Bożym Biłkupowie Rzymłcy/ y zá to ie włzyłtek kołcioł Kátholicki od łtarowiecznych czałow miał y ma *SkarJedn* A8 (2); *KochPieł* 10; *ArtKanc* A18; O łynu móy/ wielkiego potomku człowieká/ Dawność twoiéy zacności/ ieft od wieków wieká *GórnTroas* 35; iáko Czech od wieku Czechem/ ták y Lách závłzdy był zwan Láchem. *KochCz* B2; *GrabowSet* T2 (2); *LatHar* 45 (3); Włzyłtko vraża cokolwiek od wieku/ Pomoc przynołi y zdrowie człowieku. *RybGęłli* D; *WujNT* *Luc* 1/70; *CzahTr* B4.

~ *Połczenie*: »od (wszech) wiekow(-u, -a) (aż, i) na wieki (wieczne)« = *a saeculo (usque) in saeculum Vulg, PolAnt; a saeculo usque ad saeculum PolAnt (9)*: Benedictus dominus deus írael a feculo in feculum [...] Bogofławion bądż pan bog Íraelski [!] od wiekow y nawieki wieczne [od wieku do wieku *Leop*] *WróbŻołt* 40/14; *RejPs* 27; Bądźże błogofławyonym ty łam náłłym Pánem/ Od włłech wyekow ná wyeki wyeczne *LubPs* L3; *BibRadz* *Ps* 105/48; Tenże ieft błogofławiony od wieku aż ná wieki [*in saeculum PolAnt; in perpetuum Vulg* 1.*Par* 17/27; ná wieki *BibRadz, Leop, WujBib*] *CzechRozm* 64; *WisznTr* 29; Ale miłofłardzie Páńłkie toć thrwa od wieká ná wieki. *ArtKanc* Q20 (3). ~

α. *W odniesieniu do spraw boskich, nadprzyrodzonych, do pochodzenia, trwania i działania Boga, do powstania i istnienia wszechświata wskazuje na czas bez początku, nieograniczony, odwieczny, wiekuisty (84) :*

W utartych wyrażeniach przyimkowych: »od początku, od wszech (a. wszystkich) początkow, od początku wiekow« = *ab initio, a quondam PolAnt (11:2:1)*: yakofz to łama panna marya mouy [...] Od początku uyekow [*Bóg*] łpołobył myą łobyę panną *PatKaz* II 46; *RejPs* 165; to mamy rozumieć ze łlowo to ieft/ łyn bozy ieft od początku y zpoczątku bog *SeklKat* O4 (3); *LubPs* hh4v; *BibRadz* *Hab* 1/12; *RejPos* 36v (3); Gdyż Ian s. iáwnie o Synu powieda/ iż iákoż od włłech początkow był w Bołtwie łłowem *RejZwierz* 10; *CzechEp* 343; *NiemObr* 126 (2).

»od (wszech) wiekow (wiecznych), od wieku(-a) (wiekow), od(e) dni(a) (wieku(-a) a. wiecznych, a. wszystkich wiekow), od wieczności« = *a saeculo Vulg, PolAnt; a sempiternis saeculorum aetatibus, ab inflnita innumerabilium saeculorum multitudine Cn (38:23:7:2)*: pozyualam othuyekow uyecznych rofkoſzy bołtwa *PatKaz II 36*; a przeto była czyłta [*Panna Maryja*] y nałzwyąłfcha od wńzech uyekow *PatKaz II 37 (10)*; *RejPs 121*; ze duch fwięty iełt trzecią perfoną troycze fwiętey Bog wieczny z bogiem oycem/ y z fynem od wieku będący *SeklKat P2v (3)*; *LubPs P5*; *RejWiz 114 (3)*; ktorzy [*stoicy*] pokłádáli fwiąt nigdy nie być fтворzon/ iedno od wieká wiekow być *BielKron 156*; *RejAp 4 (5)*; iż nam łzło nie o dożywocie/ ále o lámę wieczność/ trzeba nam też było wiecznego krolá/ á takiego zbáwicielá/ ktory z Bogiem Oycem od wiekow wśzytki fpráwy niebá y zyemie fpráwował. *RejPos 36v (11)*; Syná/ kthory iełt przed wśzytkimi wieki od Oycá vrodzon: Duchá Świętego/ ktory także od wieku z Oycá y z Syná pochodzi. *KuczBKat 15 (2)*; *RejZwierc 9v (2)*; *BudBib Is 57/11*; *MycPrz I A4*; *CzechRozm 59v (2)*; Też odedná [*lege: ode dnia*] to iest od wieku [*a die (marg: antequam esset dies (-)) ego ipse (marg: sum) PolAnt Is 43/13*] ią on iełtem *CzechEp 271*; [*z Betlejem*] wynidzie ten ktory będzie Pánem w Izráelu: á wyścia iego od niekieda/ y ode dni wieká *CzechEp 300 (7)*; Bądźże wieczna chwałá Pánu Bogu [...] Ták iáko ząwždy była przedziwnie od wieczności/ Niechay będzie teraz y ząwždy *ArtKanc A18v (5)*; ták czytáią [*inne greckie egzemplarze*]: Abowiem iefzcze nie był Duch święty. Choćia Duch S. był od wieku ząwſze. *WujNT przedm 13 (5)*; Bo według nich [*heretyków*]/ Bog nie iełt Oycem fyná fwego od wiekow, ále dopiro w ten czás kiedy też Márya zołtálá mátką fyná iego. *PowodPr 34*; Oycze bez początku nierodzony/ Synu od wieku y bez czáfu rodzony/ Duchu ś. [...] pochodzący od wieku bez czáfu/ iedyny Boże náłz Troyco *SkarKaz 279b (5)*.

~ *Połączenie*: »od wiekow(-u) aż (i) na wieki (wieczne)« = *a saeculo usque ad saeculum PolAnt (4)*: Wyłłucha mnye Bog moy zniży ty włfetczne/ Ktory trwa od wyekow aż ná wyeki wyczne *LubPs O (2)*; *BibRadz Ps 89/2*; A wedle fpraw káżdego odpłaca prawdziwie/ ktory w Bołtwie od wiekow, y ná wieki żywię *ArtKanc Q11v*. ~

B. *Wskazuje na czas, moment, w którym się coś stało, dokonało, uczyniło. W zdaniu z czasownikiem oznaczającym czynność dokonaną jednokrotną lub o oznaczonym czasie regularnie się powtarzającą: na, o (cum L), w (cum A i L), za (cum G); a(b) Vulg, PolAnt; ex Vulg; in PolAnt (402)* :

a. *W odniesieniu do czasu bliżej określonego (121)* : Od polnoci ząwždy na modlitwę wftawála [*Matka Boża*] *OpecŻyw 2 (2)*; ale ty iakoś wziął opiekę nad nami iefzcze odpoczątku ziwota náłfego iufz iey racz łaskawie dokonac *RejPs 189v*; Poczęłá fie bitwa od wśchodu flońcá [*Inchoatum est ... ab ortu solis A poczala szyć ... po ranv HisAl 1510 215*] á trwála aż do zachodu *HistAl F4*; *KromRozm III E2v (2)*; A iż ty były IchM namowy [...] abyśmy o obronie namawiali, nic inego nie wtrącąc tedysmy to od zczątku skoro sejmu tego WM opowiedzieli. *Diar 40 (2)*; Abyś go łam wfpokoił od dni nyebefpyecznych [*a diebus malis Vulg Ps 93/13; we złe dni Leop*] *LubPs V3v*; *GroicPorz n4v*; *KrowObr 186*; Bo ode dni oycow wállych odfłapiliście od dobrych wftaw moich *Leop Mal 3/7 (4)*; A iżby łtali káżdego zaránia ku wyłławiániu y chwalieniu Páná á także y od wieczorá [*et sic vesperi*]. *BibRadz 1.Par 23/30*; Pothym Władźidaw [*Jagiello*] od puł poftu/ rułzył fie do wielgiey Polłki *BielKron 381v (6)*; *LeovPrzep H2*; *RejAp 107v (3)*; iż on [*Bóg*] tę winnicę fwoię iefzcze od początku fwiátá łobie włzczepić raczył *RejPos 59v (6)*; *BialKat 296 [2 r.]*; *HistLan Fv*; á od pułnocy [*in*

mane PolAnt; mane Vulg Is 5/11] wftawiaią ná ożrzálftwá fwoie *RejZwierc* [193] (2); *WujJud* 137 (2); *RejPosRozpr c3; BudBib Mal 3/7; CzechRozm 24* (2); *SkarJedn* [d10]; *KochPs* 141; *SkarŻyw* 160 (2); Ktora Intromiśia ma się ftać przes woźnego powiatu tamtego od początku Roku Bożego, gdy pisać będą 1581. Tho iest na nowe Liatho *ZapKościer 1580/13v; CzechEp* 119; *ReszList* 144; *GórnRozm E; ActReg* 5v; *LatHar* 645; Nágotuyćie dwieście [...] piefzych z ófzczepámi od trzećiey godziny [a *tertia hora*; o thrzećiey godzinie *Leop*] w noc *WujNT Act* 23/23 (2); *SarnStat* 30 (3).

W utartych wyrażeniach przyimkowych: »od tego(ż) (-ych) (a. ktorego) czasu(-ow), od onej (a. tejże) godziny, od onego(-ych) (a. tegoż) dni(a)« [*Zawsze w odniesieniu do sytuacji przedstawionej w tekście poprzedzającym lub ze zdaniem przydawkowym*]: w tym czasie wtedy; a(b) (*illo a. illa die(bus), ex hora illa PolAnt, Vulg; ex die illa, ex hoc, tunc Vulg; ab hora illa PolAnt; in hanc horam Miech; ex nunc JanStat* (47:11:5): *OpecŻyw* 148; *MiechGlab* 60; *Leop* 1.Reg 30/25 (3); żeć o tym Nawyzłzy opowiedział iefzcze od onych dni ktore były przed tobą *BibRadz 4.Esdr* 9/4; támże obádwa [starcy] wyználi o fwoiey nierządney miłości/ Y od tegoż czáfu [*tunc PolAnt, Vulg; thedy Leop; á tedy WujBib*] poftánowali miedzy łobą kiedy by ią lámę zálthać mogli. *BibRadz Dan* 13/14; Od tego czáfu Leftko czarny záłożył y nádał kościoł S. Michála w Lublinie *BielKron* 365 (24); ále od tego czáfu práwie fie odkrył [*Magog*]/ á prawie od tego czáfu wyiáwiłá fie moc y frogość iego *RejAp* 170v (6); *RejPos* 45v (2); *BielSpr* 41v; *RejPosWstaw* [21³]v; *BudBib 4.Esdr* 9/4; *BudNT Matth* 15/28 (2); *SkarJedn* 199; *SkarŻyw* 249; *StryjKron* 330 (2); *WerGość* 224; *LatHar* 695 (2); Kaiphałz [...] rzekł [...] iż nam iefł pożyteczno żeby ieden człowiek vmárł zá lud [...] Od onego tedy dnia [*arcykapłani*] vmyślili áby go [*Jezusa*] zábili. *WujNT Ioann* 11 /53 (6); *SarnStat* 1250 (6).

b. W odniesieniu do przeszłości w czasie bliżej nieokreślonym (281) :

W utartych wyrażeniach przyimkowych: »od początku, od początku stworzenia« = (ab) *initio Vulg, PolAnt; ab initio creatura Vulg* (17:1): Od początku [Z początku *Leop, WujBib* dawno *BudBib*] poznałem fwiadcztwa twoie *WróbŻolt* 118/152; ktory [*porządek apostolski*] [...] z ftárádawná/ y owífem od początku przyyęli *KromRozm III* L5v; Od dawnych czáfów á od początku ták wyelkyefny przelpyeczeńftwo wzyęli [...] iż mamy moc [...] powíflechny kołcyoł wfpomógáć *KromRozm III* N8; *LubPs* cc; *RejPosRozpr c2* (2); *BudBib Eccli* 15/14; *CzechEp* 315; ktoż płot tey Winnice fkáził/ ktoryś ták mocnie od początku [z przodku *Leop*] z pilnojsćią poftáwił? *ArtKanc* I16v; Iż Moyzełz dla twárdości fercá wálzowego dopuścił wam opułzczać żony wálze: lecz od początku nie było ták. *WujNT Matth* 19/8; Wiaré od początku podaná mocno trzymáć mamy *WujNT* 833 *marg* (9).

»od (nie)dawnego(-ych) (a. dawniejszego) czasu(-ow), od wszystkich czasow; od (dawnych) wiekow(-a, -u); od starodawnych lat; ode dni dawności« = a *diebus primis PolAnt, Vulg; a quondam, a saeculo, ex eo, ex hinc PolAnt; ab antiquis diebus, multo tempore Vulg; a temporibus JanStat* (14:1;9;1;1): A tenże Zacharyáłz [...] napyfal oth dawnego czáfu przet począczyem y narodzenyem tey myley panny a rzekáčz oto panna pocznye y porodzy fy na bozego *PatKaz II* 59v (2); bo nyebilo vnaíf thakowego obyczayv od stharodawnych lyath aly za náłzego bandzye zywotha *LibLeg* 6/191; *KromRozm III* N8; Nie im [*ziolom*] mocy nie przydałz [...] Iedno tę co im Pan dał/ ták iefzcze od wieku *RejZwierc* 107v; Oznáymiłem ci od dawnego czáfu przed thym/ y okazałem ci niź fię co ftáło [*extunc (marg: ex eo (-)) antequam veniret PolAnt, Vulg; zrazu: piérwéy niźli przyfzło WujBib*]

BibRadz Is 48/5 (2); *BielKron* 337v; *RejPos* 101 (3); *WujJud* 39 (2); iáko przyśiągłeś oycóm náłzym czáfów dawnych (*marg*) wł: ode dni dawności (-) *BudBib Mich* 7/19; łamiąc práwá półthánowione od dawnych czáfów [*a diebus primis PolAnt, Vulg; łtharádawná Leop; zá pierwłzych dni WujBib*] *BudBib 1.Mach* 3/29 (4); *KochDz* 106; Abowiém od dawnych wieków iuż łye temu ludzie przypátrzyli *KochWr* 19; *WujNT Act* 3/21 (3); ábo które [*przywileje*] im [*ludzióm zasłuzónym*] ini Królówie y Książętá [...] królełtwá Polłkiégo od dawnych czáfów nádáli *SarnStat* 890 (3); *KlonFlis* F3.

α. *W odniesieniu do spraw boskich, nadprzyrodzonych, do pochodzenia i działania Boga, do powstania wszechświata wskazuje na czas nieograniczony w wieczności (237) :*

W utartych wyrażeniach przyimkowych: »od początku, od počtku wszech wieków« = *ab initio, in principio Vulg, PolAnt; in initio PolAnt; ex antiquis Vulg (15:2); PatKaz I* 9; aboczyem odpoczątku włzech uyeków uybrana yełt przybytkyem bółkyem [*Panna Maryja*] *PatKaz II* 46; pánie bóże Izráelłki ták iákoś był od początku y ná wieki bédziełz. *RejPs* 62v; Od początku y przed wyeki yełtem [*Mądrość Boża*] łtworzóná *KromRozm I M; Leop Iob* 38 arg; Ale idźcie teraz do miełcá mego [...] gđziem był od początku [*in principio PolAnt, Vulg; z przodku Leop; z pirwu WujBib*] záložyl imię moie *BibRadz Ier* 7/12 (6); *BudBib Eccli* 24/10 (4); *CzechEp* 297; Co było od początku.) Abo ná początku. Tymi łłowy [*św. Jan*] Ebioná y Cherintá potępia/ ktorzy mowili/ żeby Pan Chryłtus przed Márią nie był. (*marg*) wieczność Chryłtułowá. (-) *WujNT* 817.

»od(e) (wszego(-ech)) wieku(-a, -ow) (wiecznych), od czasów wiecznych; od (wszej) wieczności« = *w wieczności; a saeculis(-o) Vulg, PolAnt; extunc, ex eo tempore, in saeculum PolAnt; temporibus aeternis Vulg (214:3:3); OpecŻyw* 17 (4); mógł [*Bóg*] vyyącz ofobnym przyuyleyem łtego łkazanego praua thą panną czółz y uczynyl [...] ot wyeków wyecznych *PatKaz I (11)*; ta myła panna od uyeków w bółthwe łthworzóna [...] y počtáta Troyako wbołthwie przed włzemy uyeki. *PatKaz II* 25v (61); *PatKaz III* 87v (4); *WróbŻółt* 109/3; do oney wieczney chwały ktorąs ty przebranem łwoiem od włłech wieków zgotowił. *RejPs* 102 (4); *RejKup Q* (2); *MurzHist* D4; *KromRozm II* q; Iż yełcże od wyeków łtolicá krolełthwá Kryłtułowego iełt záłádzóna y półthánowioná. *LubPs V3 marg* (13); *KrowObr* 154; *RejWiz* 38v (8); *Leop Rom* 16/25 (2); *BibRadz Prov* 8/22 (4); żeby [...] Ociec miał [...] iego [*Syna Bożego*] vrodzić z woley łwey vmyłliwłzy wprzod/ á nie s przyrodzenia od wieku/ y przed wieki. *SarnUzn* H3v (2); *RejAp* BB5 (15); iż Bog Ociec od wieków záczął w Bółtwie łwoim Syná łwoiego/ czego potwirdził mocnie [...] iż z nim był przed włzytkimi wieki *RejPos* 151 (39); *KuczbKat* 15; *RejZwierc* 4v (6); *WujJud* 217v; *WujJudConf* 69; *RejPosWstaw* [21³] (2); *BudBib Ps* 118/151 (2); wyznawamy/ prawdźiwego łyná Bożego/ być dla tego że się z Bogá oycá od włzey wieczności vrodził *BiałKaz* G4; ieden iełt Bog tworcá nieba y ziemie/ y Syn iego Chryłtus Iezus/ rodzony od wieku bez počátku. *SkarŻyw* 408 (2); *CzechEp* 261; *ReszPrz* 11 (3); *KochPieś* 9; IEzus Kryłtus náłz miły Pan. Od wieczności był włóżon/ rzáđ tego wykupienia *ArtKanc* D19 (4); *LatHar* 428 (5); *WujNT* 84 (2). Cf *Wyrażenie przyimkowe w funkcji przydawki.*

Wyrażenie przyimkowe w funkcji przydawki: »od (wszego) wieku(-a, -ow)« = *wieczny, odwieczny, przedwieczny; antę saecula PolAnt (15): [Maryja]* dáwá pokárm niebieski/ od wieków dáwnemu. *OpecŻyw* 17; *rex nołter ante saecula* [...] Ale pan Bog kthory iełt krol náłz od wieków [*Krol náłz przed wieki Leop, WujBib*] łprawil zbawienie náłze *WróbŻółt* 73/12; Ia Bog Sabaot od wieka Gdym

fobie Stworził Człowieka [...] Dałem mu kształt fwey ofłoby *RejKup* y8v (2); Pan Bog on dziwny fprawcą ode wżego wiek/ [...] Wżytki cnoty pocżciwe raczył był w nim [w *człowieku*] fprawić *RejWiz* 36v; *RejPos* 53v; *BudBib* Is 63/16; *SkarŻyw* 320; *CzechEp* 220; kuśili fię drudzy pićać o dwoiákim rodzeniu Pána Chriftułowym: o iednym z BOgá oycá od wieku/ á drugim z Mátki Pány czyftey wedle cżafu *NiemObr* 142; *ReszPrz* 76; *ArtKanc* H15; *GrabowSet* Pv; Chriftus Bog od wieku/ przez ktorego wżytko ielt ftworzono *WujNT* 301 (2).

C. Wskazuje na długość czasu trwania czynności lub stanu [w tym: od... i dalej (4), dalej niż od (3)]. Przyimek „od” wymienny z przyimkiem „przez”; a(b) *Vulg*, *PolAnt*, *JanStat*; ex *Vulg*, *PolAnt*; per *Modrz* (239) : Sok owoczu tego ziela [...] zaftanawia biegunkę będącą od kiełka niedziel *FalZioł* I 21b; o tom fię zwielką praczą od wiele lat praczował abich przy fwey fmierci żałowci á płaczu dofić miał *BielŻyw* 6; *LibLeg* 7/69v; *SeklWyzn* 3v; *RejJóz* D6v (2); bo kradł befz lyczby daly nyfz od roku *LibMal* 1553/173 (6); *RejKup* 15; *KromRozm* I E4v (2); *MurzNT* *Luc* 8/27; *Diar* 24 (4); *DiarDop* 98 (2); *GroicPorz* B3v; *RejWiz* 61 (3); *Leop* 1.Reg 25/6; Bo mi iuz od godziny łeb fię z żimna ieży. *RejFig* Cc4v (2); *RejZwierz* 101 (2); ktory [zakon boski] od niemálego cżafu bárzo miedzy námi zá niedbány był *BibRadz* *2v (3); gdyż z wielką ftátecznością od wiela lat Polakom Turcy przymierze dżierzą *BielKron* [332²]v (10); *Mącz* 163b; *OrzQuin* Q2v; *SarnUzn* B6v; *SienLek* 166v; *LeovPrzep* C (2); powiedáią iż był heretyk/ nie fpowiedał fię od kilká lat *RejAp* 93 (5); Apoftołowie kazáli wftać á chodźić [...] człowiekowi/ ktory dáley niż od czterdzieści lat ná nogach fwych nie poftał. *RejPos* 282 (12); *KuczbKat* 1; ábych to miáfto zarazem znifzczył/ kthorem od kilká fet lat fzczepił á mnożył fobie *RejZwierc* 200 (8); naywiętfzy fkarb [...] Wiary Chrześciánfkiey ktory od fześci fet lat y dáley przodkowie náfzy pilnie á ftátecznie chowáli *WujJud* B (3); *Strum* A2v; Rołkazał bo [Jezus] duchowi nieczyftemu wynidź od człowieka. Bo od wiela cżáfów [*Multis enim temporibus PolAnt*, *Vulg*; przez wiele cżáfów *Leop*] porywał iy *BudNT* *Luc* 8/29 (4); mnie/ ktory Lałkich domowi od wielu lat [*annos permultos*] rad służę *ModrzBaz* 140; *ModrzBazBud* π5v (2); *SkarJedn* 202 (4); *SkarŻyw* 134 (2); *StryjKron* 245 (4); *CzechEp* 12 (3); *NiemObr* 163; muśiał [...] powiedźić/ że od kilku lat ná koniu nie ieżdźił [...] chciał fię [...] fąśiády [...] wyświádczyć/ iż ode dwunaście lat żaden go ieżdżąc ná koniu nie widźiał. *WerGość* 224; *PaprUp* E3v (2); *ZapKościer* 1587/78v; cosmy tez w tey ziemi Inflanckiey. [...] spokoinie od 30 lat trzymali bez prawnie y nie sprawiedliwie wzięto *ActReg* 41 (2); iż Elżbietá [...] fyná w ftárości [...] poczęła: y od wiela go mieśięcy przed Mellyafzá [...] poczęciem/ w żywoćie nośilá. *LatHar* 326; niewiáftá/ ktora miáła duchá niemocy od ośminaście lat [*annis decem et octo*: przez ośmnaście lath *Leop*]. *WujNT* *Luc* 13/11 (17); to com od kilku lat y dáléy myślił [...] zdáło mi fię iuz dáley nie odkłádáiąc [...] wydác *JanNKar* A3v; kędy fię może pokázác ftárádawné [...] wżywánié, że od kilku dźieśiát lat ono pole bez przeftánia kto orywał, y był go w wżywániu *SarnStat* 474 (13); *SkarKaz* 241b; *VotSzl* B2; *CzahTr* I; *GosłCast* 58; *SkarKazSej* 663b (2).

W utartym wyrażeniu przyimkowym: »od (wszy(s)tkiego(-ich) a. wszech) wieku(-, -ow), od wieku wiecznego, od czasow wiecznych« = a *saeculo* *Vulg*, *PolAnt* (29:1:1): *PatKaz* II 66; *RejKup* g8v; A fład prawdy twey trwać będzie od wyeku wieczne⁸⁰ [*in aeternum omnia iudicia* *Vulg* Ps 118/160; wiekuiłte Sądy *Leop*; ná wieki wżytkié fady *WujBib*]. *LubPs* cc (3); Abowiem ielt włádzoná [*dusza*] w to fwowolne ciáło/ Ktore iákoż od wiekow/ ták złości náwrzáło. *RejWiz* 171v; Od wieku nie ielt

flychaná rzecz/ żeby kto otworzył oczy flepo naródnego. *Leop Ioann* 9/32; *BibRadz Eccli* 51/11; *RejPos* 200v; *RejZwierc* 270; *BudBib Gen* 6/4 (2); *CzechRozm* 22v; *SkarJedn* 24; *Oczko* A3 (2); *KochPs* 59; *KochTr* 19; *NiemObr* 87; *KochFr* 39; *ArtKanc* C6v; *GrabowSet* Fv (4); *KołakCath* C; *WujNT Ioann* 9/32 (3); Zeby nie vmiéráli [*prosili prorocy*]/ ázby oglądáli Tę poćiechę/ ná którą od wieków czekáli. *SiebRozmyśl* F4v; *SkarKaz* 243b.

W skostniałych wyrażeniach przyimkowych: »dzień ode dnia« = *przez wszystkie dni* (4): *LubPs* V5; Boć mnie dzień odedniá [*de die in diem*; odedniá do dniá *WujBib*] ízukáią: y chcą wiedzieć drogi moię *Leop Is* 58/2; GDy iuz Pan Bog widzyał lud mnożyć fie dzyeń odedniá ná íwecie *BielKron* 9v; *RejPos* 162; [Błogośławiony Pan dzień odedniá [*die cotidie* ná káždy dzień *WujBib*] *Leop Ps* 67/20].

»dzień ode dnia« = *przez dzień, w ciągu jednego dnia*; *de die in diem* *PolAnt*, *Vulg*; *die et die* *PolAnt* (3): *GrzegŚm* 53; *BudNT 2.Cor* 4/16; Dla tegoć nie vftawamy: ále choćia fię náłz zewnętrzny człowiek pfiue: iednák fie wnątrzny [*człowiek*] odnawia dzień ode dniá [dzień podle dniá *Leop*; ode dniá do dniá *WujBib*]. *WujNT 2.Cor* 4/16. [*Zawsze przekład tego samego tekstu*].

»rok od roku« [*w tym: roku od roku ustawicznie* (3), *ustawicznie rok od roku* (1)] = *przez cały rok; przez lata, latami* (8): Yáko człowyek gośpodarny gdy fie ma wolą w dobro zápomoc/ długo pilnuye/ częśto nye dofypya/ vftáwicznye rok od roku prácuye/ á nigdy nye przeftawa/ áni íwyęci *GliczKsiqz* M8v; opuřtżam [*bluźnierstwa*] w ktorych rok od roku ná káždy dzień/ nietylko Páná Iezu Kryřtuřá [...] bluznićie *KrowObr* 164v (5); *BielKron* 15; *SarnStat* 102.

~ W funkcji przydawek »rok od roku« = *roczny* (1): *Victibus annuis sufficiens praedium*, *Folwárk* dáyaći dořtátek żyta ná wychowánie rok od roku. *Mącz* 500c. ~

»od czasu do czasu« = *przez dobę, w ciągu doby; a tempore usque ad tempus* *PolAnt*, *Vulg* (3): *BielKron* 96; iedzenie twoie [...] będzie ważyć dwadzieściá ízeklow ná dzień/ od czáfu do czáfu ieść to będzieřz. *BudBib Ez* 4/10 (2).

»ode dnia do dnia« = *przez wszystkie dni* (1): *Spiewayćie Iehowie* [...] opowiedayćie ode dniá do dniá [*de die in diem* *PolAnt*, *Vulg*; dzień ode dniá *Leop*] zbáwienie iego. *BudBib Ps* 98/2.

»od dnia do dnia« = *w ciągu doby; de die in diem* *HistAl*, *PolAnt* (2): Drugiego potym dnia ruřzywřzy [*Aleksander*] zařtępy řwoie poczał fie zwráćáć ná wřtećř/ á ták ode dniá do dniá przyřzedł ku onemu weřciu międy gory *HistAl* L3v; Káżdego flubu y káżdey przyřięgi około pořtu mąż iey [żonie] może dopuřćić/ może teř ono wniwecz obroćić. Ktory ieřliby milczáć odedniá do dniá nie bronił iey tego/ tedy onych wřzytkich iey flubow y przyřięg potwierdźił *BibRadz Num* 30/15.

»od godziny do godziny« = *przez dobę; uno integro die, totis viginti quattuor horis, a vicesima quarta vel a duodecima hora hesternam ad eandem hodiernam* *Cn* (12): *FalZioł* V 107; Iakom ya yemu nye zayal stada swyerzypycz [...] anym ych chowal woborze oth godziny do godziny *ZapWar* 1534 nr 2410; bił ie [*Amalechity*] Dawid od godziny do godziny [*a vespere usque ad vesperam alterius diei* *Vulg* 1.Reg 30/17] nie przeřtáiąc *BielKron* 68 (4); *SienLek* 91 (3); chcęřzli Zamku dobywáć [...] nieřlábo fie trzebá okázáć z řtrzelbą do nich/ ále řtrzeláć bes przeřtánia od godziny do godziny/ áby obegnáncy nie mogli potwierdźáć murow *BielSpr* 75; *CzechEp* 83; Gdy obecnie mielą/ tedy fie dořwiadczy/ wiele fie zmiele od godziny do godziny. *GostGosp* 62.

»od jutra do jutra« = *przez dni* (1): Ták od iutrá do iutrá wlecze fie rzecz oná *RejWiz* 123v.

»od (na)rodu do (na)rodu, od rodzaju do rodzaju; od narodów w narody« = *przez (wszystkie) pokolenia; a generatione in generationem PolAnt, Vulg (5:3;1)*: zbawienie moje na wieki będzie/ a sprawiedliwość moją od narodów w narody. *RejPos 30*; od roku do roku burzon będzie/ na wieki wieczne nie będą przezeń [przez kraj Edomitów] chodzić. *BudBib Is 34/10*; Pamiętka ich trwa od rodzaju do rodzaju/ a imię y sława ich zgładzona nie będzie *SkarŻyw A5v*; w piśmie: gdzie stoi a *generatione in generatione^m*, od roku do roku: albo od wieku do wieku *CzechEp 156; WerKaz 288; LatHar 399 (3); SkarKaz 83a*.

»od roku do roku« = *przez rok (3)*: ktoreby [obrane osoby] nietylko przez seymowe dni/ ale zawždy od roku do roku [toto anni tempore] siedzieli na ładziech *ModrzBaz 91*; NA drugie pułoką (gdyż służba ma być od roku do roku) mają się ziać na toż miejsce/ Pan Podkárbi y Deputaci: y na Nowe lato znowu pieniądze żołnierzóm obliczyć na drugie pułoką. *SarnStat 363 (2)*.

»od roku do roku« = *przez lata (1)*: Sakrament swoy sprawi/ nasładując S. kościoła Bożego^o/ od roku do roku w przafnym/ to iest/ nie w kwaśnym chlebie. *SkarŻyw 456*.

»od wieku (i, aż) do wieku« = *przez wieki, na wieki; a saeculo (a. aeterno) in saeculum (a. aeternum) PolAnt, Vulg (4)*: Od wieku do wieku [od wieku *BudBib*] przepatruie [Bóg sprawy ludzkie]/ y nie máż nic dziwnego przed oblicznością ie^o. *BibRadz Eccli 39/24[25]*; mieżkaycie na ziemi/ którą dał Iehowá/ wam y oycóm wáżym od wieku aż do wieku [a saeculo et usque in saeculum *PolAnt, Vulg*; od wieku aż na wieki *Leop BudBib Ier 25/5 (2); CzechEp 156*.

W połączeniu z liczebnikiem przy rzeczowniku oznaczającym miarę czasu [w tym: z rzeczownikiem lato (a. rok) (8), dzień (2)]: W funkcji przydawki (10): Triduum, Ein tzeit von dreien tagen, Czas od trzech [!] dni *Murm 10 (6)*; Biennis, czas od dwu lyath vel czo staro iesth dwa roky *BartBydg 18b*; Lustrum, czas od pięcy lyath [Cf Lustrum – Czas wychodzący na piecz lat. *Calep BartBydg 84b*; Dieteris. Tempus duorum annorum, Czas o [!] dwu lat. Sic trieteris, Od trzech lat. *Mącz 88c*.

D. Wskazuje na czas, zdarzenie, bezpośrednio przed którym coś się stało, uczyniło [wyłącznie: od początku (-ow) świata *PatKaz II (9)*] lub na długość okresu czasowego liczonego wstecz od momentu przekazu do czasu zdarzenia, zaistnienia. Zawsze w połączeniu z liczebnikiem przy rzeczowniku w pl oznaczającym miarę czasu, z elipsą liczebnika, „jeden” przy rzeczowniku w sg [w tym: już od (3); od ...i dalej (5); (już) dalej (więcej a. wyższej) (a)niż(li) od (4)]; zawsze w zdaniu z czasownikiem oznaczającym czynność lub stan dokonany: przed, [ile czasu] temu; w połączeniu w funkcji przydawki: sprzed (60) : od początku (zwyata) stworzonam był pueruey niżly fya italy przepałyzezy ya byłtem *PatKaz II 25*; (yż ona [Panna Maryja] zwyecznożczy wbołtwye była przed początkiem (zwyata) yakołch to fama panna (zwyatczy) mouyącz Otpoczątku (zwyatha) yam był stworzona *PatKaz II 29 (9)*; Then był był dalej nyz od rok y pyłfan *LibLeg 11/93*; Na mąkach zeznał yż yvż od Roku poznał (z)ye stem tho Iacubem thowarziłzem (z)woyem *LibMal 1553/173*; Ich spelná od dwu lyath yal (z)ye krafcz y beż przelthanka kradal. *LibMal 1554/184*; Dawnoż (z)ye tá odmianá (z)talá? (–) Od czterech albo pięci a nawyęcy od (z)felci fet lat *KromRozm I E4v (6); KromRozm III E2 (8); Diar 23*; Izał Pan Krytus Syn Boży niewtal zmartwych/ iuż dáley/ aniłli od pułorá tyliacă lat? *KrowObr 105v; RejAp 87v*; [ganię kiedy kto] w nogawicy plugawey/ a trzewiku od kilku dni vbłocnym idzie *GórnDworz E8; RejZwierc 61; WujJud 1v (2); WujJudConf 81*; tedim też tho [podanie na piśmie nauki o stawach] wziął

był przed się od kilku lat *Strum* A2v; Oto y Elżbietá [...] iuz też od łzesći miełięcy dźiatkami záfzłá. *CzechRozm* 161 (2); że bárzo wiele iest łpraw: ktore poczáfwiży fię ładownie od dwudźiestu y dálej lat [*abhinc viginti et amplius annos coepta*]/ ielzcze nie łá łkończone. *ModrzBaz* 138v; *SkarJedn* 336; *SkarŻyw* 520; *StryjKron* 245 (2); *NiemObr* 16; *ActReg* 183; IZ stąd wielką łzkodę do Rzeczypolítęj królełtwá widzimy przychodźić: żełmy od kilká lat [*iam inde ab aliquot annis JanStat* 378] pieniędzy przełtáli bić *SarnStat* 409 (2); My Kátholicy w Polfcze od siedmi łet lat do Chryłtuáfłmy przyłtáli y Chrzełścijanmi zołtáliłmy *SkarKaz* 549b (3).

W funkcji przydawki (9): *RejWiz* 68v; Rem repeterę supra annos duos, Niektórą rzecz wyłzłzey niźli ode dwu lat poczáf przypomináfł/ wyliczáfł. *Mqcz* 296a; *HistLan* B3v; Ano mu [*choremu*] łyropy w gárdłto leią/ łkwárny od trzeciego dnia w żołádku mácáią *RejZwierc* 59v (2); a zołtal rinthy winięn odedwu Liath iako od roku 78 *ZapKościę* 1580/12 (2); *StryjKron* 245; heretycy łmieią [...] łtáremi od dwánałcie łet lat Doktormi kołcielnymi gárdźić *SkarKaz* 42b.

Połączenie: »od ... do« (2): Sliachetny Páñ Otta Belaw włozel bel wprawo náłze złoty ł Sto polskich od liath Szełci, doroku wyzey napisanego *ZapKościę* 1580/9; haeretycy/ ktorzy mowią/ iż kołciol zbládzil/ y vłtal od kilkunáłcie łet lat/ áż do przyłzłcia Lutrá y Kálwiná. *WujNT* 124.

E. *Wskazuje na początkowy z dwu punktów wyznaczających ograniczony odcinek czasowy, między którymi coś się zdarzyło, dokonało lub ma albo nie ma się zdarzyć, dokonać. W zdaniu z czasownikiem oznaczającym czynność dokonaną, jednokrotną lub o wyznaczonym czasie regularnie się powtarzającą, lub mającą albo nie mającą się powtarzać* (17) :

W połączeniu: »od ... (aż(e)) do« = *między ... a; a ... usque ad Vulg, JanStat; de ... usque ad Vulg* (17): OD łłółtę godziny/ áże do dziewiętę/ ciemnołci łtaly łie po włłytkiem łwiece *OpecŻyw* 148v (2); á k temu łnieg łpadł niemały od połdnia do łrzod dowieczęra *LudWieł* Bv (2); *LubPs* ddv; Dopusłcił tedy Pan ná lud łłráelłki powietrze morowe/ od záránia aż do czáłu náznáczonego *Leop* 2.Reg 24/15; Połłal tedy Pan Bog ná lud łłráelłki plagę morowáfł/ iż ich zmláło w Ieruzálem od ráná do wieczorá łiedmđzyełiáł tyfiác mężów *BielKron* 73v; bo ciem też tá niemoc prawie w mocnych łeciech łye przygadza/ Od dwunałcie łath áż do piáci y trzydźiełci. *SienLek* 92v; *ModrzBaz* 83v; Ia grzełzny człowiek/ łpowiádam fię [...] moich włzyłtkich grzechow/ ktorychem fię dopusłcił od połłedniey łpowiełzi (ábo od rozumu włięćia) áż do dnia dźiłsieyłzego. *LatHar* 136 (3); *WujNT Matth* 27/45 (2); Aby żaden nie łmiał od łiódmęj do dźiewiętęj godziny ná pułzegárzu/ do Wárlzawy ná mołł więdźżác *SarnStat* 17 (3).

F. *Wskazuje na regularną częstotliwość czynności, zawsze w wyrażeniu przyimkowym* (24) :

»od czasu do czasu« = *co jakiś czas* (1): dlategoż dzień pewny Koronatiey [...] odczasu do czasu odkładał się ze zarazem po przysiędżę [!] Krola IM miała byđż odprawiona [*koronacyja*]. *ActReg* 21.

»ode dnia do dnia, dzień ode dnia« = *na każdy dzień; każdego dnia, codziennie; in dies Murm, BartBydg* (7:1): Indies. Von tag zu tag Odednyá dodnyá. [Cf In dies singulos: id est per quoslibet – Alle tag/ von tag zu tag – Na kazdi dzen *Calep*] *Murm* 14; *BartBydg* 245; Po kilku dni/ vpominał fię łrebrá Biskup/ á on go odwłoczył odedniá do dnia [...] ałz nákoniec rozgniewány [*biskup*]/ łrodze mu łáiał *SkarŻyw* 455; Procrastino, diem de die traho, differo. – Dzień odemnie odwłaczam. Procrastinatio – Odwłoka odednia dodnia ... rem differre quotidie *Calep* 852b (4); *OrzJan* 84.

»od gromnic do gromnic« = *na każde święto Gromnic (1)*: a sa dwie leczyę ma począncz dawacz po pol stu ot Gromnycz do Gromnycz aż do wyplaczenya *ZapKościel 1585/61*.

»od jutra do jutra« = *każdego dnia (2)*: In posterum differre. Dzień za dzień odkładac/ albo od yutrá do yutrá odkładac. *Mącz 314c; GostCast 68*.

»rok od roku, od roku do roku (jakiego); od [ilu] lat do [ilu] lat« = *na każdy rok, corocznie; na (a. co) każde [ile] lat; quotannis Miech, PolAnt; ab anno in annum, quolibet anno JanStat; ex anno in annum PolAnt (6:3;1)*; rozkazał aby dwie wielkie świeci rok od roku przed onym obrazem gorzały, co y po dzisiejszy dzień drudzi Carzowie chowaią w obyczaiu. *MiechGlab 72; Quinquennalis, Od piący lat do piący lat/ albo ná każde pięc lat. Mącz 342d; Quotannis adverbium, Ná każdy rok/ od roku do roku. Mącz 344c; In annos singulos, Od roku do roku/ rocznie. Mącz 395a; Y chodził [Samuel] rok od roku/ á obchodził Beth-el/ y Gilgal BudBib 1.Reg 7/16; CzechRozm 6v; ZapKościel 1585/57v; SarnStat 103 (3)*.

»od rokov do rokov« = *na każde roki (1)*: Ow nieborak vkrzywdzony pozwawfzy/ od rokov do rokov ciągnac fię [...] musi/ á wie Bog kiedy [...] doydzie ísprawiedliwości. *GórnRozm H3v*.

»od targu do targu« = *na każdym targu (1)*: A od tǎrgu do tǎrgu przez tydzień ma miarę brác ná cenę/ po czemu żyto *GostGosp 46*.

5. *Wskazuje na źródło nabycia, na dawcę, dostarczyciela, od którego się ma, otrzymuje, bierze, doznaje; a(b), abs Miech, HistAl, PolAnt, Vulg, Mącz, Modrz, JanStat, Cn; ex PolAnt, Vulg, Mącz; de PolAnt (5445) : LibLeg 11/10v; [przysięgam] prawdziwie ízperunki y pozwy zeznawac. A wziawfzy od iedney ítrony ná odniefyenie pozwu/ od przeciwney ítrony niebrac GroicPorz g3v (4); Iz ípełności iego wfzyfcymy wzięli, (marg) Wfzyfcy bierzemy od Paná Iezu Krytá fyna Bozego. (-) KrowObr 153 marg (6); BibRadz Apoc 2/28; Per manus tradere, Ieden drugiemu podac od przodków wziac á potomkóm podac. Mącz 209a (4); Prot C2; RejPos 144; BudBib Ier 25/26; Y poílał íługę do kmieciow/ [...] aby wziął od nich (marg) Wła. v kmieci. (-) z owocu winnice BudNT Mar 12/2; PaprPan Cc4; á ten żebrak íefli odemnie nie wezmie/ ktora mu dac y zczudzego mogę/ íefli vmrze/ á kogo o iego zdrowie pátrzyć będą? SkarŻyw 141 (2); CzechEp 116; NiemObr 77 (2); GostGospSieb +4v; KochCz A4; OrzJan 4; WujNT Mar 12/2 (3); íakoby oni [pisarze ziemscy] od pińania/ [...] nád zwyczaj od poddanych náfzych wyciągáli/ y pobiéráli SarnStat 817 (2); SkarKaz Ooob; KlonWor 79.*

A. Na dawcę, dostarczyciela przekazującego, darującego wprost, bezpośrednio od siebie (4353) :

a. Przekazywana wartość materialna oznaczona dopełnieniem bliższym wyrażonym przez rzeczownik konkretny. Dawca wyrażony przez rzeczownik osobowy (także oznaczający Boga lub inną istotę nadprzyrodzoną pojmowaną na podobieństwo człowieka) lub nieosobowy oznaczający przedmiot personifikowany (1133) : íakom ya nyevszyl ku chovanyv vyana oth slychatney finethj *ZapWar 1520 nr 2241 (24)*; Lew gdy íobie żonę poymował/ Od wfzytkich zwierząt dary brał *BierEz M (2)*; *OpecŻyw 26v (6)*; *OpecŻywList C2*; *PatKaz II 70v*; *TarDuch D3*; Wezmi [...] ílugu mocznego od mydlarza, połtori kwarty *FalZiol V 101v (3)*; *BielŻyw 48 (8)*; Raczyż tedy íalkawa goípodze od ílugu íwego [...] przyiac ten mały dar za wielki *GlabGad A3v*; A przetho [*Archanes*] pańtvo od oycza nabyte [*imperium a patre coeptum*]; nie tilko zachował ale też rozmnożył *MiechGlab 65 (5)*; *March³ V3*; *WróbŻoltGlab A3v*; abi Voli kthore [*Waísko*] od pana Woyewodi Cvpyl, panv Woyewodzye

zapłacił. *LibLeg* 11/137 (17); *MetrKor* 61/224; *ComCrac* 12v (2); yfch Byerala queft stakowego zwodzenya od dzyewek y od tlich kthorem łzwozdyla *LibMal* 1545/97 (28); *RejRozpr* B2; *ConPiotr* 33v; *LudWies* ktv (2); *SeklWyzn* b4v; *RejJóz* A6 (3); *SeklKat* A3 (2); *RejKup* f2v (3); *RejKupSekl* a6v; Alexander wziąwłzy dań od Rzymian y od włzytkich we Włoskiej ziemi przebywáiących/ wiółł fie aż do morza *HistAl* B6 (11); *MurzHist* L4; *MurzNT* A4 (2); *Diar* 32 (6); *DiarDop* 113 (4); *BielKom* n1b 4 (2); gdi ni od kogo inłłego nye wybyeráya/ áni wycyagáya podathkow/ czyńłow yedno od tych pánow rzemyśnikow *GliczKsiąż* G7 (5); *LubPs* A2v (9); łze dźiedzictwo o kthore ieltem obwinion mam od tego N. kupione *GroicPorz* y4v (16); *KrowObr* 26 (7); *RejWiz* 77v (2); áni weźmieź od Wdowy ná záltawę odzienia iey [*nec auferes... viduae vestimentum*; áni weźmiełz... łzáty wdowy. *WujBib*] *Leop Deut* 24/17; nápożyczayze od włłech łáfiadow łwoich naczyńia próznego nie máłł. *Leop* 4.Reg 4/3 (20); O Syniech co chcą mieć mácierzyłte od oycá. *UstPraw* B3 (6); *RejFig* Eev; *RejZwierz* 42 (3); włzytcy męźczyzny w domu ie^{go} [*Abrahama*]/ ták domá národzeni łludzy/ iáko y kupni za pieniądze od cudzoźiemcow [*a filio alienigenae*] *BibRadz* Gen 17/27 (29); czemuś ty ode mnie brał Krolu pieniądze ná imienie/ wiedząc iż to ielł przeciwko Státutowi. *OrzRozm* S2 (23); Bráli náłzy zá papier y zá łukno od nich [*od Nigrytów*] łuki y łtrzały. *BielKron* 452v (107); *KwiatKsiąż* Hv (2); Adoptare ab aliquo Iednego od kogo wźiąć zá fyná. *Mącz* [267]a (9); *OrzQuin* B2v (15); *Prot* C4v (2); *SienLek* 110v (3); Abowiem kupiey ich iuz nie będzie nikt wiecey kupował od nich/ kupiey złotá y łrebrá/ y kámienia drogiego/ áni pereł *RejAp* 151 (4); weźmie [*oszust*] kápluny od niego [*od chłopá*] z ręki/ á każe mu przyćifnáć obiema rękoma łznur do muru *GórnDworz* T7 (6); *GrzepGeom* B3v; oná wypędzona [...] przy drodze łiedziáłá/ áby iáłmużnę od przechodzących bráłá. *HistRzym* 105 (28); Iż dałcibych ia tobie miły Páine [!] wiele wołow y wiele báránow/ ále wiem iż tego odemnie wdzyęcnie nie przymiełz *RejPos* 13v (28); *BiałKat* 158v; *BielSat* B3v (3); *HistLan* A3v (7); *KuczbKat* 330 [3 r.]; Iáko gdy chudy páchołek/ [...] náprze fie v iákiego panięciá áby od niego koń wźiął álbo łzábłę iáką pięknie opráwioná. *RejZwierc* 98 (18); *BielSpr* 44 (2); *WujJud* B3 (2); *WujJudConf* 18; Dar od łzalonego wźięty nicći nie będzie pożytečen/ tákze tełz y od zazdrościwego *BudBib Eccli* 20/14 (20); *BudBibKaw* A2v; że fie oto łtrofkał [*Achab*]/ Iż od tego Nabotá/ winnice nie dołtał. *HistHel* Dv (5); *MycPrz* I C3v (5); *Strum* Iv (3); *StryjWjaz* A2v; *CzechRozm* A8 (6); drugich żonam y dziećiam (gdy fie oni łpráwámi połtronnemi báwili) żywność od miáłtá dawano *ModrzBaz* 42v (20); *ModrzBazBud* π6; *SkarJedn* 261 (2); *KochOdpr* A4; *Oczko* B; *KochPs* 20; *SkarŻyw* 31 (24); Iako Marczyn palubyczłki wybrał swoye oyczyłte y maczerzyłte: ot brata swego *ZapKości* 1586/67v (47); *MWilkhHist* C3v (3); Podolłka ziemiá nigdy nie byłá ku Litwie/ áni iey tełz Polacy mieli od Litwy *StryjKron* 612 [*idem BielKron* 390v] (10); *CzechEp* 14 (5); *KochFr* 122 [2 r.]; *KlonŻal* Dv (2); Dołtałoby fie tełz byłł [...] Albo wiołki od kłáłztorá/ Albo iurgieltu od dworá. *KochMRot* B3v (4); *ReszPrz* 42; *ReszHoz* 127; *WerGośc* 205 (3); *WerKaz* 277 (2); *WisznTr* 17; *BielSjem* 22 (2); *BielRozm* 13 (2); *GórnRozm* I (3); król [*Jagiello*] dwa mieczá od Niemców przymuie *KochProp* 9 (4); Anłzpacha władziel [*Zamojski*] na Xiełtwo Prulłkie zaco od niego wzyał dwadziełcia łifeci Talerow. *PaprUp* 12v (7); zebych zaiego [*pana kanclerza*] przyczyná mogł tę Wies miec od Krola *ActReg* 81 (9); Pieniądze ma Vrzędnik odbieráć wczás od káczmarzow *GostGosp* 136 (10); *Phil* 13; *KochCzJan* A3; *OrzJan* 4; *OstrEpit* A3; *LatHar* 584; *KolakCathOkuń* A2v; *KolakSzczęł* A2v; *RybGęłli* A3; Páweł nie brał

żywności od Korynthian/ ktorym fluzyl w nauce y w kazaniu *WujNT* 597 (17); O Dzieięćcinách przez Szlachtę zoranych, árendowanych, álbo od kmieci miánych. *SarnStat* 189; Który Prębendarz y flugá máią mieć odzienie iedno od Zupniká w roku *SarnStat* 377 (108); bys W.K.M. z miłościwą łáfká té malé ksiáżeczki odemnie naniżlzy flugi fwey przyawfzy/ mnie Miłościwą Pániá bydz raczyła *SiebRozmysl* A2 (2); *WitoslLut* A5; *GrabPospR* L (6); *PowodPr* 44 [3 r.]; Niech y P. Bog od nas ná ziemi z nálzey máiętności ma fwoię cześć [! lege: częśc]: y vbodzy niech máią fwoie opátrzenie. *SkarKaz* 456a (5); to co oni [sqsziedzi] od nas teraz biorá zá mytá y zá drogá żywność/ to my od nich brać będziemy. *VotSzl* D3 (5); Wziáles czterzy tyśiące od Dobrochowlkiego; A on teź od ciebie wziáł dom wieczyltym práwem. *CiekPotr* 34 (17); *CzahTr* D3v (3); *SkarKazSej* 678b (2); *KlonFlis* C (3); *KlonWor* 4 (4); *PudlDydo* B4 (2); Dobrac teź z bobrem szubá ktorác mátká dáłá/ Gdyż oná od fwey mátki tákowá teź miála. *ZbylPrzyg* B2.

Przyimek „od” podwojony (4): *LibMal* 1547/133v [2 r.]; Ifz vczywy Crifk przefszwyzkyem Spyewak kupyel dom ot vczywego Stanka Kuliga a ot swagra sego [!], Ktori myal wkošczerzyne *ZapKoscier* 1582/30v.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (69): Wálze dáry biorę wdzięcznie/ [...] Od wężác mi podeżrzáne/ Boć łá iádem pomázáne *BierEz* M; tym ze telko od anyola pokarmem byla zyua *PatKaz III* 143; *RejPs* 183v; Kupiecz fyę dziwie Tráńkowi oth Kołmuła. *RejKup* q6 (4); Dárow od ludzi nie práwych [*Dona iniquorum*; Dary niezbożnych *WujBib*]/ nie pochwała nawy[zlly/ áni pátrza ná ofiary złośliwych *Leop Eccli* 34/23 (4); *UstPraw* D2 (3); *RejZwierz* 20; *WyprKr* 87 (2); Abowiem ia Lewitom oddałem dziedzicznie dzieięćiny od synow Izráelskich [*decimam flliorum Israel*] *BibRadz Num* 18/24 (5); [*Amazyjasz*] wywiodł ludzi ná pomoc zá pieniądze od krolá Izráelskiego fto tyfiac. *BielKron* 87 (10); Male vertit res pecuaria mihi apud vos, Nie chce mi fie bydło od was nádác. *Mqcz* 486a (2); *Górndworz* P [2 r.]; *RejPos* 20 (4); *HistLan* E4; *RejZwierz* 271v; *KochMon* 21; *ModrzBaz* 123 [2 r.]; *SkarŻyw* 283; Ktorem [panom koronnym] podarki częfte od Witołtá miłe bywały *StryjKron* 562 (2); *KochFr* 81 (2); *BielRozm* 17; *ActReg* 70; *GostGosp* 110 (3); *GostGospSieb* +3; *WujNT* 218 (4); Mniżki [...] ná połowicy czynfzów od Krewnych [...] przefstawác máią. *SarnStat* 208 (5); *SkarKaz* 119b [2 r.]; *GostCast* 4 [2 r.].

α. *Rzeczą przekazywaną: pismo, dokument, list itp.* (159) : *ZapWar* 1506 nr 2024; *PatKaz III* 133v; avfzakoff [pędzacy woły przez granicę] ma myecz lysth szwyadomy yako vyelye kvpy od stharofthi albo od Mythnyka, albo od pana onego myastha gdzie Iarmarki [...] byvayá *LibLeg* 6/117 (10); gdi glyeithu od Rozbyczykego bili doftali theda ym bormyfrz [...] mowyll aby na polfky Gleyezye fzyá nyewazil do polfky vkażowacz *LibMal* 1547/135; *GroicPorz* y; *Leop 3.Mach* 7/8 (2); Małz W.M. odemnie lift wierny á prawdziwy *OrzList* h2; Zebracy máią mieć lifty od pánow dziedzicznych ábo od fwych plebanow z kąd łá *UstPraw* I4 (4); *BibRadz 2.Esdr* 2 arg; Kliweńkie Kfiáżę/ wziawfzy od Cefárzá gleytowne lifty/ poftał poftly do Krolá Fráncuľskiego *BielKron* 221v (10); Binas accipi literas a te, Dwoyem lifty wziáł od ciebie. *Mqcz* 25b (4); *Górndworz* Aa5; Miałem do tego teź pílmá nie máło od Ludzi Zacnych *GrzepGeom* K4v [3 r.]; *HistRzym* 134; *RejPos* 234v (2); *RejZwierz* 27v (6); *BielSpr* 27v; *BudBib 2.Mach* 4/25; *CzechRozm* 253; [poborcy] bráliby kwity od ftárfzych fkarbnych/ á ftárfzi zásię od tych/ dla okazania fpolney ich wierności ná feymie *ModrzBaz* 123v; Gdy miał iufz

on Stároftá od Krolá odpis/ co z świętym męczennikiem czynić miał. *SkarŻyw* 75 (5); *ZapKościer* 1581/19v; my Polacy pozwow od Krolá/ y od iego vrzędnikow mieć niechcemy *GórnRozm* C4; *ActReg* 134; Diplomata — Wolni lift, iaki więc miała od íwch panow miewaię [!]. *Calep* 327a; *GostGosp* 24 [2 r.]; *WujNT Act* 22/5 (2); które [białogłowy] zapify wieczności od bráciéy íwéy/ ábo od rodziców íwch/ iáko od dziedziców włafnych niemáią *SarnStat* 1168 (22); *VotSzl* B3 (2); Oćiec tego Młodzieńcá te dwa lifty mi dał. [...] (—) Od niego íamegożeś ie wziął? (—) Z rąk íwch podał ie do rąk mych. *CiekPotr* 69 (2); *KlonWor* 53.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (64): a yz nyezna Stanyslaw thak bycz w swym zapissye oth syostry Pyorunowskiey ma przysyącz *ZapWar* 1550 nr 2666 (3); zafię od niego [od św. Pawła] piłanie pilnie íobie rozważał [Seneka] *BielŻyw* 142; *LibLeg* 7/67v (3); *RejKup* t7v; *HistAl* C7v; *Diar* 44 (2); vkazałem też lift Krolowi od iego namieftniká *BielKron* 460v (10); *OrzQuin* H2v; *GórnDworz* C3v (2); *SkarŻyw* 212; *NiemObr* 23; Conditie Arcyxiązecieu Ie m. od P. Kanclerza *ActReg* 75 (5); *JanNKar* D2; y niech [studenci] świádectwá liftowné od Rektora *Vniuerfitatis* [testimonia literaria Rectoris universitatis *JanStat* 218] vkázuią *SarnStat* 202; áżby kwit od vkrzywdzonego vkazał/ iż doftáteczną ípráwiedliwość vczynił *SarnStat* 432 (12); *SkarKaz* 418a [2 r.]; *CiekPotr* 59 (2).

~ *Połączenie:* »od ... do, do ... od« (13:3): *LibLeg* 9/49v; *BibRadz* 2.Esdr 6/17; *BielKron* 370v (2); Czytałem Lift mądry y vczóny/ od Hozyulá Kárdynałá z Trydentu do ćiebie *OrzQuin* D4v; *BudBib* 2.Esdr 6/17; Kartka od Pana Podlaskiego do PaMarszałka koronnego Leśniowolskiego. *ActReg* 51; List do X. Biskupa Przemylskiego [!] od Pana Marszałka Koronnego *ActReg* 158 (9); *SarnStat* 575. ~

b. *Przekazywana wartość niematerialna oznaczona dopełnieniem bliższym wyrażonym przez rzeczownik abstrakcyjny lub zdanie dopełnieniowe (3220):* *BierRaj* 21v; Głupi nie śmiej się z mądrego/ Ale bierz rozum od niego *BierEz* M3v; *OpecŻyw* 129 (2); *ForCnR* C2; *PatKaz* I 3 (3); o ta myła panna wzywała zwyecznołzczy[y przed ftworzenye^m ízwyata] oth troycze nayblogoflawnyeyfzey troyaka dołthoynołzcz *PatKaz* II 42v; w tych kaplanyech też yeft mocz pozyczona od papyeza ízwyátego *PatKaz* III 140 (2); *BielŻyw* 93 [2 r.]; *GlabGad* L8 (3); *WróbŻolt* vv; duflá moiá/ będzie [...] wyznawála wzięte dobrodzieyftwá od ćiebie páná á bogá íwego. *RejPs* 43 (10); *SeklWyzn* b4v; *RejJóz* C4 (2); od tego [Boga] wífyftko dobre mamy iako od oycza nałafkawfzego *SeklKat* N4; *RejKup* Dv (4); iżbyfmy też od bogá nie mieli żadney nádzieie dobroći. *HistAl* Gv (2); ponyeważ im [ewangelistom] Pan tę yáfnóć dał/ którą íam od oycá myał *KromRozm* II gv (5); *KromRozm* III G6v (5); *Diar* 26 (3); *DiarDop* 116 [2 r.]; *BielKom* C4v (3); *GliczKsiąż* N7v (4); *LubPs* D marg (4); *GroicPorz* B2; tobie N. odpulztzam grzech twoy pierworodny/ ktory małz ípadkiem od oycá twego íádámá *KrowObr* 46v (13); *RejWiz* 99 (4); iż [Galatowie] ták prętko Ewángelią opuścili/ [...] kthorą Apoftoł nie od człowieká wziął/ ále od Bogá. *Leop Gal* 1 arg (6); *OrzList* f3v (7); odemnie [od Boga] ma [anioł] moc y powagę íwoię. *BibRadz* I 43d marg (12); tho w nas wiárá ípráwuie/ ktorąchmy wzięli od naywyfzfzego Káplaná z Rzymu *OrzRozm* Lv (9); SOLon Mędrzec Grecki [...] od thego íełzcze y dziś Rzymiánie práwá máią y vftáwy. *BielKron* 121v (29); *GrzegRóżn* D3v (6); Bo to dziewczka od matki za teftáment bierze/ Ze cnotliwa niebędzie liedzieć przy wízeteczney *KochSat* B2; *KwiatKsiąż* A; *Mącz* 149a (3); coś íkrytého y ołobliwego á Krolowi ku Stanu iego potrzebnego/ czego Król/ áni ode mnie/ áni od ćiebie/ áni od żadnego iného człowieká/ wziąć nie może/ mimo Káplaná/ Królowi ku dániu

náznačóného *OrzQuin* T3 (17); *SarnUzn* D2v (2); *RejAp* 4 (12); kuřą fie niektorzy [...] odiąć onę fwbodę/ kthorą ma káždy człowiek od Bogá/ nie iść gdy niechce w ogień. *GórnDworz* Bb4v (5); *HistRzym* 8v (5); á łepi/ á chromi/ y głufzy mieli zdrowie brác od niego [od *Chrystusa*] *RejPos* 68; Iż iefliże dobrá bierzemy od Páná fwego/ y czemużbychmy też y złego nie mieli przyjmowác od niego? *RejPos* 264v (85); *RejPosWiecz*³ 96; *BiałKat* 28v (2); *BielSat* N4; [*Prorocy*] rzeczy przyřłých widzenia od Bogá dziwne miewáli. *GrzegŚm* 62 (3); *HistLan* B (5); *KuczKat* 35 (10); *RejZwierc* A2v (17); *BielSpr* 16 (2); *KochMon* 31; *WujJud* 56 (2); *WujJudConf* 24 (4); *RejPosWstaw* 22v (2); *HistHel* C2v; *MycPrz* I B (4); *Strum* R2; Alie fłowá tylo prořil [setnik]/ żeby [*Jezus*] rzekł, áby było zdrowe dziećie ie⁸⁰ co iednák otrzymał od Páná. *BiałKaz* C3v (2); ácz był [*Chrystus*] w Bożem křtáćie/ To ieft/ miał wielką moc od Bogá ku czynieniu cudow *BudNT* Kk3 (3); Pan nář Iezus Chriřtus/ [...] duchá nam/ od oycá bez miáry wziętego/ czałtkę taką wřyczy/ iákobyřmy do prawdy zá iego powodem/ przyřć mogli *CzechRozm* 2 (47); *PapřPan* A4v (5); y Rzeczřpřpolita řpodźiewa řię tychże owocow cnoty/ ktore od przodkow wzięłá/ od potomkow tákże wziąć. *ModřBaz* [41] (12); *SkarJedn* 27 (27); *KochPs* 5 (2); Miał też wielką chuć od Páná Bogá do duchownych y Bořkich rzeczy *Skarřyw* 372 (33); *StryjKron* 375; iż od tego Bogá oycá wřeláką moc y zwierzchnořć/ y řywot nákoniec/ y wřytko ma/ tenże to řyn iego miřy/ Iezus Chriřtus *CzechEp* 270 (52); iż Pan Iezus Chriřtus/ wřytkę řwoię zacnořć/ chwałę/ zwierzchnořć/ moc/ wywřřzenie/ cále y dořkonále/ od oycá řwego niebieřkiego wzięł. *NiemObr* 112 (24); BY bóg duřę zá duřę chćiał od nas przyjmowác *KochFr* 70; *WerKaz* 296; *BielSen* 5; *BielSenJoach* 4; *KochPieř* 20; *ArtKanc* N16v (3); *GórnRozm* D3v; *KochWr* 34; *PapřUp* D2v (2); řem [...] Ziednáłá wam od Páná dar řczęřćia miřego *Zawřeft* 42 (4); *ActReg* 169; *GostGosp* 42; Y iákofř fie nie wřtydřilř że řynom řwym mnieřřą władzą y powagę krolewřką zořtawiař/ niřliř iá od przodkow řwych wzięł? *Phil* Q (3); *GrabowSet* E3v; *OrřJan* 93; ábowiem czym iedno iefťem/ cokolwiek mogę/ vmiem/ y czego pobořnie/ á řwiąťobliwie požádam/ chcę y přágnę/ to wřytko od ćiebie ma^m/ á řam z siebie nic nie mam/ iedno grzechy *LatHar* 571 (12); Tego zář řyn nie tylko imię wzięł włářiwe Od Oycá/ lecz y řpráwy onego podćiwe. *KoláćCath* A4v (3); że niewiářty z máięťnořći řwych/ řywnořć y odzienie dawáły řwym náuczycielom/ [...] nágradzářć [...] duchowne dořodzieřťwá ktore od nich bráły. *WujNT* 227 (31); *WysKaz* 40; *JanNKar* A4; *SarnStat* 855 (9); *GrabPospř* M3; iż Zakon Boży przyięł/ iuř nie od człowieká/ áni od Aniołow/ ále od řámego řyná Bożego *PowodPr* 27 (5); Nie rodzą řię [działki] z mądrořćią: ále iey nábywáię od rodzicow/ y z dobre⁸⁰ wychowánia. *SkarKaz* 420a (14); *Votřzl* Dv [2 r.]; *CiekPotř* 20 (3); *CzahTr* H; *GostCast* 15 (7); *PaxLiz* E2; Táką mądrořć do řpráwowánia ludzi od Bogá miał Moyzeřř *SkarKazSej* 660b (10); *KlonFlis* D2v; *KlonWor* *1v (3); *RybWit* [A2]; VMyřł řtáćeczny/ y w cnotách gruntowny Kto ma od Bogá/ řywie řwięťym rowny *SzarřRyt* C.

W połączaniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (44): *MetrKor* 46/46 (3); Oto pirwřze dobro od pana boga ktore dał kořciołowi řwięťemu. *Wróbřřolt* H3; tego [uznać] ktory iefř odkupicielem/ zbawicielem/ mądrořćią i řprawiedliwořćią a řywotem od pána Boga nářzem *MurřNT* A4; *KrowObr* 128; *RejWiz* 121 v *marg* (2); ktory ięzyk mądrę [!] mowny/ ieft dar od Bogá nád wřytkie dáry. *OrřRozm* Q2v; *BielKron* 27v (3); *GrzepGeom* A3; á řadne lekárřtwo nie iefťh pewnieřřie iedno od niego [od Boga]. *RejPos* 205v (7); *BielSat* H2v; *KwiatOpis* A2; *RejZwierc* 254v; Nie pomogáć w

potrzebie słodkobrzmiające strony, Ani ten włos, ani ta gładkość od Diony KochMon 21; BudBib 1.Reg 26/12; BudNT przedm a2; CzechRozm 47(3); PaprPan Ee; ModrzBazBud 115; SkarŻyw 392 (2); CzechEp 125; ActReg 30; GostGospPon 169; WujNT Apoc 11/11; SarnStat 855 (2); PowodPr 21 marg; VotSzl Dv; CzahTr H3v; Im dary w człowiecze od Bogá wietłze, tym drożłze y rzedłze. GosłCast 3 (2).

αα. *Źródło, dawca wyrażone rzeczownikiem nieżywotnym: z cum G (36) : y moczi człowiek od tego pokarmu nabywa FalZioł III 25b; Tefz małz pewne lekarzstwo doświadczone naprzeciw tey niemocy, od ktorego barzo wiele dzieci zdrowie wzięli. FalZioł V 76 (5); BielŻyw 93; dobrego zawłze żądamy [...] czego wzdy nie mozem mieć iedno od dobrej rzeci á nie od złey GlabGad A4v (4); GliczKsiqż I3v; RejWiz 118v; BielKron 149; Obyczáie więcey nam przychodzą od tych rzeczy á od tych wilkości/ kthore w człowiecze fą SienLek 30v (6); GórnDworz Dv (4); KuczKat 265; WujJud 258; CzechRozm 118; SkarJedn 279; iłz Aniołowie od światłości przechwałebney Troyce świętey/ rozumienie máią SkarŻyw 583 (2); CzechEp 256 (2); GrochKal 13; WujNT 121 (2); SarnStat 518; SkarKaz 160b.*

α. *Wartością przekazywaną: wiedza, nauka, rada, pouczenie, zalecenie, informacja, wiadomość itp. (1428) : BierEz F3; OpecŻyw 25v; Szwyatha Brigida odpouyedz oth panny [Maryjej] wzyła yłch bez grzechu poczatha PatKaz I 12v; PatKaz III 140v [3 r.]; yakom ya nyeprzyyał swyadestwa dosthathecznego oth pana doctora hy oth hynych dobrych ludzy ZapWar 1528 nr 2458 (5); w rzeczach thrudnych od fędziow poradę bierz FalZioł V 52 (3); MetrKor 46/47; BielŻyw 65 (2); bandzielł się dowyadowal czo za Instrukczyą mayą albo kondiciye a yesly od krolya yana yną y od panow Wangierłkych yną instrukczyą tho nam thełz ołznaymyłł LibLeg 7/104; abis go v K.m. nyeraczil dlugo zatrzymacz vlyebye bo navke ma od ye⁸⁰ Cz. M. abi niemielłzkal LibLeg 10/66 (26); ComCrac 19; SekłWyzn 2 (2); RejJóz L2; SekłKat V4v; LibMal 1548/146v (3); HistAl A3 (6); KromRozm I Fv (3); MurzHist I3 [2 r.]; MurzNT Matth 2/22 (2); Apołtołowye tełz/ od ktorychelny myeli poyąc prawdziwy wykład piłmá/ y owłłem j vłtny y tełz cíche á zwyczáyne podányá/ ktorych wpiłmye nyemalłz/ [...] dawno pomárli. KromRozm II f (11); KromRozm III B4v (4); Diar 30 (3); BielKom B5; Ielłi tylko kápłani máią rołkazanie y naukę od Páná kryłtułá/ áby pod dwiemá ołobomá przyimowáli [Komunię św.]/ vkalłz gdzie ludzie prołci máią inłze rołkazanie y náukę od kryłtułá/ áby przyimowáli pod iedną ołobą? KrowObr 200v (30); RejWiz 182; Leop 3.Esdr 6/12 (3); RejZwierz 76v; BibRadz Gen 15 arg (8); OrzRozm T4; nie mogę tego vczynić/ bo mam zákazanie od Páná. BielKron 83 (33); GrzegRóżn M2v; Mqcz 209a (4); áni o to dbalłz/ iáko kto/ to co piłzełz/ od ciebie przyimie. OrzQuin E (8); SarnUzn D6; co tu Ian fwięty piłác raczy/ iłz tho obiáwienie miał od Iezulá Kriłtułá RejAp 4v (11); by nie náuká/ á ćwiczenie kthore wziął [Alcybiades] od Sokratá. GórnDworz G4 (2); HistRzym 8v; ácz mieli pewną wiadomołłć od Prorokow/ iłz łie im miał národzić ten krol RejPos 34v (46); BialKat 173v (3); BielSat C2v; GrzegłSm 49; Wdzięcznie przyiał [ojciec] od dziewczki ony iey obmowy HistLan A4 (3); on Moizelłz nieomyłny połelł iego [Boga]/ ktory iułz máłło nie głółne połelłłtwá ludowi onemu [...] przynołłł od niego/ gdy im przynołłł ná kamiennych tablicach iáwnną wołá á rołkazanie fwięte iego RejZwierc 5 (5); BielSpr 42v; WujJud ktv (12); WujJudConf 29v; RejPosWstaw [143⁴]; BudBib 3.Reg 20/33 (3); chołł on mądrym dułá/ A od nich ráde máiąc bárzo łie ołzukał. MycPrz I A4v (4); WierKról A2v; niech bym tełz od ciebie mogłł mieć wyznánie o Iezulie*

Chriftufie fynu Bożym *CzechRozm* 11; iż też oto iefzczę świadectwá ty/ nie od obcych y poftronnych zebrane fą przeciw nim [*Żydom*]/ ále od ichże włafnych vczyćielow *CzechRozm* 166v (20); *PaprPan* C (3); *ModrzBaz* 59 (3); Bo rádę dobrą ftáfzy y od młodźzych/ gdy dobra ieft/ przyimuie. *SkarJedn* 76 (8); *Oczko* A3; W domu tedy ich miefzkáiąc/ częłte namowy miálá od nich. *SkarŻyw* 125; y będąc na myśli rozerwánym/ od łamego Páná Bogá miał náukę przez łen *SkarŻyw* 471; przyłzłá Romuáldowi nowiná od mnichow z Ráwenny/ ifz iego oćiec [...] wyłtápic chce *SkarŻyw* 572 (25); *StryjKron* A (2); *CzechEp* 30 (13); *NiemObr* 15; *KochWz* 137; MAtki fwéy/ dźiatki/ pytayćie/ A v niéy łie dowiádayćie/ łákom łie rzádził ná łwiećie/ A od niéy łpráwę weźmiećie. *KochMRot* B; *ReszPrz* 13 (4); *ReszHoz* 119 (2); *ReszList* 174; *ArtKanc* 016; *BielRozm* 6 (2); *PaprUp* I4; tედym wziął zaráż wiefć od IM Pana Woiewody Bracláwskie⁸⁰ y od Pana Starosty Cerkaskiego a naswiefzszą od Pana Zamoiskiego [...] ze iuz ci Poganie przeszli Dniepr *ActReg* 126 (14); *GostGosp* 122 (3); *Phil* B4; *GórnTroas* 52; *KochAp* 13; *OrzJan* 51; *LatHar* 77 (6); Abowiem mam tę wiadomofć o was bráćia moi/ od domownikow Chloey/ iż połwarki fą miedzy wámi. *WujNT* 1.Cor 1/11 (37); iż niektórzy ludzie ná vrzędziéch będący/ niechćieli przymowáć żadnych Reláciy od Woźnych *SarnStat* 576 (10); *KmitaSpit* C3v [2 r.]; *SkarKaz*)(3 (3); Iáć obiáwienia ołobliwego od Páná Bogá o was y o zgubie wálzey nie mam *SkarKazSej* 706a (3); *KlonFlis* G3v; *PudłDydo* A3.

Połączenie: »do ... od« = *ad ... a* *PolAnt* [w tym: ze zdaniem dopełnieniowym (1)] (3); *Diar* 56; SŁowo ktore było do Ieremiałzá od Iehowy/ rzekáć. *BudBib* Ier 11/1 (2).

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (133): *OpecŻyw* 7 (2); *KlerPow* 9; Nauka od tegofz barwierza Siluełtra: gdy komu wyrołcie w zadku Emoroides *FalZioł* V 107v; Sprawa dołwiadczone na włzelką zmażę oczu od miłtrza Piotra Hiłpana. Wezmi włofkiego kopru/ werbeny/ [...] bukwicze/ Czelidonijey/ włofkow/ [...] tych włzithkich rowno. Stłucz ie á włoz w wino *FalZioł* V 114 (14); *MiechGlab* *5v [2 r.]; Nauka od nas Voicziechowoy Starzechowkiemv a Stanisławowii Podlodowskiemv jako siie mayá sprawowacz *LibLeg* 11/8 (3); *ComCrac* 19; *ConPiotr* 34v; *SeklWyzn* c4v; *RejJóz* Nv; *MurzNT* Luc 2/1; *KromRozm* II c3; *Diar* 43 (4); Aby żyli w teyto włafney od Bogá wftáwie. *MrowPieś* A4 [*idem* *ArtKanc* N11v]; BOże modlitwy mey łáfkáwye wyłłuchay/ A proźby pokorney odemnie nie wzgardzay *LubPs* N6v (3); *KrowObr* 123v (3); *Leop* 4.Reg 20/9; *BibRadz* Ex 19/8 (2); Odpowiedź od Ewángelikow. *BielKron* 227 marg; Vmiećkczon Włádziłław łkárgámi od łynow łwych y innych pánow/ wywołáł Sieciecha z łiemie *BielKron* 349v (13); *KochSat* A4v; *Mącz* 28d; *RejAp* 123v (2); iákoż łie nie ćiłnáć [...] do tych miłofćiwych nowin y obietnic od niego? *RejPos* 168 (21); *BiałKat* 248v (2); *RejZwierc* 89v; *BielSpr* b3 (2); *WujJudConf* 184v [2 r.]; y wzwiedzá włzyłtek ołtátek Iehudy/ [...] czyie fię łłowo wypełni/ (iełli) moie/ áłbo iych (marg) wł: od ko⁸⁰ łłowo złtánie/ odemnie (ábo) od nich. (–) [*verbum cuius stabit a me aut ab ipsis (marg) stabiliatur mei aut ipsorum* (–)]. *BudBib* Ier 44/28; *BiałKaz* Bv; *CzechRozm* 105 (2); *ModrzBaz* 132; Podánie kołćielne od przodkow. *SkarŻyw* 456 marg (3); *StryjKron* 612 marg; Iáwne łwiadectwo od duchá Bożego: iż Mefyálzowi [...] włzytkie narody łłuzyc/ [...] miály. *NiemObr* 117; *ArtKanc* N11v; *ActReg* 125 (2); Kmiotkowi zapowiedź káżdá od Páná/ ma byđż ták wáżná *GostGosp* 38; *Phil* P4v; *ZapKołcier* 1588/77v; *LatHar* 8 [3 r.]; Bo fą od Duchá S. á nie zgołá ludzkie przykazánia. *WujNT* 710 (4); które

świádectwa tákové nie máią bydź waźné/ tylko od oczywíttych świádków *SarnStat* 614 [*idem* 708] (4); *PowodPr* 10; Namniéy to niewádzi/ choć rádá od czeládzi. *GosłCast* 36.

~ *Połączenia*: »od ... do, do ... od« (6:4): *LibLeg* 7/67v (2); Ktorey rzeczy ten tho pozwany ma mieć świádectwo od obcego Sędźiego do śwego Sędźiego przes líft otworzyły *GroicPorz* m3; *Diar* 21; Ale bywáła wftáwiczna modlitwá od kościoła do Bogá [od ... ku Bogu *WujNT*] zá nim. *Leop Act* 12/5; *RejPos* 297v (3); Do wćciwego á bącznego Polaká od tegoż co mu ty kłięgi podawa krotkie á przyiacielńkie nápomnienie. *RejZwierc* 267; *SkarKazSej* 705a.

»od ... ku, ku... od« = *ab ...ad PolAnt, Vulg* (3:1): gdy ku iego K.M. próśba bela od wślytkiego zebrania seymu *ConPiotr* 33v; A iż to były IchM namowy od WM wszech ku nam, abyśmy o obronie namawiali *Diar* 40; *BibRadz Act* 12/5; *WujNT Act* 12/5. ~

αα. *W zdaniu z czasownikiem typu: słyszeć, umieć, wiedzieć, dowiedzieć się, (na)uczyć się itp.: a(b), ex PolAnt, Vulg, Mącz* (849) : zaż od thák łzpetnego/ Możem łyźeć co dobrego *BierEz* E4v (4); Heród [...] zmordował wślytki dziecij [...] od dwu lát y niżej/ wedle czařu iakoż fie wypytál od krolow [*quod exquisierat a Magis Vulg, PolAnt Matth* 2/16; ... fie był ... wywiedział od ... *Leop, WujNT*; ... się był... dowiedział od *MurzNT*; ... fie był dopytał od ... *BudNT*; fie był wypytál od ... *WujBib*]. *OpecŻyw* 29 (12); *ForCnR* C3 [4 r.]; *PatKaz II* 65; *PatKaz III* 114v (2); *ZapWar* 1528 nr 2458 (4); *FalZioł II* 3b; mowże philozophie abyśmy fie od ciebie nicczo naucżili *BielŻyw* 133; *MiechGlab* 53; Od posflow Wangierńkich bandzień się dowydował czo za Instruczyą mayą albo kondiciye *LibLeg* 7/104; poky vyrzimi od wałchey Kro. mczi Czo łzye nam za śprawyedlywołcz łtanye *LibLeg* 11/156 (22); *MetrKor* 61/224v; *RejPs* 65v (4); *ComCrac* 19 (2); yłch od yułch omyenyonego kaczmarsza zony łzyą dowyedzyala yako od syołtry, ze then tho kaczmarsz człowyeka schalonego łpyenyedzi zabill *LibMal* 1547/134v; *RejRozpr* B2v (3); *SeklWyzn* 3v; *RejJóz* E2v (2); *SeklKat* F3 [2 r.]; Wzdy iey łpytam oco placze A za [*lege*: Aza 'może'] czo odniey wybaczę. *RejKup* d4 (4); *HistAl* A3 (3); *KromRozm I Nv* (2); *MurzHist* Cv (5); łpytał [*Piłat*] go iefliby dáwno [*Jezus*] vmárl/ A gdy się od Setnika dowiedział/ darował ciało Iosephowi *MurzNT Mar* 15/45 (6); Kolołencyki podfirdza [*św. Paweł*] w wyerze/ ktorey łye yuż byli z inąd á nye od nyego náuczyl *KromRozm II* e2v (11); *KromRozm III* L6 (2); *Diar* 26 (10); *DiarDop* 114 (5); *BielKom* B4v (5); CYcero [...] napomina go [*syna*] [...] áby Filozofiey fie od Krátipulá vczył/ mowząc: będyełz fie vczył od tego napřednyeyłłego Doktorá Krátipulá pokąt będyełz chcyał *GliczKsiąż* M8 (7); *LubPs* H2v (5); *GroicPorz* v v; *KrowObr* Cv (14): á dali Bog pewnie Náuczę fie o Bogu co od ciebye wiernie. *RejWiz* 110 (9); A był Andrzej [...] ieden z onych dwu/ ktorzy byli łlyłłeli od Ianá/ y łłli byli zá nim. *Leop Ioann* 1/40 (8); *OrzList* b4 (7); *UstPraw* A4v; Iże od Nikanorá złe rzeczy łlyłzano. Ktore mowił o Krolu *RejZwierc* 4 (4); *WyprKr* 121; *BibRadz* *7 (8); bo wiemy iuż od ciebie/ co zá roznicá iefł *OrzRozm N* (27); Wywiedz fie od Sámfoná w czym on táką moc ma *BielKron* 52 (59); *GrzegRóżn* I (3); *KochSat* B3v; iefłizemci nieiakie chwały przyczytał/ tedy ie tak odemnie wyrozumieway [!]/ yżeby ie wieczey za ołtrogi ku dobrym łprawom/ [...] poczytał. *KwiatKsiąż* Q2 (8); *Comperi ex his qui ei fuere conscii* Wywiedziałem fie od tych którzi go świádomi byli *Mącz* 373a (20); lubo kto od ciebie łye vczy/ lubo ty od kogo łye vczył/ muśitá mieć między łobą obá początek iáki/ od któręgo náukę łwą pocznietá. *OrzQuin* Tv (20); *SarnUzn* D6 [3 r.]; *SienLek* 194 [3 r.]; *LeovPrzep* b; *RejAp* BB6v (21); *GórnDworz* R3v (6);

HistRzym 9v (9); GDyżechmy fie iuz náflucháli od wŷytkich Prorokow/ ktorzy nam iáwnie wypifáli tego náznego Pána *RejPos* 17v; Bo o przodkoch iego [zmarłego chrześcijanina]/ o ftanie iego/ [...] iuz fie powoli może káždy dowiedzyeć ieden od drugiego *RejPos* Ooo4v (106); *RejPosWiecz*³ 97; Słyżiałem od ciebie opifanie Wiáry/ rozdział: y wyrozumiałem/ czego do niéy potrzebá *BialKat* 41 (5); *BielSat* Hv; *HistLan* A4 (2); *RejZwierc* 7 (11); *BielSpr* 27v (2); *KochMon* 26; *WujJud* 35 (10); *WujJudConf* 157 (2); *RejRozpr* b3v (4); *BudBib* 1.Reg 2/23 (2); *HistHel* B3v; *MycPrz* I B4; *Strum* B5; *BialKaz* Cv (5); *BudNT przedm* c3v (4); ábym ia to tym lepiej od ciebie poiąć y wyrozumieć mogł/ co fie godzi/ á co nie godzi człowiekowi Chriŷtiánŷkiemu *CzechRozm* 231 (36); Zelcie poginać mieli/ od bogow to wiedzyał. *PaprPan* Ff2v (5); Zadnemu niedopuŷzczá niiiákiego rzemioŷlá iáwnie robić/ áz fie go y od Miŷtrzew pirwey náuczý [nisi et a magistris ... eam didicisset]/ y ŷtukę wczýni *ModrzBaz* 46v (11); *ModrzBazBud* π5 [2 r.]; *SkarJedn* 14 (10); Byłeŷ ŷam w rádzie/ czyŷ ŷlyŷzał od kogo? *KochOdpr* B3; *Oczko* A4v [2 r.]; *KochPs* 71 (3); Widzenie y pieŷń od Aniołá ŷlyŷaná. *Skarŷyw* 509 marg (32); *ZapKoŷcier* 1584/50 (5); *MWilKHist* H2v (3); *CzechEp* 11 (14); *CzechEpPORz* *4v; *NiemObr ktv* (12); *KochBr* 150; *KochDz* 108; ále [oracz] fie tego od oraczá wczýć muŷi. Málować od Málarzá: boty ŷzyć od ŷzewcá: budowác od Architektá/ po morzu woŷić od ŷeglarzá *ReszPrz* 101 (49); Wyrozumieliŷmy teŷ od ludzi wiáry godnych ŷe w ŷkrzyńce [...] ná koŷdą ŷobotę ŷto złotyŷ [...] wrzucáne bywáią *ReszHoz* 124; *ReszList* 142 (2); *WerGoŷc* 204; *PudłFr* 44 (3); *ArtKanc* B3v (4); *GórnRozm* B2 (6); *KochWr* 20 (3); *PaprUp* H2 [3 r.]; *ZawJeft* 20 (2); gdy ŷię od Wm MMPa zrozumiało [...] ŷe Wm nie kochał ŷię wtei nieprzyiaźni z Je m bydź. *ActReg* 53 (11); *GostGosp* 46 (7); *Phil* S4v; *GrabowSet* F3v; *OrzJan* 25 (2); *WyprPl* B4v; *LatHar* 381 (4); od ktorego [hetmana] moŷelŷ ŷam rozŷadziwŷy o wŷytkim tym rozeznáć/ ocz my nań [na Pawła] ŷkárzýmy. *WujNT Act* 24/8; Felix [...] wezwał Páwłá/ y ŷluchał od niego wiáry w Chriŷtuŷá Ieŷuŷá. *WujNT* 24/24 (45); *WysKaz* 31; *JanNKarGórn* D4; które [prawa i dowody] gdy wyŷlyŷy [ŷędzia] od oboiéy ŷtrony/ [...] ŷkazánié y vchwałę wczýni *SarnStat* 1073 (3); *SiebRozmyŷl* A3v (2); *SkarKaz* 42a (9); *CiekPotr* 7 (7); *CzahTr* Cv (7); Nie ŷlyŷzelim práwie nic od młódzieńcá nego: By nas proŷil o rátkun *GosłCast* 71 (2); *PaxLiz* D2; [męŷowie ŷtanowieni na urzedy] pierwey fie náuczýli od káplánow P. Bogá chwalić/ [...] toŷ dopiero ludŷmi rzádzić. *SkarKazSej* 678b.

Przyimek „od” podwojony (2): gdyŷ ni w kim inŷzym iedno w tym/ ták iáko tu ŷlyŷyŷyŷ y od Záchárialzá od tego ŷtárcá ŷwięteŷego/ nie naleŷy wŷytko zbáwienie twoie. *RejPos* 296v.

β. Wartoŷciá przekazywaná: uprawnienie, urzád, ŷtanowisko, wláda itp. (128) : yakom ya [...] myal Chelmyenskie prawo vedlug obyczaye [!] ziemye mazoveczkiey oth nayesnyeyscheŷo kxianzaczia kxiandza Ianuscha Stharego za przyvylegiem na ktorem pravye tha vyesz Gansino iesth vysvolonya [!] oth wsisthkich roboth *ZapWar* 1528 nr 2421; IVno Pallas y Venus/ ty trzy zacne pánie. Máią to od Iowiŷlá wieczne ŷpráwowanie. Ze káŷdego tŷłowieká/ ná ŷwiát wypráwuia. *KlerWes* A2; *RejPs* 164v; iz kápláni nye od poŷpóltwá áni od ŷwyeckyeŷo vrzędu/ poruczeńŷtwo y vrzád/ [...] máyá. *KromRozm III* K3v (11); PRokurator ten rzeczy ŷpráwować niemoŷe/ [...] iefli od Pána ŷwego nie ma ŷlufzney plenipotencyey albo poruczeńŷtwá *GroicPorz* tv; *KrowObr* 35 (2); *RejWiz* 181; *OrzList* g4; *OrzRozm C* (5); FELix Papieŷ rodem z Rzymá/ then wzyáwŷy moc od Konŷtántynopolŷkich/ zákláł Biŷkupá Konŷtántynopolŷkieŷo Achácyuŷá *BielKron* 161v (6); Rycérŷtwo Polŷkie Króla obiéra ná Króleŷtwo/

ále mu władzý Królewkiéy/ áni imieniá Królewkiégo niedáie/ bo tego wzyftkiégo od Arcybiskupá Król ná Koronácýy fwéy nábywa *OrzQuin* S3v (17); *RejAp* E8 (2); *RejPos* 123 (3); *WujJud* 135v (3); *CzechRozm* 107 (9); *ModrzBaz* 48 (4); Miáftá y zámku nikt íprawowác nie moze/ który mocy od Páná y krolá nie weźmie *SkarJedn* 49 (26); *SkarŻyw* 394 (2); *ZapKościer* 1582/35; *CzechEp* 196 (8); *NiemObr* 60 (4); Ale ten naświétfzy Rzymfki y Apóftólfki kościół/ nie od Apóftółow/ ále od fámege Páná zbáwicielá náfzego/ przodkowánie otrzymał *ReszPrz* 31 (4); *ArtKanc* N15v; *ActReg* 162 [2 r.]; ftyfzałem [...] o tym mężu/ iáko wiele złego czynił świéty m twym w Ieruzálem: y tuć ma moc od Arcykáplánów wíazác wzytkie ktorzy wzywáią imieniá twego *WujNT Act* 9/14 (4); powinien ten to *possessor* pieniádze tákowéż fwoié wíazác/ á z pósefsiiéy imienia przerzeczonégo dźiedzicowi wláfnému/ ábo práwo od niego máiacému/ wftępic *SarnStat* 1168 (3); *SkarKazSej* 681a.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (4): *WujJud* 107v; ífz oni mieniác fię posłáncy Bożemi/ áni mocy od kościołá/ áni cudow od Bogá vkázác nie mogá *SkarŻyw* 213; gdym do Dámáfzku iáchał/ z władzą y poruczeńftwem od Arcykáplánów [*principum sacerdotum*; ... kxiázát káplánfkich *Leop*] *WujNT Act* 26/12; *SkarKazSej* 674b.

γ. Wartością przekazywaną: uczucie, objaw, skutek odnoszenia się, postępowania, sąd, ocena itp. (869) : *ListRzeż* w. 9; *BierRaj* 23; *MetrKor* 38/287; *ZapWar* 1521 nr 2263 (3); Szczuká [...] Wfzytkim rybom pánowálá/ A od nich cześć wielką miáłá. *BierEz* R4v (2); dlá odkupieniá rodzaju ludfkiégo od żydow fmiertz ij okrutné vkrzyżowanijé przijmę [*Chrystus o sobie*] *OpecŻyw* [79] (10); *ForCnR* A3; *PatKaz I* 1v; yem kto yeftb blyfý przełz láfzká boga tym uyáthfze lafky byerze od boga. *PatKaz II* 28v (6); *PatKaz III* 138; *TarDuch* C2; o tom fie zwielką praczá [...] praczował abich przy fwey fmierci záłóci á płaczu dofić miáł od przyijaciół. *BielŻyw* 5 (5); *WróbŻólt* S6v (4); wízem lyvdziam twoym od nas famich y od finow náfzich. y od wfzych lyvdzy náfzich. [...] przez tho zadney fzkodj. y zlich vczinkow niebedzie. *LibLeg* 10/97v (40); Ty náfz miły panie któryś wíazł nad wfife ine błogoflawienftwo wieczne od boga oycá fwego racz tełz vbłogoflawić nas *RejPs* 30v (17); wfchakołch yfch o fzymyercz myeczewá yeftb vrzedu proffil Láfká thá od panow odzyerzal yfch nye na fchubyenyczá alye na fczyączye onego fíá zdali *LibMal* 1543/74 (2); *ConPiotr* 30; *RejJóz* G7v (3); gdi wezmiem rozgrzełzenie tak iako tu wierzym od flugi kościelnego. *SeklKat* Q4v (2); *RejKup* h5 (2); żádam być mądrego vczennik nizli od íprofnego chwałę mieć [*quam vilis laudes habere* nyszly szkaradego phaly myecz *HistAl* 1510 126]. *HistAl* Dv (5); *MurzHist* T2 [2 r.]; *MurzNT* 3v (2); *KromRozm III* F8 (3); Boć to jest okrutna servitus nie tylko nagrodzenia krzywdy nie mieć od IchM, ale teź ani tej pociechy *Diar* 43 (5); *DiarDop* 104; *GliczKsiąż* B8 (2); Byerałem hoyne pocyechy od Páná moyego *LubPs* V3v (24); *GroicPorz* A4v (6); *KrowObr* 63v (13); *RejWiz* 45 (5); Oznáymuie Iob co zá ciężkości ćierpiál w fwym niefćczęściu/ y iákie przyfłkorki miewał od złych ludzi. *Leop Iob* 30 arg (14); *UstTraw* C4 [2 r.]; VLixelá zacnego/ Penelope [...] Siedm lat [...] czekálá/ Chociay wiele od fwiátá/ dziwnych pokus miáłá *RejZwierz* 47v (3); Ale Machabeufz [...] vfał [...] íż miáł mieć ráthunek od Bogá. *BibRadz 2.Mach* 15/7 (7); *OrzRozm* H (3); abowiem przed tym [*Morawianie*] mieli zá fwe od Zeliłfáwá *BielKron* 350v (42); *KochSat* B4v; *Mącz* 288c (3); *OrzQuin* N3 (5); A kogobyfście inákfzego poználi/ [...] ná drodze niech nie ma od was żadnego pozdrowienia. *RejAp* 18v (6); w.m. wíétfzá dziękę/ od białychgłow odzierzyfz/ kiedy rádniey co przydafz/ niż vymiełz tym

thák zacnym cnotam *GórnDworz* Y4 (2); Aczbych cie też wybawiłá/ wżákbych wielkiey nieprzyziáźni od oycá nábyłá *HistRzym* 4v (6); iż y od niemych żwirzát y ode pflow/ y łam áni wzwie káždy łkąd przypádnie wfpomożenie iego *RejPos* 162v (53); *RejPosWiecz*² 96; *RejPosWiecz*³ 99; *BiałKat* 53v (5); *HistLan* E2; *KuczbKat* 200; *RejZwierc* 8 (9); *WujJud* 190; *WujJudConf* 48; *BudBib Ruth* 2/12 (3); *MycPrz* I Bv [2 r.]; *BiałKaz* L3v; *BudNT Rom* 13/4[3] (2); *StryjWjaz* C3v; *CzechRozm* 81v (10); Acz od Tátar od Mołkwy/ miewał [król Zygmunt Pierwszy] nágrawanie/ Ale ich záváże przemogł *PapPran* Ee2v (13); *ModrzBaz* 27 (2); *SkarJedn* 52 (2); *KochOdpr* C; *KochPs* 33 (2); Zelżywość ktorá go [prymasa Anglije] od kroła podkałá/ y pobranie maiętności kościelney. *SkarŻyw* 335 marg (33); *StryjKron* 195 (6); gothowi będąc wzgárdę wżeláką y wygnanie y prześládowanie ná łobie odnieść/ od tych/ o ktorych fię dobre ftárali. *CzechEp* 21 (14); *NiemObr* 9 (8); *ReszPrz* 42 (2); *ReszHoz* 124; *ReszList* 147; *WerGośc* 204 (2); *WerKaz* 295; *WisznTr* 29; *ZapKościer* 1585/55v (3); *KochPieś* 28; Zá co od ludzi miłość odnośił nie máłá/ A od páná zá łłużby łáfkę y chęć cáłá. *PudłFr* 40; *ArtKanc* K14v (4); *BielRozm* 26; *GórnRozm* B3v (2); Potzal bel Stanisław Karnkowlki [...] mowie przeciwko onei Armacie/ ale iż niemial od drugich podpori vfiadł w pokoju á czekał konca *PapUp* H3 (7); *ZawJeft* 22; Powiadał mi ze nieodniosł takiey otuchy wtym od WKM. z ktoreyby kontent był *ActReg* 96 (12); *GostGosp* 92; *Phil* C2v (6); *GórnTroas* 11 (2); *KochPij* Cv; *GrabowSet* A2 (2); *OrzJan* 39 (4); *LatHar* 26 (10); wżákoż rádę dáię/ iáko ten ktorym od Páná miłóśierdzia doftąpił *WujNT* 1. *Cor* 7/25 (24); *WysKaz* 22 (3); *JanNKar* B; zá to [za zranienie w obronie pana] żadného gniewu y niełáfkı od ránného/ y przyziációl iego [sługa] odnośić nie ma. *SarnStat* 647 (23); *SiebRozmyśł* F; Robotnym ludziom ktorzy máłe folgi od zwierzchności łwey máią *GrabPospR* Mv (2); *PowodPr* 16 (2); Lecz předką od Bogá obronę y pomoc odnieśli/ y włos z głowy im nie łpadł *SkarKaz* 519b (18); *CzahTr* E2v (8); *SkarKazSej* 657b (2); *KlonFlis* F; *KlonWor* 50 (4); A zá tę mą vczynność to niolę od ciebie. Ześ mię áni pożegnał nędzney biáleygłowy *PudłDydo* Bv; *SzarzRytLeśn* ktv.

Przyimek „od” podwojony (2): Małz odemnie od oycá dobre wychowanie *BielKom* C4.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (270): *ForCnR* E3v; *MiechGlab* 4 (3); *BierRozm* 9 [2 r.]; *LibLeg* 11 /55v; tać ielst droga przez ktorá ia vkażę [...] zbawienie od boga [salutare Dei]. *WróbŻołt* 49/23 (2); *RejPs* 95 (7); Bos rozliczne hoynołci/ rozlicznie wżem łprawil A łobies iedno chwałę/ od wżytkich żoftawil. *RejJóz* A5v; *HistAl* A5 (2); iż kaźdej uczciwości od nas jesteście godni *Diar* 39 (3); *DiarDop* 106 [2 r.]; *GliczKsiąż* C7; *LubPs* G marg (3); nie omylna rzecz ielst/ iż [krzywoprzysięzca] pomłty od Bogá nie vydzie. *GroicPorz* y4; *KrowObr* 147; *RejWiz* 49v; boć márne zbawienie od człowieká [salus hominis; wybawienie człowiecze *WujBib*]. *Leop Ps* 107/13 (9); *UstPraw* E3v; *RejZwierz* 69v; czełtom bywał/ w niebeśpieczeńftwách rzek/ w niebeśpieczeńftwách zboycow/ w niebeśpieczeńftwách od łwoich przyrodných/ w niebeśpieczeńftwách od poganow [periculis fluminum ... latronum ... ex genere ... ex Gentibus] *BibRadz* 2. *Cor* 11/26 (12); bo tám [u Turków] ná takie [którzy nie chcą iść do szturm] więtfza okrutność od páná łwego niż od nieprzyziácielá *BielKron* 250; gdy nań [na księcia Rugińskiego] był vftáwiczny płáč od połpolitego człowieká ták o podwoy iáko o inne łupieftwá *BielKron* 355v (25); *GrzegRóżn* C3v (2); *RejAp* 6v (10); iż káždy człowiek then/ [...] godzien ielst nietelko pochwały od ludzi/ ále y wielkiey odpłáthy od Bogá. *GórnDworz* Z8 (3); Vłyłzawłzy to łáfiedzi poznánie y wielbienie Euftáchiufzá od onych połlow/ [...] dziwowáli fie temu.

HistRzym 130v (3); iżbychmy [...] vmieli [...] zwyciężyć nieprzyjaciela swego/ w tych rozlicznych pokufach náfzych od niego. *RejPos* 73 (31); *RejPosWiecz*³ 99; *BiałKat* 168v (3); thák iż z wielką sławą y miłością od wńzech ludzi vzywiesz onych młodych czáfow swoich. *RejZwierc* 24v; Thoć mogło być za ftarych ludzi iż wždy dobrodzieystwá y od chudych páchołkow długo pámiętáli *RejZwierc* 100 (19); *BielSpr* 11v; *WujJudConf* 65; *BiałKaz* C3; *BudNT przedm* b4v (6); Marcin Czechowic [...] Láłki/ pokoiu/ y miłofierdzia/ od Bogá Oycá iedynego [...] y od Iezufá Chriftułá [...] wiernie życzy y winfzuie. *CzechRozm* A2 (11); Czegoż czekałz widząc iuz te fortele iego [*Turka*]/ Y ták wielkie tym kráiom despekty od niego. *PaprPan* B (3); obaczyłby [*król*] też/ iáko dobrze są opátrzone potrzebami [*zamki*] ku wytrzymaniu wńzelákiego gwałtu od nieprzyjaciół [*ad aliquam vim hostium*] *ModrzBaz* 20v (5); *SkarJedn* 323; niegodny był od kościoła pomocy/ ten który kościoły burzył *SkarŻyw* 300 (9); przisli przet prawo náfzyę zaluyancz fzyę swy dolegliwofczy ot hanifza wyerbyęta *ZapKoscier* 1584/49 (2); Sołohub ich od tego [*od poddania zamku*] hámował/ obiecuiąc im prętki ráunek od Krolá/ bo iufz był przyciągnął do Mieńfká. *StryjKron* 738 (3); *CzechEp* 210 (2); *KlonŻal* A2v; *WerGość* 203; *ArtKanc* H17v (3); Vchodząc niewoli od Krolá/ w padamy w niewolą v możnieyfzych. *GórnRozm* C2v *marg* (3); *ZawJeft* 5; *GostGospSieb* +3; *Phil* B; *GrabowSet* Ev; *OrzJan* 133; *LatHar* 106 (6); Bo y my słufznie one [*aniołów i świętych*] czćimy/ y oni słufznie się czći od nas zbraniáią. *WujNT* 883 (32); Iż my máiąc ná báczeniu ftáteczną wiárę/ y wielką przychylnóść przeciwko Nam/ y Królestwu náfzemu miłość/ od Wielmożnégo Ianá [*per magnificum Ioannem JanStat* 86] z Rytwian *SarnStat* 978; aby tych iego załug tákowych zoftawał znák wdzięczności od nas y Rzeczypólpo. *SarnStat* 1051 (7); fkad hánbá wielka od półtronnych zwáfzczá nieprzyjaciół/ ná nas zoftawa. *PowodPr* 19 (4); Pokłon od trzech krolow. *SkarKaz* 160b *marg* (5); *VotSzl* C4 [2 r.]; *CzahTr* Bv; Láłkę Bożą otrzymałz/ pochwałę od ludzi *ZbylPrzyg* B2; *SzarzRytJSzarz* nlb 2.

~ *Połączenie*: »od ... ku, ku ... od« (1:1); *LibLeg* 11/41v; Bom k tobye wielką niechęć/ od poddanych poznał. *RejZwierc* 11v. ~

δ. *Wartością przekazywaną*: *cecha, właściwość stała lub chwilowa przekaziciela przenoszona na obiekt przejmujący ją* (39) : *BierEz* Gv; A iefli dwa fpołem fpać będą/ zágrzeie się ieden od drugiego. *Leop Eccle* 4/11 [*idem*] *BielKron* 80; Contagiosa febris, Zimnicá przirzucáyąca się od drugiego. *Mącz* 440b (2); iżby pewnie wiedział [*chory*] iż mu nie z wnętrza idzie [*świerzb*] ále iż go od kogo innégo dostał *SienLek* 133 (2); *GórnDworz* F7; *RejZwierc* 127v.

Źródło, przekaziciel wyrażone rzeczownikiem nieżywotnym (30): *BierEz* S2v; floncze rzeczy fmrudlyue grzeje a odnych fmrodu nyebyerze *PatKaz* I 4v; *PatKaz* III 113; Swiecza ziele y kopr włofki: wzrok pofilaią, á tak ty vczynki tych rzeczy namienionych/ [...] nie zgorączofci którą maia od ognia/ [...] pochodzą *FalZioł* [*8] (2); mądrofci/ ktorej się pochodnia zápalona przyrownawa/ od ktorej gdy wiele pochodni biorą ogień/ nie mniej oná świeci *HistAl* I4v; *RejWiz* 23v (5); *BielKron* 420v; *Mącz* 372b; *SienLek* 75v (2); *RejAp* 63v [3 r.]; przyść [*musi dworzanin*] do oney iedyney/ iftotney/ á naiwyfzłzey [*piękności Bożej*]/ od ktorej wfzytki piękności fwą piękność biorą *GórnDworz* Mm4v (4); *RejZwierc* 152v; *BielSpr* 69v; *BudBib Ps* 17/8[9] (2); gdy to tám tláło/ zápaliła się fkrzyniá/ á od fkrzynie dom *WerGość* 219 [*idem BielKron*]; *PudlFr* 70; gdyż od niey [*od wiary*] wfzytki [*cnoty*] fwiátło biorą/ iáko od Słóncá Miefiąc y wfzytki gwiazdy. *Phil* O2.

B. Wskazuje na dawcę, dostarczyciela przekazującego nie wprost bezpośrednio od siebie, ale przez danie możliwości, stworzenie warunków do nabycia, posiadania rzeczy materialnej lub do popadnięcia w stan materialnie dodatni lub ujemny. Dawcą siła wyższa; a. per Vulg, PolAnt; cum PolAnt [w tym: Bog (65), szatan (2), fortuna (a. szczęście, a. nieszczęście) (14), przedmiot konkretny lub abstrakt pojmowany metonimicznie (11)] (92) : A prze to ią [rzekę] Tatarzy świętym Donem zową, bowiem od niey niemałe pożywienie, z rib/ miodow/ y owocow maią [quia iuxta illum victum ... reperiunt]. *MiechGlab* 25; Będą przechodzić y lwięta riczące aby łup vchwyciły aby sobie od boga pokarmu nabywały [ut ... quaerant a Deo escam sibi] *WróbŻołt* 103/21; Miły Iozeph oto nie pleć Gdy od łzczęćcia czo możeńfz mieć *RejJóz E*; *RejKup* 12v (2); *KromRozm II* i4; *KromRozm III* K6v (2); *BielKom E*; YAko wyełki á známyęnity dar á fkarb rodzicy w ftdale małżeńfkim od paná bogá [...] poliadáya/ gdy ye pan Bog z łáłki a względu fwego płodem opatrzy *GliczKsiąż C*v (2); *LubPs* K2; *GroicPorz* B3v; Gdyż z niego [z Boga] taką miłość á tę łáłkę znamy/ Iż tu wŷzytko od niego bez wŷzech zaŷlug mamy. (marg) Łáłká Páńfka łzczęćcie. (-) *RejWiz* 53v; *Leop Matth* 18/19; *OrzList* b4v; [Ewa] porodziła Kainá/ tedy rzekła Otrzymałam mężá od Páná [Acquisivi virum cum Domino (marg) per Dominum (-) PolAnt; per DeumVulg; ... przez Bogá (marg): ábo od Páná (-) *WujBib*] *BibRadz Gen* 4/1 (2); zázedł mu [królowi Judskiemu] ná drodze Azáryáfz Prorok/ powiedáiąc mu przeto zwycięftwo od Bogá otrzymáć/ iż ftrzegł iego przykazánia. *BielKron* 83v (3); *GrzegRóżn* O2v; *OrzQuin I*; *GórnDworz Gg*4v; bo wŷzytko co małz/ y to coś ieft/ wŷzytko to małz od Páná tego. *RejPos* 39 (4); *GrzegŚm ktv*; iefli mu [człowiekowi statecznemu] co przypádnie od łzczęćcia/ álbo bogáctwa iákie/ álbo vpominki/ álbo dáry iákie/ álbo cożkolwiek wefołego á wedla myfli iego/ [...] łzczęćcie y niefzczęćcie przypadki s czáfem dáć mogá *RejZwierc* 87 (10); *WujJud* 94v (4); *BudBib 3.Reg* 2/15; *BiałKaz* B3v (2); *CzechRozm* 201v; *PaprpPan* Dd4v; *ModrzBaz* 104v; iefli [...] wŷzytko co maćie mnie [Bogu] przypifać y oddáć chcećie: wiecznie zemną zoftániećie: y iefzcze [...] więtfzymi dary was vbogáćę: á iefli fami fię z tego co odemnie maćie/ w pychę podnieśiećie/ y fobie dary moię przypifzećie/ [...] odpadniećie od łáłki mey *SkarŻyw* 258 (6); iż Papieź ma tę ftoлицę od łzátáná/ tym tego dowodzę [...] iż to w Hiftořách widzę że fztukámi czártowfkiemi przez czárnokśieftwo Papieże Rzymfcy ftoлицe tey doftawáli. (marg) Okazánie iż Antychřifst ma stolicę od dyablá. (-) *CzechEp* 423; *KochJez* A4v; *NiemObr* 111; *KochEpit* A2v; *WisznTr* 25; *KochPieś* 36; NIéma nic [jeden pan] od fortuny/ wŷzytko od godności *PudłFr* 63 (3); *ArtKanc* M11 (4); Coż záfię ieft niepobożnieyfzego/ iáko káždemu ták fie s fwoich dárow wnośić y chełpić/ iákoby ich od Páná Bogá nie wziął. *Phil* I2; *SkarKaz* 39b; *CzahTr* B3; *GosłCast* 37 (2); Rozmyśłćie iákie od tey mátki/ od korony y Rzeczypořpo: tey/ dobrodźieyfstwa y vpominki maćie. [...] Oná wam wiáry ś. Kátholickiey/ [...] dochowála/ [...] kápłany wam/ y biřkupy/ y duchowne páłterze wáłze dáie *SkarKazSej* 665b (5).

Przyimek „od” podwojony (2): wŷzákoź then Pan [...] przepuřzcza ty ziemfkie mocarze iż im tákich myfli ich dopomagáią/ á wywyzłzáią moźności ich: ácz to czáfem bywa z wielkim vpadkiem ich [mocarzy]/ gdyż to y od niego [od Boga] od fámeęo rychley ie potkáć moźe *RejPos* 34.

W połączniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (10): *BibRadz 2.Mach* 15/16; pocźćiwie vżyway tych dárow od niego [od Boga] *RejPos* 82v (4); Bo mię było ftrách nędze (od) Bogá poniewáź bych iey znieść niemogł. *BudBib Iob* 31/23; A przeto Pánie tobie/ zá thę żywność od ćiebie/ chwałá

bądź ná niebie. *ArtKanc* T12; Niedoftátek y vboftwo od Páná Bogá w domu niezbożnego człowieká *KolakSzczeńł kt*; *PowodPr* 44; dał wam P.Bog bogáctwá y doftátki wízelákie. á drugie podobno nie od Bogá/ ále z wćifku poddánych/ z lichwy/ y wydźieránia/ y niefprowadliwóści zebráne *SkarKazSej* 675a.

C. *Wskazuje na tego od kogo, z czyjego dzieła coś się przejmuję drogą naśladownictwa bez jego udziału, woli, wiedzy; a HistAl, Modrz (178) :* Then [Solon] Atenńkim panom wyborne wítanowił prawa (ktoreż potim rzymianie odnich wziáwłzi imi fie ísprawowowali [!] *BielŻyw* 5 (2); *LibLeg* 8/133 [2 r.]; *HistAl* D7v; Kto chce o niey [o mądrości] co íłyźeć/ weyrzy w pífmo íwięte/ Ktore íeít od krześcian/ y od żydow wzyęte *BielKom* B4v; *GroicPorz* a3v; O tżárownicy niebogoboyni/ od kogożeście fie te⁸⁰ náutyli? Izali nie od pogánow/ ktorzy íeítze turcy y do dzifiejíze⁸⁰ dniá/ nálláduią. *KrowObr* 72; Kádzenie Papieźnicy wzięli od Pogánow/ potym od Żydow. *KrowObr* Ssv (25); ktorą [wiarę] íwięty Woyćiech/ y íwięty Stánińław/ Polakom zoítáwili/ od Apoftólow wziętą. *OrzList* e; *BibRadz* I 303a marg; *OrzRozm* T4; ten narod [Tatarzy] potym wzyął obrzeźkę od Hizmaelá íyná Abrámowego przez Máchometá *BielKron* 9; Ty rzeczy Láktáncyus dáwny Doktor wczony Krześciánłki písał w swoiey oítátniey kapitule/ wybieráiąc od Sybil y od żydowńkich Prorokow. *BielKron* 136v (17); *KwiatKsiąż* H2v; niemowiátko od [!] czechów wzięte słowo. *Mącz* 118d (3); v ktorzy [mędrców] íeíłize co dobrého znaydziemy/ bierzmy to od nich íáko dáry Boże/ ku pożytku íwemu *OrzQuin* O4 (2); *SienLek* Vuu2v [2 r.]; íáko pńczóła lataiąc to tám to lám z rozmáitych kwiatkow miód zbiera/ thák theż y moy Dworzánin od co naylepńzych míftrzew/ [...] co naychwálebnieyíze íztuki/ niechay krádnie. *GórnDworz* E6v (4); *BiałKat* 121 (3); *KuczbKat* 50 (2); Tych wńzyftkich náuk [...] dńíz Turcy náwykli od Rzymian y od Greków *BielSpr* 16v (6); *WujJud* A7 (4); *BudNT przedm* b8v (2); *ModrzBaz* 143; *SkarJedn* 239 (3); że cí co wychodzą z wánny/ [...] chłódną wodą obléwáć íye każą: co od owych máią/ co z láźniey wychodzą/ tym íye potwíerdzáią. *Oczko* 28v; Tenże Zophronius [...] táką tełz Híftoryą nápiśał/ wziętą od Leoncyulzá Apámeeńłkiego człeká nabożnego y prawdziwego. *SkarŻyw* 102 (5); *CzechEp* 362; *NiemObr* 55 (2); *ReszPrz* 19; *GórnRozm* L3v [2 r.]; *LatHar* 9 marg (5); *WujNT* 115 (2); *JanNKar* B3v (5); Z ktorą nácią [z Niemcami] íż y my Polacy pod íednymże Niebieńłkim záciągíem miełzkamy: tedy íáko fekt y złych obyczáíow/ ták y tákowego opíłstwá dobrzełmy od nich przechwyćili/ y ledwa w nich nieprzerownáli. *PowodPr* 73; A te przezwíłká od Niemcow íą wzięte/ w Polńłkich flííow porządek przyięte. *KlonFlis* Fv.

a. *Wskazuje na obiekt, z którego losu, postępowania, zachowania się bierze się wskazówki natury moralnej lub praktycznej, wzór do naśladowania lub przestrogi; a(b) PolAnt, Mącz, Modrz (66) :* *WróbŻółt* O6v; Weźmimy wzor á formę od pogánow/ ktorzy nye znáyąc prawdziwego Bogá/ záwłłe zá dzyatki nowonarodzone nyeco ofiárowáli bogom íwym *GliczKsiąż* C7v (2); *KrowObr* 107 (4); Biorąc przyczynę od máłuczńłkich dźiateczek ktore mu przynofzono/ nápomina íe [Chrystus uczniów] ku pokorze. *BibRadz* Luc 18 arg (7); gdzie Medy/ gdzie Perłe/ gdzie Grekowie/ gdzie Rzymńłkie páńłtwá/ gdzie Alńyry/ ktorzy cí wńzytcy mienili fie być Pány wńzego íwiáthá/ íáko thy dńíz/ á wńzytki pálec Boży zágáłł/ wczże fie od nich/ á pámięta y żeś człowiek *BielKron* 254v (2); Effingere a parentibus mores et formas, Od rodzicow wzięć obyczáye y wńzyftkę poítáć. *Mącz* 127d (2); A za od íławnych mężów nie moześz bráć wzoru? Co przed tym zá Oyczyzn [!] gárdłá íwe wáżyli *Prot*

D2; A thu fie vcz [...] poštěpkow swoich s thego ťwiętego á Pánu Bogu wdzyęcznego człowieká y z małżonką iego. Napirwey vcz fie od nich/ [...] záchowywáć w pocźciwoścí ťtanu y żywotá swoiego *RejPos* 297 (2); *GrzegŚm* 48 *marg*; Lecź pewnie do trzećich kur nigdy nie pijáią. Mogli by narodowie od nich bráć przykłády *RejZwierc* 242 (2); *CzechRozm* 212v [2 r.]; *ModrzBaz* 98 (3); *ReszPrz* 42 *marg* (2); *ZawJeft* 39; *JanNKar* Dv.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (1): Sámem żelázem oracz rolą porze/ ále żeby mu lemiefz ťzedł dobrze/ śilá mu przygořw do tego potrzebá: ták y do fábuły/ śilá fię przyczynić muśi/ iżby fię to wyráziło/ ku czemu iest fábułá wymyślona [!]. (*marg*) *Simile* od oraczow. (–) *GórnRozm* N *marg*.

α. *Obiekt wyrażony rzeczownikiem nieosobowym użytym dla ilustracji przekazywanych treści:* z(e) *cum* G; a(b) *PolAnt*, *Vulg* (32) : *BierEz* H2; *MurzNT* Mar 13/28; O leniwcze/ idz do mrowki/ obaczayze śćiełki iey/ á vcz fie (od niey) mądroścí *Leop* *Prov* 6/6; gdyżełćie wy [*Izraelici*] ťá ludzie twárdego kárku. (*marg*) To iest zli/ odporni y krnąbrni/ á to podobieńťwo iest wźięte od wołow/ kthorzy ná fie iarmá włóżyć nie dopuřczáią. (–) *BibRadz* I 106a *marg* (4); *BudNT* *Hebr* 5/8; *ModrzBaz* 45; Aby fię od zácźętego podobieńťwá/ wźiętego od budowánia y fundámentu nie odstępowáło *CzechEp* 289 (2); Mac pan Chriřtus w piřmie ťwięтым rozne tytuły/ ktore od podobieńťwá rzeczy ćieleřnych źiemřkich/ duch Boży bierze/ y pánu Chriřtuřowi przywłászczá/ iáko zowiáć go páłtyřzem/ Dozorcą/ Miřtrzem Náuczyćielem řć. *NiemObr* 43 (2); *ReszPrz* 101 (3); zácmi fię ťłonce/ y kśiężyc nie dá iářnoścí swoiey y gwiazdy niebieřkie będá ťpádáć [...] A tedyć vyrzá řyná człowieczego przychodźącego w obłokách [...] od figi vczćie fię podobieńťwá. Gdy fię iuź gáłářká iey odmłádzá/ y wypuřczá liścíe: poznawáćie iż blisko iest láto. [...] także y wy gdy obaczycie iż fię to dźiáć będzie/ znayćiefz żeć iuź blisko iest we drzwiách [*syn człowieczy*]. *WujNT* Mar 13/28 (2); Sámá namędrřza miřtrzyni náturá/ Vczy rzemieřłá dowcipnego gburá/ [...] Cieřła fię vczy od ptakow gdy w Máiu Buduią w gáiu. *KlonFlis* E3 (5).

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (7): gdyżełmy o pczółach gadkę pocźęli pobaczimy řyřzey odnich naukę, bowiem one nie ná wřzelki kwiat padaią *BielŻywGlab* nlb 11; *WujJud* 177 (2); *CzechRozm* 52 [2 r.]; Gdyź to nie może być/ żeby kto tym dwiemá pánom/ iednemu w niewolą/ á drugiemu ná wolnoć wiodá^{mv}/ Moizeřzowi á Chriřtuřowi vřlufzyć mogł: (*marg*) Od praw zie^mřkich podobienřwo. (–) *CzechEp* 33 *marg*; Podobieńťwo od ziárná gorczycznego. *WujNT* 249.

D. *Wskazuje na tego, od którego ktoś chce lub nie chce być odbiorcą jakiejś wartości. W zdaniu z czasownikiem typu: chćieć, żędáć, prořić, oczekiwáć, spodźiewáć się; báć się, łękáć się lub innym wyrazem od takiego czasownika utworzonym;* a(b) *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*; *super* *PolAnt* (786) : Gdyć co dáią pářzay ktoć dá/ A częgo od ćiebie żędá. *BierEz* Nv (2); *OpećŻyw* 67; *FalZioł* V 52v; *BielŻyw* 54 (4); *RejPs* 49 (3); *LibLeg* 11/58v (2); A iż wřłęgo obřituie Nic od nas niepotrzebuie *RejRozpr* B3; *HistAl* C3 (2); *MurzHist* T4v; *KromRozm* II b2 [2 r.]; Żęday odemnye [*Postula a me* *Vulg*, *PolAnt* *Ps* 2/8; żęday v mnie *Leop*]/ á ya tobye dář narody w dźyedźictwo twoye *KromRozm* III E2 [*idem* *RejPos* 16v, *SkarJedn*, *LatHar*]; *LubPs* A5v (2); *KrowObr* 62v; *RejWiz* 50v (2); *Leop* 2.*Par* 1/7 (2); Okázuie [*řw. Paweł*] częgo chce od nich [*od Koryntian*]. A częgo fię od niego náđźiewáć máią.

BibRadz 1.*Cor* 4 *arg* (5); *Goski* A2v (3); co od niego [od króla]/ albo od wrzędu iego Krolewkiego Polkka oczekawac ma: owa co za powinność Krolewka w Polfcze ielt? *OrzRozm* M (3); *BielKron* 25v (4); *GrzegRóżn* H4v [2 r.]; *Mqcz* 340b (2); *OrzQuin* M4 (2); *RejAp* 42; thak że cożkolwiek żadał od nich [cf cożkolwiek v ktorego żadał *HistRzym* 61v] wżyftko odzierzał. *HistRzym* 61 (3); bo fluchay częgo Pan od nas potrzebuie *RejPos* 179 (17); Częgo prošim od Pána Boga w tey wtorey prošbie. *KuczKat* 390 *marg* (2); A bliźniemu fwemu abyś tak wiernie życzył wżytkiego iakobyś też wiernie życzył łobie od niego. *RejZwierc* 196 (4); *WujJudConf* 54v; *RejPosRozpr* b4; *BudBib* 2.*Reg* 19/38 (2); *HistHel* D3v; *BialKaz* C4; *CzechRozm* 14; *SkarJedn* 26; *SkarŻyw* 202 (4); *StryjKron* 616; y od nich [od zmarłych] niewiedziec częgo żebrzą *CzechEp* 83 (3); *NiemObr* 100 (4); CZęgo chcez od nas pánie/ za twe hoyné dáry? [...] Kościól cię nie ogárnie/ [...] Złotá téz/ wiem/ nie prágnielz *KochPieś* 71; *KochSob* 68; *ArtKanc* M18; *PaprUp* Fv; *OrzJan* 80 (2); *LatHar* 360; *WujNT Matth* 14/7 (6); Tedy ieliby która ftroná od ładu żadała/ [si aliqua partium, ab Iudicio postulare] *JanStat* 491] może [...] ná ftronę z fwémi Adwokatami [...] dla porády odftępic. *SarnStat* 546.

Dawca wyrażony rzeczownikiem nieżywotnym (1): Bo to mieli za rzecz nie przyftoyną y nie flufzną prošic częgo od dára/ á nie ráczey od tego ktory dar dáie. *CzechRozm* 14.

a. *Darem* požadany wartośc materialna też jakikolwiek przedmiot konkretny oznaczony dopełnieniem wyrażonym przez rzeczownik konkretny lub zdaniem dopełnieniowym o odcieniu optatywnym albo imperatywnym (130) : Lepieyćiem w doftatku być/ Co zbędzie opcym zoftawic: Niźliby o fie nic niedbał/ Od przyiaćiół potrzeb żebrał. *BierEz* G (2); *OpecŻyw* 49v; *ZapWar* 1531 nr 2469; *FalZioł* V 53; Gdy Filip krol Macedonfki Atteny obiegl [...] żadał od Attenianow aby mu dziefięc mędrzczow wydali *BielŻyw* 60 (3); *WróbZioł* 103/27; *LibLeg* 11/44 (3); *RejPs* 74v (2); *KromRozm III* M5v (3); *Diar* 26 (2); Yeslifz thedy m(a)k(ż)onkowye [...] chca płod myec/ niechay go od Bogá flukáya/ á nye od bab *GliczKsiąz* C4v; *LubPs* D3 (4); *GroicPorz* Cv (5); *KrowObr* 141v; *RejWiz* 52v; kładli go [chromego] więc ná káždy dzień v drzwi koćielnych/ [...] aby prošil iálmużny od tych co wchodzili do koćioła. *Leop Act* 3/2 (2); *OrzList* b3; *RejZwierz* 24v; iáko dźdze vpadáiące ná zioła/ ktorych fię nikt nie nádźiewa od człowieka/ áni ich požada od fynow ludzkich. *BibRadz Mich* 5/7 (3); *OrzRozm* T4; Vpominał fie Krol Polki fwoich kráin od miŝtrzá Prufkie⁸⁰ [...] ktore mu poliedli Prufowie niespráwiedliwie *BielKron* 373v (9); *KwiatKsiąz* K4; *RejAp* 45; Wiem że złotá chcez odemnie *HistRzym* 24v (11); gdyż on [Bóg] nigdy złotá áni żadnych vpominkow/ áni też iákichkolwiek pokármow lam nie potrzebuie od ciebie *RejPos* 181 (10); *KuczKat* 405 [2 r.]; *WujJudConf* 105v; *BudBib* 2.*Mach* 7/11; *BialKaz* M2v; *CzechRozm* A4v; *ModrzBaz* 95 (2); *KochPs* 156 [2 r.]; Ieden mu iábłek pięknych dárowac przyniołł/ fpodziewáiac fię za nie pieniędzy iákich od niego. *SkarŻyw* 413 (4); *StryjKron* 130 (2); *CzechEp* 81 (3); *ZapKościer* 1584/45v; *ReszHoz* 116 (4); *WerGośc* 231; *BielSjem* 6; *Phil* F3; *OrzJan* 87; *LatHar* 665; *WujNT Luc* 6/34 (4); Dzieci gdy im mátká vmrze, mácierzyzny od oycá niemáią fie vpominać. *SarnStat* 587 [idem 630] (16); *VotSzl* A2v; Dżiś mi idą ifkry z czoła. Pátrząc z ręku od innego/ Chlebá zem iuż pozbył fwego. *CzahTr* H4; *SkarKazSej* 689a.

α. *Darem pożądanym list, dokument itp. (6)* : literas a me non expectabis, Nie nądzieway fie ode mnie liftów *Mącz* 379b; *SAulus* [...] przyłzedłzy do Kfiążęciá kápłáńfkiego/ prośił od niego/ áby mu były dány lifthy do miáłthá Dámáłzku *RejPos* 282v; *GórnRozm* G2; *ActReg* 61; *SarnStat* 800 (2).

b. *Pożądana, spodziewana (z nadzieją lub obawą) wartość niematerialna oznaczona dopełnieniem wyrażonym przez rzeczownik abstrakcyjny lub zdaniem dopełnieniowym o odcieniu optatywnym albo imperatywnym (545)* : cni fludzy cnotliwey pányey/ odemnye żądáli yżbych Polłkim piłmem nieco wybiyał. *March*¹ *Av*; *BielŻyw* 159; *KlerWes* A; *LibLeg* 7/103 (8); *RejPs* 38v (3); *RejKup* k2 (2); *RejKupSekl* a6v; *MurzHist* A3 (2); *KromRozm III* O4; *GliczKsiąż* A2; [*Bóg*] dawa wlyzthki dobrá [...] ktorych iftotnie od niego prośić y oczekáwác mamy. *LubPs* Z2v (2); *GroicPorz* A3 (5); iż Bog zákazał od vmártych prawdy łzukać *KrowObr* 75v (3); *RejWiz* 60 (2); *Leop Deut* 18/16; *OrzList* b4v; *LeszczRzecz* A2; *RejZwierc* A3; *BibRadz* *3 (4); nie chciał powiedzyeć nic/ boiác fie od nich czego złęgo zá powiedzenie prawdy *BielKron* 57v (4); *KwiatKsiąż* A3v (3); *OrzQuin* Dv (5); *RejAp* 141 (2); Niewiem by czego więcey [...] dworzáninowi trzebá/ iáko wymowy/ y przyrodzoney y nábytey: przyrodzoney tey od Bogá żędac trzebá/ á nábytey vczyć fie muśi *GórnDworz* F8 (7); *HistRzym* 15v (3); *RejPos* 34 (5); *RejZwierc* 188v (2); *WujJud* 182v; *RejPosRozpr* b4; od tego który łobá rułzyć nie może ząda rękám łwjm dowćipu. *BudBib Sap* 13/19 (2); o żywocie wiecznym/ ktorego od Bogá niekłamliwego oczekawamy *CzechRozm* A6 (3); *PapPan* A3; powodzenia od Bogá włzechmocnego prośić y czekáć [*mamy*] *ModrzBaz* 69 (5); *SkarJedn* 254; *KochOdpr* C3v; Choroby od Páná Bogá prośił. *SkarŻyw* 332 *marg* (7); *ZapKościer* 1579/3v (7); *CzechEp* *3v (3); *NiemObr* 43 (2); *KochFr* 86; *KlonŻal* A2; *ReszPrz* 68 (4); *BielSjem* 12; *ActReg* 76 (4); *Phil* K4; *OrzJan* 7 (5); *LatHar* 722; *KolakCathOkuń* A2v; Náuczycielu/ chcemy od ciebie známię (*marg*) cudo. (–) widzieć. *WujNT Matth* 12/38 (8); *JanNKar* D3; iż ten/ którému krzywda ieft vczyniona/ ma żędac łprawiedliwóści od páná onych łług *SarnStat* 650 (8); *PowodPr* 45; y miałbych od tych prawdy łzukać co wczorá náłtáli a iutro zginá *SkarKaz* 275b (3); *VotSzl* A2v; Ieśli kto z was potrzebuie mądrości/ niech iey prośi od Páná Bogá: [...] á daná mu będzie. *SkarKazSej* 657 (4).

Dawca wyrażony rzeczownikiem nieżywotnym (3): Abowim wlyfłtki łtolice od nyey [*od ustawy*] łpráwyedliwóci oczekawáýą *KromRozm III* P2v; niemogácz [...] łámá s fiebie poznác prawdy/ muśi [*dusza*] wlyzthkiego z rąk od łmyłłow pátrzac *GórnDworz* L12; *CzechEp* 84.

α. *Darem pożądanym wiedza, nauka, rada, zalecenie, wiadomość itp. (112)* : W ten dzień dobrze abys rady łzukał: od tego kto ieft w prawie vczony. *FalZioł* V 52; gdziebiłmi bily yełcze czekały od niego odpowiedzy yeno yz wielky glod bil *LibLeg* 11/78 (3); *RejPs* 180v; *RejKup* p8; *HistAl* D3v; *KromRozm I* Bv; *KrowObr* 132v (2); *Leop Tob* 4/19; *BibRadz Hab* 2 *arg* (2); Norymberg Práwá żebrze od Wenetow. *OrzRozm* T4 *marg* (3); żędał známienia tego Ezechiel od Bogá/ ieśli będzie zdrow. *BielKron* 89v (7); *Mącz* 504a; ci [...] omyłácze zdádzą fie łobie być bárzo mądry/ á iż iuz ni od kogo áni náuki nie potrzebuia. *RejAp* 43v (5); *OrzQuin* F4; *RejPos* 147 (6); *BialKat* 308v; *BielSat* [14]v; *RejZwierc* 131 (3); *WujJud* 214; *RejPosWstaw* 21v; *BudNT Luc* 11/16; *CzechRozm* 4v; *ModrzBaz* [16] (2); *SkarŻyw* 13 (3); *CzechEp* 53 (4); do ktorego [*cesarza Konstantyna*] fię też oni mili Oycowie/ [...] vciekli/ [...] profzác od niego rozłádku/ y rołrzygnienia *NiemObr* 58; *ReszPrz* 69; *BielSjem* 14; Ieśliże ty konceptu nie zrozumiełz łwęgo/ Odemnie nań nie czekay wykłádu żadného. *PudłFr* 26;

KochWr 26; álbo náuki iákiéy od nieuká grubégo ípodziéwác fie bédziemy? *OrzJan* 22 (2); *WujNT Luc* 11/16 (3); A gdzieby téz więc iáka wátpliwośc wroflá/ [...] máią *per literas* informáciiey od nas prościć. *SarnStat* 272; *SiebRozmyśl* K3; *SkarKaz* 155a.

W połączeniu z czasownikiem typu: *pytać (się), wypytywać (się) wywiadować się* [w tym: bez dopełnienia w żadnej postaci (4)] (45): [*Maryja*] pyta od anioła obyczaiu poczećiá obietzanego *OpecŻyw* 8v; *FalZioł* 142c; Wypytaway fie s pilnością od oycá twoiego/ A on tobie powie ísprawy wieku minéłego/ Wywiáduy fie od ítárfzych twych co fie dzyáło z nimi *LubPs* gg4; od innych co fy s tym rozumieią/ dobrzeli nápiáno/ pytay *GroicPorz* B3v; iż Sędzia pyta od Swiádkow/ mieyítcá/ czáfu/ godziny/ kiedy fy tá ísprawá dziaála o ktorey świádczy *GroicPorz* x3v (3); *Leop Lev* 19/31; pytałem fię od niego [*quaerebam ab eo PolAnt, Vulg*; pytałem fie v niego *WujBib*] prawdy o tych wízytkich rzeczach *BibRadz Dan* 7/16 (2); *GrzegRóżn* L3 [2 r.]; *HistRzym* 26 (5); náleźli go [*Jezusa*] w kołciele w pólrzodku Doktorow fiedzáczego/ flucháiąc ich á pytaiąc fie od nich. *RejPos* 38 (6); ieden od drugiego w mili fie o nowinach pytaią. *RejZwierc* 185v; *BudBib* I 99v *marg* (2); *HistHel* D2; *CzechRozm* 85v; *ModrzBaz* 31v; *SkarŻyw* A5; *StryjKron* 149; *CzechEp* 191; *CzechEpPORz* **3v; *ReszPrz* 11; *Phil* I3; *WujNT Ioann* 4/52; *SarnStat* 159 (6); *PowodPr* 9; *SkarKaz* 416 (2).

β. *Darem pożądanym urząd, stanowisko, zaszczyt* (7) : *KrowObr* 27; z mądremy ísprawę miey/ iakich vrzędow/ albo doštoienftw od nich ządáy *Goski* A3; iż oni zwolennicy [...] iáko ludzie cielefni/ [...] tedy fie nádzyewáli iákich zwirzchności ábo vrzędow od niego [*od Jezusa*]. *RejPos* 311v (4); *OrzJan* 21.

γ. *Pożądane, spodziewane (z nadzieją lub obawą) uczucie, objaw, skutek odnoszenia się, postępowania, sąd, ocena itp.* (272) : Od złego/ dobrodzieyftwá nie czekáy. *BierEz* H4 (2); *OpecŻyw* 36 (3); *ForCnR* C2; *PatKaz* I 18v; *MetrKor* 46/117v; *TarDuch* D2v; *FalZioł* V 52v; Iako fie ti z rodzici íwymi obchodzifz tego fie téz od ínow íwych nadzieway *BielŻyw* 39 (3); [*Król*] chował pokoy y myr dobry s Czarzem Tatarfkiim. Nadzyewayancz ízya thefz, odnyego przyazny y pokoyw. *LibLeg* 7/8v (3); *WróbŻółt* L7v (2); abowiem tobiechmy íamemu z grzeífyli od ciebiefz íamego miłofierdzia ílukamy *RejPs* 63 (11); *SeklKat* D3 (2); *HistAl* Ev (2); *MurzHist* B2; *KromRozm* II k; *KromRozm* III B4 (5); *Diar* 22 (7); *GliczKsiąż* O3v; *LubPs* E2 (3); *GroicPorz* bb3; *KrowObr* 113 (5); *RejWiz* 51v; Ná káždy czás chwał Páná Bogá: á proś od niego żeby drogi twoie íprawował *Leop Tob* 4/20 (9); *OrzList* c2v; *RejZwierc* 132; Y ządáli od niego [*Nahasa*] wízyfcy miefzczánie z íábés/ Vczyń przymierze z námi *BibRadz* 1.Reg 11/1 (7); *Perfeus* [...] ządał téz pomocy od boginiey Pállady *BielKron* 21 (13); A me insidias metuunt Obawáya fie o demnie [!] nieyákies zdrády. *Mącz* 220b (3); *SienLek* a4v; á wízakoż [*anieli*] od nas żadney chwały áni chłuby tu nie potrzebuią *RejAp* 55v (9); *GórnDworz* X7v; *HistRzym* 113; iż téz zá ty dobrodzieyftwá íwoie chce od nas [*Bóg*] poíluśzeńftwá á wierney wiáry á ítałości náífzey *RejPos* 343v (39); *BiałKat* 213v [2 r.]; *KuczbKat* 360 (5); Nie mrimayže áby tu Pan tego od ciebie potrzebował/ ábyś závždy ímętney á ponurey poítawy vżywał *RejZwierc* 139v (8); *WujJud* 18v; *WujJudConf* 202v (2); *RejPosWstaw* [41²]v (2); *BudBib* b (2); Páwłowe winfzowánie/ íáfki/ pokoiu/ y miłofierdzia/ ktorego naprzod od BOgá winfzuie/ á potym téz y od Iezufá *CzechRozm* 202 (3); *PaprPan* Gg3v; ktorzi ná oftátecznem ítopniu żywotá íwego íą/ cí chwały y sławy od Bogá czekác máią/ nie od ludzi. *ModrzBaz* [38] (6); *SkarJedn* 114 (9); *KochPs* 139; iużem fie ítał ná wízytkim

dobrey myśli/ y żadney fię niebeśpieczności od brátá nieboię. *SkarŻyw* 348 (13); *ZapKościer* 1580/4v (8); Przeto Krol Balduinus od Papieżá y od Cefárzá/ y od inłzych Pánow Chrzefciánłkich żądał pomocy. *StryjKron* 290 (4); gdy łtrách woienney zálzumi/ gdy gwałł chorob powietrza morowego przylęże/ [...] gdy grády przypádná: tedy fię ná ten czás do Bogá wćiekáią/ od Bogá rátkunku żadáią/ Bogá áby dopomogł wzywáią. *CzechEp* 87 (7); *NiemObr* 45 (4); *KochFr* 68; *PudłFr* 30 (3); czemułz fię lękamy od złych vrágánia/ klátew, krzykow hániebnych y kácerzowánia? *ArtKanc* 120 (5); *KmitaPsal* A4v; *PaprUp* F4; *ZawJeft* 22 (2); acz zda się ze ich nie iest zto [...] abys wm iakiego periculum od nich się nadziewac miał *ActReg* 83 (3); Amurates/ wyciągnáwłszy z wołłkiem łwym/ prośił od Bogá pomłty nád Włádyłławem. *Phil* O4; Niebóy fię krzywdy/ y gwałtu odemnie. *KochFrag* 45; *OrzJan* 21 (2); *LatHar* 3 (2); Iac iáko zá tę y zá inne prace moie zapłáty y dzięki od ludzi dobrych y pobożnych nie żadam: ták fię też potwarzy y niewdzięczności od złych y vpornych nie lękam *WujNT przedm* 27 (10); *WysKaz* 40; *SarnStat* 648 (3); *SiebRozmyśl* [A2]v; *PowodPr* 86; *SkarKaz* 273b (5); *CzahTr* K; *PaxLiz* A2; *SkarKazSej* 664b; *KlonFlis* H4v; Z Włtydem poczęty człowiek/ vrodzony Z boleściá/ [...] Y od tákiego (Boże niełkończony/ [...]) żadałz iákmiarz chćiwie Być miłowány/ y chćełz być chwalony. *SzarzRyt* Av (3).

Dawca wyrażony rzeczownikiem nieżywołnym (1): iefli fię nieuciecze [...] do praw połpolitych/ áby od nich pomocy prośił/ á rozeznánia wátpliwey łpráwy. *ModrzBaz* 63.

6. Wskazuje na źródło powstania, pochodzenia, istnienia; w połączeniu z czasownikiem typu: *pochodzić, powstawać, iść (a. pojsć, a. wyjść), wszcząć się, urósć, być, mieć (a. wziąć) początek itp.; niekiedy z elipsą czasownika. Przyimek „od” wymienny z przyimkiem „z(e)” cum G; a(b) Miech, HistAl, Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz; ex Miech, Mącz, Modrz, Vulg, Calep; de Murm, Vulg, PolAnt (1998) :*

A. *W sensie genetycznym na pochodzenie, wywodzenie się, rodowód (1365) :*

a. *Na przodka, na pień macierzysty (699) :*

α. *Człowieka, rodu, narodu itp. (686) :* *PatKaz I* 9 (3); *PatKaz II* 43 v; gdi [...] mąż będzie pożywał korzenia the⁸⁰ ziele niemało/ thedy łyny będzie miewał/ ale gdy go trochę z ie [!]/ tedy fię dziewczki od nie⁸⁰ będą rodić. *FalZioł* I 127a; *BielŻyw* 78 (4); trzeba wiedzieć iż Słowaci połli od Iwana [*Slauī ex Iauan procreati sunt.*] *MiechGlab* 41; *WróbŻołt* 43/5 (2); Włpámiełaycie ná Xerfełá krolá bárzo mocnego/ od kthoregołmy [*Dariusz*] począłtek wzięli *HistAl* F5v; Iż od oycá dobrego/ złý łyn fię vradza *BielKom* B4v (2); *GliczKsiąż* E2; *LubPs* O3 (2); Pień Tu rozumiey/ tę Perłonę od kthorey krewni połzli. *GroicPorz* ffv; Stryczni bráciá álbo łiołtry/ ktorzy łye rodzą odedwu Brátow. Ciotczoni brácia álbo łiołtry/ ktorzy łye rodzą odedwu Syołtr. *GroicPorz* ff2v (19); *KrowObr* A3; A łynowie Ełfráimowi według rodzin łwoich/ cí byli: Suthala/ od ktorego familia Sutháláitow: Becher/ od ktorego łámiłá Becherytow: Techen/ od ktorego łámiłá Techenitow. *Leop Num* 26/35 (24); Sádok był z łynow Aaronowych od Eleázárá/ á Achimelech od Ithámárá z ktorego połzedł Heli. *BibRadz* I 173c *marg* (23); Drudzy mniłáli dułze od dułz fię rodić iáko ciáło od ciáłá. *BielKron* 127v; Porządek Cefárzow z Rákułskiego domu/ ktorzy począłtek wzięli od Rudolfa. *BielKron* 289v (102); Genarcha, Pierwłzi ociec ktorego pokolenia/ od ktorego włziltek rodzay ydzie. *Mącz* 143c (12); *RejAp* 82 [6 r.]; *GórnDworz* F4v; Ty kto to dziecię przymiełz wiedz żeć iefłth od brátá y od łiołtry národzone *HistRzym* 32 (8); *RejPos* 18v (4); *RejZwierc* 125v; Adámá [...] Od ktoregołmy fię

wfzyfcy poczęli *BudBib* 4.*Esdr* 6/55 (49); *CzechRozm* 156 [2 r.]; *PaprpPan* *ktv* (3); *ModrzBazStryj* π2v; *SkarŻyw* 268 (7); Angelczykowie też y Scotowie prawie z Bałni iáwnych początki fwoie wywodzą/ od Albiny Królewny Syryjfkiej/ która z trzydzieścią y dwiema Sioftr fwoich/ [...] rozmnożyły Angelfkie Kroleftwo. *StryjKron* 61; przedlię oni [Węgrzy] nie od Atilę [...] Ale áz od Hunnora y Magera [...] fynow Nemrota Babilońfkiego/ [...] od których wfátwiczną genealogią y fucceffią/ [...] Króle y Xiążęta fwoie wywodzą. *StryjKron* 62 (29); Agnati – Powinnowaczy z przodkow od oicza pochodząci. *Calep* 44a; *KochCzech* B2 (2); O dzieciach, które ode dwu zón polzły iáko máiá bydz wiánowané *SarnStat* 589 (2); *WitosłLut* A2; *SkarKazSej* 690 *marg* [2 r.].

O cięży: z czasownikiem „począć”, orzecznikiem „być ciężka” od [kogo] (także w użyciu metonimicznym): z *cum* G; a(b) *Miech*, *HistAl*; *de Vulg* (15:1); *PatKaz* II 85; *MiechGlab* 29; krolu Filipie/ nie od człowieká ále od bogá zóná twoiá poczęła *HistAl* A5 (3); Od tegom poczęła [*de viro concepi Vulg*, *PolAnt* *Gen* 38/25; stegom (z *tego WujBib*) męża poczęła *Leop*] co to iego rzeczy. *BielKron* 20 (10); *mnimam* żeś iuż ciężká odemnie *HistRzym* 77.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki przeważnie w określeniu stopnia i rodzaju pokrewieństwa (106): *Więc* sobie żonę obiorę/ Od cney mátki rządną corę. *BierEz* Q3; *Murm* 168; *SOcrates* mędrzec *Attenfki* od *Kamiennika* oycza [...] *Archelauřow* vczen był *BielŻyw* 44; *iż* brácia y sioftry/ ktorzy fą iednego Oycá y iedney Mátki/ [...] bliřzfy fą ku wfzelkiemu řpadkowi nád bráciá y sioftry od iedney Matki/ á od innego Oycá: álbo od iednego Oycá/ á inney Mátki *GroicPorz* gg; *Pásierb*/ Syn mey żony od pierwřzego mężá/ álbo Syn mego Mężá od pierwřzey żony. *Pásierbicá*/ dziewczká mey żony od innego Mężá. *GroicPorz* gg4v (10); *BibRadz* *Num* 1/32; *SAmřon* z narodu *Dán* od oycá *Mánue* á mátki *Anáni* fyn *BielKron* 51v; *Dawidowi* fynowye zacnieřzy: *Ammon* od żony *Achinoe*... *Ietrán* z *Egle* żony/ *Thámár* corá z *Mácháá* *BielKron* 74v (62); *Mqcz* 211b (2); *GórnDworz* Q4v; *HistRzym* 7; *BudBib* *Ez* 38/4; *CzechRozm* 103v [3 r.]; [*Libon*] który też do Litwy narod *Włofki* *Morzem*/ [...] záprowádził/ [...] (áczkolwiek [*Litwini*] ná dofić řlawnym y vcćiwym od męřnych *Gotow* y *Gepidow* wywodzie przeřtác mogá) *StryjKron* 59 (4); *PaprpUp* B3 (2); *ActReg* 31; *Amitini* *dicuntur* ii, *quorum* *alter* *ex* *fratre*, *alter* *ex* *sorore* *est* *genitus* – *Dziatki* *odbrata* řzioftry. *Calep* 61b (4); *GrochKal* 14; *SarnStat* 237 (5); *Iáko* też y fynowie *Aaronowi* ná dowod powořania řwego kápláńfkiego/ [...] pochodzenie tylo y rodzay od niego pokazowáli. Y kto rodzáiu od *Aaroná* vkázác nie mogł: *zrzucony* był z kápláńřtwá. *SkarKaz* 417b (4); *GosłCast* 14.

αα. *W odniesieniu do Osób Trójcy Świętej* (246) : [*Maryja*] iálniéy boga oyttza/ ij od niego narodzonego fyňa/ ij pochodzącego od obu/ ducha řwiętego widzi *OpecŻyw* 187 (3); *SeklWyzn* Bv [2 r.]; *Chriftus* *Iefus* ięřt wtora wtroyczy perřona/ prawdziwy z bogiem oycem bog/ y fyn iego [...] od niego fię rodzączy *SeklKat* O2 (8); *MurzNT* *Ioann* 17/8; *KromRozm* II g [2 r.]; *KrowObr* 47 [2 r.]; *GrzegRóżn* K2 (5); *SarnUzn* A4v (5); *RejAp* 32v (4); *iż* ten pocieřzyciel [*Duch řw.*] przydzye do was/ który z dawna od Oycá pochodzi. *RejPos* 137v (11); *BiałKat* a4 (12); *KuczbKat* 15; *BiałKaz* G4v; *BudNT* *Ioann* 15/26; *Bog* nie ma od nikogo początku *CzechRozm* 19 (10); *gdzie* *Zbor* wtory mowi od oycá pochodzącego/ áby fię rozumiało y od fyná/ y *iż* řpolne ięřt oycu z fynem *Duchá* *S.* *iáko* od iednego początku pochodzenie. *SkarJedn* 176 (86); *gdyř* on [*Bóg*] *Syná* zowie tego/ który z niego ięřt/ á *Duchá* *S.* który od obudwu ięřt *SkarŻyw* 456 (8); *CzechEp* 226 (9); *NiemObr* 103 (5); *ReszPrz*

87 [2 r.]; *ArtKanc* J6v (4); *GrabowSet* X3; Syn zalię przedwiecznie iest z łamego Oycá vrodzony [...] Duch S. zalię/ áni rodzi/ áni vrodzonym iest/ ále od obudwu [od Ojca i od Syna] pochodzącym *LatHar* 380 (9); *WujNT Ioann* 6/46 (11); *SiebRozmyśl* E3v; Iż Syn rodzi lię przed wieki od Oycá/ nie Oćiec od Syná. iż Duch ś. pochodzi od Oycá y od Syná. á od Duchá ś. nie pochodzi áni Oćiec/ áni Syn. *SkarKaz* 276a (14).

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (28): *BiałKat* b2v [3 r.]; *SkarJedn* 280 (11); Duch S. łam lię zowie od Oycá/ y od Syná/ Duchem prawdy/ Duchem Bożym/ Duchem Chryśtułowym. *SkarŻyw* 456 (11); żeby [św. Jan] rodzenie łowá Bogá/ od perfony Bogá oycá tą mową oznaymiać miał *CzechEp* 144 (3).

β. *Zwierzęcia, rośliny* (11) : iż by fye mu [Jakubowi] od trzody iednákiey bárwy owiec/ rozney bárwy owce mnożyły *GroicPorz* mmv; Wilk/ to yeft niepożyteczne gąłęzi á odnołzki ode pniá lię pułzczáyące. *Mącz* 420a (5); *RejAp* 166.

O cięży: z czasownikiem „poczqć” (1): Mam tu z Grecyey kobyły/ Nigdy tákowe nie były: Bo od koni poczynáią/ Ktorzy w Babilonie rzáią. *BierEz* G2v.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (3): Ale zá pierworodne od Krowy/ Owce/ y Kozy [primogenitum bovis ... primogenitum ovis ... primogenitum caprae *PolAnt*, *Vulg*; ... z wołow, z owiec, z koz *Leop*; ... krowiego ... owczego ... koziego *BudBib*, *WujBib*] nie będziefz brał okupu *BibRadz Num* 18/17; *Hinnulus*, Zrzébię od koniá y od oslice. *Mącz* 156b.

γ. *Pojęcia, derywatu* (2) : Denominativum apud Grammaticos quod a nomine deducitur, Co od tey części mowy ymienia pochodzi. *Mącz* 249d; *JanNKar* F4v.

b. *Na etymologię nazwy, imienia, przydomka, przysłowia, wyrazu itp.* (584) : yednego anyola nałzly chethnyeyłchego [stworzył Bóg] y nauyłley y połtauyl a dal mu ymyá od łzwyatłocy lucyfer *PatKaz II* 23; *PatKaz III* 93v (3); WEgorz iest rzeczón od węża/ przeto iże k niemu podobien iest. *FalZioł I* 29d (10); SCipio Senator Rzymłki od zwycięstwa Africłskiego panłstwa nazwan był Affricłski, bo był ziemię Affrikę łwym rozumem przemogł. *BielŻyw* 115 (4); [zęby] trzonowe łamiá á iakoby mielá [pokarm], przeto ie połatinie zowá Molares od melcia, po polłku trzonowe od trzenia albo łcierania. *GlabGad* C3v (3); Od których Siedmi grodów y po dzifleyfzy dzien zowá Siedmigrocłką ziemię *MiechGlab* 59 (11); Nouatiani ktorzy od czyłtołci Catharos łye nazywáli. *KromRozm I* C4v (3); *MurzNT* 8v (2); *KromRozm II* fv (2); *KromRozm III* F8 (10); dla tego iż go [rzemiosła] troche byli zákusili będą thez partolić/ od częgo zowyemy ye tym łowem Pártáčzami. *GliczKsiąż* N2v (2); *GroicPorz* f3 (3); *KrowObr* 15 (13); *Leop Eph* 2/11; Ten był [Nemrot] mocnym Myłliwcem przed pánem/ á od nie^{go} to iest przy łowie wzięte [*Idcirco dicitur*]/ iáko Nemrot mocny Myłliwiec przed pánem. *BibRadz Gen* 10/9 (4); *OrzRozm* D2v (2); od tego miáłtá Fares byli rzeczeni krolowie Egipłcy Fáraonowie. *BielKron* 8v; Vlixes [...] Itakus/ rzeczony/ od tego wyłpu/ iż tám po oycu pánował. [...] Gdy przyplýnął [...] do Hifzpániey/ tám záložyl miáłto od łwego imieniá Vlifiboná *BielKron* 25v; Fenix [...] záložyl miáłto Sydon od ryb/ bo tham zowá tym imieniem rybę. *BielKron* 49; Tyberyus Sylwius ósm łat [panował]/ od thego rzeká Tyber wezwána iż w niey vtonął/ bo iá przed tym zwano Albulá. *BielKron* 61; IVlianus Cefarz/ rzeczony Apóštátá/ od przemienienia wiáry Krześciáńłkiey *BielKron* 157; ten Károlus rzeczony wielki/ od wielkich á známienitych vczynkow *BielKron* 170;

LEftko biały/ od włos biały rzeżony *BielKron* 357 (214); Polak od pola rzeżon/ poľpolite głofy *KochSat* A4; *KwiatKsiąż* N3; Fabius et Fabianus, Nomina Romanorum, Od tey yárziny [*faba*] wezwáne. *Mącz* 113a; wezwáni peripatetici od przechadzki/ yż chodząc w Lyceo diſputowali y wczili fie. *Mącz* 291c (24); *OrzQuin* B3v (6); Bo to łowo Iftność ciągnie fie od tego łowá Iefth. *SarnUzn* B8v (2); *SienLek* 50 (3); iż od onego Nerwy Celárzá złego Rzymſkiego y dziś złego á zuchwałego częftokroć Nerwą zowiemy. *RejAp* 142v; *GórnDworz* F4v (2); *HistRzym* 7; *RejPos* 18v; *RejPosWiecz*² 92 (4); *BiałKat* 243v; *KuczbKat* 250; Był Centurio, od Itá ludzi rzeżony Setnik *BielSpr* 29 (13); Doktorowie wzyęli imię od wżenia. *RejPosRozpr* c2 (4); *RejPosWstaw* [143²]v; Ten iefť obyczaj v hebreow/ iż kfięgi/ albo od pierwſzego łowá/ álbo od te^{go} który ie piſał nazywáią. *BudBib* I 1 marg (11); Błażen/ od ktorego słowá y teraz mowimy po błażać. *BudNT przedm* b7v (4); *CzechRozm* 4v (17); *PaprpPan* Ddv; *KarnNap* Cv (3); *ModrzBaz* 28v (9); *SkarJedn* 224; owych [*wód cieplicznych*] [...] w Węgrzéch/ co ie od gorącá zbytnie^{go} Purgatorium/á iákoby czyſcem zowiá *Oczko* 10v; Heretyctwo z Grecká od wybieránia nazwáne iefť/ bo wnim káždy łobie to obiera/ co mu fie lepſzego być zda. *SkarŻyw* 337 (10); Sławakámi ich zás zowiá/ od sławy/ y od sławney/ á przewážney dzielności rycerſkiej/ álbo Słowakámi od słowá/ iſz w wypełnieniu słowá/ [...] ſtali byli. *StryjKron* 110; ktorá kráinę dziś Polefie/ álbo Podláfze/ od przyległóſci láfow zowá/ álbo teź Podláfze/ iákoby pod Láchami Polakom kráinę przyległá Rułacy przezwáli. *StryjKron* 205 (48); *CzechEp* 4 (8); *NiemObr* 39; *KlonŻal* B3v marg; Iedność nie od iednego iefť rzeżoná/ ále od wielu głow/ y ludzi/ iednáko o rzeczách rozumiejących. *ReszPrz* 100; *ArtKanc* A4v; *KochProp* 13; Czyli nas od wiary Látſkiéy/ to iefť Lácínſkiéy/ [...] [*Rusini*] Láchy zowá/ á to wedle etymologiéy: bo iáko od Czeſkiéy Czech/ od Włofkiéy Włoch/ták od Látſkiéy wiary/ Lách wiedzion być może *KochCz* B2 (12); Pomázał mię oleiem [...] ábym od pomázánia był názwany pomázánцем á od Chryſtuſá/ Chrzeſcijáninem. *LatHar* 560 (11); Bo iáko *Cracouienſes* po Polſku zowiemy nie Krákowienſy/ ále od Kráková Kráковиány/ y *Vilnenſes*, nie Wilnenſy/ ále od Wilná/ Wilniány: ták *Corynthios* od Korynthu Korynthiány/ *Ephesios* od Ephezu Epheziány/ ábo Ephezány/ *Coloffenſes* od Koloffu/ Koloffány/ (iáko od Kálifzá/ Kálifzány/ á nie Kálifſyenſy) *Theſſalonicenſes* od Theſſáloniki/ Theſſáloniczány/ *Philippenſes* od miáftá Philipowá Philipowiány: á nie Philipenſy *WujNT przedm* 23 (57); *WysKaz* 40; Szláchćic, nie ſláchćic: z Niemieckiego bowiem idzie/ *von der Schlacht*/ od boiu. *JanNKar* H4 (20); *SarnStat* 1273; *SkarKazSej* 665b; *KlonFlis* A3 (3); *KlonWor* 31 (4); *PudłDydo* A2v.

c. Na pochodzenie, wywodzenie się z miejsca, miejscowości, strony świata itp. (82) :

α. Człowieka (77) : obezrzy dobrze piłmo wſytko/ ijżci od Galilee żádný prorok nie powftál [*quia a Galilaea propheta non surgit Vulg Ioann* 7/52 ... od Gálileiey ... *Leop*; ... z Gálileiey ... *WuNT*]. *OpecŻyw* 76; tegołmy náleźli/ Iezulá ſyná Iozefowego z Názáret. Y rzekł mu Nátánael: Od Názáreth [*A Nazareth*; z Názáret(u) *WujNT*, *WujBib*] może co dobrego być? *Leop Ioann* 1/46; *BudBib Ioann* 1/44; *SkarŻyw* 41; *WujNT Ioann* 21/2.

W połączeniu z nazwą geograficzną w funkcji przydawki (72): yakom ya nyezabył wyeprza byalego [...] Slachethnemv pyotrowy oth mosthv *ZapWar* 1512 nr 1903 (5); Totz iefť Kriſtus Iezus prorok od Nazaret Galileyſkié ziemie. *OpecŻyw* 72 (3); *BielŻyw* 79; *LibLeg* 11/43v; tedi telſch tam bil niektery Mazewſki od Coczłka ſz ſziemye Lubelſki *LibMal* 1543/68v (9); gdy więc záſiał lud Iſráelſki/ czynili

wtarczkę Mádyan y Amálech/ y inñfe narody od wñchodu słońcá [*ceterique orientaliu nationum*; i inné wñchodnie narody *WujBib*] *Leop Iudic* 6/3; corká krolá od Południa/ przydzie do krolá od Pulnocy [*regis austri*; ... z Południa *ad regem aquilonis* ... Pólnocného *WujBib*] iednáć przyaciéłstwo *Leop Dan* 11/26 (12); *BibRadz Iudic* 6/33 (16); Połlali Zydowie od Ieruzalem/ Iana 1. [*Iudaei ab Ierosolymis Vulg Ioann* 1/19; Zydowie z Ieruzálem *Leop, WujNT, WujBib*] *Goski* A16; Rádlicá doktor w lekárftwie/ rodem od Kálifzá/ ná bilkupftwo wybran *BielKron* 378 (8); *Mqcz* 89c; *RejAp* 82v (3); *RejPos* 35 (3); *BudBib Gen* 36/37; *BudNT Luc* 23/51; *ModrzBaz* 104; *StryjKron* 61 (2); *KochPieś* 40; *KochWr* 16; *WujNT Apoc* 16/12; Y przetoż wiele Pogan y Rzymian y ludzi od końcá światá/ do onego kościoła chodziło *SkarKaz* 40b.

β. *Zwierzęcia, rzeczy; zawsze w połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki* (5) : *Leop Ier* 15/12; Brzezię Zwierząt od Południá [*animalium merdiei (marg) Aegypti, quae est ad meridiem Israel (-)*] *BibRadz Is* 30/6 (2); *WujNT Gal* 4/24; frymárku Blizánowfskiego Thykádłowa/ rć. wsi od Stároftwá Kálifského zá wsi w Mázowfzu/ [...] ápprobować nie możemy *SarnStat* 92.

B. *Wskazuje na tego, z czyjej woli, mocy, dzięki komu coś zaistniało, stało się jest. Zawsze w połączeniu z rzeczownikiem osobowym [w tym: Bog (a. Chrystus) lub równoznacznym (213)]* (411) : *OpecŻyw* 74 (4); bo kozda czvdnołzcz duże rozvmney pochodzy od boga spelnofzczy lałky *PatKaz I* 1 (2); *PatKaz III* 93 (2); *FalZioł* +2 (2); *BielŻyw* 75 (4); iako też y dobroć wielka od czwieka [!] pochodzić może. *GlabGad* L8v (2); *KłosAlg* Av; *WróbŻołt* 61/6; *RejPs* 88 *marg* (4); ony yego [*poddani cesarza tureckiego posłańca króla Polskiego*] pitaly od kogo a łzczego powftawayá takowe sbiteczne rzeczy. ny odkogo ynłchego powftawayá yeno od tich Tatar dla tey prziczini czy livdzie vkraynny na obie stronie pokoyv niemiewayá. *LibLeg* 11/89v; *RejJóz* M5; *SeklKat* O (3); *KromRozm I* A2 (4); Twoić byli a mnieś ié dáł/ [...] Terás poznali/ iże włyftki rzeczy ktoreś mi dáł/ od ciebie fá *MurzNT Ioann* 17/7; ponyeważ od bogá fámeego mądroč y włyftko dobre *KromRozm II* f4 (7); iżby tá władza y zwirchność z wftawy ludzkyey/ á nye od páná Kryftulá ani z podánya ápoftolfskyego byłá. *KromRozm III* 08v (7); *Diar* 71; *MrowPieś* A4v; *GliczKsiąż* C5v (3); *LubPs* D3v; *GroicPorz* pp4; łam tylko Pan Bog ieft zródło wżego dobre^{go}/ od tego fáme^{go} płynie włyftkko dobre *KrowObr* 153; konietznie nie od Kryftulá Syná Bożego [*msza urosła*]/ áni od Apoftołow iego/ ále od Papiežá Rzymfskiego *KrowObr* 195 (30); Bo gdyż wiemy iż Pan Bog ieft początkeyem wżego/ To theż pewna iż włyftko pochodzi od nyego. A gdyż ná wżem pewny ieft/ [...] Iuż też nic niepewnego nye idzye od niego. (*marg*) Włyftki przypadki od Bogá. (-) *RejWiz* 128 (4); *Leop Ps* 16/2 (3); Zá mnie w Polłcze káždy vrząd/ álbo od Krolá Polłkiego/ álbo Rzymfskiego Pápiežá łzedł *OrzList* hv (2); *RejZwierz* 123; ktory [*Bog*] [...] łtworzył [...] niebo y ziemię/ y włyftki ty rzeczy ktore ná nich fá/ od ktorego włyftki rzeczy pochodzą/ bez ktorego żadna rzecz nie ieft *BibRadz I* 6v; A wżák wam Moizelz podał obrzezanie (nie iżby było od Moizelzá/ ale iż było od oycow [*ex Moyse*; z Moizelza ... *ex patribus*; z oycow *BudNT*] *BibRadz Ioann* 7/22 (16); *OrzRozm* D3v (4); *BielKron* 4v (11); A zálię [*św. Paweł*] powieda też że od niego [*od Boga Ojca*] ábo z niego ieft włyftko *GrzegRóżn* L2 (4); *Exorta sunt haec omnia a te, Ty włyftki rzeczy od ciebie łie włzczył/ Vrosły. Mqcz* [269]a (4); *OrzQuin* G2v (2); *Prot* D4; *SienLek* 139; Swowolna moc nie od Bogá. *RejAp* 105v *marg* (7); *GórnDworz* Y4 (4); *HistRzym* 36 (2); Y możność zyemfka od Páná. *RejPos* 34 *marg* (20); żywot/

y śmierć/ vboſtwo y pocziwy żywot/ od Bogá fą. *BiałKat* 28v (7); o wſzyſtkich Świątoſciách/ od kogoby ony fwoy początek miały/ toż też przy Bierzmowaniu pokázác potrzebá *KuczKat* 150 (2); *RejZwierc* 34v (3); *BielSpr* 11v; Nowokrzczeńci od Lutrá powſtáli *WujJud* 215 *marg* (7); *WujJudConf* 27v (4); *RejPosWstaw* [21²]v (2); *BudBib* 2.*Esdr* 6/16 (4); *BiałKaz* Bv (3); *BudNT* *Ioann* 9/16 (3); *CzechRozm* 19 (13); *PaprPan* Ffv (2); ſłuſznie Socrates [...] powieda/ że y Filozofowie y Krolowie od Bogá fą: nie przeto żeby drudzy ludzie nie od Bogá/ ktory ieſt wſzytkich rzeczy przyczyną y źrzodłem *ModrzBaz* 129 (8); *SkarJedn* 28 (12); *SkarŻyw* 13 (5); *StryjKron* 94 (2); Iáko twierdzi ſtára przypowieſć: od złoſników wychodzi złoſć. *CzechEp* [3] (9); *NiemObr* 64 (7); *KochFr* 54 (2); *ReszPrz* 38 (5); *WisznTr* 22 (2); *ArtKanc* B14 (7); *GórnRozm* Fv; ſkad te zlerzeczi vnas pochodzą [...] odciebie [od króla] ſamego: a od twoich Vrzedników *PaprUp* F; *ZawJeft* 27; *ActReg* 4 (3); *GostGosp* 122; *GrabowSet* Xv; *LatHar* 7 (4); *KoſakCath* C4v [2 r.]; *KoſakSzczęſl* A2 (3); iż wiele chorob/ ktore ſie zdádzą być przyrodzone/ pochodzą od ſzátána z Bożkiego dopuſzczenia *WujNT* 252; *Ieſli ieſt z Bogá*. [Act 5/39]) Tymći ſpoſobem trwałoſć/ rozſzerzenie y rozmnożenie koſcioła powſzechnego/ iáſnie pokaźnie iż on ieſt od Bogá. *WujNT* 417 (30); *WysKaz* 7 (2); *JanNKar* C2v [2 r.]; o iákaſkolwiek ſummę pieniędzy/ álbo krzywdę dziedzičną/ álbo która od oſoby pochodzi [pro ... iniuria haereditaria et personali *JanStat* 491] *SarnStat* 720 (3); *KmitaSpit* B2; *PowodPr* 47 (2); *SkarKaz* 353b (9); *GostCast* 19 (2); A ktora ieſt pierwſza y záſłużeńſza mátká/ iáko oyczyzná [...] wſzytko co macie od niey ieſt? (*marg*) Komorá dobr náſzych oyczyzná. (–) *SkarKazSej* 665b; iż żaden ſąd pewnieyſzy być nie może/ iáko ten ktory od człowieká przeſwiętego z ſumnienia niepokałanego pochodzi. *SkarKazSej* 700b (8); *SzarzRyt* B4.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkeji przydawki (45): Przeto Rzymianie wſlyſfáli o ſkarbie koſcielnym/ a wzrzáli takowé tzuda od niego [od Jezusa]/ przydą ij wezmą náſſe miaſto *OpecŻyw* 69; *OpecŻywList* C2v; Láſkawe fą wſlytki drogi záwždy Páná tego/ Bo ná nich yeſt miłofierdzye y prawdá od nyego [eius *Vulg Ps* 24/10] *LubPs* G; *KrowObr* B3; *RejZwierc* 100v; *BibRadz* *Gen* 19/24 (2); *OrzRozm* D3v *marg*; *BielKron* 221v (2); *GrzegRóżn* B3 (3); nie podoba ſye wam nie od nas/ co wam zdrowie á zbáwienie przynoſi *OrzQuin* V4v; *RejAp* 96v [2 r.]; *GórnDworz* Mmv; *RejPos* 131v (4); Inſzy pokoy od Páná á inſzy od ſwiátá. *RejZwierc* 132v *marg* (9); *BielSpr* 38v; *WujJud* 102; Przetoż od grzeſlnych á nieſpráwiedliwych ludzi/ niemogá ſie/ by też nalepſze vczyunki podobác. *WujJudConf* 102 (3); *CzechRozm* 40; *SkarJedn* 36 (2); *SkarŻyw* 213 (2); *WisznTr* 32; *Calep* 337a; *WujNT* 1.*Cor* 1/30; Dla tegoż tenże Iákub ſ. mądroſć od Bogá opiſuie/ iż ieſt pełná miłofierdžia y vczynekow dobrych. *SkarKazSej* 662a.

a. Na właściciela lub użytkownika jako źródło pochodzenia rzeczy materialnej (7) : W tym ſugu ia czy [lege: jacy ‘tylko’] ſwe koſzule pracć/ ale koſzul od pań ſpodnich: nie pracć/ bo fą nieczyſte albo koſzul od ludzi kroftawych *FalZioł* V 65; Drugie woſfko biło [!] od miaſt/ kthore Kłiążetá przywozdili ku przyſiedze *BielKron* 226; iż káždy zacny dar tym waźnieyſzy ieſt/ ym więtyſzy á godnieyſzy ieſt ten/ od ktorego pochodzi. *KuczKat* 115; *BiałKaz* K; *BudNT* *Mar* 7/11; *WujNT* *Mar* 7/11.

C. Wskazuje na źródło, z którego bez jego woli i udziału coś pochodzi, powstaje, jest. Zawsze w połączeniu z rzeczownikiem nieosobowym żywotnym lub nieżywotnym (150) :

a. *Źródło wyrażone rzeczownikiem konkretnym (112)* : *PatKaz I 2v*; Kąlanie ielt od ognia/ łodkość od powietrza. *FalZioł* [*7] (11); Bowiem promienie od rzeci widzianey pochodzące, nie iedno łtayno w chodzą w oko. *GlabGad B6*; *KłosAlg A2v*; od martwego członka żadna żywa łpráwá nye pochodzi. *KromRozm III D3v*; *RejWiz 145 (3)*; *BibRadz Num 18/27*; [Turcy] Winá nie pijá/ iż od niego wšytki złe rzeczy początkiem bywáią/ to ielt/ zwády y nieczyłtości. *BielKron 259v*; *Mącz 286a*; o Szczkawce: tákże wrácaniu/ ktore niedoštátki od żoładká pochodzą. *SienLek 91 (11)*; Iáko ten cién co od lałki ielt ná ziemi/ ma łye náprzećiwko lałce/ ták téż cién co ielt od Wieże ná ziemi/ ma łye náprzećiwko Wieży *GrzepGeom D3v (13)*; *RejPos 29*; *WujJudConf 121v*; *ModrzBaz 100*; *Oczko 12v [5 r.]*; y ko(ś)ćioł fię od mniłkiego łtanu począł. *SkarŻyw 535*; *ReszPrz 103 [2 r.]*; *KołakSzczęśł A2*; *JanNKar C3v*.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (28): *FalZioł *7*; *GlabGad B6v*; Cienie od gor [Umbras montium; Cienie gór *WujBib*] widziłz iákoby głowy ludzkie/ á tym łie omylałz. *Leop Iudic 9/36 (2)*; Scoria, Szłák/ łzimowiny/ brudy álbo żužel od krułzcá. *Mącz 373d (2)*; *RejAp 114v*; cién od wieże byłby ná iednym ciéniu co od lałki. *GrzepGeom O4v (14)*; gdy [czart] ná cię poydzie pokułami tymi przednieyłzými łwiátá tego/ od bogáctwá y od doštátkow/ á od żywności iego/ y od inych dziwnych niepodobnych rzeczy łwiátá tego *RejPos 73 (5)*; *BudBib Deut 33/15*; *WitołŁut A5v*.

α. *Na organizm żywy (tu też należą rośliny) jako źródło pochodzenia substancji przez niego wytwarzanej (25)* : A to łá ty [rzeczy potrzebne ku baczeniu], Naprzod od iakiego człowieka ieltłh vrina/ ieltłi od Mięszczyzny/ albo od białey głowy *FalZioł V 1v*; *LibMal 1544/89v [2 r.]*; Gallinaceus, Co od kur yełt. Ut ovum gallinaceum, Kokofze yáye. *Mącz 142b (2)*.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (18): Timus łłony: gdy go kto ije/ á będzie miał iad w łobie od iáłzczorki/ włmierza iad y bolełć. *FalZioł IV 40c*; zalię wezmi łayno od białe⁸⁰ piełka/ mirri á zetrzy na proch *FalZioł V 94*; Wezmi łzpiku z kołci Końłkiey [...] A potym maż miełtłcze boláczce gdzie ielt paraliż. Iedno to wiedz że meżom ma być [szpik] od konia, A niewiałtam [szpik] od koniowey. *FalZioł V 113 (8)*; wyłzedł [Anektanabus] s páłacu przed miáłto ná pułte miełtłcá/ rwáć tám ziołá tarł ie á brał łok od nich [et tulit succum illarum; y brał moscz onych zyol *HistAl 1510 36*] *HistAl A4v (2)*; *BibRadz Lev 7/24*; *Mącz 193c (4)*; ielłiby koźie mleko być niemogłó/ thedy może krowie być: á włzákże od iedney tylko/ á niemiełzáne. *SienLek 52v (2)*; *ArtKanc E9v*.

β. *Źródło, z którego coś pochodzi w wyniku czynności z tym źródłem związanej (1)* : Mucus lucernarum, Plugáwłtwo od vcieránia nołá łwiec *Mącz 235b*.

b. *Źródło wyrażone rzeczownikiem abstrakcyjnym (38)* : *PatKaz III 152v*; Vczynek tedy od moczy pochodzi/ mocz zalię od bytnołci. Bytnołć ze człterzech żywiolow pochodzi: [...] A od thakiego przyrodzonego łłozenia żywiolow: mocz rozłiczná wychodzi ku włpomożeniu żywota ludzkiego *FalZioł* [*7] (5); abychny mogli tak łprawic myłłi náłłe aby od nich godne a przyłłtoine blogołławienłtwo pochodziło łwiętemu bołłtwu twemu *RejPs 201*; *SekłWyzn c2v*; A odtey ządłiwofcy yne grzechy pochodzą vcinkowe *SekłKat Q4*; *KromRozm III G3v marg (2)*; *LubPs aa3v marg*; *KrowObr 134v*; Bieğłość w práwłech [...] á morali philosophia, to ielt/ od mądrołci obyczáiw wczyna łię: iako od przyrodzoney Philosophiey kunłł leczenia. *KwiatKsiąż I4v*; *Mącz 324d*; *SienLek 42*; *GórnDworz G2v*; *RejZwierc 22 [2 r.]*; *WujJudConf 31*; Ktora tedy sławá od dobrego vczynku/ á

owfzem od fámeý cnoty pochodzi/ tá niema być gániona *ModrzBaz* 59; *Oczko* 18v; *CzechEp* 258; *ZawJeft* 25; *Phil* D2; *LatHar* 262; Korynthiánie mniemáli/ żeby moc Sákrámentu krztu S. pochodziłá od dobroći krzćicielow *WujNT* 579.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (9): *BielŻyw* 145; Bo y bogáctwá/ y wfzytki przypadki od fortuny/ możeć y złemi y dobrimi názwáć *RejZwierc* 71 (3); *BudBib Deut* 33/14 (5).

D. Wskazuje na źródło pochodzenia zjawisk odbieranych zmysłami: słuchowych, wzrokowych, smakowych. [W tym w połączeniu z rzeczownikiem konkretnym (54), z abstrakcyjnym użytym metonimicznie (1)] (55) : od mleka thego [wielbłądzicy] nie pochodzi czuchnienie iako zinfzich mlek. *FalZioł* IV 7c; Iako farba iałna á biała czyni gwałt wzrokowi, iż bywa w oczu blałk, iakoż fie to przydawa od łoncza albo od łniegu *GlabGad* B7; *GliczKsiqż* B8; Abowiem brudna cnotá/ bárzo łławę pfiue/ Nie cudna wonia od niey/ y wzwiátr zálátuie. *RejZwierz* 136 (2); *BibRadz Eccli* 33/7; *SienLek* 136v (2); gdy iuż głófy brzmiá od tych zwirzát wołájących *RejAp* 50 (7); gdy luná bije ná wíze łthrony od nadobney łklenice/ iáko od kryłztału/ w ktorey piękne á przeźroczyłte wino łtoi *RejZwierc* [121]v; *BudNT 2.Petr* 1/17; *KochPs* 97; *WerGość* 264 [2 r.]; Iáko iałność od łłońcá pochodzi/ y ieft záwłze z łłońcem *WujNT* 753; *SkarKaz* 484b.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (31): *FalZioł* V 63v; *RejKup* Ccv; Bláłk od złotá nie ćmi mu poczćiwego wzroku *RejWiz* 7v; Bombus, Dźwięk/ álbo łzum od płzczól/ álbo/ od trąb. *Mqcz* 26a; Nidor, Smák/ łwąd od pieczyłtych łmáżonych ná róście pieczonych rzeczy. *Mqcz* 246d (7); *RejAp* 58 (2); iákobył [...] nie pułzczał dármo głófu mimo wízy iáko od trąby álbo od łurmy/ w ktorey łłow áni textu żadnego nie máłz. *RejZwierc* 90v (5); gdzie im [Rzymianom] bárzo ná przekázie wízyłthko było/ od Słoncá y od zbroie bláłk *BielSpr* 44; *HistHel* C3v; *StryjKron* 230 (3); Bombus *Sonus tubarum raucus*. – Huk od trąbij, albo trabienie. *Calep* 134b (6); *GrabowSet* V3v; wízczał łię ieden głos od wízyłtkich [vox facta una est omnium; ... iednołtayny głos wízyłtkich *Leop*] iákoby przez dwie godzinie wołájących *WujNT Act* 19/34.

E. Wskazuje na grupę, gromadę, z której ktoś lub coś pochodzi jako ze wspólnoty (17) : *RejRozm* 401; miáłto ktorych [kapłánów] przyięłłście złódzieie/ á zboyce od Szwáycárow dułz wálzych *OrzRozm* Cv (2); wzyęłi towarzyłtwo s Pogány iedząc z nimi y pijác y żony od nich poymuiác/ báłwánom ich łłuzác. *BielKron* 49; *RejZwierc* 251v; *MycPrz* II B4v; Bo od nich [zachodnich chrzełcijan] Pan Bog Cefarzá y Páná takiego wzbudzi/ ktory nas [...] ziednoczy. *SkarJedn* 403 (2); *SarnStat* 1072 (2).

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (7): *UstPraw* K3; iż we wízyłtkieý ziemi iego [faraona] iednego dnia kazał [Bóg] to wízyłtko Anyołom pobić coby fie iedno było napirwey z mátki łwey vrodziło/ ták od dzieći iáko od bydláth. *RejPos* 56; Táki y nam dołyc ná tym/ iż rodzay od Apołtołow y ich potomkow ktory cudá czynili vkázuiemy *SkarKaz* 241a (4).

7. Wskazuje na osobę, grupę osób lub instytucję, z ramienia której ktoś występuje wykonując określone czynności; od [kogo] 'imieniem kogo, w imieniu czyim, z woli, z łaski czyjej, z polecenia, z upoważnienia, z rozkazu czyjego, w zastępstwie kogo; a *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*, *JanStat*; ab *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*; ex *PolAnt*; pro *PolAnt* (913) : Iako ya tho vyem ysze malgorzetha nyemyala Ranczycz pokoyv oth syostri anny y oth dzyeczy katarzyny. *ZapWar* 1507 nr 1972 (4); Ayałbałfcha y ynłze Bałłfche połdrowy poszel od nasz a bandzye ych szandal ymyenyem náłzym, aby szyá przyczynyły do Cefarza o rychłá

y dobrą wrzeczyach nalfzych odprawa *LibLeg* 7/9v; powiesz [...] zesmi czie posialy do Czessarza Thur: wprawach a bedziesz go ządal od nas yzbicz przez zyemie swoye bespyeczne przeyechanie vczinil *LibLeg* 11/33v; Czosz powyedzial od pana swego y czos na pysmye dal temv krol ye⁸⁰ M. dobrze wirozvmial. *LibLeg* 11/48v; wżitko czo fflowem kv walfchey Kro. mczi odnalch nalfch fluga [...] bendzye mowycz abi walfccha Kro. m. raczył yemv we wżitkyem wyerzicz. *LibLeg* 11/165v (66); *MetrKor* 38/503; połałemci fwoy dział/ Ktoryc odemnie Ezop dał. *BierEz* C3v; iij od boga oyttza panna náfwiętfłá/ przez aniola byla pytána *OpecŻyw* 103v; iuz oto fpełnilo fie ielt włfytko/ tzo rzeczono ielt o tobie od pana przez anioła. *OpecŻyw* 184v (6); *ForCnR* B2 (3); *PatKaz I* 2; a takyefz yoachym yey wżytko pouyedzial czo mu anyol mouyl od boga. *PatKaz II* 64v (7); tym ze telko od anyola pokarmem byla zyua, ktory pokarm yey od bylkupa wklaftorze dauano ten [...] rozdauala *PatKaz III* 143 (2); ocyec twoi przykazał na^m [...] iż bychmy tobye to od niego powiedzýeli *HistJóz* E4; Tedy fie z przygodi trafił Demofstenes, a tak oney niewiały broniącz rzecz od niey mowił *BielŻyw* 60 (8); gdy Natan prorok od bogá oznaymił mu frogóć gniewu páńského *RejPs* 76; *ComCrac* 13v (6); *LibMal* 1543/68 (2); *LudWieś ktv*; Otworz otworz ielt kto tam w dom u [!] v wieźnego Trzeba mi fie z nim widzieć od Krola famego *RejJóz* K5v; Bo my czebie niechczemy znać Bys miał odnas rzeć fprawować. *RejKup* z8v (4); *HistAl* C8v; *KromRozm III* M3; posłano po posły i tam im od KIM słownie przez pana Kanclerza powiedziano na ten sens *Diar* 49 (12); [ktoż jest] Coby od nas rzeć mowić chcyał iżby w czym pomogł nam *LubPs* S5v; iże Prokurator zá pracą fwoię/ którą podeymuie w fprawowaniu rzeczy od kogo/ fłufznie ma mieć zaplátę *GroicPorz* e4; gdy vżrzał cżału iednego tych Pánow kthorych Grekowie ná Seymy wálne od siedmi Miałth fyłáli *GroicPorz* kk3 (5); A ná ofátku pińania fwego Timoteuszá pozdrawia od Eubulufá/ [...] y od wżyftkíey Bráciey/ kthorzy ná ten tżás w Rzymie byli. *KrowObr* 21v; kthorzy [sq] od Papieźá ná brodach/ y ná głowach/ y ná rękach nácechowáni *KrowObr* 118v (8); Bo Timálpheś páchołę z niebá przybieżało/ A od Merkuryufzá pilnie mię żadało. *RejWiz* 147; Synu człowieczy/ [...] y vflýfłysz z vft moich flowo/ y zwiáfthuiesz im odemnie. *Leop Ez* 3/17 (3); *UstPraw* C3v (2); CHłop niegdy od gromády pilnie coś fprawował *RejFig* Ee3v; *RejZwierz* 17 (3); A ták to odemnie powiełz Izraélczykom/ Iż ia Pan/ wywiodę was z tey ciężkości Egiptkíey *BibRadz Ex* 6/6; Ty fam fprawuy rzeez od ludu [pro populo] do Bogá/ á rzeczy trudne odnoś do niego. *BibRadz Ex* 18/19; A to fię wżytko ftáło áby fię fpełnilo tho co ielt powiedziano od Pána przez Proroka ták mowiącego. *BibRadz Matth* 1/21 (20); Ktory gdy od Krolá mowić powítanie/ naprzod iáko wryty pień ná ziemię pátrzy *OrzRozm* Q4 (3); zá żywotá fwego náznáczył [Nerwa] ná Cefártwo Tráianufá/ ktory ná ten czás od niego był w Niemcech ná poługach *BielKron* 148v; Iechał tedy on pośel Wenecki z rofkazania Wenetow/ do Angelufá [...] proźąc go od Wenetow áby námowił Skanderbegá/ podnieść zbroię przeciw okrutnemu Máchometowi *BielKron* 253; Potym gdy [z Barbarą] przyiecháli/ przez kráfomowce ktore zowiemy oratory/ [...] byłą przyiętá y przywitaná od krolá y od wżytkich/ tákiefz od Kollegiatow ná kleparzu/ y od miełzczań Krákwófkich. *BielKron* 408v; [Ihor] porázon y zabit [...] fyná zoftáwił máłego Swátófláwá. Przeto Olhá mátká fprawowała od niego Rzeczpóspolitá *BielKron* 427v (136); *GrzegRóżn* Gv (2); Veneri dicito multam meis verbis salutem, Kłaniay fie odemnie/ Pozdrów/ czołem vderz moyim ymieniem. *Mącz* 236b (7); *OrzQuin* X4v (4); y mułzą wyznác/ że ten ktory tu mowi y then od kogo mowi

Ípolnie á iáko ieden w iedności wżytko to mowi *SarnUzn* C8v; Iáko y Prorok od Páná ná drugim mieýfcu mowi do wiernych Pánfkich *RejAp* 62; Słuchaymyfz co dáley tu Anyoł Ianowi fwiętemu od Páná rofkázuie *RejAp* 191v (21); Powiedz práwi Kfiáżęciu odemnie/ iż kokofz fiedzi ná iáycach. *GórnDworz* Q6 (2); *HistRzym* 90; A pošli do niego pošli od onego nędznego więźniá od niewinney dużyczki fwoiey/ [...] Polliífz od niey pokorne próby/ vfkromiwfzy nędzne fumnienie twoie/ do Páná fwego. *RejPos* 10; áby wżyfcy woáli od wżego zebránia á od wżego kościoła á od wżego zboru iego/ do Bogá Oycza fwoiego niebieskiego/ áby go nie dopuřzczał na pokuły *RejPos* 213 (63); *RejZwierc* 9v (5); *BielSpr* 38v; *WujJud* 107; *WujJudConf* 215; *BudBib* 2.Reg 24/4 (5); *BiałKaz* I2v; *BudNT Mar* 1/5 (2); Od wżytkiej Sláchty w obec Krolá pozdrawiáiąc *StryjWjaz* Cv; Tákże też y Saul znácznie potym był pokáran/ gdy naprzod Duch Boży dobry od niego odstąpił/ á duch go zły od Páná ofiadł *CzechRozm* 246 (14); *ModrzBaz* 95v; Poniewálf Pryncypał/ á prokurator od pryncypála mowiáć/ iedná rzecz ieřt *SkarJedn* 57 (5); obiecować od Krolá dáry wielkie poczęli. *SkarŻyw* 76 (10); iż Olger [!] fyn Gediminow wtey wtorey wypráwie do Brandenburfkiego Margrábftwá był wodzem y Hetmánem od Oyca nád Litwą. *StryjKron* 406; przywitał iá [księżną Barbarę] naprzod Ian Láski Arcybifkup Gnieznienfki od Krolá y od Senatu/ potym iá pozdrawiáł Láćiniká Orátiá Ian Staphileus *StryjKron* 727 (7); *ZapKościar* 1582/34 (79); będąc iego pořláńcem: y od niego czyniáć to/ co czynił *CzechEp* 265; A toż z niego obaczymy: iż też on wżytko imieniem iedynego Bogá oycá mowił/ vczył/ prorokował: człowieká Mefyálzá obiecuiáć ludowi od Bogá *CzechEp* 285 (7); *NiemObr* 29; *WerGořc* 237; By Kátryná z Beatá w pořelřtwie iechály: Doległofci od wřzech nas nářze powiedziály *BielSjem* 12; á ná ořtátek y żony fię náyduiá takie/ ktore przyřięgáią/ iż tego co máż od nich řprawował v práwá/ nigdy mu řprawować nie poruczáły. *GórnRozm* Hv (2); *PapřUp* C2; Potym Pan Kanclerz odPanow Rad mowił. *ActReg* 32 (22); Miárá záwždy iednáka ma bydź/ ták przy Pánie iáko przy Rewizorze/ ktoryby od Páná był. *GostGosp* 48 (2); *Phil* C (2); *GórnTroas* 21; *OrzJan* 37 (3); *LatHar* 376; Pozdrawia ie/ y od tych co przy nim byli. *WujNT* 573 (13); które [12 groszy] řam Prokurator zápláci nie iego řtroná/ to ieřt nie on od którego rzecz řprawuie. *SarnStat* 570; Tákże gdy od kmieciá pan pozywa, tedy dokládáią, *cum afsiftentia domini fui*. *SarnStat* 1276 (20); *GrabPospR* M2; *KmitaSpit* Bv; *PowodPr* 21; y obiecowałem mu od ciebie Iezu Chryřte mocną rękę twoię nád nim/ y powodzenie wżytkiego coby począł. *SkarKaz*)(2v; Mář tam dobrego řprawcę/ ktory od ciebie nie tylo przeprařza: ále y długi twoie pláci *SkarKaz* 551b (7); Winřzuy odemnie sieřtrze *CiekPotr* 44; Ia od was wżytkich do P. Bogá wołam *SkarKazSej* 658b (7); Bo Aduocatus ábo Patronus ieřt/ ktory od nas v práwá mowi ábo przy nas řtoi. *KlonFlis* H3; Mnie teřz ktobie wyřłáli Wieřniacy [...] Bych vczynił od nich twey Miłofci Pokłon niřki według dořtoynořci *RybWit* Cv.

W połáçzeniach: »(sam) od siebie (a. od siebie (samego))« = *w swoim własnym imieniu, z własnej woli; a me ipso* *PolAnt, Vulg* (82); Słowa ktorem iá mowił wám/ řamciem iřch od fiebie niemowił/ ale ocietz we mnie będący *OpecŻyw* 96 (5); *MetrKor* 39/501; Obyeczował then tho Skinder od řziebye y od Thowarziřchow řwich řtho y dwye zlotich na ye⁸⁰ wyprawá nálořicz *LibMal* 1548/142; *LibLeg* 11/39v (2); řanczy za Męńza řwego [...] y sama ořh siebye pokoy vrodzoney Iágnięřsze Lesczynskiej *ZapWar* 1549 nr 2662 (2); *KromRozm I* M; Nye od řyebyeć będąye mowił/ ále co vřlyřfy to powye/ á przepowye wam przyřřle rzeczy. *KromRozm II* gv; *Diar* 57; A řamże to od fiebie mowiřz/ czylić

drudzy o mnie powiedáli? *BibRadz Ioann* 18/34 (3); Aaron [...] ofiárował od łiebie Cielcá ná obiátę paloną. *BielKron* 38v (3); *RejPos* 129 (2); Woléy łwéy nieczynił: Sam od łiebie niemówił *BiałKat* 86; *BudNT Ioann* 5/30 (8); *CzechRozm* 123v; *ModrzBaz* 99v; Niebédzie mowil (Duch S.) łam od łiebie to ielst nie bezemnie/ y nie bez moiej/ j oycowłkiey woley. *SkarJedn* 280; *KochOdpr* A3v; Cefarz chcąc ie ofzukác/ połłał do nich niektore zdrayce do więzienia: aby ich łami od łiebie nie od krolá namowá do tego zmiękczyli/ aby Chrześciáńłką wiárę porzucili *SkarŻyw* 131; obiecuiąc iemu pokoi wieczny łama od łiebie, i przyiacioł swych *ZapKościer* 1579/1v (24); Boć y do Sodomy nie złtąpił/ bez woli oycowłkiey: áni dźdżył łam od łiebie/ ále od Páná zá vžyczoná iemu władzú od oycá. *CzechEp* 196 (6); *NiemObr* 105 (3); *GórnRozm* Hv; *GrochKal* 11; *KochFrag* 30; *LatHar* 731; á nie przyzedłem łam od łiebie: ále ielst prawdziwy ktory mię połłał *WujNT Ioann* 7/28 (8); *GrabPospR* M2v.

»sam od swej głowy« = z *własnej pobudki* (1): á ono łami od łwey głowy y áffektow łwoich/ zdrowym y należytym krolełtwu rádóm łeymowym przełzkody y zamiełzki/ iákie mogá/ czyniá *SkarKazSej* 694a.

W *połczeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki* (186): Choćia kto źáluie iedną źálobá od wiela ofob/ tedy iedno pámiętne ma być dano. *UstPraw* C; *RejZwierz* 133v (2); *BibRadz Ez* 26 *arg* (2); *BielKron* 55v (9); *RejPos* 78v; *SkarŻyw* 211 (2); *ActReg* 6 (2); vczynił do Królá od nich przemowę. *SarnStat* 1266 (2); *PaxLiz* E2v; *SkarKazSej* 694a.

W *połczeniach z rzeczownikiem*: »poseł, posłaniec, plenipotent, komisarz, basza, legat, wojt; poselstwo, zlecenie od [kogo]« (120:3:2:1:1:1:1;29:1): *PatKaz II* 64v; *MetrKor* 38/321; *MiechGlab* **4v; Posselłtwo przes Abrama Staroste Czernowieczkiego od woyewodi wołoskie⁸⁰ za lyłthem wierzączim *LibLeg* 10/151 *nagl* (24); a łprauywfzy anyol połelłtwo ku blogoslauyoney annye oth boga, takyefz yoachyma nauyedzyl *PatKaz II* 64; *HistAl* F5v (2); *MurzHist* E3v; *KromRozm III* L6; Czego się my warujác jako posłáncy od rycerstwa koronnego a braci swej ołwiadczyamy się, iż na to nie zezwalamy *Diar* 60 (3); *BielKom* C7v; *RejWiz* 189 (2); OD Spártanow v Krolá Pirrufá połel był *RejZwierz* 8v (3); *BibRadz Is* 6/8; Merkuriufz był połel od bogow/ ktorego łłáli z rozgá *BielKron* 20v; Eumedus połelłtwo łpráwował od Alexándrá w ty łłowá: Iż dziwuie łie Alexándér twoiey niedbáłości á leniwości *BielKron* 125; áż przyłzli połłowie od woyłká włzytkiego/ ktorzy z krolem pierwey nieco mowilfzy/ potym rádnie łrogie połelłtwo imieniem woyłká włzytkiego powiedzieli *BielKron* 307 (45); Cum ad eos Imperatorum mandata perferret, Gdy v nich połelłtwo Cefárskie łpráwował. Gdy był posłem v nich od Cefárzá. *Mącz* 123d (3); *RejAp* 31 (2); *RejPos* 119v (10); A iáko Prorocy czáfu łwego gdy mieli połelłtwá do ludu od Bogá/ Pokornymi y ćichymi byli *GrzegŚm* 66; Sumnienie práwie ielst to Woyt od Bogá/ Aby powłciágał kiedy wełbie trwogá. *RejZwierc* 223v; *BudBib Ez* 30/9; *MycPrz I* C3v; Kiedy teź ciágnąc do Dámáłzku zwładzú y z zleceniem od árcyoffiárnikow. [...] vyrzaleł z niebá [...] ołwiecájące mię łwiáłto *BudNT Act* 26/12; *CzechRozm* 8 (2); ták kto łię od Bogá połlem czyni/ mułi teź znák iaki y dowodny credens mieć. *SkarJedn* 46 (4); *KochOdpr* B3v; *SkarŻyw* 479; ktory bel Plenipotentem od teyze Malgorzathy *ZapKościer* 1581/25v (2); *StryjKron* 763 (17); *ArtKanc* A3v; *ZawJeft* 11 (2); *ActReg* 49 (8); *SarnStat* 13 (6); *SiebRozmyśl* F2v (3); *GrabPospR* N2; *SkarKaz* 241a; *GosłCast* 21; *SkarKazSej* 679b (2).

»poseł od [czego]« (4): A co więcey/ oczy fáme/ iáko pewni od fercá pośłowie/ sílá ípráwić mogą. *GórnDworz Cc4; RejPos 10v (3)*.

W połączeniu z rzeczownikiem wskazuje na osobę zastąpioną symbolem: 'wyobrażający kogoś' (2): kiedy [cesarz] iedzie ná którą woynę/ podadzą mu [temu, który uważa się za proroka] dwa kęfy chlebá/ ieden od nieprzyacioł/ á drugi od Cefárzá/ ony obá kęfy włoży łobie ná wierzch głowy/ idzie przez kościoł/ ktory kęs chlebá ípádnie/ ta ítroná przegra *BielKron 260v*.

8. Wskazuje na wykonawcę czynności lub sprawcę jakiegoś stanu, zjawiska albo wrażenia: przez (w niektórych wypadkach, jeśli chodzi np. o Boga, możliwa interpretacja: z woli); a *Murm, HistAl, Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, JanStat, Cn; ab Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, Cn; per Vulg, PolAnt (7438)* :

A. Wskazuje na wykonawcę, sprawcę wyrażonego rzeczownikiem żywotnym lub nazwą instytucji przez którą działa, także przez nazwę specjalną, np. strona w procesie sądowym itp.; niekiedy „od” w powiązaniu z wyrazem użytym metonimicznie lub z przenośnią na oznaczenie osoby działającej [w tym: w odniesieniu do ludzi, Boga, czarta, istot nadprzyrodzonych (6938), w odniesieniu do zwierząt (132)] (7070) : aby się od poddanych ye^om, poddanym V. C M. krzywdy zadne nyedziały. *LibLeg 7/32v*; opowiadayacz nam schkodj swe ktore sye mv íthali w pansthwie yego od Tatharow *LibLeg 10/58*; pokornie prośsche abi v k m. rofkazał zebi my od thego Syenka wíthko wroczońo bilo *LibLeg 10/63v (48)*; *BierEz Hv (4)*; ij zewlekli go ijże ítál nág iako fie vrodzil od matki. *OpecŻyw 125 (3)*; I[e]zu ktorys [...] rany twoie od apośtoła zwolennika Tomáza raczył dać dotknąć, ími. fie nad nimi. *TarDuch C8v (6)*; *FalZioł IV 26b*; Potim fie Alexander do Babilonieij wezbrał, á tam od íwey íioftri otrut był, bo był od Boga wziął odpowiedz że miał od íwych íginąć *BielŻyw 162 (4)*; Ieśliżem ia wraczał źle tym ktorzy mi złym oddawali (dobroci moje) niechci ílufznie vpadnę od nieprzyacioł mych *WróbŻołt 7/5 (3)*; *RejPs 68v (2)*; *SeklWyzn g4v*; Bo to ízpetna przygoda zginąć od zwierzęcia *RejJóz M5 (5)*; *ZapWar 1548 nr 2667 (2)*; *HistAl A5 (5)*; *MurzNT Matth 17/12 (2)*; Czego z wielką żałością używamy, co się to nam dzieje od IchM Panow Duchownych. *Diar 40 (5)*; Abowiem ieśliże na początku tego sejmu, a nie za daniem od nas k temu przyczyny taką niełaskę nową na sobie odnieść byśmy mieli, trudno byśmy mieli mieć jaką nadzieję abyśmy tu sprawy swe koronne [...] odprawić mieli. *DiarDop 119 (2)*; Ty íuknye ktoremi opatrzałz íyná íwego/ od molow pobucznyeyą y zedrzeć fie mogą *GliczKsiąż F4*; Wyílawyenye írogości/ ktora fie od złych nieprzyacioł dzyeie nád miałtem Bożim/ to íełth nád kościołem. *LubPs S2v marg (9)*; *KrowObr 70 (2)*; *RejWiz 187v*; y poználi że fie od Pána Bogá ítálá tá ípráwá. *Leop 2.Esdr 6/16*; Dziękuiemy Bogu záwždy zá was wízyíthki/ [...] Wiedząc brácia mili/ że od Bogá íełt wybránie wáíffe *Leop 1.Thess 1/4 (12)*; *OrzList e3v (2)*; Ale wolę bez winności od wáízych rąk zginąć/ Niż przed Bogyem/ y przed ludźmi niecnotliwą íłynąć. *KochZuz A3; RejZwierz 86*; y od wężow poginęli. *BibRadz 1.Cor 10/9 (9)*; *OrzRozm K3v*; Akrizius miał cudną dzyewkę rzeczoną Dánaen/ ktora ociec dał zamurować ná wyílokicy wieży/ [...] ábowiem wíełczkowie mu powiedáli iż od iey íyná miał zginąć. *BielKron 21*; Tegoż roku ogień wyízedł podle kościoła S. Anny/ nie wiedzyeć od kogo *BielKron 419 (27)*; Tibi a me nulla est orta iniuria, Nie ítáláć fie ode mnie żadna krziwdá. *Mącz 268d*; *SarnUzn E3 (2)*; *SienLek 68v*; *RejAp 189 (2)*; *GórnDworz Cc2v*; *HistRzym 57*; Iełli nie wierzyíz Pánu/ proś iákiego znáku ábo ná ziemi ábo ná niebie ábo ná głębokości moríkiey/ ábyś był íft od Pána o wyíłuchániu íwoim. *RejPos 46*; Iż íftotnie thák fie

theż káždemu sftánie z was od Bogá Oycá niebieskiego/ iefli tákiey fregości bédziecie vzywác nád bráciá fwoiá *RejPos* 249 (13); *BiałKat* 386v; *BielSat* Gv; *KuczbKat* 30; *RejZwierc* 37v (2); *WujJud* 1v (2); *RejPosRozpr* b4v (2); *BudBib* 1.Par 16/30 (4); *HistHel* C4; Swoy czáfem gorzy bywa na fwego włafnego/ Ciężey ćirpieć przychodzi á niź od obcego. *MycPrz* I B2v; iłz dał wzyftkiemu łtworzeniu żywot/ od niego wzyftko żywię *BiałKaz* E2; *BudNT przedm* b7 (3); Prawdá to iź wiárá Chriftyánfka iednego tylko łáfego ielzcze y prawdziwego Bogá wyznawa: [...] ktory łam przez fię ielst Bogiem: á nie tego coby ábo od kogo inłzego takim zołtał/ ábo coby z wielu zložony był. *CzechRozm* 13; Bo tám trzebá ná co innego pátrzyć/ niłz ná łámę drogę ábo łlad niechceli kto od Orłá łzkody od Wężá vkáfzenia/ od Rozboynikow Okrętu rozbićia odnieść *CzechRozm* 131; ktory zábity ielst od domu łądowego/ to ielst od vrzędu *CzechRozm* 166 (14); *PaprPan* A4 (2); *ModrzBaz* 12v (14); Biie ten koń [*trojański*] y káfze: łpalćie go ráczey/ Iefli łami od niego zgorzeć niechćećie. *KochOdpr* D2; *KochPs* 109 (2); *SkarŻyw* 26 (17); Stało się podziękowanie od Opatrznego Grzegorza Yeżewłkiego [...] Ućiwemu Pawłowi Karweikowi *ZapKościar* 1579/2 (7); Otołćie mi prácticowali łmierć podiáć od tego Koniá/ á on iulz iáko widzićie zdechl *StryjKron* 121 (7); *CzechEp* 13 (18); *NiemObr* 11 (3); Ano y Ammon fyn Dawidow/ iáko łprołnie zgináł od brátá rodzonego? *WerKaz* 296; Stráćiliłmy nadrołży dar niewinność y łwiátość/ w Ráiu od rodzicow náłzych przez Szátánfka chytrość *ArtKanc* L7v (3); *GórnRozm* C (5); *KmitaPsal* A3v; *PaprUp* F (2); *ActReg* 22 (15); *GostGosp* 150; *GórnTroas* 26 (3); *OrzJan* 130; Iáko Dawidá z proćá/ tákbyłm cię wypráwił. Ato ón nie łzedł zbroyno/ áni z hárkábuzy/ Przedsię polégł od niego ón Goliath duży. *WyprPl* A3v; *LatHar* 679 (8); *WujNT* 72 (24); *SarnStat* 232 (13); *SiebRozmysł* H4v; Nie dłuęo czekáć, ledwie co lat minie. Gdy zdrádna Mołkwá, od Polánow zginie *KlonKr* A (3); choć ich po trzy kroć łto tyłsiáć poleęło. Od Stefaná Polfkiego/ ktorego Bog wzbudził *KmitaSpit* A2 (3); y blizny [...] odniołł od tych ktorzy go miłowác mieli. *PowodPr* 44 (3); *SkarKaz* 311a (2); A o zgodę o miłość z pilnołciá fię łtáráć. W ktoryby czás rátowác cny krwie Krzełćijánfkiey. Ktora fię znáćnie leie od ręki Pogánfkiey. *CzahTr* E2; *KlonWor* 29 (2).

W powtórzeniach odnoszących się do tej samej osoby (7): y poky łzye nam nyezaplacza thi łkodi wyelkye y then włafni dłuę náłch od kvpcza od Iwałka Borzoboathe⁸⁰ *LibLeg* 11/155; *RejAp* 96v (2); *RejPos* 350 (3).

W połączeniu: »od siebie« (3): Rzekł wáę/ przetoć ia pokoy mam/ iź od łiebie łzkodno káfam *BierEz* 03v; *SkarJedn* 113; Swieccy krolowie gdy od łiebie vrzędy łtáwiá/ dáia im moc na zapłátę dobrym y złym/ aby łádzáć kto czego godzien/ dobrym pochwałę y podwyłżenie/ á złym karanie dawáli. *SkarKaz* 206b.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (453): Szkodi wlołczy Chmielnyczkyey od Tatarow *LibLeg* 11/97 nagł (21); Cięższa krzywdá od fwego. *BierEz* L4v (2); Otom k tobie przyiłłá/ abych łie wefelila twemu wcielłeniu od boga *OpecŻyw* 10v; iutro vlyłłá vltawiczné od żydow wolaniję/ vkrzyżuy *OpecŻyw* 78v (5); Iezufa miléęo od Iudáłłá przedaniję *OpecŻywSandR* nlb 3v; *PatKaz* II 37 (4); *PatKaz* III 105; *Murm* 80; *HistJóz* E4; Vermina, morzenye od glisth *BartBydg* 168; Iezu ktorys od opętanego/ od pijanicze łaianie łkromnie cierpiał. *TarDuch* B4v (4); Vkáfzenie od pćzoły/ albo od ofly leczy. *FalZioł* +4f; Rana od łmoku morzkiego *FalZioł* V 33b (14); *BielŻyw* 46 (3); A chczáć aby niemieli nagabania od połthronnego ludu przemieniłwy łobie miano nazwali łie

Czackie *MiechGlab* 58 (2); tys załczycił głowę moję czału walki. To iest, czału przeładowania od żydow y od poganow. *WróbŻółt* 117 (4); gdy był wniebepieczęńftwie żywotá fwego od fprzećiwnikow fwoich. *RejPs* 80 (5); *ComCrac* 13; *RejJóz* E6; *LibMal* 1547/133 (3); Bierzmowanie nic ynego niebyło iedno dziecięcia od rodziczow [...] pałterzowy/ albo biłkupowy offiarowanie *SeklKat* Zv (4); *HistAl* C7 (2); *KromRozm I* N2v; *MurzHist* L3; *KromRozm III* P4v; Witanie Krola Iego Miłości od posłow *Diar* 20 (9); ukazują też uciski wielkie od stanu miejskiego w przedawaniu wszytkich rzeczy nam potrzebnych. *DiarDop* 106 (6); y nye wydą theż karánya od páná Bogá *GliczKsiąż* D7v (3); [obaczmy] Zálóbę ná vtrapienie od ludzi złych. *LubPs* B2v marg (12); *GroicPorz* av (6); *RejWiz* 33v; Pfalm Dawidow. 17. Opifuie przeładowanie Chryftowe od Zydwow *Leop Ps* 17 arg (6); *UstPraw* D4 (6); *KochZuz* A5; fkađ oto wzrúfzyło fię wielkie rozgniewanie od Páná załtępow. *BibRadz Zach* 7/12 (11); *OrzRozm* R2v; niechciał ieść áz s przypędzenia od tey niewiałty/ ktora mu dáła chlebá *BielKron* 68; bał fie Ianá dzyewiaę⁸⁰ Papiezá o to/ iż był przyczyná iego więzyenia od Niemcow *BielKron* 172v; bo był od Papiezá w kłátwie o zgwałcenie kościołow. *BielKron* 180; Wituł boiać fię obłężenia od woýłká Prufkiego y Iágiełłowego wyćiągnął s Trok *BielKron* 380 (78); *Mącz* 284a; *OrzQuin* S2; *LeovPrzep* B2v; Słyfzyłz tu nędzniku fłyfzyłz/ iż powołanie infze nie ma być iedno od fámego Páná. *RejAp* 88 (6); *GórnDworz* Vv (3); przecześ námię to wielkie poniżenie/ á od wfzytkich wzgárdzenie dopuścił *HistRzym* 45v (3); *RejPos* 32v (22); Bo rozumiełz/ iż małz chlebá od Chryftuá także y winá podanie *BialKat* 291; *BielSat* C2v (2); *KuczbKat* 220; *BielSpr* 47v (2); O przeźrzeniu Bożym/ y o wybieraniu świętych od niego. *WujJud* B5 (6); *WujJudConf* 237 (2); *MycPrz* II Cv; *BialKaz* H3v (2); *CzechRozm* 47 (4); *PapPrPan* A3v (2); *ModrzBaz* 113 (4); tákie przełkadzánia od Grekow máiać/ Grob Boży vtráćili *SkarJedn* 255 (6); *KochOdpr* B4; *Oczko* 3; Wykład pífmá od ftárfłzych y duchowne iego táiemnice *SkarŻyw* 363; bacząc vćiśnienie wielkie kościołow od Arryanow *SkarŻyw* 391 (25); Srogie zburzenie Kijowá od Połowcow. *StryjKron* 235 marg (6); *CzechEp* 22 (7); y náuki fwoiey zacność y vtwierdzenie/ nie od Piotrá/ ále od Bogá y od Chriřtuá vkázował *NiemObr* 42 (5); *ZapKościar* 1584/49v (4); Wfzędzie moc twa wieczny Pánie/ [...] od twoiey ręki Niofę fwe męki *WisznTr* 27; *BielSen* 14; *ArtKanc* C16v (3); iż gdzie takie od vrzedu iest pożywanie/ nie trzebá tám nic infzego/ iedno przelożyć krzywde fwoię *GórnRozm* F4v; *PapUp* B3v (3); *ZawJeft* 22; *ActReg* 40 (4); Vrzednik ma pilno ftrzedz wyorywania gránic od fášiad/ á fwey ma pilnowáć/ y wfzędy iá fłufzną wiedzieć *GostGosp* 8 (2); *Phil* S4; *GórnTroas* 58; Ná fławie/ od wfzelkiego ftanu ludzi/ rozliczne obelżenie. *LatHar* 671 (8); Wyznánie prawdy nie od ládá kogo iest Pánu Bogu wdzięczne. *WujNT* 135 (14); Otoż to prawda/ [...] że tá złości grzełznego od Bogá nie pámięć/ ftey miáry idzie/ iż iuz Pan Bog takowemu odpuścił winę *WysKaz* 24; W czym áby trudność y przenágábánié żadné nie było od Poborców náłzych *SarnStat* 963 (44); *SiebRozmyśl* I3v; *WitosłLut* A4v; *GrabPospR* M4; Duchowieńftwá w Polfzce od świeckich vćiśnienie. *PowodPr* 59 marg (6); Kościelne fpuřtořzenie od heretykow. *SkarKaz* 119b marg (7); *VotSzl* B2v; gdyfz mam znáki od ręku pogánfłkich ná ćiele mym *CzahTr przedm* A3; *SkarKazSej* 666a marg (5); *KlonWor* 30 (3).

W składni dopełnienia sprawcy (6194): ListRzeż w. 35 (5); BierRaj 17v (2); *BierEz* Q4v (4); Tedy Heród widzátz żeby oklamán był od krolow rozgniewał fie *OpecŻyw* 29; Mułi to dziecię bytz od diabla opętané a na nás naprawioné. *OpecŻyw* 33v; bo ftworzycieł od fwęgo ftworzenia/ przedán

albo kupion bytz niemoże. *OpecŻyw* 84 (54); *OpecŻywList* C (2); *ForCnR* D2 (2); kthory kołczyol bładzycz nyemoze bo od ducha łzwyątego uewłzytkyey prawdzye byua rządzon *PatKaz I* 8 (10); anna byegyem połpolytem [...] począła panną maryą od boga obyezana łzwyatu *PatKaz II* 65 (46); yłz pyerua eua nyeuyafła myala bycz od złęgo ducha nauyedzona kułzona y łzwyedzyoną *PatKaz III* 90v (21); y náłazł Iozef łáłkę przed pánem łwym y łłużył mu/ od ktorego przełožony rządzył włlytek dom *HistJóz* A3 (3); *MetrKor* 46/46v (3); Iezu ktorys od Piłatha pytany żadnym Słowem nie chciał Fałzywych łkarg oddalić. *TarDuch* C3v (22); náłienie ięgo [*drzewka*] zbytnie pożywane od ludzi/ czyni bolenie głowy *FalZioł* I 16c; Itheż tenże plałtr prziložony na miełcze vkháłzone od pła: iad wyciąga *FalZioł* I 80a (45); Ia Grzegorz Orłowski, vozny Varssewski oth vrzendu (vars) zamku Varssewskiego przidany [...] tho seznam *ZapWar* 1550 nr 2664; tam ze yesth obrazon pan y pany alie niewie othkogo. *ZapWar* 1558 nr 2686 (11); gdibych od ołła vderzon był nigdybych łe znim oto nie ładził *BielŻyw* 46; tam łe iemu łniło żeby miał być poiman od Piratow *BielŻyw* 80 (31); *BielŻywGlab* n1b 9 (4); Małz mądrołci napilane Od mądrych ludzi wybrane V Floriana prałłowane *BielŻywUng* [172]; *GlabGad* A2v; Gallia od Iuhrow łpułtołzona. *MiechGlab* *8v; tamże Woiewoda z łwoimi iako w male bedączy zwyciężon od mnołstwa Tatarłkiego *MiechGlab* 7; bowiem od Litwy poimany łiedział długo w więżeniu w kownie. *MiechGlab* 30 (16); *KlerWes* A2v; *WróbŻołt* H2v (14); *WróbŻołtGlab* A5 (3); Iam yełth Czarz wyelkii nyełwicziezoni, od pana boga, powilłoni *LibLeg* 10/60 (46); y nieodeyde ich áż też będą náğrodzony od nich mnie krzywdy moie. *RejPs* 26; Y będą też odemnie ták vdręczeni áż mułłá vpáłć przed nogi moie *RejPs* 26; Abowiem zdami łe iż gniew twoy iáko frogie łtrzały tkwi wemnie á porzuconem ięłt odmocney ręki twoiey. *RejPs* 57 (56); *ComCrac* 12 (5); *LibMal* 1543/73v (11); *ConPiotr* 30 (3); *LudWieł* B3v; ktory [*kościół*] na prawdziwym łłowie bożym ięłt zbudowan/ y łwiątołłciami od Chriłtuła vłtawionymi/ y danymi/ potwirdzon y vmocnion. *SeklWyzn* Bv (17); Mnimam bymwzgardzona była Iuż tak od włzytkiego łwiata *RejJóz* F3; Dzywnie na włzem od boga obdarzon obłcie *RejJóz* P4v (11); Niewłziłtkim dozwołono ięłt kazać łłowo boże iedno tim ktoryzy łą odkołciola wybrany *SeklKat* Vv (19); *RejKup* e6v (13); Niewiem od kogo z Łaciniłkego albo z Niemieckę⁸⁰ Ięzjku przełožene *RejKupSekl* a5v (2); miánowan ięłt od rodzicow Alexander *HistAl* A7; ábowiem po łmierci moiey krolełtwá moie będą od ciebie rządzone *HistAl* B (43); Dobreć yełt czytánye/ ále nye podeżrzánych kłyąg / ále od kołcyoła S. przyyętych. *KromRozm I* N3 (25); *MurzHist* B (24); A tedyć się wypełniło co ięłt rzeczóno od Hieręmjáłza proroka *MurzNT Matth* 2/17; Iá potrzebuie abyeh był od ciebie ochrcżón *MurzNT Matth* 3 arg (25); Abowim náyduye łye nye máło rzeczy/ [...] á od żadnego Ewányeliłty áni Apołtoła nye łą opiláne *KromRozm II* f3v; Iż włlyłtkye łwe vczynki czynili/ iżeby byli widzani od ludzi. *KromRozm II* yv (35); ktoryzy ták nád metropolity/ jáko nád biłkupy y káplany władzą máyą/ od Conciliy powłłechnych dáną. *KromRozm III* L7v (61); jakoby się ty sprawy sądowe jęszcze od ojca KJM zatrzymane [...] odprawić mogły *Diar* 91 (35); *DiarDop* 99 (7); Bo ty łamá ciełzyłz záłmucone/ Od łwyátá y ludzi opulłzczone *BielKron* G5v (4); *GliczKsiąż* C4v (6); A iákie ięłth cięłżkie iárzmo od czártá ná nyewierniki włložone. *LubPs* P5v marg; Bo choćby y nabárzyey od nas był rozgnyewan/ Iednak yełt tu nam grzełłnym łáłkawyey okazan *LubPs* X4v (65); Ludzkie práwo ięłt/ ktore od Ludzi bywa połłánowane *GroicPorz* a2; Na ołtátek łpyta/ ięłli iuż o tę rzecz o ktorą był od łtrony obwinion/ ma mieć iákie vcierpienie. *GroicPorz*

23 (43); *SeklPieś* 31; offiárá náfzá [...] áby była od ciebie dzifia przyięta *KrowObr* 170 (177); *RejWiz* A5 (26); pothym był kufzon od diabła. *Leop Luc* 4/2; y náfziewał fie że miał wyźrzeć iáki dzyw od niego wczyniony. *Leop Luc* 23/8 (106); odftęp od Stádnickiego náfzego/ Neftorze/ klęty od Pinczowfkiego Zboru człowiecze. *OrzList* h4 (17); *UstPraw* A (10); *LeszczRzecz* A2 (3); Niewiem iefli pomnicie/ ná cofcie ftworzeni/ Y od kogo ná mieyfcá/ ná thy wyáfzdeni. *RejZwierz* 109 (6); *WyprKr* 1 (5); iz ftárego zakonu kfięgi Zydowfkie [...] od Zydow fą pofáfłzowane y popfłowane *BibRadz* I *4v; á thámci ieft Arábia/ od niektórych náfzowana Etiopiá *BibRadz* I 2a marg (160); *BibRadzBaz ktv*; że Káfłan fáfzi wzyftek Swiecki ftan/ á od Swieckiego ftanu fáfzony być niechce. *OrzRozm* C4 (31); A gdy tám [*Wulkan*] od Małpy był wychowan/ náfczył fie mifterney roboty kowáfłkicy *BielKron* 23v; Możec to być powieść zmyfloná od Poetow/ ále w fobie ma wielkie przykłády *BielKron* 49; áby mowił iz tho była corá od iego niewolnice vrodzoná. *BielKron* 119v; był ránion niewiedzyec od kogo *BielKron* 157 (759); gdzie kláfwą nie tylko ludziam/ ále y Aniołom od Páfłá ieft położoná *GrzegRóżn* I4v (27); Które [*państwo*] od Przodków wáfzych pięknie záłożóné: Prze wáfz roftérk domowy mdleie roftárgnióné. *KochZuz* A2; á náuki tym porzáfkiem mámy fie kuścić poymować/ ktorym od ich autorow fą wydane. *KwiatKsiąz* L (19); Abdicatus, Który zá żywota od oycá wydziedziczón yeft. *Mącz* 85b; Derosus muribus, Obgryziony od myfzy. *Mącz* 357c (83); Rzeczpołpolita koźda/ między ludzmi bywa rzáfzóná/ álbo od iedného/ kórégó ón zowie Królem: álbo od wáfzyftkich/ kóré zowie Połpólftwem: álbo od niektórych/ kóré zowie z Połpólftwá wybráné *OrzQuin* O2v (48); *Prot* B (2); *SarnUzn* C2v (3); Naydziefz téz tu y Końkcie Lékáfřtwá/ od tego Lékáfřzá zebráné *SienLek* a4v (6); *LeovPrzep* a4 (5); *RejAp* AA4 (88); *GórnDworz* C (19); bárzo fie bał czekáiąc godziny rychłoliby był roftárgan od lwá. *HistRzym* [118] (31); á fřoga przymowká/ ná ty ktorym fą niźfze ftany od Páná Bogá poruczony. *RejPos* 14; IZ ten prořty wyáfład fłow Páfłkich/ od prořtych téz á nie wczonych ludzi ieft wczynion *RejPos* 156 (377); *RejPosWiecz*³ 96 (3); *BiałKat* d4v (37); *BielSat* C2v; Zamek od Mořkwy złupiony/ y do gruntu wypalonj. *KwiatOpis* C3v (4); *GrzegŚm* Av (10); *HistLan* Bv (5); Ale ty rzeczy/ nietylko od inřzych Conciliy nam podáne/ ále téz ofobliwie przez Tridentfkie Święte Zebránie fą wáfwione *KuczbKat* 150 (27); Iefli téz nań przypádná iákie pořtráchy/ iuź iáko kozá od wilká przepłofzona záwždy fie trwożyć muři *RejZwierz* 138 (43); Iáko ieft Ludzkie przyrodzenie złożone od Boga z ciáfłá á z Ducha *BielSpr* b3v (14); Boże, pomoź mi przeciw Parisowi złemu, Od ktoregom ukrzywdzon, nie dawszy przyczyny *KochMon* 31; ánáthemá: to ieft/ ten Heretykiem przeklęty od Kořciólá odrzuconym niechay będzie. *WujJud* 40; y to czyniá co im od ftáfřzych ieft poruczono. *WujJud* 145v; Táfke Páweł ś. Bifkupom od fiebie pořtanowionym/ [...] każe pod fobá inřze káfłany álbo presbitery ordinowáf *WujJud* 155v (114); iz tá Swiátość od niewiáfł nie ma być fřpřawowaná *WujJudConf* 169v (74); fłudzy nowego Teřtámentu [...] náfzwáni fą od piřáfřzow Kořcielnych Káfłany. *RejPosRozpr* c2v (16); Co nam dořtáfecźnie ieft wyłóžono od Páfłá s. *RejPosWstaw* 22 (26); á przeklęty od páná ktho wzřufza mátkę ku gniewu. *BudBib Eccli* 3/17[18] (41); *HistHel* D3v; *MycPrz* I Bv (6); *WierKróc* A2v (3); y żywotá twego gránicá od Páná ieft zámierzona *BiałKaz* Cv (12); Křięgi ftare Konřtáfncyifkie od głupiego piřarza piřane. *BudNT przedm* b5v marg (40); Potym Krol klęknie przed Arcybifkupem od Bifkupow k niemu przyprowádzony *StryjWjaz* D4v (4); Tedy ten wzyftek dowod/ iáko fáłzywy/ choć rzkomo miřternie/ bo nie ládá od głowy/

vrobiony/ vpaść muśi. *CzechRozm* 13v; żeby przeklęctwem y opącznym zmyłem od Bogá pokárány nie był *CzechRozm* 65v (215); AGiropil proftak był á wždy lie rad wádzil/ Ale go potym márníe ten zły zwyczáy zdrádzil/ Bo od żony vtopion/ ále Birułtowíe/ Nie dádzá nigdy żonám przewodźić ná łobie. *PaprPan* T4 (14); y íełteś rozgrzełzon od Kápláná *KarnNap* D2v (5); Day Boże áby tá náłzá pracá z táką chęćią od káždého dobrego byłá przyiętá/ z iáką fię iym ode mnie offiáruie *ModrzBaz* 1v; áby byłá woyná łzczęśliwá/ má być wíeđzioná od tych łudźi ktorzi fię z Bogiem poiednáli. *ModrzBaz* 104v (110); *ModrzBazBud* π6 (5); *ModrzBazStryj* π2v; imię Boga załtępow od łámjchże Chrześćian zbluznione íełt *SkarJedn* A2; íełt bárzo znáczná rzecź ták od Greckich iáko y Láćínłkieh Híftorykow nápiłána *SkarJedn* 134; ktorzy od Heretykow Cefárzow [...] dla Kátolickiey prawdy z ziemie wywołáni/ ná wygnániu po márlí [!] *SkarJedn* 396 (113); że żadne lékářtowo łnac od łudźi czynioné/ pewnym/ chorobám / přeđłzym á bełpiecznieyłzym rátkunkiem [niźli cieplice] być niemoże *Oczko* 1v (14); Leżę iáko zábyty [...] Od ćiebie/ y od łwiátá wzgardzony. *KochPs* 131 (7); Niech łłucha przełtrogi [...] káplánow Bożych/ porzádníe od kośćiółá dánych *SkarŻyw* 28; á gdy był łrogo od oycá bity/ vmyłłu niemienił *SkarŻyw* 298; bo był od nich wielce miłowány *SkarŻyw* 543 (318); będąc częłtokróć napominány od Sliachetney Elźbiety Slawkowskiey *ZapKościer* 1581/23 (28); łamći íełt on obiecány Wám od Bogá náznáczony. *MWilkHist* F2v (2); Kijow podán Swantopolkowi od Krolá Bolełławá Polłkiego. *StryjKron* 170 marg; Ernełtus Miłtrz Liłłándłki od Litwy íełt zábyty *StryjKron* 300; ále od wielkośći Mołkwy přemożeni/ do Miáłtá pierchnęli *StryjKron* 657; od chłopa łiekierá zábyty poległ *StryjKron* 772 (145); tego rzec nie może/ żeby kiedy odemnie miał być obrazon y zniewázon/ ábo nie vczczon *CzechEp* 11; dáwłzy mu włzytkę moc y zwierzchność/ nie tylko ná demná/ ále y náđ włzytkimi rzecźámí od łiebie łtworzonymi. *CzechEp* 74; Lecź łłucháymy trzećiego łwiádectwá zgodnie od dwu łwiádkow wyrażone⁶⁰. *CzechEp* 188; á trzy z pierwłzych rogow od obliczá íego *to íest prze zeń* wyrwáne łá *CzechEp* 371 (247); w czymem częłtokróć od W. M. był vpominán y námwáń *CzechEpPORz* *2 (8); ktorzych [męczenníkow] krew okrutnie/ od přeciwníkow prawdy wylána/ Bogá ku pomśćie [...] wyzywá. *NiemObr* 4; ktore [ustawy] były vráđzone od Apołtołow/ y łtárlłzych *NiemObr* 77 (87); *KochFr* 38 (2); *KlonŻal* C2; *KochDz* 106; *KochPhaen* 4 (3); *KochWz* 136; ktory [Kośćiół] tylko łám tak íełt od łámego Bogá vprzywileiowány/ íź błáđźić nie może. *ReszPrz* 9 (11); w niedołtátku chorobá łá od Páná BOgá náwíeđzeni *ReszHoz* 119 (6); *ReszList* 144 (13); A cóź potym/ kiedy od Chrześćijan nie íełt przyięty/ áni od vrzędu łwieckiego ápprobowány. *WerGośc* 266 (8); *WerKaz* 276 (5); *BielSen* 14 (2); *BielSenJoach* 3; *BielSjem* 19 (3); *PudłFr* 40 (3); *ArtKanc* A3 (32); *BielRozm* 19; ále práwi byłem prołzon ná biełśiáde od tegoź/ y potemełmy fię zwáđźili *GórnRozm* Hv (12); *KmitaPsal* A2v; *KochProp* 5 (4); Kto tedy wíaré zdáwná od włzyłtkich przyiętá wzrułzá/ [...] fundámentów rzeczy połpolitéy wzrułzá. *KochWr* 25 (3); přez zdráde od Rułij ołzukan y porázon z zalu vmarł *PaprUp* B2v (21); Pewné/ prawđźiwé rzeczy/ odemnie wíđziáné Přzynołzę. *ZawJełt* 12 (9); bo Pacta dáwno od Cesarzá zgwałcone. *ActReg* 7; niektore rzeczy były łám od nich mowíone přeciwko niemu *ActReg* 51 (41); Holographum – Tełtament włáfná reka od tełtamentářá nápiłáni. *Calep* 486a (5); *GostGosp* 2 (2); *GostGospSieb* +2 (5); *GrochKal* 16 (4); Nie czym ínlzym bowiem kwitná Rzeczypołpolite/ iáko thym/ gdy práwom zupełne bywá od káždého oddáwáne połłuzzeńłtwo *Phil* D3 (32); O dáłby to Bóg wíeczny/ by téź Cálchás łkázáł Mnie ná łmierć/ y byđź

tego potrzebę wkazał: Zebych od włafnéy ręki mieczem była fłłotá *GórnTroas* 61 (10); obzárftwo od wízech vlubione *GrabowSet* H2 (11); *KochAp* 11; *KochFrag* 43 (2); *OrzJan* 6 (13); *OstrEpit* A2v (3); náznáczoną od Káplaná pokutę odpráwíłz *LatHar* 112; tytuł záráz/ trzemá ięzykámí/ nád głową Páńfká poftáwiono/ ná znák poznánia/ y wyfláwíánia Páná náłzego/ od wízyftkich ięzykow *LatHar* 319 (163); *KołakCath* A3v (3); *KołakSzczęśl* A3v (7); *RybGęśli* D3 (2); Bo widzieli/ iż po wydáníu Bibliey Polfkíey od Kátholikow w Krákwíe/ wnet náftálá Biblia Brzełka od Kálwiníftow przełożona *WujNT przedm* 1; Ná wyłpie Melície Páweł od zmíje zákáłzony / nic nie był obráżon. *WujNT* 505; Potym był widzían wíęcey níżli od piáci łet bráćíey wełpołek *WujNT* 1.Cor 15/6 (453); *WysKaz* I4 (7); Słufznie y przyłtoynie ołoby W. M. zá to odemnie máíá byđz vważoné *JanNKar* Bv (6); Nádáremné fą práwá któr é od wízyftkich nie bywáíá chowáné *SarnStat* 49; Wyrzucony od Rektorá, ma byđz wygnány z Krákwá. *SarnStat* 204 (360); *SiebRozmyśl* A (3); *GrabPospR* K2v (3); POPIEL WTOrý/ tákiłz też/ od Myłzy ziedżiony: Ze Stryie ná czći potruł z namowy złey Zony. *KlonKr* A2v (12); *KlonKrGum* Av (3); *KmitaSpit* A2 (2); wypráwili fie/ chcąc Azyá od Sárácenow pośíedżoną rátowác. *PowodPr* 57 (19); Bo dowodzili onymi cudámí/ iż od práwego Bogá polłáni byli *SkarKaz* 417a (57); Gdyż inłzemi prowenty y máíętnoścíámí hoynie fą od Rzeczypołpolitey opátrzeni. *VotSzl* D2 (16); *CiekPotr* 19 (3); Zacł ia z wiernymi twemi w twoim zborze świętym/ Niechay będe od ciebie moy pánie przyiętym. *CzahTr* C3 (11); Złóść/ co widzím niewídná/ fłyłzác niefłycháná/ Ma byđz od nas zdáléká závłze omííáná *GosłCast* 35 (24); *PaxLiz* D3v; ktory [ptak] fwoíá krwíá ptałzétá od węzá zárázoné ożywia. *SkarKazSej* 670a (29); *KlonFlis* A3v (6); *SkorWinsz* A3; *SapEpit* A3 (4); Karmiá bękártý/ od żon zmamieni mężowie. *KlonWor* 61 (9); *PudłDydo* B3v; *RybWit* B3v; Biega íáko pádáleć/ [...] Abo íáko od łowcá połtrzelona łáni. *ZbyłPrzyg* A4; *SzarzRyt* A2v (7).

W powtórzeniach odnoszących się do tej samej osoby (6): *OpecŻyw* 131 [4 r.]; y tu od nie° od fámego íáwnie im o tym powiedano było *RejPos* 67 (2).

W powiązaniu z czasownikiem zwrotnym w znaczeniu strony biernej (51): Przyłfyanga thełz yłz by fzyá dobrze od pana Voyewody, y oth rad yego y Boyarow vczynyla *LibLeg* 7/11 (5); *PatKaz* III 97; A nagrodzy fie wam to/ odemnie łowito. *RejJóz* Cv; Virzífł Czarcze yž odemnie Tak fie twa czupryna zemnie *RejKup* bb8v; *KromRozm* III E3v; Przetośmy ku WKM to przynosili, żałóściwie się skarżąc, że to wszystko od IchM się nie wypełnia *Diar* 69; Sámá fie ty od fiebye miłueiefz/ Gdy od práwych drog nie odłtępuiefz. *BielKom* E; *GliczKsiąż* L4v; *LubPs* F4 (2); Iž kto mu ftałe dufa/ závždy dobro íego/ Hoynie fie rołkorzeni od niego fámego. *RejWiz* 55 (2); *Leop Nah* 1/5; *OrzRozm* Q; *BielKron* [332²]v; *GrzegRóżn* F4; *RejAp* C6v; *RejPos* 305 (2); ktora [powinność krześcijańska] fie wedle przykazánia Boże⁸⁰ od wiernych ludzi w każdy^m ftanie y powołáníu czyni. *WujJudConf* 145; Od Iehowy kroki człowíecze proftuíá fie/ y drodze íego życzy. *BudBib* Ps 36/23; Záráz fie też y nádziejáíác/ żeby mu fie pieniádze dáły od Páwłá *BudNT Act* 24/26; *CzechRozm* A6v; rozumieíác iż fie rozwiázác to może od ludzi/ co fie od fámego Bogá wíáže. *SkarJedn* 343 (5); nowa fie nań od tychże nieprzyáćíoł Heretykow woyná y niepogodá wzburzyłá. *SkarŻyw* 391 (3); na co fie íuž od kogo inłzego nieco nápiłáło. *CzechEp* 12 (3); Złemu fie to belo potem od Wegrow nagrodzío *PaprUp* C2v; Lecz/ co fye íuž raz Pánu odemnie łlubiłó/ PRáwo niebiefkié vczy áby fye pełniłó.

ZawJeft 33; *OrzJan* 123; *LatHar* +4v (5); Mężobóystwá [...] w króleŧwie náŧzym w korzeniły ŧie od vpornych *SarnStat* 605; *PowodPr* 37 (2); *SkarKazSej* 701a (2).

B. *Wskazuje na wykonawcę, sprawcę wyrażonego rzeczownikiem, niezŧywotnym: przez co; a Vulg, HistAl, PolAnt; de, ex, prae, propter PolAnt; ab Modrz (368) : FalZioł* IV 28c (6); *GlabGad* D2v (4); *WróbŻołt* 67/3; *Diar* 95; *BielKron* E8; Práwŧye yák łuche ćirnye od ognýá łpłonełi. *LubPs* aa3v; *Leop Iudic* 15/14 (3); *Mqcz* 167c (2); *HistRzym* 57; *BudBib Iudic* 16/9 (2); ktorzy ŧie nie od Chriŧtułá tákimi łtawáią/ ále od krztu y krzyźmá ktorym w dziecińŧwie czárowáni bywáią. *CzechRozm* 13v; *Oczko* 4 (2); *KochPs* 96; y zginá iáko śnieg od Słoncá y wołk od ogníá/ nieprzyaciáele iego *SkarŻyw* 560; *MWilkHist* C2; Kiedy ty chcefz/ wzytek ŧwiát powodziá zátonie/ A kiedy chcefz/ od ognia/ iáko pióro włpłonie. *KochFr* 126; *PudłFr* 72; *LatHar* 589; *WujNT Ap* 8/11; *PowodPr* 55 (2); Śnieg piérwzy przypalony łpromieniá iáńnego Twarzy łłońcá nieŧtrzyma y táie od niego. *GołCast* 57.

W powtórzeniu odnoszącym się do tej samej rzeczy (2): A sftála ŧie trzecia czeńść wod onych gorzka iáko piołun/ á wiele ludzi vmárło od wod od onych/ ábowiem ŧie bárzo gorzkie sftály były *RejAp* 73v.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (27): Teź łprilźczenie od ognia goij *FalZioł* I 69b; Teź na łpalenie od ognia albo od vkropu, iełt dobre lekarŧstwo *FalZioł* I 99d; gdyź vznaią być zarażenie od złego powietrza, natychmiałt daiá drijakiew z winem pić *FalZioł* V 69v (16); *BielŻyw* 56; Ma to robacztwo [*pszczoły, osy, muchy*] w łobie nie iáką błonkę ktorey rułzanie zwálzicza od wiatru czyni takowy zwięk *GlabGad* D (3); *BielKron* 294v; *Mqcz* 56d; á to będziefz miał białá máśc práwá/ ná włzelką łpárzelinę/ y iákiekolwiek zápalenié/ bądź od łłońcá/ wiátru/ álbo ognia *SienLek* 135v; *RejAp* 40v; *RejPos* 101v; *LatHar* 251; *WujNT* 435.

W składni dopełnienia sprawcy (164): *OpecŻyw* 70; *ForCnR* Dv (2); Wódka kthorá łpędziłz zmayı od łłończa vczynione *FalZioł* II 18d (10); tam od zimnicze był na drodze morzon *BielŻyw* 77; Powiadał [*Plato*] że trzy rzeczi dułza iego záłowała. Bogacza łzczodrego ku vboŧtwu przilźłego. Mądrogo od mądrołci opułzczonego. Cźci godnego w złá łławę przyłźłego. *BielŻyw* 85 (3); nowe ziarno ielźcze ma w łobie wiele wilgoti y wodnołci od łloncza nie łtrawioneý *GlabGad* G7v (4); *March*² Dv; Abowyem nie ináczey iáko dym od wiátru rozniełiony/ ták prętko niłłcziá dni moię *RejPs* 148 (5); *HistAl* A6 (3); *MurzHist* K3; *MurzNT* 63v *marg*; Noc od gwyazd ołwyecona náukę nam dawa *LubPs* E2v; Day ábych zátłumion nie był od káżdeý złołci niezdroźney *LubPs* ee3 (8); *RejWiz* 127v; káplán y prorok nie vmieli nic dla pijańłthwá/ zátopieni łá od winá/ błádzili w piyáńłtwie *Leop Is* 28/7; A łpráwiedliwy cźłowiek/ będzili od łmierci záchwycon/ w ochłódeniu. *Leop BBB* 3 (13); łlepi ludzie/ [...] od łumnienia włáfnego łkátowani y zamordowani *OrzList* h; Iákoź o tym rozumiem/ gdy dobrym ćwiczeniem/ Obdárzon iełt od łzczęłcia/ zgodzi ŧie z baczeniem. *RejZwierz* 82; áby požárta byłá łmiertelnośc od żywota. *BibRadz* 2. *Cor* 5/4 (8); łpułciłá ŧie z mołtu w Wiłłę/ y zádułzoná od wody. *BielKron* 341 (2); *KwiatKsiqz* B3; Fulguratum, Co od pyorunu zábitego álbo opalonego yełt. *Mqcz* 139a; Mieyłce w domu które od łłońca bywa włzędzie ogrzewáne nie od ognia. *Mqcz* 154a (17); *RejAp* 21 (4); ále nákoniecz rozum zwycięzony od cħciwołci cielełney *GórnDworz* Ff4v (2); *HistRzym* 111; A złołciwy záwždy wywrocon będzie iáko drzewo od wichru wykręcone *RejPos* 127v (7); *GrzegŚm* 52; A nákoniec liłtem od wiátru wzrułżonym vłtráłzeni będziecie. *RejZwierc* 256 (9); *WujJud* 210v; *BudBib Iob* 6/16; *HistHel* B2; Nie byway zwycięzon

od złego/ ále zwyciężay w dobrem złe. *BudNT Rom* 12/21 (3); A przedię vmárfzy nie miał być od śmierci zadržymány *CzechRozm* 179v (2); Co częstokroć widamy w ludźioch od łzczęścia wyniešionych *ModrzBaz* 67 (8); Widział pałac piękny zápalony od ognia/ ták iłz ze wšytkich okien płomień wypadał *SkarŻyw* 461; *StryjKron* 72 (2); nie dopułzczáiąc tego áby od nikczemnych myśli miála być poimána *CzechEp* 134 (3); *NiemObr* 84 (2); *KochPhaen* 12; *WerGośc* 241; *PudłFr* 41; *ZawJeft* 5; Fluctuo – Odwalow burzliwich ieftem nołzony. *Calep* 425a (4); *GrabowSet* I2 (2); *LatHar* 141 (2); W łtórym zakonie Pan Chrıstus nie dopułzcza/ áby dar był więtfzy niżli ołtarz: ále v nas ołtarz od dárow bywa poświęcony. *WujNT* 98; Abowiem przecz wolność moiá ma być ładzona od fumnienia cudzego *WujNT* 1.Cor 10/29 (16); W tym żywocie ludzie wielkimi pracami odpoczynienia y bešpieczeńtwa łzukáią/ lecz od złych żądz zwiedźieni nie náyduią *WysKaz* 10 (3); Sośnia od wiátru powálona mowi. *KlonFlis* B2; *SzarzRyt* Av.

W powiązaniu z czasownikiem zwrotnym w znaczeniu strony biernej (20): FalZioł IV 54a; Czemu wšytkie łmyłły łą w głowie. Od. Bowiem tam ieft łtolec mozgowy od ktorego wšytkie łmyłły rządzą łie, przeto aby tim pilniey były łprawowane, połstawioni łą blizu nie⁸⁰ *GlabGad* B4 (2); *WróbŻołt* 4/8; kto łye máži dotyka/ vmáze łye od nyey [bibl. *Eccli* 13/1]. *KromRozm* I N3; *GliczKsiąz* B4; ktorzy ludzie táką wodę pili/ zarážili łie od niey. *BielKron* 366 (3); Dilabitur vestis condita situ corrumpitur, Káży łie łzátá od pleśni *Mącz* 180c (4); y vpije łię ziemiá ich krwi/ á pialek ich od łoiu włtuści łię. *BudBib* Is 34/7 (4); y to mieyłce gdzieby siedział Łátinin [...] hebluią/ álbo wymywaia/ aby łię tak od niego nie łplugáwili. *BudNT przedm* bv; *SkarŻyw* 291; *CzechEpPORz* **3.

a. *Wskazuje na narzędzie sprawcze; a HistAl, Vulg, PolAnt, in Vulg, PolAnt (119) : BierEz* L4 (2); Iezu ktorys nadrołłze oblicze thwoie j ciało od bicżow iako trędowate miał *TarDuch* C5; *LibMal* 1543/73; chcelz ábyłmy ná thym mieyłcu od mieczow łpolnie pomárli? *HistAl* L8v; *LubPs* Sv; włfyłthcy twoi ná polu od mieczá popadaia. *Leop* 4.Esdr 15/57 (16); Bo y Salomon piłze/ iłz to dawno łłynie/ Ze ich więcey z obžárfłwá/ niż od mieczá zginie. *RejZwierz* 136; y dáleko ich więcey pomárłto od kámienia grádowego [in *lapidibus grandinis*] á niżli ich pobili mieczem łynowie Izráelłcy. *BibRadz* Ios 10/11 (10); Kto noši kámienie/ vráži łie od nich *BielKron* 81v; ktoby tho bráterłthwo złamał álbo przeciw iemu był/ bogday od łzábłe ták zginął álbo łie wniwecz obrocił/ iáko tá wodá. *BielKron* 400v (7); *Mącz* 340a; Iłz kto mieczá vżywa od mieczá zginie. *RejAp* 109 (2); *RejZwierz* 194; y poległto wšytko wojłko Syłáry od ołtrza mieczá/ niezołtáło do iednego. *BudBib* Iudic 4/16 (9); *BudNT Matth* 26/52; *CzechRozm* 166 (2); Ták wiedz iže ten Włodek mężnie łzábłá włada/ Y nie iedná pogáńłka od niey głowá łpada. *PaprPan* H4v (2); y ten wšytek około łzykowánia woylká połtępek máło ieft pożyteczny zá náłzego wieku/ dla dział/ od których wiele tyšięcy ludzi ginie. *ModrzBaz* 113 (3); *SkarŻyw* 503 (2); *StryjKron* 682 (2); Iłz więcey ludzi od pijańłtwá/ niż od mieczá ginie. *WerGośc* 226; Sławni mężowie legli/ iák zboże od kofy *GórnTroas* 17; *OrzJan* 28; *LatHar* 694; Abowiem to ieft kazń naywiętfza pod łłońcem/ y kłztałt iákis wiecznego potępienia/ y od tego miecza duchowne⁸⁰ vmieráią wšyłcy/ ktorzy kołciólá nie łą połłuzni. *WujNT* 589 (2); *SarnStat* 971; *CzahTr* H (2); *PudłDydo* B5; Wolał od łtrzał zgináć poháńcá zdrádnego/ Niłz tył łwoy pokázáć łprołnie oczom iego. *SzarzRyt* C2.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (12): *FalZioł* *5v (2); *Plagá* álbo raz od bicza czyni síność/ ále raz od ięzyká/ łamie kości. *Leop Eccli* 28/21 (4); *ráná* krwáwa od *kijá*/ *teyże* wági *iáko* y od *mieczá* *UstPraw* D4 (3); *iz* bogowie przepowiedáli śmierć Filipowi od *wozá*/ dla czego wozow *lie* chronił *BielKron* 123v; *á* onym łokiem niech łobie koniec pomáże mężczyzná/ *á* niewiáftá *kráie*/ *gdy* máią *dárcie* od *kámieniá*. *SienLek* 106; *chćiałeś* też *iáko* niewinny *báránek*/ z obciążeniem od *krzyża*/ *ná* ofiárę być prowadzony *LatHar* 278.

W składni dopełnienia sprawcy (20): *OpecŻyw* 46 (2); *Adamas* iest *thákowey* *twárdolci*/ *iz* *áni* od *żelaza* *áni* od *kámienia* nie może być *ftłuczón* *HistAl* G3v; *Iesli* by od onego *żelázá* *namniey* niebył *obráżón*/ *iuż* *lye* *sftawał* *wolnym* *iáko* niewinny. *GroicPorz* z4; *byli* *Tárgáni*/ *ścináni*/ *bitzowani*/ [...] od *mietzá* *ftórceni* *KrowObr* 60; *okręty* *oto* *ácż* *wielkie* *łá*/ y od *wiátrów* *wielkich* *bywáią* *pędzeni*; *á* *wzdám* od *málego* *wiołlá* *obrácáne*/ *tám* *gdzieby* *moc* *łprawce* *chćiała* *Leop Iac* 3/4 (2); *Krzyzacy* [...] od *Tátárow* *potárci* *iáko* od *grádu* *zboże* *BielKron* 360v; *Mącz* 118c (3); *porázeni* od *wielkości* *ftórzál* *BielSpr* 5v; *Strum* K2v; *BudNT* 2.Tim 2/26 (2); *Bobyh* *łnadź* *łatwiey* *wytrwał* od *mieczá* *zrónienie*/. *Niżli* *nieprzyaciéłłkie* *żárty*, *vragánie* *ArtKanc* Q9; *GórnTroas* 57; *Iáko* *figurá* *ná* *liście* *wyráżóna*/ nie iest *áni* *mniefza* *áni* *więtfza*/ *iedna* *iáko* *pieczęć* od *ktorey* iest *wyráżóna* *WujNT* 753 (2).

α. *Wskazuje na kogo lub co, kto lub co pośrednio jest „narzędziem” czymś dla osiągnięcia zamierzonego celu; ab Vulg* (11) : Y *łpuścił* *ná* *nie* *Pan* *Bog* *węże* *ognifte*/ od *których* *márli* *prętko* *łkoro* *wkásił* *ktory*. *BielKron* 42; *Sftórzyl* *Pan* *Bog* *on* *lud* *Filiftyńłki* *od* *Ionátáná* *iz* *poczęli* *wciekác*. *BielKron* 64v; *A* *teraz* *od* *nowego* *Sábelliufzá*/ y *podobnych* *iemu*/ *chce* *łzátan* *tę* *obiáwioná* *prawdę* z *gruntu* *obalić*. *GrzegRóżn* G; *KlonŻal* C.

W składni dopełnienia sprawcy (7): *RejAp* 81 (2); *A* *od* *tych* *trzech* *plag* *pobita* iest *trzećia* *część* *ludzi*/ *od* *ogniá* y *od* *dymu* y *od* *śiárki* *WujNT* *Apoc* 9/18; *GosłCast* 66.

9. *Wskazuje na przyczynę, powód zaistnienia określonego stanu, sytuacji, wrażenia itp.: z powodu, dla, wskutek, z(e), z przyczyny, pod wpływem; a, prae Vulg, PolAnt, Modrz, Cn; in Vulg, PolAnt, Modrz; ex PolAnt, Cn; de, propter PolAnt; ab Vulg; ad Modrz* (1079) ; *oth* *chto* *re* *rany* *nye* *Moszye* *rakam* *władczy* *ZapWar* 1507 nr 2032; *Oni* *gdy* *to* *vłtyłzeli*/ *Od* *boiáźni* *áż* *wezdrzeli* *BierEz* F; *On* *wáż* *łyná* *kmiećiwego*: *Gdy* *z* *nim* *igral* *on* *go* *wkásił*/ *Iż* *od* *iádu* *vmrzeć* *muśil* *BierEz* L3 (6): *A* *zaty* *m* *náfwiétfłá* *panna*/ [...] *ijż* *od* *filnégo* *łmutku*/ *omdláwłly* *na* *ziemię* *padła* *OpecŻyw* 88v; *Iezus* *mily* [...] *od* *boleŃci* *ij* *zimna* *wielmi* *drzáł* *OpecŻyw* 107v; *áż* *dłá* *wielkiégo* *vdręczeniá*/ *ij* *od* *wielkié* *mdłofci* *niemogl* *ftátz* *na* *nogach* *OpecŻyw* 109v; *bo* *łerce* *twé* *zmiénilo* *łie* *byłó* *od* *wielkié* *boleŃci* *OpecŻyw* 146v (52); *PatKaz* II 55v; *HistJóz* Cv; *TarDuch* A4v (2); *A* *gdy* *łie* *iuż* *Sęp* *łtarzeie*/ *tedy* *mu* *łie* *wirzchni* *nos* *pod* *łpod* *łkrzywi* *iz* *žadney* *rzczy* *węń* *wziác* *nie* *może*/ *á* *tak* *że* *łam* *od* *głódu* *zdycha* *FalZioł* IV 27a; *dobre* iest [*popiół* z *głowy* *mula*] *naprzeciw* *każdey* *thruciznie*, *a* *zwłáfcza* *gdy* *kto* *od* *grzybow* *niemoże*. *FalZioł* IV 37v; *NA* *wiołnę* *łie* *włzytki* *rzczy* *odnawiaią*/ *bo* *od* *goráčofci* *á* *wilkoŃci* *czáfu*: *ziemia* *łie* *otwarza*. *FalZioł* V 53v; *Ty* *włzythki* *rzczy* *zmiefzay* [...] *potym* *wyymi* *z* *wody* *á* *vgnieć* *w* *ręku* *v* *ogniá* *z* *oliwá*/ *aby* *trochę* *byłó* *miękkó* *od* *tey* *oliwy*. *FalZioł* V 114v (91); *Słyfzác* *to* *iégo* *matka* y *złęknáwłzy* *łie* *thego* *od* *hanby* *wielkiey* *á* *teŃknoŃci* *łama* *łie* *zabiła*. *BielŻyw* 133 (5); *Czemu* *od* *wielkiego* *chychotania* *boli* *wnátrze* *zwłáfcza* *wirzchnie*. *GlabGad* Fv; *iako* *poŃpolicie* *mowią*, *zdychał* *prawi* *od* *łmiechu*. *GlabGad* Fv; *Bowiem*

wšelka zagniłość ma w łobie nieiaką gorzłkość, która po iedzeniu zoftawa w ięzyku, á thak wšelkie picie które na ięzyk przidzie od niey zda się gorzłkie. *GlabGad* I5v; Wzroft pochyły przedię, nie od łtarości ale z przyrodzenia znamionuie człowieka dowcipnego, tajemnego *GlabGad* M5 (33); *March*² D4 (3); ołtatek Rufi [...] tam y lam się tułaiącz od głodu poginęli *MiechGlab* 4 (6); *BierRozm* 12; Im więcej mros zimnem łćilka/ tym więcej nągi od zimna piska. *March*³ X; tam drżeli od boiaźni/ gdzie boiaźni nie było. *WróbŻołt* 13/5 (16); łtrugami łzy płynąć mułłą od łtrofki z oczu moich. *RejPs* 185v (4); *RejRozpr* G4; *LudWieś* B3v; A od wielkiej radołci prawie ledwie dyłżę *RejJóz* K2v; A nie daycie nam na łtarość pozdychać od głodu *RejJóz* L8v (5); *LibLeg* 11/156v (3); dzyączyą hannułła [...] zepchnął ze włchodu [...] na dol thak yłch od vrazu thego dnya trzeciyeo zmarlo *LibMal* 1547/132v (2); *SeklKat* K2; *RejKup* I (4); A tak gdy Macedonowie y Perłowie mieyłce ono gdzie łmok leżał przechodzili/ tylko od łamego wzroku iego padáli vmárli. *HistAl* K8v; Pałac iey był niewymownie kołztowny á łzczyt iego od złoty y od pereł iałnął. *HistAl* L6v (6); *MurzNT* 13v (2); Od myłlenia aż mi w włzu piłzczy *BielKom* G; Zás od łáciny nigdi też nye omdleye/ boć [...] nye wylkich też áni trudnych nązbyt łácin piłłą. *GliczKsiąż* I8v; Od płączum oczy moye w tak wylkim bolu myał *LubPs* T3v; Koláná me od wylkyego połtu omdlewały *LubPs* Zv; Ten w pámyątce wyeczney będye łprawyedliwym/ A od złych połłuchow nye będye łtráłliwym *LubPs* Z5 (16); gdy mieyłce od vderzenia łpuchnie *GroicPorz* k3v; *KrowObr* 71; Potym około łiedli rozni Muzykowie/ Aż od wielkiego brzęku coś się dzyało w głowie. *RejWiz* 25; Bo iáko pan ma być zdrow á w nim piwko kiła/ Y od tegoć więc drży łeb y łzupryná łyła. *RejWiz* 66v; Ledwe iż k łoby przyłzedł od wielkiego łtráchu *RejWiz* 71 (16); łmrodliwi będać od nędze y mizeryey. *Leop Job* 30/3; ryczałem prawie od żalu łercá mego. *Leop Ps* 37/9; Ozdobćie mię kwiećiem/ ołypćie mię iábłki/ boć od miłłości mdleię. *Leop Cant* 2/5; y rołwiećilá się ziemiá od chwały iego. *Leop Apoc* 18/1 (47); *OrzList* d4v; *RejFig* Bb7v (2); *RejZwierz* 81v; á łoże moye mokre iest od łez. *BibRadz Ps* 6/7; Zaćmiło się oko moye od popędlwołci *BibRadz Ps* 6/8; Włzytká tedy oná wielkość łiedziáłá ná onym plácu Kołcielnym/ drżáć od łimna które náłtawáło. *BibRadz 3.Esdr* 9/6 (34); *OrzRozm* C2; wpláćze się od dymu *BielKron* 26; A ołtarz powiedał wpláćć od cięłżkołci/ iż náń wiele nákládyono. *BielKron* 83; Przyłżlá krolowa do Achialzá/ który iuż nie mogł widzyeć od łtarołci *BielKron* 83; Zálmućil się krol od gniewu/ niechciał ieść przy łtole. *BielKron* 85v (78); *KwiatKsiąż* N2; Marcere vino, Od opilłtwá gnułnym być. *Mącz* 209c; Pudefio, Zálrómac się/ Záćzerwienieć się od włtidu *Mącz* 329c (147); *OrzQuin* Aa2v (2); *Prot* B4; *SarnUzn* Cv; Aleć też y drugim ludziem od zwyczáiu przyrodzenie fye mieni/ iáko częłto w náuczonych: tácyćiem nie bárzo o ludzi dbáią/ ábowiem oná chćiwość którą maią ku poznániu rzeczy wyłokich/ wlyłtkę inną im krotochwilę odeymuie *SienLek* 30; SZálenie/ przygadza fye od rozmaitych przyczyn: niegdy od cięłżkiego pića/ niegdy od łtráchu/ od miłłości od myłlenia/ od niełpánia *SienLek* 52; Iełliby fye theż przydáło iżby co w gárdle komu wwięzłó/ ma nagle nogi wrázić w łimną wodę/ tedy od wezdrgnienia/ ku gorze wyrázi co mu wwięzłó/ bądż rybia kość álbo co innego. *SienLek* 82; Gdy koń biegunkę ma/ thedy od niey mdleie *SienLek* 172v (78); *LeopPrzep* A2; *RejAp* 57v (5); *GórnDworz* A2 (6); *HistRzym* 8 (7); łrzáłkáwice pádały ná łwiat/ tak iż ludzie máło nie zdycháli od łtráchu *RejPos* 274v (8); *BialKat* 173v; *BielSat* L3v (2); A drudzy zálie dobrze nie zdechli od łmiechu *HistLan* F2; aż ziemia drży/ á łerce się od radołci łrzęlie. *RejZwierc* 26 (22); *BielSpr* 44

(2); *KochMon* 32; *WujJud* 111; tedy wzdycháli fynowie Izráelowi od niewoli *BudBib Ex* 2/23; gdy będzie dobrej myśli Amnon od winá/ [...] biycie Amnoná á zábiycie iy *BudBib 2.Reg* 13/28; Skorá moiá fzczeńiáá ná mnie/ á kości moje od znoiu wypiekły fię. *BudBib Iob* 30/30 (29); Aż od wielkiej boleści/ dułze w nim niesftáło. *HistHel* B2v (2); *BudNT Matth* 11/7 (4); *StryjWjaz* B2; *CzechRozm* 183 (2); Bo chorzeie y wátleie ták ciáło iáko y myśl od niedoftátku pokármu. *ModrzBaz* [38]v; To też trzebá pilnie opátrzyć/ áby od proznowánia nie znikczemnieli vbodzy *ModrzBaz* [38]v; Dobrzy á pobożni ludźie od śmętku y od płáczu wiedną [!]. *ModrzBaz* 64 (18); kwaśna wodá/ á ięzyk od niey cierpiąc czuie śmak hałunowy *Oczko* 4v; od śmrodu omdléwáli y márli. *Oczko* 26 (6); *Calag* 545a (2); Wzrokiem ftrácił od płáczu *KochPs* 42 (2); pierwey ftoiąc fię modlił/ potym gdy ftać od poftu nie mogli/ śiedząc *SkarŻyw* 29; Práwie omglewał od tefkności *SkarŻyw* 335 (15); vpádłá od fwéyże buyności/ Zniwá niedoczekawłzy *KochTr* 12 (3); *MWilcHist* C4 (2); á Piecinig iáko chłop ciężki od fwoiego popędliwego ftoffu iłz chybił Ruśiná/ potknáwłzy fie padł o ziemię *StryjKron* 135; Aż od ftrzał záchmurzył fie Słonecny woz iáłny *StryjKron* 255; Gedimin od onego poftzelenia nátychmiał dułżę wyduchnął *StryjKron* 411 (14); *KlonŻal* A2v (9); *KochMRot* C2v; Biádá wam ktorzy wftáiecie ráno ná opilftwo/ y ná to ábyście pili aż do wieczorá/ ábyście gorzeli od winá. *WerGość* 212 (11); *WisznTr* 13 (2); *BielSjem* 26 (2); Potym od melodiéy aż połną na ftole *KochPieś* 21 (4); Y oracz vbogi śpiewa/ Choć od pracéy aż omdlewa. *KochSob* 65; *PudłFr* 50 (2); *ArtKanc* N2; śmierć że nas nie minie/ wie to káždy/ [...] á gdy komu powiedzą że iutro ma vmrzeć/ omdleie drugi od ftráchu/ odiydzie chęć do iedzenia/ fęń nie przydźie ná oczy. *GórnRozm* D4; Pierwey drugi niż do lat przydźie/ od pijańftwá od wżeteczeńftwá da gárdło. *GórnRozm* L3 (5); *Paprup* K2v; á niech dłužey w wátpliwości Fráfunkóm ciężkim ferce niehołduie/ Od których żywot człowieczy fye płuie. *ZawJeft* 8 (3); Complaudo – Radu ię [!] fzie, od radołzczij rękamij klaskám. *Calep* 227b; Mephitis – Błoto śmierdzące, a ofobliwie od fiarki. *Calep* 654a (25); Gnoiow ná ściány nie miotác w ftáyniach/ [...] bo od tego ściány gniją *GostGosp* 16 (5); Bićie/ ogień/ y wżytko to od czego boli Wyciśnie/ iż powiedzieć muśiłz poniewoli Naywiętźe tajemnice *GórnTroas* 42; Mogiłá zaráz wżytkę kwápliwie požárlá/ Iáko fkoro od mordu/ ona pánná vmárlá. *GórnTroas* 74 (5); Záprawdę iáko flońce świátłość fwoię tráci/ gdy zá chmurę zaidzie/ ták rozum ludzki od zbytków tępieie. *KochPij* C2v; Pokoiu/ dzień moy/ nie ma/ od ciężkości/ [...] Pánie/ zdeym pętá/ co ferce tárgáią. *GrabowSet* K3 (4); Bowiem od wielkiego ftráchu/ Wypadł oknem nádoł z gmáchu. *KochFrag* 19 (2); *OrzJan* 41 (2); *LatHar* 138 (4); *KołakCath* B2v; *KołakSzczęśl* B3v; náłazł ie fpiące od śmutku. *WujNT Luc* 22/45; Smok ten ieltci fzátan/ rydzy ábo czerwony ode krwi świętych męczennikow *WujNT* 866 (16); Y owłzem wćiekaymy iáko z wody przed tonącymi/ ponieważ oni/ [...] rychley ciebie pogrążá z sobá belpiecznego/ niż fię fámi wynorzą od ratunku twoiego *WysKaz* 12 (4); *SarnStat* 546 (3); y zepchnęli cię z onęgo wřchodu/ [...] y roztráciłes fie niewinny báránku Pánie Iezu Kryfte/ od onęgo frogięgo vpádnienia ná ziemię. *SiebRozmyśl* C (6); *WitosłLut* A3v (2); *KmitaSpit* C4v; *PowodPr* 12 (4); Wody morłkie wyfoko fię podniołá/ [...] fzumem y nawáłnościami ták bárzo ludźie potrwożá/ iż od tego fchnąc będą *SkarKaz* 5a (3); *CiekPotr* 23 (3); od krwi žimnéy członki drętwieć ięły *GosłCast* 73 (4); *PaxLiz* B4 (2); obležono Betuliá/ lud od głodu y prágnienia vmiera *SkarKazSej* 669a; Ná głowie

włofy od łtráchu mi łtoią. *KlonFlis* H3v (5); Od wfydu twarz czerwona; potym bywa bláda *KlonWor* 3 (9); *PudłDydo* B2; Iák fie łzyiá nie wrwie od tych krezow *ZbylPrzyg* A2.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (68): Modzele álbo twárdość ná ręcze od roboty. *Murm* 64; finoć od łtłuczenia rozpáda. *FalZioł* ‡‡c; Małc barzo dobra na wíchłość członkow od vranienia/ albo od iakiego kolwiek inłzego vrażenia. *FalZioł* V 109v (15); *KłosAlg* A3; *WróbŻołt* 43/17; *LibLeg* 10/92; *GliczKsiąż* C2v; *KrowObr* 84v; *RejWiz* 148; *Leop* 4.Esdr 15/49 (4); *BielKron* 388 (3); Gravitas capitis, Ciężkość głowy od bolu. *Mącz* 149c; Livor, Siność/ Dęgi od bicia. *Mącz* 196a (9); Ale łzaleńłtwa od czarney żołci/ to iełt od Melánkoliey/ ty łą známioná *SienLek* 53v (16); *BudBib Ex* 2/23; *Oczko* 12v (3); *SkarŻyw* 14 marg (2); *WisznTr* 33; Rancor – Brzitki zapach odzagnoienia. *Calep* 894b (4); *OrzJan* 47; profłzę cię/ prze twé ták gwałtowne vpádnienie ná ziemię/ od onégo łrogiégo policzku *SiebRozmyśl* B4v; Máiąc rupie od piwá ktorem łię był zálał/ Ták bárzo że we błoście hániebnie łię walał. *CzahTr* K4v.

a. *Przyimek „od” w konstrukcji: wziąć kijem, udawić, zabić, [kogo] od [kogo] = uczynić coś ze względu na kogo, na co* (4) : Thobiałz złęknął fie bárzo/ bo łtychał dawno iż od tey dzyeweczki Sary vdawił dyabeł fiedm młodzyeńcow/ káżdego z nich pirwłzey nocy ná pokładaniu/ ktorykolwiek z nią brał flub. *BielKron* 97v; [Otto] Syem ná duchowne vczyńił/ ná którym nálezyono Ianá Papiezá tego łtolcá niegodnego być dla iego łprołnych á niewłtydliwych obyczáiw/ [...] Obáczywłzy to Papieź vciekł w gory/ gdzye tám [...] nie mogły fie w nim niewłtydliwe kufy zátaić/ chłop go zabił rohátyną od żony. *BielKron* 174; iáko niektorego czáfu w Poznánium wziął okrutnie kijem/ od cudzey żony. *Górndworz* N4v; *PudłFr* 51.

10. *Wskazuje na element odniesienia, wzorzec porównania; a(b) HistAl, PolAnt, Mącz, Modrz* (695) :

a. *Z wyrazem oznaczającym porównanie, różnicę, podobieństwo [w tym: (daleko, mało, barzo, nic nie) rozny (rozno) (372), rozność (roznica) (72)] (656) : FalZioł* I 79d (5); Czym fie dzieli vczony od nieuczonych, odpowiedział [Arystoteles], iako żywy od martwych. *BielŻyw* 89 (9); *BielŻywGlab* n1b 10; *GlabGad* B2 (6); Ięzik też ich [Turków] tak rozny od Tatarow iako Polłki od Czechow/ albo Hispanłki od Włochow [non differt loquaela Thartarus et Thurcus, nisi modice, velut exemplariter diceretur, sicut Italus et Hyspanus, vel Polonus et Bohemus]. *MiechGlab* 65; Otoż masz państwa wielmożne Od niewolej nic nie rózne *BierRozm* 15; *KłosAlg* A2v; *LibLeg* 7/35 (3); *RejPs* 118; *RejRozpr* B4v; włzytkochmy rodzeni [bracia] Chociay ieden od drugiego twarzą trochę mieni *RejJóz* M3 (2); *SeklKat* Nv (7); *RejKup* y5 (4); gdyż ofthátnie rzeczy zwykły mieć rozność od pirwłzych. *HistAl* F5; iż iákokolwiek mozem rozeznáć dobre od złęgo [quod inter bonum et malum potuimus discernere; Isz badzym mogly vsznac z yakolwye myędzy szłemy ydobremy rzeczymy *HistAl* 1510 354] *HistAl* I4v; *KromRozm I G* (5); *MurzNT* 101 marg (2); *MurzOrt* B (5); wedle tych przypadkow/ ktore z łftnołci nye cyelełtney pochodzą [...] ktore w bołtwye nye łą ine od łftnołci/ ále łámá łftnołć. *KromRozm II* r3 (7); Y teraz zá náłlych czáłow co kácerłtw roznych iełt od łyebye w Nyemcach *KromRozm III* C2 (13); *Diar* 29 (2); *DiarDop* 101 [2 r.]; *BielKom* B3; *GliczKsiąż* E3 (4); Ale ten narod Sodomłki á tá zła winnicá/ Dáleka iełt ták rzec mogę od nas ich roznicá *LubPs* gg5v (7); *GroicPorz* B4 (2); będąć wykłádał táiemnice łłowá Bożęgo/ iż rozeznas prawdę od nieprawdy/ kołcioł łwięty od kołcioła złołliwego/ łlugi prawdziwe P. Kryłtułowe od łlug Antykryłtułowych: Syny Boże od

Synow Dijabelńkich. *KrowObr* 47; iż wftawy Boże/ á wftawy ludzkie/ ták fą dálekie/ y rozne od fiebie/ iá(k)o iefth niebo od ziemie? *KrowObr* 227 (16); vcz fie káždy ftanu pomierneho/ Cnoty/ flawy poczćiwey/ vmyfltu wiernego. Gdyzechmy tym od inych źwirzát rozeznáni *RejWiz* 17v (19); *RejZwierz* 133 (3); ábowiem rozny iefth żywot iego od inych y ináklže poftępki iego [*quoniam dissimilis aliis vita illius et immutatae viae eius*]. *BibRadz Sap* 2/15 (9); *Goski* *2v; bo wiemy iuż [...] co zá roznicá iefth od innych Krolow Krolá Polńkiego *OrzRozm* N (12); będzie odmienienie fpráwiedliwych od nie fpráwiedliwych/ niefpráwiedliwi wieczną śmiercią pomrą. Spráwiedliwi będą żyć *BielKron* 467v (11); *GrzegRóżn* Nv (10); *KwiatKsiąż* Gv (2); Parallelus, latine aequaliter distans mutuus vel invicem comparatus, W różney różnicy od fiebie będący. *Mącz* 277a; A te totus diversus est, Dáleko rozny yefth od ciebie/ dáleko ynáczey o tym dierzý niźlity *Mącz* 487d (18); *OrzQuin* A3 (10); *SarnUzn* C2v (3); *SienLek* 61; á czyni to [*szczęści niewiernikom*] Pan do czáfu probuiąc wiernych od niewiernych. *RejAp* 40; Abowiem by teź tho [*wzgorszenie na ziemi*] nie było/ á gdzieźby znác wierne od niewiernych/ ftałe od nieftálych *RejAp* 63v (12); bo we Wlońzech nic nie rozny piątek/ od łoboty *GórnDworz* T3v (21); *GrzepGeom* L4v; Y což iefth to miły Pánie zá człowiek/ iżeś go ták wvielbił/ á máłoś go což poniżył od Anyołów. *RejPos* 3v (44); Kędy tego zgodného/ y ftárożytnego wykłádu nie przymuią/ od nięgo różnie wykłádáią: tám Kościołá prawdziwego Bożęgo niemáłz. *BialKat* 118v (12); *GrzegŚm* 67; A táifta Prośbá/ iefth rozna od Prośby przeźłey. (*marg*) Tá Prośbá iáko fie od przeźłey dzieli. (–) *KuczbKat* 430 (11); Ale dáleko ci dwá [*dobry i zły*] rozno od fiebie w tey rofkofzy vżywaniu chodzą. *RejZwierc* 142; wđj fie z inźym rozmowić możefz á dopytác fie prawdy od nieprawdy. *RejZwierc* 259v (28); ták wy [*konfesjoniści*] teź wzgárdźiwfzy Kościoł y Káplaná/ [...] oľobne od Kościołá Powńzechnego Ołtarze y ofiáry wymyślácie. *WujJud* 9v (12); *WujJudConf* 254 [2 r.]; *RejPosRozpr* c2 (2); *RejPosWstaw* [143²]v (5); Lecź náłz ięzyk dáleko ma inźy á rozny fpoľob mowienia od Lacinńkiego *BudBib* Cv (8); *WierKróc* B; *BudNT* Hh6v; ále z Ewánieliey cudá prawdziwe od fáłszywych máią być poznawáne *CzechRozm* 189 (29); Puścmy teraz ná ftronę one rozności pánow od poddanych/ śláhcícow od chłopow [*distinctiones illas dominorum ac subditorum nobilium ac plebeiorum*]: boć to wymyśly człowiecze. *ModrzBaz* 143 (21); *SkarJedn* A8 (8); *KochDryas* A2; *KochOdpr* Bv; *Oczko* 11v (8); Syn nie iney náture od Oycá/ ále teyże y tenże Bog *SkarŻyw* 597 (16); *StryjKron* A; y źwierzętom y ludźiom dał [*Bóg*] náśienie mieć w łobie/ áby łobie rzecz podobną rodźili. Ryby ryby/ bydło bydło/ ludźie teź ludźi/ á nie rzecz od rodźáiu y od náture fwey przeciwną *CzechEp* 293 (21); Sáma prawdá náuczy człęká poboźnego/ Iák tu mądrze rozłádzic ma złe od dobrego. *NiemObr* ktv (22); *KochFr* 68 (2); *KochPhaen* 23; *ReszPrz* 14 (2); y żaden nigdy ná tey [*apostolskiej*] ftolicy nie fiedźiał/ ktoryby ináczey od przodkow fwych vczył y rozumiał *ReszList* 190; *WerGość* 243; *WisznTr* 23; *KochPieś* 44; Tyś [*Duchu Św.*] Oycu y Synu rowny/ w Bołtwie od Bogá iftnością nic nie rozdzielny *ArtKanc* H15; *GórnRozm* G2 *marg*: *KochWr* 21 (3); *ZawJeft* 24; *ActReg* 127; *Phil* B3 (4); *KochPij* Cv *GrabowSet* F3; poniewaź [...] inźy ftan iefth fzláchecki/ inźy kápláńki/ á od tych różny kmięcy *OrzJan* 123 (8); *LatHar* 10 (2); *KoľakCath* C3; że przez te 40. dni poftu/ zli od dobrych/ niewierni od wiernych/ haeretycy od Kátholikow rozeznáni y oddzieleni bywáią. *WujNT* 16 (38); *WysKaz* 4; *JanNKar* A3v (14); *JanNKarKoch* Ev; *SarnStat* *4 [2 r.] (5);

PowodPr 40 (6); y poznać będzie łzczerniałe ciało od świętnych a łzczęśliwych. *SkarKaz* 6b (48); *CzahTr* D4v; *GoslCast* 13 (2); *SkarKazSej* 690b (4); *KlonWor* 69 (2); *PudłDydo* Bv.

b. Z przymiotnikiem lub przysłówkiem w stopniu wyższym lub równym w funkcji wyższego (39) : Iełt drugi łtan też mało mnieyłzy od pirwłzego *RejWiz* 76v; Thedy łazon zebrałzy nie mniey od tyliąćá [non pauciores mille] mężow/ łtrzałkiem przyłzedł aby wzięł miałtho *BibRadz* 2.*Mach* 5/5; Rewália ku pułnocy iełth przyległa Szwedom/ niepołlednieyłza od Rygi ná kupieckie rzeczy *BielKron* 437v (7); *GrzegRóżn* I3v; *Mącz* 394a; ábym pewniey połtąpił/ od tegóz Philofofphá/ który [...] ták piłze *OrzQuin* Tv; *RejAp* 102; *RejPos* 142v (2); *BiałKat* 118v; *BielSpr* 14; *KochMon* 26; A też ázał ty lepłzy niż Balák (marg) Wł/ á teras á zál tj dobry od Báláká etc (-) *BudBib Iudic* 11/25; Iełłizeć Iudá [...] przepráwi łię pierwey od nas [prior *PolAnt*, *Vulg*; pierwey *Leop*, *WujBib*] tedyć mu nie wytrzymamy/ bo on będzie mocnieyłzy niłz my. *BudBib* 1.*Mach* 5/40; *SkarJedn* 94 (2); áno łámi od łiebie y od łyná twoiego miłego więłłzymi Heretykámı łá. *CzechEp* 37 (3); gdyż vrząd Apołtołłki [...] od vrzędu Biłkupiego zacnieyłzy iełt. *NiemObr* 50; *OstrEpit* A4; *JanNKar* C3v (2); áby nápotym [...] nie mogli dáléy od trzech niedziel [ultra tres septimanas *JaStat* 488] Roków náznázć. *SarnStat* 554 (3); Szełćią łtop od łiebie iełt wyłłzy. *CiekPotr* 69 (2); *KlonFlis* E4v; *SzarzRyt* D3.

a. W połączeniu z wyrazem oznaczającym monetę wskazuje na wysokość ceny [w tym z domyślnym comp „niżej” (2)] (3) : Nie dam go [siodła] od pułgrzywnia/ pieniąćká iednégo *WyprPl* A4v; Prze Bóg/ czemu ták drogo? ósm złotych weźmićie. (-) Nie dam ich od dziełłáci/ prózno y myłłiće. *WyprPl* B2v; Nie naydzie miedzy nimi żadnego tákiego [konia]/ Któryby łtał y z vzdą droży od złotego. *CzahTr* L2.

11. Wskazuje na tego (na to), od kogo (od czego) odwołuje się do instancji nadrzędnej; a(b) *Modrz*, *JanStat*; ex *Modrz* (151) :

a. Dotyczy osoby lub urzędu orzekającego, skazującego, od którego wnosi się apelację (95) : (nagł) O Appellacii od Xiążęczia Pruskie⁸⁰. (-) [...] iż takowe odezvy od Xiążeczia Pruskiego Commislarze zobv łtron zlozeni [...] mieli vznakcz. *ComCrac* 14; *Diar* 95; Od ktorých Sędziow áppellácyá nie idzie/ á w ktorých Spráwách. *GroicPorz* cc2v (3); *OrzList* h4v; Więc Krol Appellácy Szymowych od Ziemłkiego y od Wiewowego Sądu/ ktore prze deń przychodzą/ łądzić v nas niebędzie? *OrzRozm* S4; Ten [papież Pius II] napirwey vłtáwił áby ápellácyá dáléy nie łzłá od Papieżá. *BielKron* 189 (3); *RejZwierc* 82v; *BielSpr* 50v; y to trzeba połtánowić/ od ktorých łędziow ma być ápellowano/ á od ktorých nie? *ModrzBaz* 89v (3); *BielSjem* 25; *Calep* 229b; á Sędzia od ktorého było ápellowano/ ma przez włzelkiéy przygány zolćáć. *SarnStat* 535; Podkomorzégo rułzenie/ y Appellácia od iego vrzędu *SarnStat* 1310 (19); Od łeymow gdzie łię vćiekáć y ápellowáć będziećie? *SkarKazSej* 659b.

Połączenia: »od ... do, do ... od« = a(b)... ad *Modrz*, *JanStat*; de ... ad *JanStat* (36:4); *ZapWar* 1545 nr 2646; w Rułi z Miáłt y z Miáłłeczek áppelluią do Ráđziec Lwowłkich [...]A zál od Ráđziec Lwowłkich / do Práwá wyłłższego Máydeburłkiego Zamku Krák. *GroicPorz* bb2 (2); Apelluie tedy [Luter] od nieuczzonego Papieżá do lepíey vczone⁸⁰ papieżá. *BielKron* 194 (2); Appellatio, Rułzenie łádu/ odezwanie/ álbo/ Appellacia od yednego łędziego do drugiego. *Mącz* 13a (2); o głównieyłłzych łędziách/ do ktorých od innych łędziow włzytcy Koronni łtanowie ápellowáć mogą/ á od nich do nikogo inłzego *ModrzBaz* 90v (6); *NiemObr* 172; *ArtKanc* M2; *Phil* Q; *WujNT* 555; iełłize [apelacyja]

od Książęcią Pruskiego łądów [...] ma isdz do Królá, ták iáko od Książąt Rzékich áppelluiá w Rzékzý ad Cameram Imperialem SarnStat 1143; zá mych młodych wieków od Piárzá w téy mierze do Sędziého áppellowano, iáko y od Komorniká do Podkomorzého, od Podftárościého do Stárofty. SarnStat 1279 (17); Sądy Boże ná ziemi miłosierdzia pełne Idzie áppellácyá od Ípráwiedliwości do miłosierdzia. SkarKaz 3a marg (3); SkarKazSej 679b (3).

»od ... k« (1): odezvy ftron tych ktorelie od Xiázcziá Pruskiego łządu odezwały, knam iáko zwirzchniemv Panv [a ducis Prussiae iudicio ad nos tanquam ad superiorem Dominum JanStat 932] wych moczi a vaznołci zóftaviemy ComCrac 14.

»od ... na [co], na [co] ... od« = a(b) ... ad Modrz, JanStat; a ... in, ex ... in Modrz (10:2): bo od wszystkich sądów koronnych [...] też i od samej osoby KJM w niektórych causach jest na sjem apelacyja. DiarDop 113; BielKron 195v (2); Bo od wízitkich łędziow powiátowych bywáią áppellácyie ná feym ModrzBaz 137v (3); Kto ná Wiécá od łądów áppelluie SarnStat 813 (5).

»od ... przed« = a ...in Mącz (2); OrzRozm T4v; [Waleryjusz] vftáwił [...] áby ápellácyá od rády álbo Senatu łzłá przed póspółtvo BielKron 105v; Mącz [380]d.

b. Dotyczy orzeczenia, wyroku, od którego wnosi się apelację (47) : ktora [wina] na niey [duchowney personie] ma bycz zkazána wduchownem pravie pod kłátwami od Ktorey vyny [A quo decreto poenae JanStat 238; á od dekretu téy winy SarnStat 216] áppellacia niema bycz przez duchownego. ComCrac 21v (3); APpellátio/ zowá odezwanie od obciężliwego fskazánia niézlzého Sędziého/ do wyżlżého GroicPorz aa4v; (nagł) Iełfi od káżdey Sentencyey ma być áppellowano. (-) KÁždy [...] w káżdey Ípráwie od káżdego vciáżenia moze áppellowáć. GroicPorz bb2v (20); Mozeć v inlzych łądów dobrze łobie tufzyć/ Lecz od Páńlkich dekretow bárzo trudno rułzyć. RejWiz 124; RejZwierz 3; BibRadz *3; OrzRozm T3v; Cefarz Lodwig áppellowáł od iego kłátwy od Papiežá źle Ípráwionego/ do Papiežá dobrze Ípráwionego. BielKron 186 (2); RejZwierc 166; A ták od iych [sędziów] wyroku niech niko^{mu} niebędzie wolno áppellowáć ModrzBaz 92v; NiemObr 178; PudłFr 29; Phil L4; SarnStat 806 (13).

c. Dotyczy sprawy, w której przysługuje lub nie prawo apelacji od orzeczonej na jej temat sentencji (9) : Od Accessorii [to iełt/ od rzeczy które ... JanStat 647] ktore nieniołfa wieczney vtraty rzeczy głowney iedno ftraczenie Rokv abo volnołci od pozwv na ten czas od takovych niema bycz rvłlenie łędziého, alie na łędziého decrecie ma przełtacz, nizly od takovych accessorii ktore wfłobie niołfa Zyłk y ftratę głowney rzeczy o ktorą bel kto pozwán wtakiei głowney rzeczy. [...] moze go [sędziého] rvłfycz na wiecze ComCrac 16v; ZapWar 1550 nr 2655; A od tákowéy Ípráwy [o niesłusznie przez celnika pobrane cło] nie ma łąd álbo Gród przymowáć rułzenia álbo áppelláciiey/ iáko od rzeczy przez przywileie y Státutá Koronné ofádzonéy. SarnStat 391; Appelláciiey áni rułzenia od rzeczy, ktora ftraczenia nie niełie, dopułczáć nie máią. SarnStat 808 (5).

12. Wskazuje na podstawę wymiaru opłat, świadczeń; pro Mącz, PolAnt, Calep, JanStat; a(b) PolAnt, JanStat; e(x) PolAnt; per Calep (662) : OpecŻyw 84; Wrothny byerze fthich talęg 150 tholp wielkich okrom thego od káždého woza czo na tharg przyedzie po pyenyádzv MetrKor 57/120; WKxyązv od wozv po dwu grołchv scherokich czła bułkiego soli sto, tamze od vozv nakladnego po dwu grołfi scherokich MetrKor 59/273v; Dolina od Konya czterzi grołche A odedwu ołm g A od Talyagi iáko wifchei piáno MetrKor 59/277v (133); any mv myal placzycz ot they summhy po oszmy grzywyen

na kaszde swyatho swyathego marczyna *ZapWar 1527 nr 2383*; *BielŻyw 61*; *KłosAlg F4v (4)*; Zidzi od nych [wołów] miczyły [lege: mycili] y przedawaly ye. *LibLeg 11/137v (5)*; *ComCrac 13v (4)*; Item dwye czwyerczy drzewyane zidowcze Slomyney vkradł yłz mu od Nołchenya wody nychcziała zaplaczicz *LibMal 1550/152v (5)*; Wnet fie to [wygrana] rozleci fkorob Bo fie wnet zbieży co żywo Day od kart/ dayże zá piwo Day záfwiece/ day piłczkowi *RejRozpr H (3)*; *ConPiotr 31v (2)*; *RejJóz Cv (2)*; Cygani aby dali od osoby po 6 gr. *Diar 80 (4)*; *GliczKsiąż M3v (7)*; Abowiem nakłady przed Práwem/ od zapifów/ od fkazánia/ od Minut/ y od innych fpraw Sądowych/ rowną á pobożną zámierzoną płácą odpráwi. *GroicPorz e4v (18)*; *KrowObr 228 (2)*; Piłárze od fzukánia w Kłięgách niemáią nie brác/ á zá lifty záwieszzone Pieczęćiami przyfádne máią brác dziefięć grofzy *UstPraw C2*; Gdyby kto kopce rozfypał [...] táki temu ktoby go pozwał przepada od káždego kopcá álbo znáku narożnego trzy grzywny *UstPraw Iv (68)*; Biłkup po grzywnie kłiężey kazał kłásć od dzieci *RejFig Aa5v [2 r.]*; *RejZwierz 137*; *BibRadz I 183d marg*; *BielKron 123 (8)*; *KochSat A4*; Quantum solvisti pro vectura. Co cie furá kofztuye/ wieleś dał od przywiezienia. *Mącz 477b (22)*; ázafz nie dáć zá fwięczenie/ zá birznowanie/ zá golenie/ zá ftrzyżenia mnifzek iáko od owieczek/ zá ágnuły/ zá oleie/ od krzczenia kofciołow/ ołtarzow *RejAp 152*; *GórnDworz T*; *RejPos 144*; *BielSat B3v (3)*; Ale gdy przydzie od nich [pożyczonych pieniędzy] álbo lichwę dáć/ álbo ie zá przymufzeniem wrácć/ tedy [...] káią. *RejZwierz 101 (3)*; *BudBib Num 3/46 (7)*; możefz befpiecznie dáć od fztuki po 12 złotych. *Strum E (13)*; *ModrzBaz 54 (2)*; Satym ma dawacz Rinte ot the⁸⁰ sta slotych temu dzyeczyęczu Agnyelczę *ZapKościar 1582/31 (18)*; ktorych on potym ná okup wypuścił/ gdy káždy od fiebie 700. grzywien wázonego czyłtego á fzczerego frebro záplácił *StryjKron 205 (3)*; *CzechEp 158*; *KochFr 36*; *WerGość 252*; *BielRozm 12 (3)*; Vmrze Zagrodnik Sługa, wzdy czecheł kupią od dzwonienia zapłacą *ActReg 23 (2)*; Stips, Pecuniae genus quod per capita colligi solet. Dan pieniezna, ktorá od kazdei offobi dauaią. *Calep 1007a (9)*; *GostGosp 50 (10)*; *KochFrag 41*; *WujNT 108 [2 r.]*; áby Zydowie [...] nie więcéy ná káždy tydzién lichwy wyciągác/ iedno [...] ieden grofz od grzywny nie śmieli *SarnStat 259*; Od deliberátiiéy nie niema bydź brano/ pod winą cztérińście grzywien *SarnStat 1156 (256)*; *GrabPospR Mv (4)*; ná ktore życzyłbym áby wielki podátek był od káždey tákowej kupi vchwalony *VotSzl D2v (3)*; *SkarKazSej 704b*; miedzy mytne grody Gdzie muśi płácić morłkie cło od wody. Iedzie [...] Człowiek kupie. *KlonFlis D (2)*.

a. *Wskazuje na podstawę udzielonego odpustu (9)* : Druga modlytwa od ktorey tylze dny odpufu otrzymáł ylye cyal pogrzebyonich *BierRaj 20v (2)*; a pokutuyącym tego dnya na młzy ftho dny odpufu bądącym dal od pyeruego nyefporu [...] y od wtorego nyefzporu tefz fto dny a od kazanya y od famego fzwyąta fto y pyączdzyefyąt dny. *PatKaz I 3 (6)*; *RejAp 113v*.

b. *Wskazuje na podstawę wymiaru kary (9)* : Toć ich byla wřízftka nauka [zakazywać czytania Pisma św.] [...] Obac że żtąd iako zwodzili/ kłátwą od pyłma grożili. Droge do nieba zamikaly *SeklKat A4v*; á iż oni ludzye nie czynili pokuty fwoiey/ od męzoboyftwá/ od czárow/ od cudzołoftwá/ y od złodzieyftwá fwego. *RejAp 83*; kthorzy [...] vmartwiáią [...] ciálá fwoie/ czyniác im gwałt od káždego fwowoleńftwá ich. *RejAp 168v (6)*; A iefzcze ktemu frogą liczbę muśifz dáć od tego/ iefłize nie pomiernie á nie z wiernym fercem będziefz vżywał tego doczełnego dobrá *RejPos 228*; *WujNT Hebr 6/1*.

13. Wskazuje na przeznaczenie do czegoś, czyjąś specjalność, cel, do którego coś służy; szczególną okoliczność: *do, na; a(b), ad Vulg (138) : RejRozpr G4v; klyucza stharego kthori od komori gofpodarłkyey lzyą przitraffyal oney yełth naziczil mowycz otho małch klyucz do komori LibMal 1551/163 (2); KromRozm I N2; KromRozm III M4v [2 r.];* Bo yáko kołcyoły od tego lą/ áby wnich kazano *GliczKsiąż L; áby v páná yákyego służył dobry yáki mowcá á Prokurator/ kteryby od rády pánu był GliczKsiąż N4 (8); Leie/ wrzelzczy/ kołáce/ á sklenice tłucze/ Bo łtrácił od rozumu y kłotki y klucze. RejWiz 30v (3); Leop 1.Par 11/25 (2);* Ale iáko od tego lą Rády Koronne/ áby Krolá vczyły *OrzRozm O2v; nie włzyłcy v nas ná woyny ieždzáiá/ iedny chowaiá od roley/ drugie ná rzemiołá/ drugie ná słuźbę Bożą BielKron 402 (5); Receptaculum, Przyjęcie/ Mieyłce od przimowánia gości Mącz 36b; Ministratorius, Słuźebniczy álbo to co yełt od yákiey posługi álbo potreby. Mącz 222c (8); OrzQuin M (2);* Albo łtłuczy dzban od octu *SienLek 49; RejAp 15 (10); HistLan E2v; Bo dawno to iełt oná łtára przypowieść/ iż łtári od rády á młody od zwády. RejZwierc 162v (8); á ták áby od tego byli łtroże coby káźdego pytali w bronie s kąd iełth BielSpr 27v; ále do tego trzebá Háwerze mieć od Gor gdzie Stolle kopaiá Krułzcowe BielSpr 62v; Dzielni lą y dobrze łie potkaiá z drzewcem zá tarczą chočia chłopi prołci od pługá y od dobythká BielSpr 69 (8); WujJud 36v (2); PaprPan M3v [2 r.]; SkarŻyw 559; CzechEp 62; dobry Rycerz iełt od zwády/ Popu teź niezle záchowác od rády. KochSz C2 (4); ReszPrz 11; Radby nam wziął od zamkow (łnadź) Inflanckich klucze. BielSjem 6; práwo [...] od tego/ żeby karało złe ludźie Górnrzozm Cv (6); Amanuenses – Piłsarczik, słuźka od piłsaniá, łekretarz. Calep 58a (2); GostGosp 8 (9); Phil D; SarnStat 106 (3);* od tego P. Bog rodzice dáie/ áby z nich [*dzieci*] łkłonnołci złe/ iáko z roley nieczyłtey chwałty wykorzeniáli *SkarKaz 420a (2); SkarKaz 661a.*

Zwrot:»nie (być) od tego« = *nie sprzeciwiać się, chcieć czegoś; non recusare Mącz (15):* náznáciyli cźás w ołtáteczne dni Lutego miełiáciá z iechác łie [...] [*Cesarz*] nie był od tego/ tylko cźás dáłłzy odłóżył do łrod połtu. *BielKron 412v (2); Nie yełtem od tego/ Nieprzełciwiam łie ábyłł tám nie miał yechác. Mącz 75c (3); Gdył łie ták podoba/ tedy teź y ia od tego nie będe. CzechRozm 21 (4); CzechEp 86; flis ku pániéy godźi/ Onéy teź nie od tego KochFr 134 (2); ActReg 111 (2); KlonKr wstęp A4v.*

a. Wskazuje na okoliczność, do której coś ma być przystosowane: *na wypadek, w razie (24) : ZapWar 1505 nr 1999; ConPiotr 32v; inákłzá koronę mieli od wyzwolenia z obłężenia/ inákłzá tryumfu BielKron 120v (2); Proletarii [...] Vbodzi ludźie [...] kłórych teź [!] ná woynę nie vziwano tilko od niewoli. Mącz 325a; Ale teraz/ ktorá żyłę od ktorey niemocy łiec/ będziem baczyli. SienLek 35 (4); RejAp 67v; Ma teź Adamáłzkowá [*szatę*]/ chowa iá od Látá BielSat D3; onych [*łwiętych*] wzywác od potrzeb niektorych rołkazali. Iáko Antoniego od łwini/ Lenartá od koni/ Otyliéy od oczu/ Apoloniey od zębow/ Heleny od rzeczy zgubionych CzechRozm 6v (9); Hárkábuz *pro forma* miey: kiiec od przygody WyprPl C3v; RybGęłli B3v; PowodPr 54 *marg;* żebyłmy mieli pewny závłże depozyt od przędkiey y gwałtowney przygody/ przełciwko Koronnemu nieprziácielowi *VotSzl E2.**

14. W połączeniu z rzeczownikiem charakteryzuje bliżej osobę lub rzecz; *a(b) PolAnt, Vulg; de Vulg, JanStat (213) :*

a. Wskazuje na przynależność jednostki do kogoś lub czegoś (76) : *OpecŻyw* 52 (3); Seneca y wiele innych od dworu Cefarłkiego k S. Pawłowi chadzali *BielŻyw* 142; w wołofkiew Ziemy. niektorzi livdzie powftaly y od waschey thesch ziemye. niektorzi wełpolek snymy myely nieyakie porozvmienie. *LibLeg* 10/93 (11); thałch anna od Rełchcziny dala zyelya, do thego kapłuna, a zophia od jarołfcha dwa placzki kupiła *LibMal* 1544/92v (9); Ten człowiek/ nieieft od boga/ gdyfz łobboty niezachowáwá *MurzNT Ioann* 9/16; Stanislaus wrzossek zeznal ys wielie ludzi vidzial tam oth pana Marczina *ZapWar* 1558 nr 2686; *Leop Gen* 15/3 (3); *RejZwierz* 27v; *BibRadz* 1.Reg 6/7 (5); wnet lud burzący włpokoil ná włzytki łtrony/ ták od nieprzyiacioł iáko y fwoie *BielKron* 101; iz ten Fridrych ná niekthorą potrzebę pozafławiał wli od kościołá s. Piotrá *BielKron* 325v; Pothym Opátá spiałku od pánnny Máryey dał włádzić *BielKron* 378v (11); *OrzQuin* Y3 (4); *RejPos* 241; *RejZwierz* 172v; *BudBib Ez* 45/23; *CzechRozm* 194; iz Papięz nigdy nie zaniechał łtárác fię o ty zgubione owce od owczárnie fwoiey *SkarJedn* 251 (3); ále od Chryłtuła łáchmy y zowiem fię Chrześciány *SkarŻyw* 394; *ZapKoscier* 1582/35v; *CzechEp* 306; *ActReg* 130 (2); *LatHar* 728; Iudałz tedy wzięwłzy rotę/ y od Arcykáplanow y Pháryzeulzow łłuzebniki: przyłzedł *WujNT Ioann* 18/3 (6); iz włzelákie ich łprawy łáduwé/ ták od łádu Ziemiłkiego/ iáko y Grodzkiego [...] wedla práwá Koronného dewolwowác fie máiá *SarnStat* 742 (3); *SkarKaz* 241a; *CzahTr* F2v (2); Niech cię Káplán od Fary z łwiátołcią náwiedzi. *KlonWor* 20.

b. Wskazuje na rzecz, której coś jest elementem składowym (100) : *BierEz* C2v; *OpecŻyw* 52v; Iakom ya nyewzyl [...] Dilowanya y slvpow od staynyey y od oborj na kmyeczem syedliskv *ZapWar* 1541 nr 2601 (3); Abdomen pinguedo carnis Feifte vom fleifch Tłuftoć od myęłá *Murm* 60 (2); *BartBydg* 2b (3); Wezmi łkorki od iabłka Citrinowego *FalZioł* V 73 (8); *GlabGad* I2v; Item Stapor zelyazny od łtepy vkradł v Arona Zida *LibMal* 1550/151 (9); *Leop Dan* 3/22; Ale niewiáłtá niekthora zrzuciłá łztukę kámieniá od žarn [*fragmen molae*] ná głowę Abimelechowę *BibRadz Iudic* 9/53 (4); *BielKron* 345; Putamina ovorum, Skorupy od yáyec. *Mącz* 333a (4); *SienLek* 60 (3); *RejAp* 186; *GórnDworz* Pv; nie będę godzien odwięzác rzemyká od trzewiká iego. *RejPos* 13 (2); *HistLan* E2v [2 r.]; *BudBib Ez* 25/9 [2 r.]; *Strum* K (2); *CzechRozm* 72v; Załłonę od ołtarzá męká Chryłtułowá rozerwáłá *SkarJedn* 237; *SkarŻyw* 69 (2); oracze y teras wyorywáią [...] groty od drzew y włoczni *StryjKron* 355; *PudłFr* 78; Recrementum Purgamentum sive excrementum rei cuiuslibet. Plugałstwo od každei rzeczi. *Calep* 900a (8); *GostGosp* 54; pułciłi fię ná morze/ [...] rołpułciwłzy przeguby łtyrowe (*marg*) panwie od łtyrow (-) *WujNT Act* 27/40; *PowodPr* 53; *SkarKaz* 488b.

a. Wskazuje na całość, z której wyodrębniono jakąś część (31) : *FalZioł* V 108 (2); *KłosAlg* G4v; pan Stanisław Striy wziął pierwszą część oth pol volskich a synowczy podle niego *ZapWar* 1551 nr 2684; mowy yłz tha łzlyołfarka nawyeczey łtrawyla od thich pyenyedzi *LibMal* 1552/172; *GroicPorz* A4 (2); *Leop Lev* 14/10; Nic nie pozostanie od potraw iego *BibRadz Iob* 20/21; Papięz tákich nas wiele náto náiał/ áby co od żelázá zbędzie/ trućiná ołtátek zgłádzić. *BielKron* 227v (3); yżebyłmy od czterzech y dwudziestu godzin trzećią część/ to ieft/ ołm godzin łpaniu pozwolili. *KwiatKsiqż* P4v; Labori non plus irrogandum est, quam quod somno superent, Nie więcej ná robotę ma być czáfu wkłádano/ yedno to co od łpánia zbywa *Mącz* 358a (3); *SienLek* 57v; *RejPos* 82v (2); *BudNT Luc* 5/36; *MWilkhHist* K4v; Zator przy polscze od Słáska zosał, takzey Siewier *ActReg* 7; Semis –

Połowicza od kazdei rzeczi. *Calep* 964b (5); *WujNT Luc* 5/36; *SarnStat* 972; *PowodPr* 71; Cygáni on lud bárzo gładki/ Są od onych Wándálow Afryckich óftátki *KlonWor* 7.

c. *Wskazuje na materiał, z którego coś się składa, także w użyciu przenośnym* (33) : [*Gruszczyczka ziele*] ieft flożona od ognia y z zie mie/ á tak ieft przeciwney moczi *FalZioł* I 116c (3); A tą pani flicznie chodzi Nofi fukienkę od zieleni [...] Nofi wacek odezłota Nofi noże ode írebra Nofi czepek od bifioru *LudWieś* A3v (6); niewiedział by tho od prawdy było [*nesciebat quia verum est*; niewiedział żeby to było prawdá *WujNT*] co fie dziáło przez Angiołá: bo mnimiał żeby widzenie widział. *Leop Act* 12/9; Tám też w tych gmáchoch ná wirzchu zbroie y ine rzeczy od żelázá chowano *BielKron* 78 (6); gorzałką dobrą náciéray/ álbo rofołem od ízczuki świeżey *SienLek* 183; *GórnDworz* G2 (4); *HistRzym* 17v; *BielSat* D3; przyniefiono podárek Witoldowi Smoká pięknym á miłsternym działem od zlotá y írebrá vrobionego *StryjKron* 562 (2); *BielRozm* 28; *Calep* 123a; *GostGospSieb* +4 [4 r.]; *KochFragJan* 3 [2 r.].

d. *Wskazuje na związek pracy z materiałem lub środkami do niej* (2) : ten napirwey wymyflíł rzemieńflo kowalńkie od żelázá *BielKron* 4v; Banausus [*opera sua igni conficit*] – Rzemieśznik, wźeliaky ktori robotę má od ognia. *Calep* 123a.

e. *Wskazuje na przynależność do jakiegoś czasu, okresu dziejów* (2) : Bom iá iefzcze ieft człowiek od wieku onego/ W ktorym iefzcze nie było przypadku tákiego. *RejWiz* 185; wyrátuy dużę moię [...] od mężow z (tego) świata (*marg*) Albo ták przełożyc możefz/ Od mężow (ktorzy fá) od wieku [*de tempore*]. (–) *BudBib Ps* 17/14.

15. *Wskazuje na odbiorcę, na tego dla kogo coś jest przeznaczone, komu coś ma być świadczone* (8) : *LibLeg* 11/156; *BielKron* 224v; A od tych mędrkow á wymyfláczow fwiátá tego/ y nád tymi wyniołemi rozumy ich/ obyecuie Pan okázác możność fregości fwey *RejPos* [290]v; Od dworu twego [*A templo tuo*; Dła [!] końciołá twego *BibRadz*] nád Ierufzalimem tobie przyniefołá krolowie vpominki. *BudBib Ps* 67/29.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (4): Wiefz żeś naprzod panu Bogu wiare poľlubíła (*marg*) Slub od boga wáźneifzy niz od człowieka. (–) *RejJóz* E6; *MycPrz* I Bv; Honorarium donum erat ... quod consulibus olim in provincias advenientibus, honoris loco dabant ... Podarek od zwierchnońci. *Calep* 487b.

16. *Wskazuje na obiekt uczucia [w tym: (nie) wdzięczeń od kogo = (nie)wdzięczeń komu (16)] (19)* : tego rofkazania Czeffarńkiego przyaczielńkiego yeftesmi wđzieczny od Czessarza ye^{go} M. przyacziela naschego y wam tesz dzyekvyemi yzełczie nam to lyftem fwim oznaymyly. *LibLeg* 11/23; a yefly tesz pan naľz bvdecz znati yz ony [*Turcy*] vczynily ti rzeczi a to fye vyawylo. tedi [...] tego pan nasch niebedzie wyerzen od Turkow *LibLeg* 11/59; A mi they pylnołczy y ítharanya kthore wthey rzeczi czynycz bendzye wdzyczny od nyego bendzyem y laľkam naľcham y ynľchemy obiczaymy nagradzac bedzyem nyeodmyenne *LibLeg* 11/172v (9); *BielKron* 162v; przypuścił cie [*Bóg*] w rowny dział s łobá/ vczynił cie krolewicem kroleľthwá fwego/ bráćifzkim cie swoim zowie/ iefliże tego będziefz wdzięczeń od niego *RejPos* 74v; iż tákie vpominki á tákie vczynności/ ktore z wiernego fercá człowieka nędznego á s ízczyrego pochodzą/ fá iemu wdzięczne á bárzo przyiemne od niego *RejPos* 170v (7); BAdźcieľz wdzyczni od Bogá iego łáľki fwiętey/ Ze ty kraie ofadza zacnem

Książęty *PapPan* H4; Ktorąm [*miłość*] y przedtym ząwždy/ iáko y teraz/ przeciw łobie baczył. Y wymowić nieumiem/ iákom tego od W.M. wdęczen: y iákom W.M. zá to powinien. *CzechEpPorz* *2v.

17. Wskazuje na postać dowodu, dowód słuszności rozumowania, sądu (8) : Ieśliž tedi wżyftko przezeń się ftáło/ tedić żadney rzeczy niemafz/ ktoraby się bez niego ftác miała. Okázuie się tedy/ że Chrifthus Pan ieft prawdziwym Bogiem bo ieft Stworzycielem (*marg*) Dowod od wżyftkich rzeczy ftworzenia. (–) *BiałKaz* E4; gdy to łowem Bożym okazano będzie/ iż obrzełka iáko y łzabát/ iuż fıwoy koniec w Chriftusie wżięłá/ á iż iuż wierzącym nic nie ieft pożyteczna: zátym też y dowod od wftaw Papiełskich wftáne. *CzechRozm* 73v; Ale pan Chrifthus nie przác fię tego/ iż człowiekiem był/ dla czego y też Bogiem názwany być miał/ dowodzi. Y bierze dwa dowody/ ieden od poświęcenia: á drugi od wczynkow fıwoich [...] wkáżując fıiebie być godnieyfzym tego tytułu [...] ktorego óciec poświęcił/ y poftał ná świat: to był pirwży dowod od poświęcenia. Drugie⁶⁰ wżywa pan Chrifthus od wczynkow onych zacnych/ ktore imięnim oycá fıwego odpráwował *NiemObr* 101 (5); *WujNT* 324.

18. Wskazuje na obiekt zainteresowania, temat rozważania, informacji itp. [od kogo, czego = na temat kogo czego, o kim o czym] (7) : powthore wam przykazvye abisczie od walaskiey woyny dobrze siie dowiadowali o poddanich Krolia polskiego ktorzi będą zawiedzieni wniewolia *LibLeg* 10/57.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (6): A czo fızye dotyczye o nowyni od Czełarza Tureczkyego. on nyema nygdzye poyachacz. alye fılye ma wroczyz do Czanrigroda yłch ma trvdnołcz od czophyyew fıchlífchecz afch yem poczynyl fıkodi wyelkye. *LibLeg* 11/184; *RejZwierc* A3v; (–) A czemuż ie [*dziatki*] v fynow Izráelłkich obrzezowano? (–) Iż fie ták BOgu podobáło/ y ták był czynić rofkazał Abráhámowi y potomftwu iego/ co ieft iáfnie y żrzeltnie w kłięgách MOyżelzowych opiáno (*marg*) Wywod od obrzezowania dziatek. (–) *CzechRozm* 258v (2).

~ *Przyimek „od” podwojony (2):* Yescze bich wiele navky dal v.k.m.m kroliv od tey stroni od Turkow ale nyefniem ysz nam nie wierzicie a boycziesye sdradi *LibLeg* 11/45. ~

19. Wskazuje na podstawę wywodów, argumentacji itp.; ab Modrz (16) : Ale co wyele o thym pińác/ od prołtego przykłądu to możem wzyąc y łobye rozwáżyć. *GliczKsiąz* H4; LAktáncyus od Sybille o ładnym dniu thák pińze. *BielKron* 135v; áczkolwiek Gwiazdárze/ od Gwiazd rozlicznych/ rozmáite obyczáie w ludzích powiedáią *SienLek* 30v; *RejZwierc* 19v; *CzechRozm* 31 (2); *ModrzBaz* 24; [*ks. Powodowski*] wywodzi/ dziwnymi fıpołoby/ y áż od wnątrznego łłowá/ y vmyłłu/ ode tchu/ od rozumu Bożego [...] to pokázując [...] iż ten tám fyn BOży ktorego Logiem zowie [...] nawłáśniey rozum znáczy *CzechEp* 177; A iż ten fundáment pińania fıwego [...] záložyl Apoftól od obietnic w piłmie ś. wczynionych o Iezuśie Chriftusie *CzechEp* 314 (8); Náofáték X.K. od mieyfcá árgumentuie/ pińząc / iż Antychryft miełzkánie fıwe/ miał záfádzić ná piáłku. *NiemObr* 173.

20. Wskazuje na obiekt uzależniający, warunkujący (1) : Ale iż ten przereczony ártýkuł iáko mamy znác Pána Bogá náłzego iełth pirwży y znácznieyfzy/ á prawie od niego inłze też záwiłly: tedy my [...] ten będąziem ná then czás rozeymowác. *SarnUzn* C4v.

21. Wskazuje na rzecz załamującą światło, w której się odbija obraz czegoś (2) : od rzeci vgládzoney y polorowaney wızelka rzec widoma lepiey fie odraża. *GłabGad* B6; á słoneczny promień odrażáiąc fie od złotá vderzał iey ná oblicze *HistRzym* 8.

22. W zleksykalizowanych jednostkach frazeologicznych (122) :

»(aż) od (paniej) matki« = *w przekleństwach i obelgach nazywać kogoś bękartem, naruszać dobre imię i moralność czyjej matki* (4): ieden drugiemu od máthki náłáie/ łłow łzkárádych ni s tego/ ni z owego náłádzi *GórnDworz* N2v; *RejZwierc* [78²]v; upiwszy się kazał strzelać na gospodę tego też p. *Wesła*, wywoływając, łając, zadawając słowa nieuciwe aż od matki *ZapMaz II G* 97/90.

W połączeniu z rzeczownikiem w funkcji przydawki (1): Niech [...] Przykré łłowo od Mátki zmázy im nie łpráwi. *GosłCast* 33.

»od prawdy« = *naprawdę; serio rem agere, serio ac vero Cn* (1): Czyli żártuiefz zóno? mamże wierzyć temu? Y od prawdy mam wfác iuż łłowu twoiemu? *GosłCast* 65.

»od ręki(-u)« = *na oczekaniu niezwłocznie; raptim Mącz* (4): *Mącz* 346a; To ták półpolicie ludzie łádzá [że ktoś coś bardzo dobrze umie] gdi widzá/ że kto co od ręki/ á przed fię dobrze czyni *GórnDworz* Fv; *Strum* D4; *Schedicus* – Niełpodziáli prętki, odreku vczinioni. *Calep* 953a.

»od ręki« = *prędko a niedbale* (1): perfunctorie aliquid agere, Prętko á nierządnie co czinić Od ręki pułzczáć. *Mącz* 140c.

»od ręku« = *poręcznie, dogodnie* (1): Hoc succedit sub manus negotium, Idzie dobrze od ręku/ cziście fie tráfia. *Mącz* 425a.

»od rzeczy« [w tym: w bezpośrednim połączeniu z przeczeniem (12)] = *niesłusznie, niewłaściwie, niemądrze, bez sensu* (19): á tego fie [człowiek] nie łtrzyma/ áby łam fiebie nie chwalił bezpothrzebnie á od rzeczy *GórnDworz* I4 (3); *CzechRozm* 153v; włóżyć [do wody] cukru garść/ [...] á vbogi iefli przyfoli trochę/ nie będzie od rzeczy. *Oczko* 20v (4); nic od rzeczy [św. *Eufrozyna*] nie mowilá/ gdy fię Smáragdem zwálá. *SkarŻyw* 16; áby wet zá wet oddáł Iákoż to v światá/ wedle ciała/ zda fię być rzecz pod czás niektorym nie od rzeczy *CzechEp* 4; *ActReg* 55; *WujNT* 859; iz *Etimologia* łłowá tego [Hiszpan] po náłzemu Iz pan, bárzo nie od rzeczy. *JanNKar* C4v (6); *CiekPotr* 86.

»być od rzeczy« = *nie należeć do tematu* (1): Tho częgom ia dołóżyć iefzcze miał/ nieiefł tho ták potrzebne/ żeby bez tego dworzánin być nie mógł: Y owłzem iefł iákoby coś od rzeczy tey/ o ktorey fie mowi: ábowiem tom chciał powiedzieć/ czo tho było pirwey w Polłzcze/ Rycerz páłowány *GórnDworz* V5v.

»od serca, od samych wnętrzości« = *z głębi serca, serdecznie* (1:1): *Medullitus*, Od fercá/ od łámych wnętrzości. *Medullitus amare*, *Serdecznie* miłowác. *Mącz* 213c.

»(sam) od siebie, od samego siebie; sam od swych sił« = *sam z siebie, bez niczyjego udziału, wpływu, bez niczyjej pomocy; przyimek „od” wymienny z przyimkiem „z” cum G* (45:4;1): *FalZioł* IV 53b; *WróbŻołt* nn4v; Iako latorośł niemoże owocu przynieść od łamyi łiebie [a *semetipso PolAnt, Vulg*; łámá od fiebie *Leop*; łámá z łiebie *WujBib*]/ iefliby na maćicy nietrfála *MurzNT Ioann* 15/4; iz łkoro dziećię máłe potznie blegotác/ naprzod łámo od fiebie náutzy fie nieprawdy mowić. *KrowObr* 157 (4); Nie będziecie łiac áni żác/ tych rzeczy ktore fie ná polu łáme od fiebie rodzá [sponte nascentia; co fie łámo ... rodzi *WujBib*] *Leop Lev* 25/11; *GrzegRóżn* I2 (10); *SienLek* 199v; iz tego łámi od fiebie bez iego wlpomożenia Bołkiego nigdi mieć nie możemy/ wołaymyłz do niego *RejPos* 211v; bo fie żadny s tym nie vrodzi áby to łam od fiebie vmiał/ iedno mułi widzieć á wyknác *BielSpr* 71v; *BiałKaz* B3v; Czemu lepak od łiebie [a *vobis ipsis PolAnt, Vulg*; od was łámych *Leop*; łámi z łiebie *WujBib*]

nie łądźcie co śpráwiedliwe? *BudNT Luc* 12/57; Przeto iż on [Jezus] nie tylko mądrym iest/ łam z łiebie: [...] ále to włzyłtko łam w łobie/ y łam od łiebie máiąc/ [...] on łam inłzych mądrołci vczy *CzechRozm* 4v (5); *SkarJedn* 280; *SkarŻyw* 142 (2); *CzechEp* 146 (5); *NiemObr* 101 (3); *ReszPrz* 29 (3); Bo w rołterku/ áłbo łamá od łwych śił rzecz połpolita vpáść mułi/ [...] áłbo w nieprzyácielłkié ręce przyyđdzie *KochWr* 20; *GórnTroas* 24; *LatHar* 677 (2); *WujNT przedm* 27 (2); *SarnStat* 121; *SkarKazSej* 698b.

»słowo od słowa, od słowa do słowa; od sztuki do sztuki« = *dokładnie, żadnego słowa nie opuszczając, słowo w słowo; de verbo ad verbum, verbum de verbo* *Mącz, JanStat; ad verbum* *Mącz, Modrz; nominatim* *Mącz* (19:11;1): która cedula od łłowa do łłowa tak sye ma *MetrKor* 223v (2); *KrowObr* 127v (2); *KwiatKsiąż* E; *Nominatim perscribere*, Słowo od słowá/ áłbo od łtuki do łtuki oznaimić. *Mącz* 249c (4); O Wieczerzy Páńskiey Náuká/ z Confesłey Sáłkich Kołłołow/ łłowo od łłowá łpilána. *WujJud* 219; *ModrzBaz* 78v; *SkarJedn* 131 (2); *SkarŻyw* 40 (3); *CzechEp* 87; tenże Státut iáko porządny y z dobrym rozmyłłem vczyniony w ten náłz ninieyłzy Státut od łłowá do łłowá łkázuiemy potrzebnie włóżyć *SarnStat* 384; kłórego łłtu/ y z tym co wnim iest nápiłano/ wyrozumienié łłowá od łłowá iest tákié. *SarnStat* 952 (14).

»słowo od słowa, od słowa do słowa [przekładać (a. przełożyć), tłumaczyć, wykładać, wyrażać]« = *wyraz przez wyraz, dosłownie; verbum pro verbo* *Mącz* (7:1): *Similis in Bulbo suspicio consistabat*. Równie w takim podeyźrzeniu był *Bulbus* áłbo od słowá do słowá tákie podeyźrzenie yełt zołtawá łie ná *Bulbuwe* [!]. *Mącz* 396d (2); iż łá tákie włáłności mowy w káždym ięzyku/ że w drugi ięzyk z łtrudnołciá mogá być przełózone gdyby łie łłowo od łłowá/ przekłádać miáło. *CzechRozm* 127v (2); ktorzy [łłumacze] nie tylko w łexcie tego nie włóżyłi/ ále y ná kráiu o tym zmienki žádney nie vczynili/ łłowo od łłowá z Greckiego ná Láćinę łłumáczáć. *CzechEp* 75 (3); ile rzecz náłzá Polłka dopułzczáłá/ łłowom od łłowá przełóżył/ nic nie przydawáiąc áni vymuiáć/ áni odmieniáiąc [...] wıęcey włáłności łłow Graeckich/ y Láćinłkich/ á niźli gładkołci ábo ozdobnołci łłow Polłkich łolguáć. *WujNT przedm* 20.

23. W niewolniczych przekładach z języka obcego (70) :

a. *W tekstach biblijnych; a(b) Vulg, PolAnt; de PolAnt* (68) : *coeli distillauerunt a facie dei Synai: a facie dei Iŕrael [...]* niebiołá dełzcz łpułciły od oblicznołci boga [...] od oblicznołci boga Iŕraelskiego. *WróbŻołt* 67/9 (6); *LubPs R2 marg* (4); ábyłłcie złáli y nápełnili łie od pierłłi poćiełłenia iego: żebyłłcie doili/ y rołkołłłami opływáli od włłelákiey łławy iego [*ut ... repleamini ab ubere consolationis eius ut ... deliciis adfluatis ab omnimoda gloria eius*; ábyłłcie [...] náłyłili łie pierłłiami poćiełłchy iego: ábyłłcie [...] rołkołłłami opływáli ze włłelákiey łłwały iey *WujBib*]. *Leop Is* 66/11 (14); *BibRadz Iudic* 19/2; *RejAp* 75 (4); *RejPos* 32v (2); ten [Noe] nas poćiełłzy od roboty náłzey/ y od łrudu ráć náłłzych z łiemie [*consolabitur nos ab opere nostro et a dolore manuum nostrarum de terra*; Ten nas poćiełłzy w łłpráwie náłzey/ y w łprácy ráć náłłzych z łłrony łiemie *BibRadz*] *BudBib Gen* 5/29; Bo wyłłufzył Iehowá [...] wody Iordánłkie/ od obliczł wáłłzego [*a facie vestra*] áżełłcie przełłzi/ iáko vczynił był Iehowá [...] morzu Sufłkiem/ kłore wyłłufzył przed námi [*a facie nostra*]/ ázełłmy przełłzi. *BudBib Ios* 4/22; że odeymiełłz kłwie niewinne/ kłore wyláł Ioaw ode mnie/ y od domu oycł mego (*marg*) Wł. od ná mnie/ y od ná domie [*desuper (marg) a (-) me et desuper (marg) a (-) domo*]. Iákoby rzekł/

od tych krwi ktore są nádemną. (–) *BudBib 3.Reg 2/31*; oglądam pomłtę twoię nád nimi (*marg*) wł: od nich [*ultionem tuam de eis*] (–) *BudBib Ier 20/12 (29)*; Ktorzy kážń wezmą/ zátrocenie wieczne/ od oblicza páńkiego/ y od ławy síły iego. [*a facie Domini, et a gloria fortitudinis eius*]. *BudNT 2.Thess 1/9*; gdy grzeźnik łtánął przeciw mnie/ zámilknąłem/ y od dobrego [*silui a bonis Vulg Ps 38/3*; zámilczałem dobrych (*marg*) nie mówilem áni źle áni dobrze (–) *WujBib*]. *SkarŻyw 141*; Ten popis [*ludności*] pierwży/ był od łtárofty (*marg*) zá łtárofty. G. S. (–) [*a praeside*] Syryiłkiego Cyryná. *WujNT Luc 2/2 (5)*.

b. *W odpowiednikach słownikowych (2)* : Pondo. eyn pfund ader gewicht von zwelfpfunden. Gwicht od xij. funtuw *Murm 194 [idem] BartBydg 119*.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (12)* : *FalZioł +2v*; Pierwży poštěp bliłkołci małżeńkiey/ kto[...] kto[...] od ko[...] *GroicPorz [dd4²]*; *KrowObr A2*; Ab, valet idem quod A Praepositio, Od Item Abs ut abs re. *Mącz 1b*; Hinc adverbium de loco, Ztąd/ Od. *Mącz 156b*; Prae praepositio ablativo casui servit, significat ante, Przed/ dla/ mimo/ od. *Mącz 316c (8)*; *ZapKościel 1580/15v*.

*** *Dubia (13)* : *PatKaz III 118*; yako andrzy sqwarskj [...] bil wposzywanyv polouicze szyedlyska andrzejovego y wpolowyczy wszysthkiego ymyenya vedluk zapisu swego oth kthorego ya mam poleczenie thyto polowycze *ZapWar 1525 nr 2302 [idem] nr 2301*; Íłch v panyey łtempinłkyey myalya od olyełchnycze włtempinyu zeliłlawłky myewa przechowane. *LibMal 1546/121v*; Anektánábus [...] wzglądał w niebo á rozeznował niektorą gwiazdę/ á skłániał od tego żądzą łwoię [*separabatque desiderium suum*; y roszwaszał yą sządzą *HistAl 1510 46*]. *HistAl A7*; Captiosa solvere sive dissolvere, Chytre od podchwytyające rzeczy odkryć. *Mącz 35b*; *BudBib Cant 3/10*; Íż nie miała niewola vłtác od łáfki Iudżiney/ áni błąd Iezułowych náłładowcy/ ktory był [...] doktorem od nog ie^{so} [*legislator de inter pedes eius (marg) de pedibus eius (–) PolAnt Gen 49/10*]/ dokądby nie przyłzedł Szylo to íełt Melyałz. *CzechRozm 167, 167v*; *CzechEp 196*; *SarnStat 871, [1281]*; *GrabPospR M4*.

Cf ODINAŁ, OD NIEKIEDA, ODONAŁ, [ODTAMTAŁ]

AK, IM, KK